

Openbaar rapport

rapportnummer: 2001.0081

datum: 28 maart 2001

Onderzoek ingevolge artikel 15 van de Wet Nationale ombudsman naar de verblijfsomstandigheden van asielzoekers in de aanmeldcentra.

Bestuursorgaan:

de Minister van Justitie.

SAMENVATTING

1. Aanleiding tot het onderzoek

Dit onderzoek betreft de verblijfsomstandigheden van asielzoekers in aanmeldcentra (AC's) tijdens de behandeling van hun asielaanvraag in het kader van de zogeheten AC-procedure. De Nationale ombudsman ontving in de loop van 1999 en 2000 van diverse kanten signalen over de kwaliteit van de opvang die asielzoekers door de IND werd geboden in de AC's. Met name betrof dit de verblijfsomstandigheden in deze centra, die onder meer niet zouden voldoen aan te stellen eisen van hygiëne, rust en privacy.

2. De onderzochte gedraging

2.1. De hiervoor onder 1. genoemde signalen hebben de Nationale ombudsman doen besluiten om, met gebruikmaking van de bevoegdheid ex artikel 15 van de Wet Nationale ombudsman (onderzoek uit eigen beweging), een onderzoek in te stellen naar de wijze waarop de Immigratie- en Naturalisatiedienst van het Ministerie van Justitie (IND), na invoering, op 15 juni 1999 in de Aanmeldcentra (AC's) te Zevenaar en Rijsbergen en op 1 oktober 1999 in het AC te Schiphol, van de 48 uren-procedure, zorg heeft gedragen voor de verblijfsomstandigheden van asielzoekers, met name ten aanzien van de slaap- en sanitaire voorzieningen, de medische verzorging en de dagbesteding.

2.2. In het kader van dit onderzoek is de Staatssecretaris van Justitie gevraagd te reageren op de geformuleerde gedraging alsmede op een aantal vragen van de Nationale ombudsman. Medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman hebben meerdere bezoeken afgelegd aan de verschillende AC's. De hoofden van de AC's zijn gehoord, evenals medewerkers van de beveiligingsdiensten in de AC's en van VluchtelingenWerk.

3. De AC-procedure

3.1. Het onderzoek heeft betrekking op drie AC's: AC schiphol, AC Rijsbergen en AC Zevenaar. Een vierde AC, in Ter Apel, was bij aanvang van het onderzoek nog in ontwikkeling.

De AC's geven onderdak aan asielzoekers in de eerste fase van de behandeling van hun aanvraag om toelating. Iedere asielzoeker wordt in een AC gehoord over zijn/haar identiteit, nationaliteit en reisroute. Daarnaast kan de IND besluiten ook het nader gehoor af te nemen in het AC. Tijdens deze procedure verblijven de asielzoekers in een afgesloten gedeelte van het AC.

3.2. De duur van het verblijf in het AC wordt bepaald door de duur van de behandeling van de asielaanvraag. Oorspronkelijk was de opzet van de AC-procedure dat de aanvraag binnen 24 uur, dat wil zeggen één etmaal, werd behandeld. In de loop van 1999 werd de behandelingsduur uitgebreid naar 48 uren. Deze procedures zijn de uren waarbinnen de IND de aanvragen behandelt, dat wil zeggen van 08.00 uur tot 22.00 uur. Gelet op de omstandigheid dat een dag daarmee veertien procedures kent, kan een asielzoeker in beginsel drie dagen en vier uur en - afhankelijk van het tijdstip waarop de 48 uren officieel gaan "lopen" - drie of vier nachten in het AC verblijven.

b

4. De juridische grondslag van het verblijf

4.1. Na een inleiding in hoofdstuk I. van de beoordeling is in hoofdstuk II. de juridische grondslag van het verblijf in de AC's als eerste aan de orde.

4.2. De asielzoeker krijgt in het kader van deze procedure na het indienen van zijn aanvraag de aanwijzing dat hij zich in het hem aangewezen AC dient op te houden of beschikbaar dient te houden. Voor de asielzoeker die op Schiphol aankomt geldt dat hij zich dient op te houden in een door de ambtenaar belast met de grensbewaking aan te wijzen ruimte of plaats. In de praktijk is dit het AC Schiphol. Het verblijf achter gesloten deuren van asielzoekers in AC Schiphol (op grond van artikel 7a van de Vreemdelingenwet, verder: Vw; zie **ACHTERGROND**, onder 1.a.) is daarmee mede gebaseerd op één van de gronden van vrijheidsontneming die de Vreemdelingenwet kent, en behoeft als zodanig geen verdere bespreking.

4.3. Voor de asielzoeker die niet via de luchthaven Schiphol in Nederland arriveert, geldt dat hij zijn asielaanvraag in een van de beide land-AC's, Zevenaar of Rijsbergen, moet indienen. Bij de indiening van het verzoek in het AC wordt de asielzoeker vervolgens op basis van artikel 17a Vw (zie **ACHTERGROND**, onder 1.a.) de aanwijzing gegeven zich beschikbaar te houden op een daartoe aangewezen plaats, te weten het desbetreffende AC.

De Nationale ombudsman constateert in dit onderzoek dat, hoewel uit wet en jurisprudentie volgt dat de asielzoeker binnen de grenzen van de hem opgelegde beschikbaarheidseis vrij is te gaan en staan waar hij wil, de uitvoeringspraktijk is gebaseerd op vrijheidsontneming voor de gehele duur van de AC-procedure in de land-AC's. De Nationale ombudsman acht dit niet behoorlijk en doet daarom enkele aanbevelingen die ertoe strekken dat de uitvoeringspraktijk en de vreemdelingencirculaire worden aangepast aan de bedoeling van artikel 17a Vw, dan wel het daarmee overeenkomende artikel 55, eerste lid van de Vreemdelingenwet 2000.

4.4. Uit het onderzoek blijkt voorts dat het verblijf in AC's vaak langer duurt dan de 48-procedures waarbinnen de aanvraag moet worden behandeld. Er is daarbij sprake van uitschieters tot - in een enkel geval in AC Schiphol - een verblijf gedurende twaalf dagen. Daarmee wordt ten onrechte afgeweken van het uitgangspunt van de AC-procedure, dat alleen zaken die binnen 48 procedures kunnen worden afgehandeld voor behandeling in het AC in aanmerking komen. Ook dit acht de Nationale ombudsman niet behoorlijk.

5. De feitelijke verblijfsomstandigheden in de AC's

5.1. Bij de beoordeling van de feitelijke verblijfsomstandigheden in de AC's, opgenomen in hoofdstuk III. van de beoordeling, hanteert de Nationale ombudsman het volgende uitgangspunt.

Het verblijf van asielzoekers in AC's draagt om meerdere redenen een bijzonder karakter. Allereerst wordt dit veroorzaakt door de kwetsbare positie waarin asielzoekers zich bevinden. Zij zijn over het algemeen gevlucht uit hun land van herkomst naar aanleiding van ingrijpende, soms traumatiserende, gebeurtenissen en hebben daarna vaak een moeiza-

me reis moeten maken. Verder zijn zij bij binnenkomst in Nederland niet vrij zich naar eigen inzicht te bewegen of te vestigen.

Voorts wordt het bijzondere karakter van het verblijf in AC's veroorzaakt door de aard van de procedure van de eerste behandeling van de asielaanvraag en de relatief hoge snelheid waarmee zij wordt doorlopen. Deze procedure is van groot belang voor de asielzoeker, die zich immers langs deze weg in Nederland wil vestigen. De eerste beoordeling van het asielverzoek binnen het AC kan er toe leiden dat dit verzoek al binnen 48 procedures wordt afgewezen.

Het spreekt daarnaast voor zich dat ook de staat belang heeft bij een spoedige en zorgvuldige behandeling van het asielverzoek.

5.2. Tegen deze achtergrond dient de IND ervoor zorg te dragen dat asielzoekers tijdens hun verblijf in het AC daadwerkelijk in staat worden gesteld om hun asielverzoek adequaat toe te lichten. Dat betekent dat de verblijfsomstandigheden in de AC's dienen te voldoen aan eisen die de gezondheid en het welbevinden van de asielzoeker waarborgen op het vlak van hygiëne, voeding, (medische en andersoortige) zorg, privacy, (nacht)rust en veiligheid. De gebouwen, het aanbod van voorzieningen en de inzet van personeel dienen naar aard en omvang in overeenstemming te zijn met het verblijf van asielzoekers gedurende meerdere dagen en nachten. Speciale aandacht dient daarbij te bestaan voor de - mogelijk problematische - persoonlijke achtergrond van individuele asielzoekers. De menselijke waardigheid van de asielzoeker dient tijdens de opvang in een AC gewaarborgd te worden.

Deze norm voor de beoordeling van de opvang van asielzoekers in AC's is niet in absolute zin meetbaar. In dat verband is mede een afweging gemaakt tussen enerzijds het uitgangspunt dat de gezondheid en het welbevinden van de betrokkene tijdens de opvang moeten worden gewaarborgd en anderzijds het uitgangspunt dat de overheid - gelet op haar taken en bevoegdheden - in redelijkheid het niveau van de voorzieningen tijdens de opvang moet kunnen vaststellen.

5.3. Op basis van deze uitgangspunten zijn de volgende aspecten van het verblijf in AC's beoordeeld: de inrichting (§ III.2.), de dagbesteding (§ III.3.), het vastleggen van de huisregels (§ III.4.), de informatievoorziening (§ III.5.) en de medische zorg (§ III.6.).

Uit deze beoordeling komt naar voren dat dit onderdeel van de onderzochte gedraging in al haar onderdelen niet behoorlijk is. Samengevat luiden de bevindingen die tot dit oordeel hebben geleid als volgt:

- de wachtruimten zijn naar verhouding klein en zijn spaarzaam ingericht met meubilair, dat ongeschikt is voor langdurig verblijf. Er wordt onvoldoende geventileerd. In een enkel geval wordt geen daglicht toegelaten in de wachtruimte;
- in de wachtruimten en in de slaapzalen is geen gelegenheid de persoonlijke zaken enige tijd veilig op te bergen, zodat men bezittingen die niet in de bagageopslag worden geplaatst constant moet bewaken;

d

- de wachtruimten in de AC's Rijsbergen en Schiphol dienen bij gebreke van daartoe ingerichte eetzalen tevens als eetgelegenheid, waardoor velen gedwongen zijn – met hun (kleine) kinderen – op daartoe volstrekt ongeschikte plaatsen de (warme) maaltijd te nuttigen. De eetzaal van AC Zevenaar is alleen beschikbaar voor de warme maaltijd;
- er is geen gelegenheid tussentijds te rusten of zich terug te trekken om zich voor te bereiden op een gehoor. Kinderen hebben van 07.00 uur tot 22.00 uur, net als de volwassenen, geen toegang tot de slaapzalen. In AC Rijsbergen bestaat een uitzondering op deze praktijk, maar die betreft uitsluitend een bij de wachtruimte gelegen kamer voor een beperkt aantal baby's en kleuters. Mannen en vrouwen slapen in aparte slaapzalen;
- kinder- en jeugdopvang is niet zeven dagen per week tijdens de procedures beschikbaar. Daardoor moeten kinderen soms aanwezig zijn bij de gehoren van hun ouders, waardoor deze gehoren moeizaam kunnen verlopen en kinderen geconfronteerd kunnen worden met schokkende verhalen;
- in wachtkamers, sanitaire voorzieningen en – met name - de slaapzalen is sprake van een (soms zeer ernstige) stankoverlast. De verschillende ruimten worden niet adequaat schoon gehouden;
- de persoonlijke hygiëne van asielzoekers wordt in de land-AC's onvoldoende bevorderd doordat sprake is van een ontoereikend aantal was- en douchegelegenheden. Deze voorzieningen zijn in alle AC's te beperkt opengesteld voor gebruik, namelijk alleen tijdens de voor de nachtrust bestemde tijd. Ook zijn niet in alle douches voldoende voorzieningen zoals kledinghaken aangebracht, terwijl daarnaast niet in alle douches de privacy gewaarborgd is. Voorts is onder meer de verstrekking van maandverband en scheergerei niet adequaat geregeld;
- asielzoekers die niet over (voldoende) kleren beschikken om zich geregeld te verschonen, zijn niet of nauwelijks in de gelegenheid de kleding te wassen. Er is geen sprake van het standaard beschikbaar stellen van vervangende kleding;
- de veiligheid in de AC's is geruime tijd problematisch geweest door de afwezigheid van toereikende calamiteitenplannen alsmede overleg daarover tussen de in de AC's werkzame organisaties. Naast het ontbreken van voorlichting over vluchtroutes aan de asielzoekers, was ten tijde van het onderzoek in enkele gevallen nog niet de volledige bewegwijzering voor vluchtroutes aangebracht;
- de dagbesteding is niet geregeld; alleen waar vrijwilligers van VluchtelingenWerk daartoe gelegenheid zien bestaat de mogelijkheid van, enkele, zinvolle bezigheden zoals lezen. De dagbesteding bestaat daardoor, en ook door beperkingen in de mogelijkheid tot gebruik van eigen zaken zoals boeken, pen en papier, vooral uit wachten;

- regels voor het verblijf zijn niet vastgelegd. Uitzondering hierop is AC Schiphol waar huisregels schriftelijk zijn vastgelegd, zij het echter in onvoldoende mate. Daarnaast wordt geen of onvoldoende informatie gegeven over de rechten en plichten van de asielzoeker tijdens het verblijf in het AC en wordt geen (praktische) uitleg gegeven over beschikbare voorzieningen, waardoor het bijvoorbeeld kan gebeuren dat asielzoekers pas aan het eind van het verblijf ontdekken dat zij om toegang tot hun bagage hadden kunnen vragen;
- de informatievoorziening schiet tekort. Dit betreft zowel informatie over de voortgang van de behandeling van de asielaanvraag, als informatie over elementaire zaken zoals de beschikbaarheid van voorzieningen en de (ongeschreven) huisregels waaraan men zich dient te houden;
- medische voorzieningen zijn niet voldoende toegankelijk, nu aan – terzake niet deskundige - beveiligingsmedewerkers en vrijwilligers van VluchtelingenWerk een medische signaleringstaak is toegedacht waardoor het risico van niet tijdige of onjuiste signalering aanwezig is. Daarnaast is geen op de situatie van asielzoekers toegesneden psychosociale zorg beschikbaar. Ook is, bij gebreke van protocollen, onvoldoende sprake van scheiding van verantwoordelijkheden tussen de medische hulpverlening en medische advisering van de IND ten behoeve van de AC-procedure.

5.4. Deze beoordeling van de feitelijke verblijfsomstandigheden heeft aanleiding gegeven tot het formuleren van een groot aantal aanbevelingen ten aanzien van de inrichting van de AC's, de dagbesteding, het vastleggen van huisregels, de informatievoorziening omtrent het verblijf en de medische zorg en advisering. Een van deze aanbevelingen luidt dat de Minister in overweging wordt gegeven zich van deskundig advies te laten voorzien, nu is gebleken dat voor de opvang van asielzoekers in AC's geen specifieke regelgeving bestaat en dus mogelijk meer aanpassingen noodzakelijk kunnen blijken.

6. slotbeschouwing

In hoofdstuk IV, slotbeschouwing, overweegt de Nationale ombudsman onder meer dat door de in het rapport beschreven wijze van opvang, asielzoekers feitelijk onvoldoende rust, privacy en hygiëne wordt geboden, en geen recht wordt gedaan aan hun menselijke waardigheid. Daarbij is van belang dat de aard van de verblijfsomstandigheden een negatieve weerslag heeft op het vermogen van de asielzoeker om adequaat zijn belangen te behartigen in het kader van de behandeling van zijn aanvraag. Hij merkt in dit verband onder meer op dat de onhygiënische, warme en vaak (over)volle ruimten waarin asielzoekers zonder enige privacy gedwongen worden te wachten op ongemakkelijk meubilair, tijdens dit onderzoek een onuitwisbare indruk hebben gemaakt.

De Nationale ombudsman overweegt in dat verband onder meer dat de IND, als organisatie die primair is gericht op de snelle afwikkeling van de asielaanvragen, geen bijzondere beleidsinspanning heeft verricht om de opvang van asielzoekers aan te pas-

sen aan de - sinds 1999 - langere AC-procedure. Het vereiste van een humane opvang is daarmee te ver op de achtergrond geraakt.

Daarbij constateert de Nationale ombudsman dat het opmerkelijk is te noemen dat de Minister deze opvang niet in handen heeft gegeven van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers, de organisatie die in Nederland bij uitstek deskundig is op het punt van de opvang van asielzoekers.

De beoordeling wordt vervolgens afgesloten met hoofdstuk V, conclusie en aanbevelingen, waarin de onderzochte gedraging niet behoorlijk wordt geacht, en de in de verschillende paragrafen opgenomen aanbevelingen gezamenlijk worden weergegeven.

INHOUDSOPGAVE

DE ONDERZOCHE GEDRAGING	4
BEOORDELING	5
I. Algemeen	5
II. De grondslag van het verblijf de aanmeldcentra	8
III. De verblijfsomstandigheden	13
III.1. te stellen eisen aan de verblijfsomstandigheden in een AC	13
III.2. inrichting	14
III.3. dagbesteding	21
III.4. vastleggen van huisregels.....	24
III.5. informatievoorziening omtrent het verblijf	26
III.6. medische zorg en advisering.....	29
IV. Slotbeschouwing	33
CONCLUSIE	35
AANBEVELING	35
ONDERZOEK	39
BEVINDINGEN	40
a. Reactie Staatssecretaris van Justitie.....	40
b. Nadere reacties Staatssecretaris van Justitie	48
c. Verklaringen van betrokkenen en waarnemingen van de Nationale ombudsman .	55
I. AC Zevenaar	55
1. Inleiding	55
2. Verklaringen en bevindingen	55
3. Nadere reactie hoofd AC	77
II. AC Rijsbergen	79
1. Inleiding.....	79
2. Verklaringen en bevindingen	79
3. Nadere reactie hoofd AC	103
III. AC Schiphol	105
1. Inleiding.....	105
2. Verklaringen en bevindingen	105
d. Reactie Staatssecretaris van Justitie op het verslag van bevindingen	129

ACHTERGROND	132
1. Nationale wetgeving, beleid en jurisprudentie	132
1.a. Vreemdelingenwet.....	132
1.b. Vreemdelingenbesluit (Besluit van 19 september 1966, Stb.387).....	134
1.c. Beleidsplan Aanmeldcentra	134
1.d. Vreemdelingencirculaire.....	135
1.e. De nieuwe Vreemdelingenwet	144
1.f. Parlementaire geschiedenis en jurisprudentie bij artikel 17a Vw.....	145
1.g. Uitspraak van de arrondissementsrechtbank 's-Gravenhage, zittinghoudende te Haarlem	146
1.h. Grondwet.....	153
1.i. Voorschrift Vreemdelingen.....	153
2. Verdragen	154
2.a. Verdrag betreffende de status van vluchtelingen (Trb. 1954/88).....	154
2.b. Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM; Trb. 1951, 154)	154
2.c. Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten	155
3. UNHCR	155
4. Huisregels AC Schiphol	156
5. Informatie folder VluchtelingenWerk Rijsbergen	158
6. Cijfers verblijfsduur van asielzoekers in de AC's.	161
6.a. AC Schiphol.....	161
6.b. AC Zevenaar	163
6.c. AC Rijsbergen	164
7. Stappenkaart AC Zevenaar	166

DE ONDERZOCHE GEDRAGING

De wijze waarop de Immigratie- en Naturalisatiedienst van het Ministerie van Justitie (IND), na invoering, op 15 juni 1999 in de Aanmeldcentra (AC's) te Zevenaar en Rijsbergen en op 1 oktober 1999 in het AC te Schiphol, van de zogenoemde 48 uurs-procedure, zorg heeft gedragen voor de verblijfsomstandigheden van asielzoekers, met name ten aanzien van de slaap- en sanitaire voorzieningen, de medische verzorging en de dagbesteding.

BEOORDELING

I. ALGEMEEN

1.1. Dit onderzoek betreft de verblijfsomstandigheden van asielzoekers in aanmeldcentra (AC's) tijdens de zogenoemde AC-procedure (ook wel genoemd 48 uurs-procedure).

1.2. Voor het indienen van een verzoek om toelating als vluchteling moet een asielzoeker zich melden bij één van de AC's in Nederland. De Immigratie- en Naturalisatiedienst van het Ministerie van Justitie (IND) in het AC maakt een schifting tussen asielverzoeken die binnen 48 (proces)uren kunnen worden beoordeeld en asielverzoeken die voorzienbaar meer onderzoek vergen of wellicht inwilligbaar zijn (zie **ACHTERGROND**, onder 1.d.).

1.3. Gedurende de behandeling van de asielaanvraag in het AC moet de asielzoeker zich, op grond van een aanwijzing ingevolge artikel 17a Vw (zie **ACHTERGROND**, onder 1.a.) beschikbaar houden in het AC. Indien een asielzoeker deze aanwijzing niet opvolgt en het AC verlaat wordt zijn asielaanvraag niet ingewilligd wegens niet-ontvankelijkheid (zie **ACHTERGROND**, onder 1.d.). Het niet naleven van de aanwijzingen is daarnaast strafbaar gesteld bij artikel 44 Vw (zie **ACHTERGROND**, onder 1.a.).

1.4. Asielzoekers die aankomen op de luchthaven Schiphol worden overgebracht naar het AC Schiphol. Asielzoekers die Nederland over land inreizen moeten zich om een asielverzoek te kunnen indienen melden bij het AC Rijsbergen of Zevenaar, de zogenoemde land-AC's. In de land-AC's wordt het grootste deel van de asielaanvragen in behandeling genomen. Het AC Schiphol is met zeventig slaappleatsen het kleinste AC. AC Rijsbergen beschikt over 264 slaappleatsen en AC Zevenaar over 286 slaappleatsen. Om de instroom in de beide land-AC's te reguleren wordt met asielzoekers die zich hebben aangemeld een afspraak gemaakt voor de indiening van het asielverzoek. In afwachting van die afspraak wordt men ondergebracht in een Tijdelijke Noodvoorziening (TNV).

1.5. Een AC is een gebouwencomplex bestaande uit een deel met daarin de kantoor- en werkruimten van de verschillende in het AC werkzame disciplines en een deel waar de asielzoekers tijdens hun verblijf worden ondergebracht. In het AC zijn werkzaam; de vreemdelingendienst, de Koninklijke Marechaussee (Kmar), de IND, het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA), de GGD, beveiligingsbeambten, de Stichting Rechtsbijstand Asielzoekers (SRA), VluchtelingenWerk Nederland, tolken, een schoonmaakdienst en een cateringbedrijf. De opvang in het AC vindt plaats onder verantwoordelijkheid van de IND.

1.6. De verblijfsruimten voor asielzoekers bestaan uit wachtruimten, buitenruimten en slaappalen. In het Aanmeldcentra beleidsplan van 1994 (zie **ACHTERGROND**, onder 1.c.) is door de IND aangegeven dat asielzoekers gedurende de AC-procedure, die op

dat moment nog 24 uur in beslag nam, sober opvang wordt geboden. Aan welke eisen deze sobere opvang moet voldoen wordt in het beleidsplan niet nader aangegeven.

1.7. Asielzoekers verblijven in beginsel maximaal 48 uren in een AC.

De AC-procedure is onderverdeeld in twee gedeelten van ieder 24 uur. De eerste 24 uur van de AC-procedure is bestemd voor de formele indiening van het asielverzoek en het onderzoek naar identiteit, nationaliteit en reisroute. Hiertoe wordt onder meer een zogenoemd eerste gehoor afgenomen door de IND. Hierna wordt door de IND besloten of het asielverzoek zich leent voor verdere behandeling in het AC of dat het verzoek meer onderzoek vergt waarna de asielzoeker wordt overgeplaatst naar een onderzoeks- en opvangcentrum (OC). Wanneer de IND meer tijd nodig heeft dan de daarvoor beschikbare 24 uur om tot een beslissing te komen over de wijze waarop het asielverzoek verder behandeld zal worden dan wordt deze tijd in mindering gebracht op de 24 uur die beschikbaar is voor het tweede deel van de AC-procedure.

Neemt de IND de beslissing het asielverzoek verder in het AC te behandelen dan wordt de rechtsbijstand in het AC daarvan op de hoogte gesteld en start daarmee het tweede deel van de AC-procedure, waarvoor ook 24 uur beschikbaar is. In dit tweede gedeelte wordt de asielzoeker door de IND onder meer nader gehoord over zijn asielmotieven en wordt zo mogelijk een beschikking uitgereikt.

Bij asielverzoeken waarbij een zogenoemde Dublinclaim wordt gelegd (een verzoek aan de overheid van een ander EU-land om de asielaanvraag van een asielzoeker in behandeling te nemen en, in dat verband, de asielzoeker toe te laten) of indien het een herhaald asielverzoek betreft wordt geen onderscheid gemaakt tussen een eerste en tweede gedeelte in de AC-procedure, maar is in totaal 48 uur beschikbaar. Van zogenoemde Dublinclaimanten wordt het asielverzoek niet inhoudelijk beoordeeld en bij een herhaalde asielaanvraag, dat onderbouwd moet worden ingediend, staat 48 uur beschikbaar voor de inhoudelijke beoordeling.

2.1. De Nationale ombudsman ontving in de loop van 1999 en 2000 van diverse kanten signalen over de kwaliteit van de opvang die asielzoekers door de IND werd geboden in de AC's. Met name betrof dit de verblijfsomstandigheden in deze centra, die onder meer niet zouden voldoen aan te stellen eisen van hygiëne, rust en privacy.

2.2. Dit heeft de Nationale ombudsman doen besluiten om, met gebruikmaking van de bevoegdheid ex artikel 15 van de Wet Nationale ombudsman (onderzoek uit eigen beweging), een onderzoek in te stellen naar de wijze waarop de Immigratie- en Naturalisatiedienst van het Ministerie van Justitie (IND), na invoering van de 48 uren-procedure, op 15 juni 1999 in de Aanmeldcentra (AC's) te Zevenaar en Rijsbergen en op 1 oktober 1999 in het AC te Schiphol, zorg heeft gedragen voor de verblijfsomstandigheden van asielzoekers, met name ten aanzien van de slaap- en sanitaire voorzieningen, de medische verzorging en de dagbesteding.

3. Uitgangspunt voor dit onderzoek is de overweging dat, na invoering van de 48 uren-procedure in het AC, asielzoekers langer dan voorheen in het AC verblijven. Iedere asielzoeker wordt in het AC gehoord over zijn/haar identiteit, nationaliteit en reisroute. Daar-

naast kan de IND besluiten ook het nader gehoor af te nemen in het AC. In het AC vindt onderzoek plaats dat van doorslaggevende betekenis kan zijn voor de besluitvorming over de asielaanvraag van betrokkene. De kwaliteit van de opvang van asielzoekers gedurende dit onderzoek door de IND in het AC dient daarom zo goed mogelijk te worden gewaarborgd.

4. Hierna komen de volgende onderwerpen aan de orde. In hoofdstuk II. is de grondslag van het verblijf in de AC's aan de orde. In hoofdstuk III. worden allereerst de aan het verblijf van asielzoekers in AC's te stellen eisen beschreven (§ III.1.). Daarna worden de volgende aspecten van het verblijf in AC's beoordeeld: de inrichting (§ III.2.), de dagbesteding (§ III.3.), het vastleggen van huisregels (§ III.4.), de informatievoorziening (§ III.5.), de medische zorg (§ III.6.).

Ten slotte wordt in hoofdstuk IV. een slotbeschouwing gegeven.

II. DE GRONDSLAG VAN HET VERBLIJF IN DE AANMELDCENTRA

1. Voorafgaand aan de beoordeling in hoofdstuk III. van de feitelijke verblijfsomstandigheden in AC's komt in dit hoofdstuk de vraag naar de juistheid van de thans geldende uitvoeringspraktijk aan de orde tegen de achtergrond van de daarvoor gehanteerde juridische grondslag. Deze resulteert immers in een verblijf achter gesloten deuren, hetgeen moet worden aangemerkt als één van de meest bepalende factoren voor het verblijf in een AC.

2.1. De juridische grondslag van het verblijf van asielzoekers in de AC's wordt allereerst gevormd door de in bijlage 7 bij artikel 28a van het Voorschrift Vreemdelingen (zie **ACHTERGROND**, onder 1.i.) opgenomen aanwijzing van de AC's als de plaats waar het verzoek om toelating in Nederland moet worden ingediend.

De duur van het verblijf in het AC wordt bepaald door de duur van de behandeling van de aanvraag, die op basis van hoofdstuk B7 van de Vreemdelingencirculaire (zie **ACHTERGROND**, onder 1.d.) plaatsvindt in het kader van de AC-procedure. Oorspronkelijk was de opzet van de AC-procedure dat de aanvraag binnen 24 uur, dat wil zeggen één etmaal, werd behandeld. In de loop van 1999 werd de behandelingsduur uitgebreid naar 48 procesuren. Deze procesuren zijn de uren waarbinnen de IND de aanvragen behandelt, dat wil zeggen van 08.00 uur tot 22.00 uur. Gelet op de omstandigheid dat een dag daarmee veertien procesuren kent, kan een asielzoeker in beginsel drie dagen en vier uur en - afhankelijk van het tijdstip waarop de 48 uren officieel gaan "lopen" - drie of vier nachten in het AC verblijven.

2.2. De asielzoeker krijgt in het kader van deze procedure na het indienen van zijn aanvraag de aanwijzing dat hij zich in het hem aangewezen AC dient op te houden (AC Schiphol) of beschikbaar dient te houden (AC Zevenaar of AC Rijsbergen). Daarbij moet onderscheid worden gemaakt tussen de asielzoekers die per vliegtuig op de luchthaven Schiphol aankomen en de overige asielzoekers.

2.3. Voor de asielzoeker die op Schiphol aankomt geldt dat, zodra hem de verdere toegang tot Nederland wordt ontzegd en hij een aanvraag om toelating indient, aan hem op basis van artikel 7a, tweede juncto derde lid, van de Vreemdelingenwet (Vw) een aanwijzing wordt uitgereikt (zie **ACHTERGROND**, onder 1.a.). Op basis van deze aanwijzing dient de asielzoeker zich op te houden in een door de ambtenaar belast met de grensbewaking aan te wijzen ruimte of plaats. In de praktijk is dit het AC Schiphol. De aanwijzing op grond van artikel 7a Vw is daarmee mede gebaseerd op één van de gronden van vrijheidsontnemering die de Vreemdelingenwet kent, en behoeft als zodanig geen verdere bespreking.

2.4. Voor de asielzoeker die niet via de luchthaven Schiphol in Nederland arriveert, geldt dat hij zijn asielaanvraag in één van de beide land-AC's, Zevenaar of Rijsbergen, moet indienen. De gebruikelijke gang van zaken is daarbij dat de asielzoeker zich meldt bij één van deze AC's, waarna een datum wordt meegedeeld waarop hij zich dient te melden voor het indienen van de aanvraag in het kader van de alsdan beginnende AC-

procedure. Bij de indiening van het verzoek in het AC wordt de asielzoeker vervolgens op basis van artikel 17a Vw (zie **ACHTERGROND**, onder 1.a.) de aanwijzing gegeven zich beschikbaar te houden op een daartoe aangewezen plaats, te weten het desbetreffende AC.

Het is daarmee de verantwoordelijkheid van de asielzoeker om aan de hem opgelegde verplichting tot beschikbaarheid te voldoen. De asielzoeker heeft een rechtstreeks belang bij een juiste opvolging van de aan hem gegeven aanwijzing zich beschikbaar te houden. Wanneer hij niet aan zijn verplichting tot beschikbaarheid voldoet, zal zijn aanvraag immers op grond van artikel 15b, eerste lid onder d., Vw niet worden ingewilligd wegens niet-ontvankelijkheid (zie **ACHTERGROND**, onder 1.a.).

3. Het begrip "beschikbaar houden" in artikel 17a Vw is in de parlementaire geschiedenis (zie **ACHTERGROND**, onder 1.f.) toegelicht als de oproepbaarheid van de asielzoeker op een bepaalde plaats. Uitdrukkelijk is vermeld dat het derhalve niet noodzakelijk is dat de asielzoeker zich permanent in een bepaalde ruimte of op een bepaalde plaats ophoudt. Is de aanwezigheid van de asielzoeker niet vereist, dan kan hij in beginsel gaan en staan waar hij wil.

In de jurisprudentie is op basis van deze uitleg van artikel 17a Vw de vraag of, wanneer een asielzoeker zich niet op het adres bevindt waar hij zich beschikbaar dient te houden op grond van een aan hem gerichte aanwijzing, hij zich daarmee aan die aanwijzing heeft onttrokken, ontkennend beantwoord (zie eveneens **ACHTERGROND**, onder 1.f.).

4.1. De aanwijzing tot verblijf in een land-AC op basis van artikel 17a Vw is gelet op het voorgaande niet aan te merken als een wettelijk geregelde mogelijkheid tot het ontnemen van de vrijheid van de asielzoeker, als bedoeld in artikel 15 Grondwet (zie **ACHTERGROND**, onder 1.h.), artikel 5 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM; zie **ACHTERGROND**, onder 2.b.) of artikel 9 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (IVBPR; zie **ACHTERGROND**, onder 2.c.).

4.2. In dit verband moet ook rekenschap worden gegeven van artikel 31 van het Vluchtelingenverdrag (zie **ACHTERGROND**, onder 2.a.), waarin is bepaald dat geen illegaal in een land verblijvende vluchteling, die zich onmiddellijk ter verkrijging van legaal verblijf tot de autoriteiten wendt, op grond van zijn illegaal verblijf mag worden gedetineerd. De UNHCR (zie **ACHTERGROND**, onder 3.) lijkt een vrijheidsbeperking bij binnenkomst in het land van opvang en aanmelding bij de autoriteiten te accepteren onder de werking van artikel 31 van het Vluchtelingenverdrag met name wanneer sprake is van:

- a. een vrijheidsbeperkende maatregel van beperkte duur die ook op andere wijze dan door onmiddellijke uitzetting die refoulement tot gevolg heeft, kan worden beëindigd;
- b. voldoende respect voor de persoon van de asielzoeker, diens privacy en de gezinsband van de met hem gevluchte gezinsleden.

Een inbreuk op persoonlijke rechten van asielzoekers kan volgens de UNHCR in beperkte mate worden geaccepteerd, met name wanneer de inbreuk gedurende een korte tijd plaatsvindt en een duidelijk doel moet dienen in het kader van de asielprocedure.

5.1. De huidige praktijk van ophouden van asielzoekers in het AC gedurende de behandeling van de asielaanvraag op basis van een aanwijzing ex artikel 17a Vw, is gelet op het voorgaande problematisch op het punt van de rechtmatigheid van dit verblijf. Daarbij is voorts het volgende van belang.

5.2. Uit de informatie die de Nationale ombudsman tijdens dit onderzoek bijeen heeft gebracht blijkt dat het verblijf van asielzoekers in AC's in overwegende mate kenmerken van vrijheidsontneming vertoont. Het verblijf in het AC kenmerkt zich immers door het afgesloten karakter van de verblijfsruimten in het AC en het volledig reguleren van het verblijf in ruimten binnen het AC waar de asielzoeker zich op bepaalde momenten van de dag dient te bevinden. Daarnaast is de asielzoeker onder meer onderworpen aan een groot aantal beperkingen ten aanzien van de wijze van dagbesteding en het gebruik van persoonlijke bezittingen.

5.3. Daar staat tegenover dat de asielzoeker kan vragen om het AC te mogen verlaten. Dit verzoek kan echter niet zonder meer als een vrije keus van de asielzoeker worden aangemerkt. Het verzoek wordt immers alleen gehonoreerd wanneer de asielzoeker zijn aanvraag om toelating in Nederland intrekt, terwijl zijn aanvraag niet ingewilligd wordt wegens niet-ontvankelijkheid wanneer hij zelfstandig het AC verlaat. In zijn uiterste consequentie kan dit betekenen dat de asielzoeker die het verblijf in het hem aangegeven AC wenst te beëindigen, moet terugkeren naar het land waar hij zegt vervolging te vrezes.

5.4. Daarnaast heeft de Nationale ombudsman onder meer vastgesteld dat informatie over de voortgang van de asielprocedure in het AC slechts in zeer beperkte mate en vooral op eigen verzoek van de asielzoeker wordt verstrekt. Daardoor, en door de feitelijke verblijfsomstandigheden in het AC, kan de asielzoeker gemakkelijk de indruk krijgen dat hij in afwachting van de eerste beslissing op zijn verzoek om toelating opgesloten is en dient te blijven.

5.5. In dit verband kan ook worden gewezen op de uitspraak van de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage van 6 augustus 1998 (zie **ACHTERGROND**, onder 1.f.). In deze uitspraak achtte de rechtbank het verblijf gedurende één nacht in de afgesloten wachtkamer van AC Rijsbergen een - onrechtmatige - vrijheidsontneming, gelet op de feitelijke omstandigheden in deze wachtkamer. Deze omstandigheden betroffen met name de feitelijke opsluiting en het (vermoedelijk) ontbreken van informatie aan de asielzoeker dat hij op zijn verzoek op ieder moment in vrijheid kon worden gesteld.

5.6. Op grond van het voorgaande moet worden vastgesteld dat in de huidige uitvoeringspraktijk sprake is van, niet op enige wettelijke bepaling gebaseerde, vrijheidsontneming. Dit is niet juist.

In zoverre is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

5.7. De beoordeling van dit onderdeel van de onderzochte gedraging geeft aanleiding de Minister van Justitie in overweging te geven de toepassing van de aanwijzing ex artikel 17a Vw in overeenstemming te brengen met de hiervoor onder 4.1. e.v. beschreven strekking van deze bepaling, dan wel met de daarmee overeenkomende bepaling van artikel 55, eerste lid van de Vreemdelingenwet 2000.

6. Uit dit onderzoek komt verder naar voren dat asielzoekers - soms dagenlang - moeten wachten op de volgende fase in de behandeling van hun verzoek zonder dat hen informatie over de voortgang van hun zaak wordt gegeven. In dit verband kan naast de verklaringen van de vertegenwoordigers van de verschillende betrokken instanties worden gewezen op de cijfers over de verblijfsduur in de AC's (zie **ACHTERGROND**, onder 6.) waaruit blijkt dat de termijn van 48 procedures regelmatig en in sommige gevallen zeer ruim wordt overschreden. Daarmee wordt ten onrechte afgeweken het uitgangspunt van de AC-procedure, dat alleen zaken die binnen 48 procedures kunnen worden afgehandeld, in aanmerking komen voor behandeling in het AC. Ook in zoverre is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

7.1. Van de Staatssecretaris mag in dit verband dan ook worden verlangd dat zij een praktische regeling treft waarbij het de asielzoeker duidelijk is op welke momenten van zijn verblijf in het AC hij een oproep tot aanwezigheid kan verwachten om te vernemen wanneer hij daadwerkelijk aanwezig dient te zijn. De gestandaardiseerde wijze van afhandeling van aanvragen binnen de AC-procedure maakt het mogelijk met redelijke zekerheid te voorspellen wanneer de aanwezigheid van de asielzoeker in dat verband noodzakelijk zal zijn.

Het spreekt vanzelf dat ook in die situatie sprake kan zijn van wachttijden. Het is echter in alle opzichten onwenselijk dat daarbij wachttijden voorkomen van een of meer dagdelen of zelfs dagen, waarin de asielzoeker niets kan doen dan wachten onder de hierna in hoofdstuk III. te omschrijven omstandigheden.

7.2. Wanneer de voortgang van de behandeling van de asielaanvraag gedurende kortere of langere tijd stagneert, moet een passende voorziening worden getroffen.

Praktisch gezien betekent dit dat wanneer bij aanvang van de AC-procedure in een land-AC al duidelijk is dat voldoende voorzieningen voor een vlotte afhandeling van de procedure ontbreken, aanleiding kan bestaan de asielzoeker niet op te roepen maar in plaats daarvan een nieuwe afspraak te maken. Daarbij valt niet alleen te denken aan de aanwezigheid van de met de behandeling van de aanvraag belaste ambtenaren, maar ook aan de tijdige beschikbaarheid van tolken en een voldoende aanwezigheid van (gebouwelijke en andersoortige) voorzieningen.

Wanneer een dergelijke vertraging in de behandeling zich na aanvang van de procedure voordoet, zal de asielzoeker in de gelegenheid moeten worden gesteld om desgewenst voor enige tijd het AC te verlaten.

8. Het heeft in dit verband de aandacht van de Nationale ombudsman getrokken dat in paragraaf B.7./4.2. van de Vreemdelingen-circulaire 1994 onder meer staat:

"De asielzoeker moet zich in verband met de behandeling van de aanvraag ophouden in het aanmeldcentrum. De op art. 17a Vw gegronde aanwijzing hiertoe wordt zowel mondeling als schriftelijk gegeven (...). De asielzoeker dient zich daar op te houden overeenkomstig de gegeven aanwijzingen" (zie **ACHTERGROND**, onder 1.d.). "

Gelet op de hiervoor onder 4.1. e.v. beschreven wettelijke context is deze passage onjuist. De Minister zal daarom in overweging worden gegeven de tekst van de vreemdelingencirculaire, althans de Vreemdelingencirculaire behorend bij de Vreemdelingenwet 2000 op dit punt in overeenstemming te brengen met de tekst van de wet, voorzover daartoe gelet op de invoering van de nieuwe Vreemdelingencirculaire nog aanleiding is.

III. DE VERBLIJFSOMSTANDIGHEDEN

III.1. TE STELLEN EISEN AAN DE VERBLIJFSOMSTANDIGHEDEN IN EEN AC

1. Asielzoekers verblijven zoals gezegd in beginsel maximaal 48 procedures in een AC. Dat betekent in de praktijk dat zij in beginsel drie dagen en vier uur en - afhankelijk van het tijdstip waarop de 48 uren officieel gaan "lopen" - drie of vier nachten in het AC verblijven. Uit het onderzoek komt naar voren dat sprake is van uitschieters tot - in een enkel geval in de land-AC's - een verblijf gedurende twaalf dagen. De verblijfsomstandigheden in de AC's zijn indertijd vastgesteld met het oog op een verblijf van 24 uur, maximaal één etmaal. Bij de bespreking van de aan het verblijf te stellen eisen wordt in dit hoofdstuk evenwel uitgegaan van de thans geldende uitvoeringspraktijk met een verblijfsduur van 48 procedures, ofwel drie of vier nachten. De in hoofdstuk II. besproken bezwaren met betrekking tot het ontbreken van een juridische grondslag voor het vrijheidsontnemende karakter van dit verblijf, zullen daarbij niet telkens worden aangehaald.

2. Het verblijf van asielzoekers in AC's draagt om meerdere redenen een bijzonder karakter. Allereerst wordt dit veroorzaakt door de kwetsbare positie waarin asielzoekers zich bevinden. Zij zijn over het algemeen gevlucht uit hun land van herkomst naar aanleiding van ingrijpende, soms traumatiserende, gebeurtenissen en hebben daarna vaak een moeizame reis moeten maken. Verder zijn zij bij binnenkomst in Nederland niet vrij zich naar eigen inzicht te bewegen of te vestigen.

3. Voorts wordt het bijzondere karakter van het verblijf in AC's veroorzaakt door de aard van de procedure van de eerste behandeling van de asielaanvraag en de relatief hoge snelheid waarmee zij wordt doorlopen. Deze procedure is van groot belang voor de asielzoeker, die zich immers langs deze weg in Nederland wil vestigen. De eerste beoordeling van het asielverzoek binnen het AC kan er toe leiden dat dit verzoek al binnen 48 procedures wordt afgewezen.

Het spreekt daarnaast voor zich dat ook de staat belang heeft bij een spoedige en zorgvuldige behandeling van het asielverzoek.

4. Tegen deze achtergrond dient de IND ervoor zorg te dragen dat asielzoekers tijdens hun verblijf in het AC daadwerkelijk in staat worden gesteld om hun asielverzoek adequaat toe te lichten.

Dat betekent dat de verblijfsomstandigheden in de AC's dienen te voldoen aan eisen die de gezondheid en het welbevinden van de asielzoeker waarborgen op het vlak van hygiëne, voeding, (medische en andersoortige) zorg, privacy, (nacht)rust en veiligheid.

De gebouwen, het aanbod van voorzieningen en de inzet van personeel dienen naar aard en omvang in overeenstemming te zijn met het verblijf van asielzoekers gedurende meerdere dagen en nachten. Speciale aandacht dient daarbij te bestaan voor de - mogelijk problematische - persoonlijke achtergrond van individuele asielzoekers. De

menselijke waardigheid van de asielzoeker dient tijdens de opvang in een AC gewaarborgd te worden.

5. Deze norm voor de beoordeling van de opvang van asielzoekers in AC's is niet in absolute zin meetbaar. Weliswaar gelden ten aanzien van de bouw en het gebruik van AC's objectieve althans objectiveerbare normen – zoals bouw- en brandvoorschriften -, maar dat zijn algemene normen die niet direct zien op de speciale aspecten van deze opvang. Bij de uiteindelijke beoordeling van de gedraging moeten ook niet-objectiveerbare aspecten zoals het welbevinden van asielzoekers worden meegewogen.

In dat verband zal in het navolgende per deel-aspect van de onderzochte gedraging mede een afweging worden gemaakt tussen enerzijds het uitgangspunt dat de gezondheid en het welbevinden van de betrokkene tijdens de opvang moeten worden gewaarborgd en anderzijds het uitgangspunt dat de overheid - gelet op haar taken en bevoegdheden - in redelijkheid het niveau van de voorzieningen tijdens de opvang moet kunnen vaststellen.

III.2. INRICHTING

1.1. De ruimten waar asielzoekers gedurende hun verblijf in het AC verblijven zijn de wachtruimten (inclusief de buitenruimten) en de slaapzalen. Daarnaast kan men gebruik maken van douches, wastafels en toiletten. Het AC Rijsbergen beschikt verder over twee kleine gebedsruimten.

1.2. De gebouwen, het aanbod van voorzieningen en de inzet van personeel dienen naar aard en omvang in overeenstemming te zijn met het verblijf van grote groepen van asielzoekers gedurende meerdere dagen en nachten.

1.3. De Staatssecretaris van Justitie en de IND hebben aangegeven dat de AC's aan alle algemeen geldende eisen voldoen. Dit betreft algemene normen; voor het oprichten en gebruiken van AC's als zodanig bestaan geen specifieke regelingen. In dat verband kan echter worden gewezen op het Reglement regime grenslogies (zie **ACHTERGROND**, onder 1.g). In dit reglement is onder meer bepaald welke rechten asielzoekers, aan wie de vrijheidsontnemende maatregel van artikel 7a, derde lid Vw is opgelegd, hebben in het grenslogies waar zij deze maatregel ondergaan. Dit betreft onder meer het recht zich binnen het grenslogies vrij te bewegen.

In de uitspraak van de rechtbank 's-Gravenhage, zitting houdend te Haarlem, van 26 januari 2001 (zie **ACHTERGROND**, onder 1.g) stelt deze rechtbank vast dat dit reglement op AC Schiphol van toepassing is. In dit verband lijkt de veronderstelling gerechtvaardigd dat daar waar de rechten voortvloeiend uit het Reglement gelden in het - zwaardere, want vrijheidsontnemende - regime van de maatregel ex artikel 7a Vw, zij eveneens dienen te gelden voor het - lichtere want slechts vrijheidsbeperkende - regime van artikel 17a Vw. In zoverre is de analoge toepassing van het Reglement regime grenslogies mede bepalend voor de beoordeling van de gedraging.

Wachtruimten

2.1. In de wachtruimten, inclusief de kleine buitenruimten, verblijven de asielzoekers van 8.00 uur tot het moment dat ze worden overgebracht naar de slaapzalen, rond 22.00 uur. De inrichting van de wachtruimte in de AC's is uiterst sober. Er staan plastic, aan elkaar vastzittende stoelen of metalen banken met daartussen enkele tafels. In AC Zevenaar en AC Rijsbergen zijn ook wachtruimten waar losse stoelen en tafels staan. AC Rijsbergen kent één grote wachtruimte onderverdeeld in vier gedeelten; twee wachtruimten en twee zogenoemde recreatieruimten.

AC Zevenaar en AC Schiphol beschikken voor de asielprocedure over drie wachtruimten. In welke wachtruimte men wordt ondergebracht hangt af van de fase waarin de asielprocedure zich bevindt.

2.2. Het hoofd van het AC te Rijsbergen gaf aan dat het huidige AC-gebouw onvoldoende geschikt is voor de opvang van asielzoekers. De wachtruimte in het AC is te klein en te benauwd.

De tijdens het onderzoek gehoorde beveiligingsbeambte in AC Rijsbergen was van mening dat de verblijfsomstandigheden kunnen worden verbeterd. Met name de ventilatie in de verblijfsruimten is onvoldoende. Ook het gebrek aan privacy is voor asielzoekers een probleem. De wachtruimte is niet geschikt om langere tijd in te verblijven, aldus de beveiligingsbeambte.

Volgens de tijdens het onderzoek gehoorde medewerkers van VluchtelingenWerk in de AC's klagen asielzoekers onder meer over het niet toekomen aan rust en het gebrek aan privacy. Met name in AC Schiphol geldt daarbij dat de asielzoekers zich bevinden in een ruimte die vanuit een naastgelegen ruimte goeddeels kan worden ingekeken.

2.3. Medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman namen tijdens het onderzoek waar dat de wachtruimten in de AC's alleen waren ingericht met het hoognodige, dat wil zeggen met oncomfortabele stoelen en een ontoereikend aantal tafels. Ook de buitenruimte was nauwelijks ingericht. Alleen in AC Schiphol zijn in twee wachtruimten enige voorzieningen voor kinderen. Dit AC beschikt echter, in tegenstelling tot de land-AC's, niet over een crèche.

De temperatuur in de wachtruimten was relatief hoog, en het rook er niet fris tot zeer onfris. De zogenoemde AC-wachtruimte in AC Zevenaar, de ruimte waar men verblijft indien de IND het asielverzoek in het AC afdoet, beschikte niet over daglicht waardoor de atmosfeer hier nog benauwder was dan in de andere wachtruimten.

In de wachtruimten was geen gelegenheid om persoonlijke bezittingen tijdelijk veilig op te bergen.

2.4. De wachtruimten dienen voorts, met één uitzondering, als eetzaal. De uitzondering betreft AC Zevenaar, waar alleen de warme maaltijd in een daartoe bestemde eetzaal wordt geserveerd. Gelet op het voornoemde ontoereikend aantal tafels in de wachtruimten moet de maaltijd daar veelal worden genuttigd zonder dat men van een tafel gebruik kan maken.

2.5. Uit de hiervoor weergegeven informatie volgt dat de inrichting van de wachtruimten minimaal en troosteloos is te noemen. Met name de AC-wachtruimte in AC Zevenaar waar geen rechtstreeks daglicht kan worden toegelaten valt in negatieve zin op. Doordat het meubilair niet geschikt is voor gebruik tijdens de - veelal lange - wachttijden, worden asielzoekers gedwongen zich te behelpen ten aanzien van de meest basale activiteiten, voor zover die in de wachtruimten al mogelijk zijn.

2.6. De wachtruimten in de AC's bieden voorts geen enkele vorm van privacy. Gebruikers van die ruimten hebben geen gelegenheid zich terug te trekken. Daarnaast ontbreken afsluitbare kastruimten voor persoonlijke bezittingen ("kluisjes") zodat het eigen bezit voortdurend moet worden bewaakt.

2.7. Uit de informatie die betrokkenen hebben gegeven en uit de eigen waarnemingen door de Nationale ombudsman volgt dat de wachtruimten met name op momenten van bovengemiddelde drukte niet voldoen aan te stellen eisen aan de opvang als geformuleerd onder III.1. De inrichting van de wachtkamers werkt, afzonderlijk bezien maar zeker ook in samenhang met de overige aspecten van de verblijfsomstandigheden zoals die in het navolgende worden beoordeeld, in de hand dat asielzoekers niet tot rust kunnen komen of gelegenheid hebben zich voor te bereiden op het nader gehoor. Voorts is op basis van de verkregen informatie de veronderstelling gerechtvaardigd dat een verblijf gedurende enige tijd in deze wachtruimten een negatief effect heeft op het welbevinden van de asielzoekers.

De onderzochte gedraging is in zoverre dan ook niet behoorlijk.

2.8. Bovenstaande geeft de Nationale ombudsman aanleiding de Minister een aantal aanpassingen van de inrichting van de wachtruimten in overweging te geven. In dit verband is het allereerst wenselijk te achten dat de wachtruimten door deskundigen (bijvoorbeeld op het gebied van de ergonomie) worden onderzocht. De Nationale ombudsman geeft de Minister daarom allereerst in overweging zich op korte termijn te laten adviseren door deskundigen ten aanzien van een effectieve inrichting van AC's die geacht kan worden te voldoen aan de te stellen eisen van behoorlijke opvang van asielzoekers. Gelet op de in het navolgende opgenomen beoordeling van de inrichting van de overige ruimten van de AC's zal de aanbeveling op dit punt betrekking hebben op de gehele inrichting van de AC's.

2.9. In dat verband geeft de Nationale ombudsman de Minister voorts in overweging:

- a. de wachtruimten zodanig ruim in te richten en van passend meubilair te voorzien dat asielzoekers daadwerkelijk in staat worden gesteld om daarin op menswaardige wijze te verblijven, zo mogelijk tot rust te komen en zich voor te bereiden op de asielprocedure;
- b. in de wachtruimte afsluitbare kastruimten (kluisjes) aan te brengen om asielzoekers de mogelijkheid te geven persoonlijke bezittingen op te bergen;

- c. de ventilatie zodanig te verbeteren dat in alle wachtruimten sprake is van een voldoende toevoer van frisse lucht;
- d. in alle wachtruimten rechtstreeks daglicht toe te laten;
- e. in de AC's Rijsbergen en Schiphol een eetzaal beschikbaar te stellen, waarin alle aanwezige asielzoekers in staat worden gesteld het eten aan een daartoe bestemde tafel te nuttigen, en de eetzaal in AC Zevenaar voor alle maaltijden open te stellen.

Slaapzalen

3.1. Ten aanzien van de slaapzalen in AC's geldt het volgende.

AC Rijsbergen beschikt over 240 slaappleatsen (en daarnaast nog 24 slaappleatsen voor asielzoekers die zo laat in het AC arriveren dat zij niet meer naar een tijdelijke noodvoorziening (TNV) kunnen worden gebracht). AC Zevenaar heeft 286 slaappleatsen en AC Schiphol heeft zeventig slaappleatsen.

De slaapzalen zijn ingericht met stapelbedden voorzien van plastic matrassen en variëren in omvang van dertig tot tachtig slaappleatsen. Op de vrouwenslaapzalen staan tussen de stapelbedden enkele kinderbedjes. De stapelbedden zijn niet voorzien van een trapje. De ruimte tussen de bedden in de land AC's is erg klein, er is nauwelijks ruimte om te lopen en veel bedden staan met het hoofd of voeteneind tegen elkaar aan.

In het AC Schiphol zijn de slaapzalen kleiner van omvang namelijk acht slaappleatsen per slaapvertrek en een vertrek met zes, niet gestapelde, slaappleatsen. In AC Schiphol staan de bedden op acceptabele afstand tot elkaar.

3.2. De slaapzalen zijn alleen 's avonds, vanaf 21.30 uur of 22.00 uur, en 's nachts toegankelijk. Een uitzondering op deze regel kan worden gemaakt op advies van de medische dienst. Dit betekent dat kinderen ook pas rond 22.00 uur naar bed kunnen worden gebracht. De gehoorde medewerker van de beveiliging van het AC Zevenaar heeft aangegeven dat dit voor veel kinderen te laat is, zeker als het verblijf in het AC enkele nachten duurt. Ze worden hangerig en huilerig of liggen te slapen op de stoelen in de wachtruimten.

3.3. Met name in de land-AC's geldt dat, doordat er veel mensen in een slaapzaal slapen en er onvoldoende ventilatie is, sprake is van een doordringende stank. Daar komt bij dat veel asielzoekers gekleed naar bed gaan, in kleding die zij soms dagenlang niet hebben kunnen verschonen.

Sommige asielzoekers halen de matrassen van het bed en leggen die op de grond. Kasten om persoonlijke zaken of kleren in op te bergen, ontbreken.

De gehoorde beveiligingsbeambte in AC Zevenaar heeft aangegeven dat plastic matrassen en de wegwerplakens geen gelukkige combinatie vormen. Doordat de lakens geen grip hebben op het matras, gebeurt het dat mensen 's nachts uit bed vallen.

Sommige slaapzalen beschikken maar over één toegangsdeur, hebben geen aparte nooduitgang en beschikken niet over ramen.

Medewerkers van VluchtelingenWerk in AC Zevenaar en Rijsbergen ontvangen regelmatig klachten van asielzoekers over het niet kunnen slapen, met name op de zalen waar ook kinderen moeten slapen.

3.4. De slaapzalen in de land-AC's zijn zodanig ingericht dat asielzoekers zonder enige vorm van privacy de nacht moeten doorbrengen. Door het massale karakter van de slaapzalen kan een goede nachtrust niet worden gewaarborgd, met name niet wanneer er ook kleine kinderen slapen, en omdat de kwaliteit van de ventilatie ernstig te wensen overlaat. Daarnaast zijn niet overal nooduitgangen aanwezig en wordt er geen uitleg gegeven over hoe te handelen in geval van een calamiteit. Gezinnen moeten gescheiden slapen.

3.5. De openingstijden van de slaapzalen zijn aangepast aan de procedures van de IND. Dit betekent dat de slaapzalen niet eerder dan rond 22.00 uur opengaan, en dat men om 08.00 uur weer in de wachruimten moet zitten. Uit de door betrokkenen verstrekte informatie blijkt dat dit niet alleen voor kleine kinderen niet is vol te houden, maar dat ook veel volwassenen overdag in de wachruimten liggen te slapen op meubilair dat daartoe volstrekt ongeschikt is.

3.6. Door de wijze waarop de IND asielzoekers opvangt gedurende de nachtelijke uren zijn voldoende nachtrust, privacy en veiligheid niet gewaarborgd. Onder verwijzing naar het gestelde in § III.1. is in zoverre in de huidige uitvoeringspraktijk onvoldoende vorm gegeven aan het beginsel dat de asielzoeker adequate opvang moet worden geboden. Ook in zoverre is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

3.7. Het bovenstaande vormt voor de Nationale ombudsman aanleiding de Minister in overweging te geven:

- a. de nachtrust, privacy en veiligheid in de slaapruidten te waarborgen, met name door:
  - de omvang van de slaapzalen met name in de land-AC's te verkleinen;
  - familiekamers beschikbaar te stellen;
  - de afstand tussen de bedden te vergroten;
  - de veiligheid en bruikbaarheid van de huidige matrassen en lakens te onderzoeken en deze zonodig te vervangen;
  - de bereikbaarheid van het bovendeel van stapelbedden te vergroten;
  - aan iedere asielzoeker een voorziening beschikbaar te stellen om kleren en persoonlijke bezittingen (veilig) in op te bergen;
  - de ventilatie in de slaapruidten zodanig te verbeteren dat sprake is van een voldoende toevoer van frisse lucht;
  - de aanwezigheid van vluchtroutes te verzekeren en uitleg over veiligheidsmaatregelen in de slaapzalen te verstrekken aan alle asielzoekers;
- b. de slaapgelegenheden zo ruim mogelijk open te stellen, zodat kleine kinderen op een hen passende tijd naar bed kunnen en ook volwassenen overdag of vroeg in de avond naar behoefte kunnen rusten.

Douches

4.1. Ten aanzien van de douchevoorzieningen geldt het volgende. AC Rijsbergen beschikt over twaalf douches, AC Zevenaar over vijftien douches en AC Schiphol over veertien douches.

De douches worden geopend op het moment dat de asielzoekers 's avonds naar de slaapzalen worden gebracht en blijven open tot het moment dat men 's ochtends weer in de wachtruimten moet plaatsnemen. De meeste asielzoekers maken 's morgens gebruik van de wasbakken om zich op te frissen. Volgens medewerkers van de beveiliging van het AC Rijsbergen en het AC Zevenaar wordt er door asielzoekers weinig gebruik gemaakt van de douches.

4.2. Het AC Schiphol beschikt in verhouding over veel meer douches dan de beide land-AC's, namelijk één douche per vijf asielzoekers bij een maximale bezetting van zeventig personen. Bij de land-AC's is dit één douche per ongeveer twintig asielzoekers. Asielzoekers in het AC Schiphol maken volgens het hoofd van het AC Schiphol meer gebruik van de douches dan in de beide land-AC's. Ook een medewerker van de beveiliging gaf aan dat er veel gebruik wordt gemaakt van de douche. In tegenstelling tot de land-AC's verstrekt men in het AC Schiphol ook (bad)slippers en indien gewenst een wegwerp-overall.

4.3. Tijdens bezoeken constateerden medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman dat er in een aantal douches in het AC Zevenaar geen voorziening was getroffen om de opgehangen kleren droog te houden. In AC Zevenaar en AC Rijsbergen werd geen uitleg gegeven over het gebruik van de douche noch over de tijd die voor het douchen beschikbaar was gesteld (zie ook hierna onder § III.5.). In AC Zevenaar bleven de toegangsdeuren tot de doucheruimten openstaan waardoor de privacy van met name de vrouwelijke asielzoekers onvoldoende werd gewaarborgd. De douches worden tijdens de openingstijden niet tussentijds schoongemaakt. Iedere asielzoeker wordt in het bezit gesteld van een papieren (wegwerp)handdoek.

4.4. Tijdens het onderzoek zijn voor het weinig gebruik maken van de douches in de beide land-AC's als mogelijke oorzaken naar voren gekomen: veel asielzoekers beschikken niet of nauwelijks over schone kleding of hebben hiertoe onvoldoende toegang; onvoldoende privacy; douches zijn niet schoon; papieren handdoek voldoet niet; onwennigheid; het water is niet warm genoeg.

4.5. Het aantal douches dat de IND in de land-AC's beschikbaar stelt is, uitgaande van een volledige bezetting van het AC en de periode waarin men gebruik kan maken van de douches (voor het slapen gaan en na het opstaan), onvoldoende. Daarnaast zijn er in de omstandigheden waaronder gebruik moet worden gemaakt van de douches kennelijk beletselen gelegen voor een algemeen gebruik.

In zoverre is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

4.6. Het bovenstaande geeft de Nationale ombudsman aanleiding de Minister, in overweging te geven:

- a. het aantal douches uit te breiden op zodanige wijze dat alle asielzoekers voldoende in de gelegenheid zijn de douches te benutten;
- b. in het kader van het onder 2.6. genoemde onderzoek te (laten) bezien welke beletselen er zijn voor asielzoekers om te douchen en vervolgens passende maatregelen te treffen om deze beletselen weg te nemen;
- c. ook in de land-AC's over te gaan tot het verstrekken van (wegwerp) nachtkleding en badslippers.

5. Hygiëne

5.1. Ten aanzien van de hygiëne in de AC's wordt het volgende opgemerkt. Tijdens de bezoeken van medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman aan de AC's te Zevenaar en Rijsbergen bleken de wachtruimten waarin asielzoekers verbleven na de intake door de vreemdelingendienst zeer onaangenaam te ruiken: er lagen etenswaren op de grond, en sommige vuilnisbakken (een aantal zonder deksel) waren overvol.

In AC Schiphol en AC Rijsbergen nuttigden asielzoekers de warme maaltijd ook in de wachtruimten waarbij men soms met het eten op schoot moest zitten omdat niet iedereen aan een tafel kon plaatsnemen. De toiletten waren niet schoon en in een aantal gevallen kapot. De ventilatie was in een aantal wachtruimten en slaapzalen onvoldoende, met ondermeer als gevolg een enorme stankoverlast.

De schoonmaakdiensten zijn in de huidige bezetting niet in staat om de verblijfsruimten en de daarbij behorende toiletten de gehele dag schoon te houden. De GGD West Brabant heeft op verzoek van de IND in juni 2000 een onderzoek uitgevoerd naar de hygiënische omstandigheden in het AC Rijsbergen. Een definitieve rapportage was op het moment van het onderzoek van de Nationale ombudsman nog niet gereed.

5.2. Op het moment dat medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman het AC Schiphol bezochten, waren de ruimten in het AC schoon. Dit leek met name het gevolg te zijn van de omstandigheid dat, in tegenstelling tot de situatie tijdens bezoeken aan de land-AC's, slechts een beperkt aantal asielzoekers in AC Schiphol aanwezig was. De medewerkers van de beveiliging en VluchtelingenWerk gaven aan dat de hygiënische omstandigheden in de wachtruimten soms te wensen over laten.

5.3. Uit het onderzoek komt verder naar voren dat men in het AC Rijsbergen en het AC Zevenaar niet in staat wordt gesteld om zich te scheren. Hierdoor voelt men zich na enkele dagen onfris en vaak vindt men het erg onprettig of onbeleefd om in die toestand een gesprek te moeten voeren met de IND.

De verstrekking van maandverband is niet op een goede wijze geregeld. Asielzoeksters moeten daar om vragen bij de medewerkers van de beveiliging. Er is niet altijd een vrouwelijke beambte daarvoor beschikbaar en soms wordt het in aanwezigheid van derden uitgereikt in de wachtruimte.

Men heeft vaak onvoldoende verschoning bij zich en er is geen mogelijkheid, behalve in noodgevallen, om kleren te wassen.

5.4. Uit het voorgaande volgt dat de hygiëne in de AC's op een aantal punten onvoldoende gewaarborgd is waardoor ook de persoonlijke hygiëne van de aldaar verblijvende asielzoeker in het geding komt. In het licht van de eisen die aan het verblijf in een AC gesteld moeten worden (zie hiervoor onder § III.1.) is dit niet juist.

Ook in zoverre is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

5.5. Het bovenstaande geeft de Nationale ombudsman aanleiding de Minister in overweging te geven:

- a. ervoor zorg te dragen dat de hygiënische omstandigheden in de AC's op een aanvaardbaar niveau worden gebracht en gehandhaafd, onder meer door de schoonmaakdiensten zodanig uit te breiden dat in beginsel alle ruimten in de AC's, waaronder de buitenruimten en het sanitair, schoon blijven gedurende de gehele periode dat zij worden gebruikt;
- b. de GGD in te schakelen voor periodieke advisering omtrent de hygiëne in de AC's, en in dit verband er bij de GGD op aan te dringen dat het aan de IND in het AC Rijsbergen toegezegde rapport zo spoedig mogelijk alsnog wordt uitgebracht;
- c. artikelen ter beschikking te stellen voor persoonlijke verzorging, maandverband op discrete wijze te verstrekken, bijvoorbeeld door middel van een automaat in de damestoiletten, en asielzoekers in staat te stellen zich te scheren;
- d. asielzoekers die geen of onvoldoende extra kleding bij zich hebben, vervangende kleding aan te bieden en gelegenheid te bieden voor het wassen van kleding.

III.3. DAGBESTEDING

1. De dagindeling van asielzoekers tijdens hun verblijf in het AC wordt bepaald door de voortgang van de behandeling door de IND van hun asielverzoek.

Na de intake door de vreemdelingendienst volgt het eerste gehoor door de IND en eventueel het nader gehoor door de IND. Deze gesprekken worden voorbereid en nabesproken door een rechtshulpverlener of VluchtelingenWerk. De voorbereidingstijd voor het nader gehoor bedraagt maximaal twee uur. Heeft de IND het voornemen het asielverzoek af te wijzen, dan kan de asielzoeker met zijn rechtshulpverlener gedurende drie uur dit voornemen van de IND en het rapport van het nader gehoor bespreken. Indien naar aanleiding van het nader gehoor door de IND een onderzoek is ingesteld en de resultaten wijken af van hetgeen de asielzoeker tijdens het nader gehoor heeft verklaard dan kan de asielzoeker daarop binnen vier uur reageren (zie **ACHTERGROND**, onder 1.d.). Indien de IND een beschikking neemt op het asielverzoek, heeft de asielzoeker de mogelijkheid met een rechtshulpverlener te overleggen over eventuele juridische mogelijkheden.

In totaal staan 48 procedures ter beschikking in het AC. Een groot deel van deze ter beschikking staande procedures worden door de asielzoeker wachtend doorgebracht.

2. Voor volwassenen en oudere kinderen zijn door de IND, buiten de aanwezige televisietoestellen, geen dagbestedingsmogelijkheden ter beschikking gesteld. Alleen in het AC Rijsbergen stelt VluchtelingenWerk bij wijze van experiment lectuur en spelletjes ter beschikking.

De zenders op de aanwezige televisietoestellen worden ingesteld door medewerkers van de beveiliging en beperken zich tot sport, muziek, kinderprogramma's of de regionale zender. De hoofden van de AC's deelden mee geen nieuwszenders of journaaluitzendingen ter beschikking te stellen om onrust onder asielzoekers te voorkomen.

In AC Zevenaar en AC Schiphol zijn volgens de medewerkers van de beveiliging het bezit van pen en papier niet toegestaan. Ook boeken worden bij binnenkomst in het AC Zevenaar en Schiphol door de vreemdelingendienst ingenomen. Kranten zijn niet toegestaan in AC Schiphol.

3. Kinderen (tot vijftien jaar) kunnen in het AC Rijsbergen en het AC Zevenaar van maandag tot en met vrijdag tot 17.00 uur terecht in een professioneel gerunde en ingerichte crèche (afhankelijk van de drukte een hele of een halve dag). De kinderen in AC Zevenaar die zich bevinden in de zogenoemde AB- wachtruimte (wachtruimte waar men verblijft tijdens de behandeling van het eerste gehoor) kunnen echter geen gebruik maken van deze voorziening.

In AC Schiphol is geen crèche aanwezig. Ook in het nog in gebruik te nemen nieuwe onderkomen van het AC Schiphol zal geen crèche aanwezig zijn. Het hoofd AC Schiphol is van mening dat asielzoekers die net zijn gearriveerd in Nederland hun kinderen niet willen achterlaten in een crèche. Ook het aantal kinderen in AC Schiphol is kleiner dan in de beide land-AC's. In het nieuwe AC Ter Apel zullen in de gehoor kamers van de IND mogelijk kinderhoekjes gemaakt worden.

4. Aangezien asielzoekers gedurende hun verblijf in het AC, behalve televisie kijken, geen mogelijkheid wordt geboden hun wachttijd met een of meer ontspannende activiteiten in te vullen, en het lezen van (bepaalde) eigen lectuur niet overal is toegestaan, brengen de meeste asielzoekers de tijd die ze moeten verblijven in afwachting van een volgende gesprek zittend of slapend op hun stoel of rokend op de buitenplaats door. De beperkte ruimte biedt geen plaats voor lichaamsbeweging.

De hoofden van de AC's, en de gehoorde medewerkers van de beveiliging en van VluchtelingenWerk onderschrijven allen dat dagbestedingactiviteiten gewenst zijn. Er is echter geen consensus over de vraag onder wiens verantwoordelijkheid het aanbieden van dagbesteding moet plaatsvinden.

5.1. De IND dient vanuit zijn verantwoordelijkheid voor de wijze waarop asielzoekers in de AC's worden opgevangen, zorg te dragen voor voldoende mogelijkheden om de wachttijd een enigszins zinvolle invulling te geven. Het wachten zoals dat thans gedwongen plaatsvindt onder de in § III.2. beschreven omstandigheden kan op zich zelf al als

buitengewoon bezwarend worden aangemerkt. De omstandigheid dat tijdens dat wachten niet of nauwelijks mogelijkheden bestaan om de zinnen te verzetten of aan lichaamsbeweging te doen, draagt op ontoelaatbare wijze bij aan de toch al gespannen situatie waarin de asielzoeker zich op dat moment bevindt.

5.2. In dit verband verdient het opmerking dat de beperkingen zoals die ten aanzien van het lezen van eigen boeken en kranten worden opgelegd niet lijken te zijn gebaseerd op een juiste afweging van de betrokken belangen. Zo dient in aanmerking te worden genomen dat asielzoekers die worden opgenomen in de asielprocedure in AC Rijsbergen en AC Zevenaar vaak al enige weken in een, niet gesloten, TNV hebben doorgebracht, waar die beperkingen niet gelden.

Eventuele beperkingen in de wijze waarop asielzoekers de dag willen vullen dienen te zijn gebaseerd op een weloverwogen afweging van de betrokken belangen. Dit aspect van de verblijfsomstandigheden komt hierna aan de orde, in § III.4.

5.3. Uit het onderzoek komt verder naar voren dat de IND ten aanzien van de dagbesteding door asielzoekers in het AC geen beleid heeft ontwikkeld. Feitelijk komt het erop neer dat alleen wanneer vrijwilligers van VluchtelingenWerk daartoe voldoende tijd en gelegenheid hebben, in een AC sprake is van activiteiten in het kader van de dagbesteding.

Gezien het belang van een passend aanbod van activiteiten voor het welbevinden van de asielzoekers, kan de IND gelet op zijn verantwoordelijkheid voor een behoorlijke opvang niet volstaan met deze vrijblijvende "uitbesteding" van dit deel van zijn taak.

5.4. De onderzochte gedraging is daarmee ook op het punt van de dagbesteding niet behoorlijk.

6. Uitvoering van de aanbeveling van de Nationale ombudsman ten aanzien van de toepassing van de vrijheidsbeperkende maatregel ex artikel 17a Vw (hoofdstuk II.) zal automatisch leiden tot een verbetering in de situatie in de land-AC's wat betreft de dagbesteding.

Desalniettemin zal in AC Schiphol en - zij het in verminderde mate - in de land-AC's sprake blijven van wachttijden, waarbij passende dagbestedingsmiddelen en eventueel begeleiding voorhanden moeten zijn (zie ook § III.5. over informatievoorziening).

7.1. Daarnaast dient tijdens de procedures, met name ten tijde van de gehoren van hun ouders, in beginsel opvang van kinderen beschikbaar te zijn. Deze voorziening dient ook beschikbaar te worden gesteld voor de kinderen verblijvend in de zogenoemde AB-wachtruimte in AC Zevenaar. Ook daar moeten kinderen vaak lang wachten op de afhandeling van het eerste gehoor van de IND van hun ouder(s). Het verdient de voorkeur het eerste gehoor en het nader gehoor af te nemen zonder de aanwezigheid van kinderen. Met name tijdens het nader gehoor kunnen zaken ter sprake komen die voor kinderen schokkend kunnen zijn. Ook kan de aanwezigheid van kinderen de ouder(s) beletten alle voor het asielverzoek van belang zijnde informatie te verstrekken. Het achterlaten van kinderen in de wachtruimten bij andere asielzoekers, die ook kunnen worden opgeroepen

voor een gesprek, is bezwaarlijk. De aanwezigheid van een crèche biedt voor ouders en kinderen de beste oplossing. In het AC Schiphol zou hiervoor een alternatief moeten worden gecreëerd indien daar te weinig kinderen verblijven om een crèche in te richten.

7.2. Hierbij wordt opgemerkt dat de openingstijden van de crèche in beginsel overeen moeten komen met de procedures van de IND, dat wil zeggen zeven dagen per week van 08.00 uur tot 22.00 uur. De opvangcapaciteit van de crèche of andersoortige opvang moet toereikend zijn voor het te verwachten aantal kinderen met ruimte voor piekbelasting. Daarnaast dient er voor de oudere kinderen, die geen gebruik kunnen maken van de crèche, passende dagbesteding te worden gezocht.

8. Op basis van het voorgaande geeft de Nationale ombudsman de Minister in overweging:

- a. zorg te dragen voor passende dagbesteding in de AC's;
- b. tijdens de procedures toereikende, passende opvang van kinderen aan te bieden, met name op momenten dat de ouder(s) worden gehoord of overleg hebben met de rechtshulp.

III.4 HET VASTLEGGEN VAN HUISREGELS

1. Voor de beoordeling van de verblijfsomstandigheden in de AC's is onder meer van belang welke rechten en plichten de in de opvang verblijvende asielzoekers hebben en op welke wijze zij daaromtrent worden geïnformeerd. Daarbij gaat het in dit verband om rechten en plichten ten aanzien van het verblijf en de verblijfsomstandigheden, en niet om de rechten en plichten in het kader van de behandeling van de asielaanvraag. In deze paragraaf is de vraag naar de inhoud van de rechten en plichten van asielzoekers aan de orde, en met name de vastlegging daarvan.

2.1. De duur van het verblijf van asielzoekers in een AC, gemiddeld tenminste drie dagen, maakt het noodzakelijk dat tijdens het verblijf duidelijk is aan welke regels men zich dient te houden en welke rechten men heeft.

Gelet op de complexiteit van het op juiste wijze uitvoeren van aan een grote groep mensen opgelegde vrijheidsbeperkingen en het daarmee samenhangende ingrijpende karakter van een verblijf in het AC voor de asielzoeker, dient de IND deze rechten en plichten schriftelijk vast te leggen. De omschrijving van de rechten en verplichtingen dient helder en toetsbaar te zijn.

2.2. De rechten en plichten van de asielzoeker ten aanzien van het verblijf omvatten een veelheid aan onderwerpen. Zo zal de IND onder meer duidelijk moeten vastleggen welke voorzieningen per asielzoeker beschikbaar moeten worden gesteld. Daarbij valt niet alleen te denken aan het in toereikende mate verstrekken van meubilair, voeding, kleding, sanitair en medische voorzieningen, maar ook aan het in voldoende mate openstellen en bereikbaar maken van de noodzakelijke voorzieningen.

Daarnaast dient onder meer ook geregeld te zijn op welke wijze eventuele beperkingen van bewegingsvrijheid binnen het AC vorm wordt gegeven, voor zover deze beperkingen niet rechtstreeks voortvloeien uit een gegeven aanwijzing op basis van de toepasselijke wetgeving (zie hoofdstuk II.).

2.3. Een belangrijk aspect is voorts het klachtrecht. De asielzoeker die van mening is dat hij niet conform de geldende regels wordt bejegend of onvoldoende toegang krijgt tot voorzieningen, dient de mogelijkheid te hebben zich daarover te beklagen. Hij zal om die reden ook bekend moeten worden gemaakt met de daartoe beschikbare klachtenregeling. De klachtenregeling zal niet alleen moeten gelden voor gedragingen van medewerkers van de IND, maar ook voor gedragingen van medewerkers van bedrijven en instanties die namens de IND werkzaamheden uitvoeren.

2.4. Bij de verplichtingen van asielzoekers valt onder meer te denken aan de verplichting zich te houden aan aanwijzingen van tot het geven daarvan bevoegde medewerkers. Voorts is in dit verband te denken aan de verplichting tot het respecteren van - de privacy van - andere asielzoekers.

Voorzover de verplichtingen niet voortvloeien uit hogere regelgeving, moeten ze kenbaar en toetsbaar in de huisregels worden neergelegd

2.5. De beide land-AC's beschikken niet over geschreven huisregels. In AC Rijsbergen wordt wel een folder van VluchtelingenWerk gehanteerd (zie **ACHTERGROND**, onder 5.) maar deze folder bevat met name informatie over de asielprocedure.

In zoverre is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

3.1. In het AC Schiphol zijn huisregels op schrift gesteld in een folder bestemd voor de asielzoekers (zie **ACHTERGROND**, onder 4.). De Staatssecretaris van Justitie deelde mee dat de huisregels standaard aan asielzoekers worden uitgereikt. Buiten de in de folder opgenomen regels zijn er in AC Schiphol geen huisregels op schrift gesteld.

3.2. De tekst van de huisregels van AC Schiphol is op zichzelf aan te merken als een weergave van de meest basale regels voor het verblijf. Dit houdt mede verband met de omstandigheid dat de thans beschikbare voorzieningen niet op alle punten als toereikend zijn te kenschetsen (zie onder meer hiérvóór § III.2 en III.3.). Zo zal, wanneer de dagbesteding slechts bestaat uit het wachten op een afspraak, het aantal regels omtrent de dagbesteding navenant klein zijn. Een sobere opvang brengt in die zin sobere regels met zich mee.

3.3. De huisregels van AC Schiphol zijn desondanks niet volledig. Zo deelde de beveiligingsmedewerker tijdens het onderzoek mee dat kranten niet naar de wachtruimten mogen worden meegenomen, in verband met de daarin mogelijk aanwezige informatie die zou kunnen worden gebruikt tijdens een gehoor. Boeken zouden wel mogen worden meegenomen naar de wachtruimte, ook al ligt het er volgens de beveiligingsmedewerker "wel aan wat voor soort boek het is".

Deze regels zijn niet schriftelijk vastgelegd. Dit is niet juist. Niet alleen weet de asielzoeker die met een verbod wordt geconfronteerd niet waar hij aan toe is, ook is hij niet in de gelegenheid te beoordelen of hij conform de geldende regels wordt behandeld.

Ook in zoverre is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

4. Gelet op het voorgaande zal de Nationale ombudsman de Minister in overweging geven de rechten en plichten van asielzoekers tijdens hun verblijf in één van de AC's op deugdelijke wijze schriftelijk vast te leggen en aan de asielzoekers in het AC bekend te maken. Ten aanzien van de huisregels van AC Schiphol betekent dit dat deze, bij voorkeur in overleg met de bij de uitvoering van de huisregels betrokken partners en VluchtelingenWerk, nader zullen moeten worden bezien vanuit een oogpunt van juistheid en volledigheid.

III.5. DE INFORMATIEVOORZIENING OMTRENT HET VERBLIJF

1. Een belangrijk aspect van het verblijf van asielzoekers in het AC betreft de wijze waarop en de mate waarin zij informatie krijgen over de wijze waarop het verblijf in het AC is georganiseerd. Uitgangspunt dient te zijn dat deze informatie bij aankomst wordt verstrekt in een voor de asielzoeker begrijpelijke taal. Het heeft daarbij de voorkeur dat - een samenvatting van - deze informatie in ieder geval schriftelijk wordt uitgereikt zodat asielzoekers deze informatie kunnen herlezen (zie ook hetgeen hiervóór onder § III.4. is overwogen ten aanzien van het vastleggen van huisregels). Voor zover asielzoekers niet kunnen lezen dient vanuit de IND te worden gezorgd voor mondelinge informatie in een taal die de asielzoeker verstaat.

2.1. De beschikbaarheid van de informatie over de inhoudelijke aspecten van de asielprocedure maakt geen onderdeel uit van dit onderzoek. Eén aspect van de informatie over de asielprocedure is echter wel meegenomen. Dit betreft het feitelijk verloop van de asielprocedure binnen het AC, met name de momenten waarop de asielzoeker kan verwachten dat zijn aanvraag verder wordt behandeld.

Het feitelijk verloop van de asielprocedure bepaalt immers de duur van het wachten door de asielzoekers.

2.2. Gebleken is dat over de voortgang van de procedure tussentijds geen informatie wordt verstrekt.

De asielzoeker dient eenvoudig de eerstvolgende oproep af te wachten. Gelet op de gestandaardiseerde werkwijze binnen de AC's mag op dit punt van de IND worden verwacht dat asielzoekers ook tussentijds worden geïnformeerd over de voortgang van hun procedure. Dat is met name het geval wanneer vertraging in de behandeling optreedt. In zo'n geval dient de asielzoeker van de vertraging op de hoogte te worden gesteld. Het is niet juist dat dit niet gebeurt.

Op dit punt is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

2.3. Opgemerkt wordt dat op dit punt verbetering zal volgen uit de uitvoering van de aanbeveling van de Nationale ombudsman de toepassing van een aanwijzing ex artikel 17a Vw (zie hiervoor hoofdstuk II.). Alsdan zal immers regelmatig, minstens dagelijks, informatie aan de asielzoeker moeten worden verstrekt omtrent de vraag of en, zo ja, op welk moment zijn aanwezigheid die dag vereist is voor de behandeling van zijn asielverzoek.

3.1. Ten aanzien van de rol van de betrokken instanties bij het verstrekken van informatie over de rechten en plichten van de asielzoeker tijdens het verblijf in het AC is onder meer het volgende gebleken.

De in de AC's aanwezige medewerkers van de IND zijn in overgrote meerderheid werkzaam in het kader van de asielprocedure en hebben geen bemoeienis met de verblijfsomstandigheden of de voorlichting daaromtrent. De medewerkers van de IND die wel directe bemoeienis hebben met de verblijfsomstandigheden in het AC zijn, buiten de staf, de medewerkers beheer. Deze personen houden zich uitsluitend bezig met de technische aspecten van het beheer, en hebben geen taak op het punt van informatievoorziening of handhaving van huisregels.

3.2. De medewerkers van de beveiligingsdiensten zijn niet opgeleid op het punt van informatieverstrekking aan asielzoekers. Er is hooguit sprake van informatieoverdracht tussen ervaren en minder ervaren beveiligingsmedewerkers over aspecten van andere culturen, maar dit gebeurt niet structureel. Uit de verkregen informatie komt naar voren dat contacten tussen bewakers en asielzoekers wel tot stand komen, maar niet kunnen worden aangemerkt als meer dan het in beperkte mate verstrekken van basale informatie. Dat is mede te wijten aan de omstandigheid dat aan hen op dit punt geen specifieke taak is toegedeeld.

3.3. VluchtelingenWerk heeft in alle AC's een belangrijke rol in de informatievoorziening, die lijkt voort te vloeien uit de omstandigheid dat de medewerkers van VluchtelingenWerk specifiek in het kader van de informatievoorziening over de asielprocedure een centrale rol spelen. Hoewel de medewerkers van VluchtelingenWerk daarmee een dubbele pet dragen, naast die van de "partijdige" hulpverlener in de procedure ook de pet van de neutrale informatieverstrekker, lijkt dit in alle AC's een geaccepteerde situatie te zijn.

3.4. Het hoofd van het AC Zevenaar is de mening toegedaan dat VluchtelingenWerk de asielzoekers informeert over de huisregels, terwijl VluchtelingenWerk heeft aangegeven dat hier geen afspraken over zijn gemaakt. In het AC Rijsbergen gaan het hoofd van het AC en de medewerker van de beveiliging ervan uit dat VluchtelingenWerk asielzoekers op de hoogte brengt van de huisregels. VluchtelingenWerk heeft aangegeven informatie te verstrekken over de asielprocedure en niet over huisregels. Waar mogelijk wordt een en ander verteld over de gang van zaken in het AC.

4.1. Het ontbreken van op schrift gestelde huisregels werkt in de hand dat, daar waar op individuele basis mondeling informatie wordt verstrekt, verschillen in juistheid en volledigheid van de geboden informatie optreedt. Met name geldt dit nu in geen van de AC's

IND-functionarissen zijn belast met het verstrekken van uitleg bij de huisregels en eventuele aanvullende praktische informatie. In alle gevallen is sprake van vertrouwen dat de beveiliging en VluchtelingenWerk in voorkomende situaties informatie tijdig en correct zullen aanbieden.

4.2. Uit dit onderzoek komt naar voren dat dit vertrouwen niet gerechtvaardigd is. Zo is gebleken dat het soms dagen duurt voordat asielzoekers begrijpen dat hun in een aparte ruimte opgeslagen bagage onder bepaalde voorwaarden voor hen toegankelijk is. Tekenend is ook de mededeling van een beveiligingsmedewerker uit AC Zevenaar: "Ik denk dat de asielzoekers elkaar onderling vertellen dat men de beveiliging kan aanspreken bij medische klachten". Een soortgelijke mededeling deed een medewerker van de beveiliging in AC Rijsbergen omtrent het gebruik van de drukknop om de douche in werking te stellen.

4.3. Het is niet juist dat de IND het verstrekken van informatie niet deugdelijk heeft geregeld. In dit verband is voorts niet juist te achten dat het uitvoeren van deze taak wordt overgelaten aan derden, die daartoe niet voldoende althans onvoldoende zijn opgeleid en, bij gebreke van taaktoedeling op dit punt, niet ter verantwoording kunnen worden geroepen voor de door hen gehanteerde wijze van informatieverstrekking.

4.4. Een belangrijk aspect in dit verband is de omstandigheid dat de IND, zowel wat betreft beleidsmatige aandacht als wat betreft personele bezetting, primair is gericht op het zo mogelijk binnen 48 procedures afhandelen van asielaanvragen. In de woorden van een van de betrokkenen: "de opvang hangt er een beetje bij." Verder is naar voren gekomen dat bij de verschillende binnen de land-AC's werkzame geledingen al langer het idee blijkt te bestaan dat er schriftelijke informatie over huisregels dient te komen. Dit heeft er echter niet toe geleid dat de IND dergelijke regels heeft opgesteld.

5. Voorts is nog van belang de wijze waarop informatie wordt verstrekt omtrent te treffen maatregelen bij calamiteiten. In dit verband verdient aandacht dat ten tijde van het onderzoek alleen AC Schiphol een uitgewerkt en in werking getreden calamiteitenplan had. VluchtelingenWerk was van dat plan overigens niet op de hoogte. In AC Zevenaar zijn in oktober 2000 informatiestickers in het gebouw aangebracht over vluchtroutes en alarmnummers. Daarnaast is in november 2000 een nood- calamiteitenplan in werking getreden. Op 1 april 2001 treedt het - definitieve - calamiteitenplan in AC Zevenaar in werking. In AC Rijsbergen is een nieuw calamiteitenplan in werking getreden per 1 december 2000. Tot die datum gold een verouderd calamiteitenplan.

6. Uit het voorgaande volgt dat de IND thans te kort schiet in het verstrekken van - vaak elementaire - informatie. Ook in zoverre is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

7. Het ligt in dit verband voor de hand dat de asielzoeker, direct na de eerste formaliteiten bij de vreemdelingendienst, wordt ontvangen door een informatiefunctionaris die de asielzoeker op de hoogte stelt van zijn rechten en plichten tijdens zijn verblijf in het AC en hem wegwijs maakt in de praktische gang van zaken. Voorts ligt het voor de hand om de functionarissen die naar het oordeel van de Nationale ombudsman belast dienen te worden met de dagelijkse begeleiding van asielzoekers (zie hiervoor § III.3.), tevens verantwoordelijk te maken voor het tijdig en juist verstrekken van verdere informatie. Het spreekt daarbij vanzelf dat deze personen zonedig dienen te kunnen beschikken over tolken.

8. De in deze paragraaf geconstateerde tekortkomingen in de informatievoorziening geven de Nationale ombudsman aanleiding de minister in overweging te geven:

- a. asielzoekers bij binnenkomst in het AC te informeren over hun rechten en plichten tijdens het verblijf in het AC en over de dagelijkse gang van zaken in het AC;
- b. deze informatie tevens neer te leggen in informatiefolders, zo mogelijk in de eigen taal van de asielzoekers, en ervoor zorg te dragen dat deze folders bij binnenkomst worden uitgereikt;
- c. asielzoekers ook tijdens hun verblijf in het AC actief van informatie te voorzien, waar deze informatieverstrekking in aanvulling op de folders noodzakelijk is.

III.6. MEDISCHE ZORG EN ADVISERING

1.1. De verantwoordelijkheid van de IND voor een behoorlijke opvang van asielzoekers in de AC's omvat onder meer de verantwoordelijkheid voor het aanbieden van adequate medische zorg.

1.2. Dit onderdeel van het onderzoek heeft geen betrekking op de kwaliteit van de medische zorg. Het toezicht op dat aspect van de te verlenen zorg valt niet onder de verantwoordelijkheid van de Minister van Justitie, maar is een individuele, professionele verantwoordelijkheid van de medische zorgverlener die is geregeld in het medisch tuchtrecht en valt onder het toezicht van de Inspectie voor de Volksgezondheid.

De IND in de AC's is echter wel verantwoordelijk voor een juiste mate van beschikbaarheid van medische zorg, en dient deze in zoverre dan ook te faciliteren. Het onderzoek heeft daarmee betrekking op de aanwezigheid en de toegankelijkheid voor asielzoekers van de medische zorg. Daarnaast is aandacht besteed aan de afspraken rondom de medische advisering van de GGD aan de IND.

2. De IND heeft voor de medische verzorging van asielzoekers in de AC's een overeenkomst afgesloten met de desbetreffende GGD. Daarnaast schakelt de IND de GGD in voor medische advisering. Deze adviezen kunnen onder meer betrekking hebben op de vraag of een asielzoeker in staat is gehoord te worden door de IND of op de vraag een asielzoeker in staat is terug te reizen naar het land van herkomst.

3.1. In de land-AC's zijn dagelijks verpleegkundigen van de GGD aanwezig van 07.30 uur tot 22.30 of 23.00 uur. Indien nodig kan de verpleegkundige een beroep doen op een arts. In de nachtelijke uren is een arts oproepbaar door medewerkers van de beveiliging. In AC Rijsbergen is er driemaal per week een artsenspreekuur.

In AC Schiphol wordt dagelijks een spreekuur verzorgd door een ambulance-verpleegkundige van de medische dienst Schiphol. Is er medische zorg nodig buiten het spreekuur dan kan een bedrijfshulpverlener in overleg met een beveiligingsmedewerker een arts of een ambulance oproepen naar het AC te komen.

3.2. In AC Schiphol kan een asielzoeker aan de beveiligingsmedewerker of een andere ketenpartner aangeven dat hij medische zorg nodig heeft. Dit wordt vervolgens genoteerd op een formulier dat wordt overhandigd aan een coördinator primair proces (CPP-er) van de IND. Hierna kan een asielzoeker naar het spreekuur van de medische dienst. De medewerker van de beveiliging gaf hierbij wel aan "indien iemand zegt dat hij hoofdpijn heeft, krijgt hij van mij een aspirientje tenzij hij erbij zegt dat hij een dokter wil zien". Volgens VluchtelingenWerk speelt de CPP-er een belangrijke rol bij de toelating tot het spreekuur van de medische dienst: "Zo kan een CPP-er beslissen dat iemand niet naar de medische dienst mag gaan omdat hij een dag daarvoor al is geweest".

3.3. Ook in het AC Zevenaar dient een asielzoeker zich te wenden tot een medewerker van de beveiliging met de vraag om medische zorg. De medewerker van de beveiliging denkt dat asielzoekers elkaar informeren over die mogelijkheid. Vervolgens wordt de vraag van de asielzoeker genoteerd en aan de, door het AC rondlopende, medische dienst afgegeven. Bij spoedgevallen wordt de medische dienst gebeld. De medewerker van de beveiliging gaf aan dat asielzoekers die geen ernstige klachten lijken te hebben soms lang moeten wachten op toegang tot de medische dienst. Ook VluchtelingenWerk kan de medische dienst op de hoogte brengen van eventuele medische problemen. In AC Rijsbergen brengt een medewerker van de beveiliging asielzoekers naar de medische dienst. De medewerker van de beveiliging merkte hierbij op "we schatten wel in of het direct nodig is. Dat leer je in de loop der jaren". VluchtelingenWerk kan eveneens een asielzoeker bij de medische dienst brengen of de beveiliging vragen dit te doen.

3.4. De beschikbaarheid van medische zorg van een arts of verpleegkundige nadat is besloten deze hulp in te roepen, lijkt in alle AC's naar behoren te functioneren. Daarmee is een goede toegankelijkheid tot medische zorg voor asielzoekers echter niet gegarandeerd.

De medewerkers van de beveiliging, in AC Schiphol in samenwerking met een CPP-er, spelen een doorslaggevende rol bij de toegang tot de medische zorg in de AC's. Vaak maken zij al een inschatting of een bezoek aan de medische dienst (direct) noodzakelijk is. Beveiligingsmedewerkers en CPP-ers hebben geen medische achtergrond waardoor het risico bestaat dat men bepaalde klachten ten onrechte niet serieus neemt. Dit is onjuist.

3.5. VluchtelingenWerk geeft aan dat de deskundigheid bij de medische dienst met betrekking tot psychische zorg onvoldoende aanwezig is, terwijl veel asielzoekers kampen met psychische klachten. Dit beeld komt ook naar voren uit de informatie van de Staatssecretaris van Justitie en de hoofden van de AC's dat alleen sprake is van reguliere GGD-zorg en niet van gespecialiseerde zorgmogelijkheden.

In de AC's zijn asielzoekers in afwachting van een belangrijke beslissing op hun asielverzoek. Dit levert de nodige spanning op. Daarnaast verblijven er asielzoekers in het AC die te maken hebben gehad met geweld of andere ingrijpende gebeurtenissen.

Het is niet juist dat in de AC's geen, althans onvoldoende deskundige hulp aanwezig is die voldoende vakbekwaam is om op adequate wijze de eerste medische en psychische of psychologische diagnoses te stellen, zodanig dat adequate behandeling of doorverwijzing plaatsvindt. Dit vormt aanleiding voor het doen van een aanbeveling (zie hierna onder 6.).

4.1. Naast de medische zorg aan asielzoekers zijn de medische zorgverleners ook betrokken bij de advisering van de IND ten behoeve van de AC-procedure. Medische advisering aan de IND dient enerzijds ter vaststelling van de mate waarin de asielzoeker aan de asielprocedure kan deelnemen en dient anderzijds ter beoordeling van mededelingen die de asielzoeker in het kader van zijn aanvraag heeft gedaan. In dit verband wordt de IND onder meer geïnformeerd over de vraag of een asielzoeker in staat is gehoord te worden.

4.2. De medische adviestaak ten behoeve van de IND in de AC's was ten tijde van het onderzoek nog niet vastgelegd in een protocol. Dit heeft tot gevolg gehad dat de medische advisering per AC verschillend is geregeld.

In AC Zevenaar zijn de verpleegkundigen van de GGD binnen het AC zowel verantwoordelijk voor de medische zorg als voor de advisering. In AC Rijsbergen brengen artsen van de GGD West-Brabant advies uit aan de IND. In AC Schiphol wordt de advisering verzorgd door medewerkers van de GGD Amsterdam, die niet betrokken zijn bij de zorgverlening binnen het AC. De zorgverlening is in handen van medewerkers van de medische dienst Schiphol.

4.3. De asielzoeker moet erop kunnen vertrouwen dat de vertrouwelijkheid gegarandeerd is ten aanzien van informatie die hij verstrekt aan een medisch zorgverlener of die uit medisch onderzoek in het kader van hulpverlening naar voren komt. Het is tegen die achtergrond dan ook niet aanvaardbaar dat de behandelaar van de asielzoeker, mogelijk tevens de rol van adviseur van de IND vervult. In zoverre dient de IND te zorgen voor een duidelijk onderscheid tussen zorg en advisering, dat in beginsel vorm zal dienen te krijgen door het inschakelen van verschillende instanties.

Het zal immers niet goed mogelijk zijn de schijn van belangenverstrengeling te vermijden, indien één organisatie beide dossiers van een asielzoeker beheert. Het is niet juist dat op dit punt geen regeling is getroffen.

4.4. Waar op Schiphol sprake is van twee medische organisaties die ieder één van de taken onder zich hebben, is dit op zichzelf als positief te beoordelen. Nu echter geen protocollen zijn opgesteld ten aanzien van de door deze organisaties te volgen werkwijze, bestaat desalniettemin onvoldoende zekerheid over de door hen uit te voeren taken. Zo is niet ondenkbaar dat op ad hoc basis toch advies zal worden gevraagd aan een aanwezige medewerker van de medische dienst, hetgeen op dit moment door die medewerker nog niet als strijdig met het protocol kan worden afgewezen.

5. Ook ten aanzien van de medische zorg en advisering is de onderzochte gedraging niet behoorlijk.

6. Gelet op de geconstateerde tekortkoming in de medische zorg geeft de Nationale ombudsman de Minister in overweging:

- a. zorg te dragen voor adequate toegankelijkheid tot medische hulp door de eerste diagnosticering van medische, psychische en/of psychologische hulpvragen en voorvallen in handen te geven van medisch vakbekwaam personeel;
- b. medische zorg voor asielzoekers en medische advisering van de IND ten behoeve van de AC-procedure, op basis van protocollen, in handen te geven van twee van elkaar onafhankelijke organisaties.

IV. SLOTBESCHOUWING

1. In het voorgaande zijn de feitelijke verblijfsomstandigheden van asielzoekers in AC's beoordeeld, alsmede de grondslagen van dat verblijf. De onderzochte gedraging is daarbij in vele opzichten niet behoorlijk bevonden. Het beeld van de opvang van asielzoekers in AC's, zoals dat uit de beoordeling naar voren komt, is dan ook zorgwekkend te noemen.

2.1. Allereerst betreft dit de, in hoofdstuk II. beschreven, uitvoeringspraktijk van de aanwijzing ex 17a Vw in de land-AC's, die tot niet toegelaten vrijheidsontneming leidt. Artikel 17a Vw biedt voor de huidige praktijk van opvang achter gesloten deuren geen wettelijke basis.

2.2. Daarnaast hebben met name de, in hoofdstuk III. beschreven, onhygiënische, warme en vaak (over)volle ruimten waarin asielzoekers zonder enige privacy gedwongen worden te wachten op ongemakkelijk meubilair, tijdens dit onderzoek een onuitwisbare indruk gemaakt.

2.3. Opvallend is het goeddeels ontbreken van schriftelijk vastgelegde regels met betrekking tot de rechten en plichten van asielzoekers tijdens het verblijf in een AC. De voorzieningen die aan asielzoekers tijdens de opvang beschikbaar moeten worden gesteld, zijn daarmee voor de asielzoekers niet toetsbaar en vaak zelfs onbekend. Dit is niet acceptabel omdat de asielzoeker daarmee wordt gereduceerd tot willoos volger van aanwijzingen die hem niet altijd begrijpelijk zullen overkomen (zoals het verbod bepaalde boeken te lezen of het gebruik van pen en papier), terwijl hij mede omwille van een welwillende beoordeling van zijn asielverzoek niet snel geneigd zal zijn te klagen wanneer hij niet bekend is met zijn rechten en plichten.

3. Door de wijze van opvang wordt asielzoekers feitelijk onvoldoende rust, privacy en hygiëne geboden, en wordt geen recht gedaan aan hun menselijke waardigheid. Daarbij is van belang dat de aard van de verblijfsomstandigheden een negatieve weerslag heeft op het vermogen van de asielzoeker om adequaat zijn belangen te behartigen in het kader van de behandeling van zijn aanvraag. De door onvoldoende rust en privacy aangeslagen asielzoeker zal immers niet snel en efficiënt kunnen worden gehoord.

4. Met het voorgaande is duidelijk dat de omschakeling van de 24 uur-procedure naar de 48 uur-procedure niet gepaard is gegaan met een passende beleidsinspanning zoals die had moeten worden ondernomen ter verzekering van een juiste opvang van asielzoekers in de AC's.

Dit wekt verbazing nu juist ten aanzien van het Ministerie van Justitie geldt dat dit Ministerie bij uitstek deskundig is op het gebied van de verblijfsomstandigheden en rechten van personen van wie de vrijheid wordt beperkt of ontnomen. Van dit Ministerie mocht dan ook worden verwacht dat de wijziging van de aard van het verblijf in het AC tijdig zou worden onderkend en op passende wijze zou worden begeleid. Het is niet juist dat dit niet is gebeurd.

5.1. Een mogelijke verklaring voor de aangetroffen, tekortschietende opvang in de AC's kan zijn dat de IND naar doel en werkzaamheid volledig is gericht op de behandeling van verblijfsaanvragen, zodat het verzorgen van de feitelijke opvang van asielzoekers in AC's voor deze organisatie is aan te merken als een activiteit waarvoor de IND niet is toegerust. In de huidige structuur van de opvang komt dit ook naar voren uit de omstandigheid dat de IND per AC slechts enkele technische medewerkers voor de opvang inzet. Voor het overige bestaat de opvangstructuur uit medewerkers van catering- en beveiligingsbedrijven, die geen bijzondere, op de opvang van asielzoekers gerichte opleiding hebben genoten. De specifiek op de opvang van asielzoekers gerichte expertise tijdens de uren die niet aan de behandeling van de aanvraag worden gewijd, is daarmee bijna volledig in handen van de – goeddeels vrijwillige – medewerkers van VluchtelingenWerk. De werkwijze van de IND wordt gekenmerkt door de wens de opvang ten behoeve van het asielproces beheersbaar te houden. Het vereiste van humane opvang is daarmee te ver op de achtergrond geraakt.

5.2. Het is in dit verband opmerkelijk te noemen dat bij de invoering van de 48 uur-procedure niet is besloten de opvang in handen te geven van het COA, het orgaan dat alle vormen van opvang van asielzoekers verzorgt, met uitzondering van de opvang in de AC's.

Bij de oprichting van de AC's in 1994 verbleef een asielzoeker maximaal 24 uur, dat wil zeggen één etmaal, in een AC. Daarmee bestond toentertijd mogelijk minder reden voor bijzondere aandacht voor de verblijfsomstandigheden in de AC's. Uit dit onderzoek komt echter naar voren dat aan de opvang gedurende 48 procedures (dat wil zeggen in beginsel drie dagen en vier uur en - afhankelijk van het tijdstip waarop de 48 uur officieel gaan "lopen" - drie of vier nachten) een groot aantal aspecten kleven die het welbevinden van de asielzoeker ernstig kunnen benadelen.

Deze aspecten verdienen op korte termijn gespecialiseerde aandacht. Het kan daarmee de voorkeur verdienen om de opvang van asielzoekers alsnog op te dragen aan een speciaal op dergelijke opvang ingerichte organisatie als het COA.

6. Tot slot verdient het aandacht dat, waar dit rapport uitgaat van de wettelijke situatie onder de thans geldende Vreemdelingenwet, de beoordeling van de verblijfsomstandigheden in AC's ook van betekenis is voor de opvang in AC's na inwerkingtreding van de nieuwe Vreemdelingenwet. Voor zover thans bekend zal ook onder de nieuwe wet sprake zijn van opvang door de IND in de huidige locaties en in nieuwe locaties, zoals AC Ter Apel, die op basis van de huidige uitvoeringspraktijk zijn ontworpen. Naar het zich laat aanzien zal de maximale verblijfsduur in de AC's in sommige omstandigheden zelfs aanzienlijk langer kunnen zijn (zie **ACHTERGROND**, onder 1.e.2.).

CONCLUSIE

De onderzochte gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de Minister van Justitie, is niet behoorlijk.

AANBEVELING

De Minister van Justitie wordt in overweging gegeven:

ten aanzien van de grondslag van het verblijf (**BEOORDELING** § II. onder 5.7. en 8.):

1. de toepassing van de aanwijzing ex artikel 17a Vw in overeenstemming te brengen met de tekst en bedoeling van deze bepaling, dan wel met de daarmee overeenkomende bepaling van artikel 55, eerste lid van de Vreemdelingenwet 2000;

2. de in hoofdstuk B.7./4.2. van de thans geldende Vreemdelingencirculaire 1994 gegeven uitleg van de toepassing van de aanwijzing ex artikel 17a Vw in overeenstemming te brengen met de tekst van de wet, voor zover nog nodig in verband met de invoering van de nieuwe Vreemdelingencirculaire;

ten aanzien van de inrichting van de AC's (**BEOORDELING** § III.2. onder 2.8.):

3. zich op korte termijn te laten adviseren door deskundigen ten aanzien van een effectieve inrichting van AC's die geacht kan worden te voldoen aan de te stellen eisen van behoorlijke opvang van asielzoekers;

ten aanzien van de inrichting van de wachtruimte (**BEOORDELING** § III.2. onder 2.9.):

4. de wachtruimten zodanig ruim in te richten en van passend meubilair te voorzien dat asielzoekers daadwerkelijk in staat worden gesteld om daarin op menswaardige wijze te verblijven, zo mogelijk tot rust te komen en zich voor te bereiden op de asielprocedure;

5. in de wachtruimte afsluitbare kastruimten (kluisjes) aan te brengen om asielzoekers de mogelijkheid te geven persoonlijke bezittingen op te bergen;

6. de ventilatie zodanig te verbeteren dat in alle wachtruimten sprake is van een voldoende toevoer van frisse lucht;

7. in alle wachtruimten rechtstreeks daglicht toe te laten;

8. in de AC's Rijsbergen en Schiphol een eetzaal beschikbaar te stellen, waarin alle asielzoekers in staat worden gesteld de maaltijd aan een daartoe bestemde tafel te nuttigen, en de eetzaal in AC Zevenaar voor alle maaltijden open te stellen.

ten aanzien van de inrichting en beschikbaarheid van slaapzalen (**BEOORDELING § III.2. onder 3.7.**):

9. de nachtrust, privacy en veiligheid in de slaapruidten te waarborgen, met name door:

- de omvang van de slaapzalen met name in de land-AC's te verkleinen;
- familiekamers beschikbaar te stellen;
- de afstand tussen de bedden te vergroten;
- de veiligheid en bruikbaarheid van de huidige matrassen en lakens te onderzoeken en deze zonodig te vervangen;
- de bereikbaarheid van het bovendee van stapelbedden te vergroten;
- aan iedere asielzoeker afsluitbare kastruimte beschikbaar te stellen;
- de ventilatie in de slaapruidten zodanig te verbeteren dat sprake is van een voldoende toevoer van frisse lucht;
- de aanwezigheid van vluchtroutes te verzekeren en uitleg over veiligheidsmaatregelen in de slaapzalen te verstrekken aan alle asielzoekers;

10. de slaapgelegenheden zo ruim mogelijk open te stellen, zodat kleine kinderen op een hen passende tijd naar bed kunnen en ook volwassenen overdag of vroeg in de avond naar behoefte kunnen rusten.

ten aanzien van de inrichting en beschikbaarheid van douches (**BEOORDELING § III.2. onder 4.6.**):

11. het aantal douches uit te breiden op zodanige wijze dat alle asielzoekers voldoende in de gelegenheid zijn de douches te benutten;

12. in het kader van het in aanbeveling 3. genoemde onderzoek te (laten) bezien welke beletselen er zijn voor asielzoekers om te douchen en vervolgens passende maatregelen te treffen om deze beletselen weg te nemen;

13. ook in de land AC's over te gaan tot het verstrekken van (wegwerp) nachtkleding en badslippers;

ten aanzien van de hygiëne in de AC's (**BEOORDELING § III.2. onder 5.5.**):

14. ervoor zorg te dragen dat hygiënische omstandigheden in de AC's op een aanvaardbaar niveau worden gebracht en gehandhaafd, onder meer door de schoonmaakdiensten zodanig uit te breiden dat in beginsel alle ruimten in de

AC's, waaronder de buitenruimten en het sanitair, schoon blijven gedurende de gehele periode dat zij worden gebruikt;

15. de GGD in te schakelen voor periodieke advisering omtrent de hygiëne in de AC's, en in dit verband er bij de GGD op aan te dringen dat het aan de IND in het AC Rijsbergen toegezegde rapport op korte termijn alsnog wordt uitgebracht;

16. artikelen ter beschikking te stellen voor persoonlijke verzorging, maandverband op discrete wijze te verstrekken, bijvoorbeeld door middel van een automaat in de damestoiletten, en asielzoekers in staat te stellen zich te scheren;

17. asielzoekers die geen of onvoldoende extra kleding bij zich hebben, vervangende kleding aan te bieden en gelegenheid te bieden voor het wassen van kleding;

ten aanzien van de dagbesteding (**BEOORDELING** § III.3. onder 6.4.):

18. zorg te dragen voor passende dagbesteding in de AC's;

19. tijdens de procedures toereikende, passende opvang van kinderen aan te bieden, met name op momenten dat de ouder(s) worden gehoord of overleg hebben met de rechtshulp;

ten aanzien van het vastleggen van de huisregels (**BEOORDELING** § III.4. onder 4.):

20. de rechten en plichten van asielzoekers tijdens hun verblijf in één van de AC's op deugdelijke wijze schriftelijk vast te leggen en aan de asielzoekers in het AC bekend te maken;

ten aanzien van de informatievoorziening (**BEOORDELING** § III.5. onder 8.):

21. asielzoekers bij binnenkomst in het AC te informeren over hun rechten en plichten tijdens het verblijf in het AC en over de dagelijkse gang van zaken in het AC;

22. deze informatie tevens neer te leggen in informatiefolders, zo mogelijk in de eigen taal van de asielzoekers, en ervoor zorg te dragen dat deze folders bij binnenkomst worden uitgereikt;

23. asielzoekers ook tijdens hun verblijf in het AC actief van informatie te voorzien, waar deze informatieverstrekking in aanvulling op de folders noodzakelijk is;

ten aanzien van de medische verzorging (**BEOORDELING** § III.6. onder 6.):

24. zorg te dragen voor adequate toegankelijkheid tot medische hulp door de eerste diagnostisering van medische, psychische en/of psychologische hulpvragen en voorvallen in handen te geven van medisch vakbekwaam personeel;

25. medische zorg voor asielzoekers en medische advisering van de IND ten behoeve van de AC-procedure, op basis van protocollen, in handen te geven van twee van elkaar onafhankelijke organisaties.

DE NATIONALE OMBUDSMAN

Mr. R. Fernhout

ONDERZOEK

Naar de te onderzoeken gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de Minister van Justitie, werd een onderzoek ingesteld. Bij de opening van het onderzoek op 13 juli 2000 werd de Staatssecretaris van Justitie verzocht te reageren op de formulering van de te onderzoeken gedraging en daarbij antwoord te geven op een aantal specifieke vragen.

Voorts werd de Staatssecretaris van Justitie verzocht om toezending van relevante richtlijnen en instructies. De Staatssecretaris reageerde bij brief van 25 augustus 2000. Op 5 september 2000 werden de Staatssecretaris van Justitie nadere vragen gesteld. De Staatssecretaris van Justitie reageerde op 18 september 2000.

In oktober 2000 werden de AC's door medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman bezocht. In oktober en november 2000 hoorden medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman van elk van de drie AC's het hoofd, een werkbegeleider van VluchtelingenWerk en een beveiligingsbeambte.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen toegezonden aan de Staatssecretaris van Justitie. De reactie van de Staatssecretaris van Justitie op het verslag van bevindingen is opgenomen in de **BEVINDINGEN**, onder D.

Voorts werden nog enkele inlichtingen verstrekt door de hoofden van de AC's Zevenaar en Rijsbergen. Deze zijn opgenomen onder C.I. onder 3.2., respectievelijk C.II. onder 3.2.

BEVINDINGEN

De bevindingen van het onderzoek luiden als volgt:

A. REACTIE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE

Bij brief van 25 augustus 2000 reageerde de Staatssecretaris van Justitie op de aan hem bij de opening van het onderzoek gestelde vragen. Hij deelde onder meer het volgende mee, waarbij de gestelde vragen telkens cursief zijn tussengevoegd:

"A. Vragen ten aanzien van de slaap- en sanitaire voorzieningen

(vragen Nationale ombudsman:

1. *Op welke wijze zijn de slaapvoorzieningen geregeld in de AC's? Hierbij verzoek ik u het volgende aan te geven:*
  - *het aantal asielzoekers per slaapzaal;*
  - *inrichting van de slaapzaal;*
  - *op welke tijden kan gebruik worden gemaakt van de slaapzalen;*
  - *voorzieningen voor kinderen, zieken en gezinnen.*
2. *Op welke wijze zijn de was/douche/toilet voorzieningen geregeld (hierbij is onder meer het volgende van belang: capaciteit van sanitaire voorzieningen, openingstijden, beschikbaarheid toiletartikelen zoals mogelijkheid voor de mannen om zich te scheren)?*
3. *Is het mogelijk om kleding te wassen in een AC?)*

AC Zevenaar:

Er zijn drie slaapgelegenheden. De indeling wordt gemaakt afhankelijk van de fase van de procedure waar iemand zich in bevindt. Alle slaapzalen zijn gescheiden in een mannengedeelte en een vrouwengedeelte. Kinderen onder de vijftien jaar kunnen op verzoek bij hun moeder verblijven. De slaapgelegenheden zijn voorzien van stapelbedden. Volwassenen worden verzocht in het bovenste bed te slapen, kinderen beneden.

- Een slaapgelegenheid waarvan het mannengedeelte bestaat uit 34 bedden en het vrouwengedeelte uit dertig bedden. Voorts zijn er zes toiletten beschikbaar. Er worden op het moment vier douches aangelegd, totdat deze voltooid zijn wordt van de douches van een andere slaapgelegenheid gebruik gemaakt.
- Een slaapgelegenheid waarvan het mannengedeelte bestaat uit 58 bedden en het vrouwengedeelte bestaat uit 68 bedden. Voorts zijn er twaalf toiletten en zeven douches beschikbaar.
- Een slaapgelegenheid waarvan het mannengedeelte bestaat uit 48 bedden en het vrouwengedeelte bestaat uit 48 bedden. Voorts zijn er zes toiletten en vier douches beschikbaar.

Verder is er voor zieken de mogelijkheid om in de lactatieruimte te slapen, alwaar vier bedden staan. De mogelijkheid om kleding te wassen bestaat.

AC Rijsbergen:

Er zijn vijf slaapgelegenheden. De slaapgelegenheden zijn voorzien van stapelbedden alsmede kinderbedjes.

- Er zijn twee slaapgelegenheden voor mannen waarvan één met een capaciteit van veertig slaappleaatsen en één met een capaciteit van tachtig slaappleaatsen.
- Er zijn ook twee slaapgelegenheden voor vrouwen waarvan één met een capaciteit van veertig slaappleaatsen en één met een capaciteit van tachtig slaappleaatsen.
- Daarnaast is er slaapgelegenheden met een capaciteit van 24 slaappleaatsen voor de mensen die zijn binnengekomen en waarbij de procedure nog niet is gestart, zij bevinden zich "achter de wacht".

Er zijn twaalf douches en een invalidendouche beschikbaar. Voorts zijn er negentien toiletten en vier urinoirs in de wachtruimtes, vier toiletten achter de wacht en twee invalidentoiletten. Alle douches en toiletten zijn 's nachts bereikbaar. De invalidendouche en het invalidetoilet worden echter alleen opgesteld indien er invaliden aanwezig zijn. Overdag zijn er twee kinderslaappleaatsen beschikbaar met elk acht bedden en twee ziekenboegen beschikbaar met elk vier bedden inclusief douche en toilet. Voorts zijn er twee zoogruimtes en is er een kindercrèche met kindersanitair.

Er is (nog) geen gelegenheid (anders dan op de hand) om kleding te wassen.

AC Schiphol:

Er zijn negen slaapgelegenheden waarover maximaal zeventig asielzoekers kunnen worden verdeeld. Bij de indeling van de slaapvertrekken wordt rekening gehouden met mensen die speciale aandacht behoeven zoals bijvoorbeeld mensen die ziek zijn maar niet dusdanig ziek zijn dat zij naar een Opvangcentrum of een ziekenhuis dienen te worden doorgezonden, of mensen aan wie reeds een negatieve beschikking is uitgereikt maar nog niet naar het Grenshospitium zijn overgebracht. Daarnaast is de fase van de procedure waarin iemand zich bevindt van belang voor de indeling. De slaapgelegenheden beschikken over kinderbedjes die bijgeschoven kunnen worden.

- Voor de categorie die speciale aandacht behoeft is een slaapvertrek gereserveerd met een capaciteit van zes niet-gestapelde bedden met toegang tot twee douches en twee toiletten.
- Bij de verdeling over de overige acht slaapvertrekken met elk acht gestapelde bedden, wordt er rekening gehouden met de procedurele fase waarin men verblijft en worden mannen en vrouwen gescheiden ingedeeld. Voor de mannelijke asielzoekers zijn er acht douches en acht toiletten beschikbaar naast de slaapvertrekken. Voor de vrouwen zijn er vier douches en vier toiletten beschikbaar naast de slaapvertrekken. De verdeling houdt verband met de hogere instroom van mannelijke dan vrouwelijke asielzoekers. Het is op het moment (nog) niet mogelijk om (anders dan op de hand) kleding te wassen.

Voor alle AC's geldt dat de slaapzalen alleen 's nachts beschikbaar zijn en er voor het slapen gaan gelegenheid is tot douchen en indien gewenst de hele nacht. Alle asielzoekers krijgen een pakketje met de benodigde (disposable) toiletartikelen en er worden, indien gewenst, speciale artikelen voor baby's verschaft.

B. Medische verzorging

(vragen Nationale ombudsman:

1. *Wie is er verantwoordelijk voor de medische zorg aan asielzoekers in de AC's?*
2. *Op welke wijze is de medische zorg in de AC's geregeld? Voor beantwoording van deze vraag is onder meer het volgende van belang: de toegankelijkheid van de medische verzorging, welke voorzieningen zijn in het AC aanwezig voor zieken (medicatie, ziekenboeg).*
3. *Vindt er medische advisering plaats in de AC's aan de IND? Zo ja, wie is hiervoor verantwoordelijk en waarop heeft deze advisering betrekking?*
4. *Op welke wijze wordt de medisch verzorging gecontroleerd?)*

AC Zevenaar:

Op het AC zijn zeven dagen per week van 7.30 uur tot 23.00 uur twee verpleegkundigen van de GGD aanwezig die de medische dienst vertegenwoordigen. De medische dienst beschikt over twee spreekkamers en een ziekenboeg en draagt zorg voor medicijnen. Indien nodig roept men een arts op of verwijst men door naar het ziekenhuis.

De verantwoordelijkheid voor de (continuïteit van) de medische zorg ligt bij de medische dienst en zij informeert de IND over de ernst van de klachten en adviseert de IND over de te volgen strategie.

AC Rijsbergen:

De GGD is verantwoordelijk voor de medische zorg voor de asielzoekers. Middels een contract zijn er 6100 uren aan verpleegkundige hulp te verspreiden over zeven dagen per week van 7:30 uur tot 22:30 uur en daarnaast is er een artsenspreekuur maandag van 16.00 uur tot 18.00 uur, donderdag van 9:00 uur tot 11:00 uur en vrijdag van 14:00 uur tot 17:00 uur. Voorts is in geval van nood een arts 24 uur per dag oproepbaar. De medische dienst beschikt over twee ziekenboegen en een behandelkamer. Daarnaast is de nodige apparatuur aanwezig en draagt men zorg voor medicijnen.

De medische dienst in de persoon van een GGD-arts adviseert eventueel in samenspraak met het RIAGG de IND.

AC Schiphol:

De curatieve medische zorg wordt uitgevoerd door de Medische Dienst Schiphol. Dagelijks is er, in een speciaal ingerichte behandelkamer, van 14.30 uur tot 16.00 uur een spreekuur op het AC van een (ambulance) verpleegkundige van de Medische Dienst Schiphol. Daarnaast draagt men zorg voor medicijnen. Buiten het spreekuur kan, indien vereist, iemand direct naar de Medische Dienst Schiphol, gevestigd op de luchthaven zelf, worden overgebracht. De medische advisering wordt uitgevoerd door de GGD Amsterdam.

Voor alle AC's geldt dat er geen controle uitgeoefend wordt op de medische verzorging, de MDS en de GGD vallen onder de controle van hun eigen beroepsgroep.

C. Dagbesteding van asielzoekers in het AC

(vragen Nationale ombudsman:

Bij de beantwoording van de onderstaande vragen wil ik u verzoeken aan te geven of hierbij verschil wordt gemaakt tussen asielzoekers die in afwachting zijn van het eerste gehoor, asielzoekers wiens asielverzoek in een AC wordt behandeld en mensen die door worden gezonden naar een OC.

1. *Op welke wijze brengen asielzoekers de dag door in een AC?*
2. *In hoeverre wordt de bewegingsvrijheid van asielzoekers in een AC beperkt?*
3. *Van welke voorzieningen kunnen ze gebruik maken gedurende de dag?*
4. *Welke voorzieningen zijn er voor kinderen (o.a. toegankelijkheid crèche, opvang tijdens het horen van de ouder(s)?)*

AC Zevenaar:

Als de asielzoekers niet in gehoor zijn en zich niet bij VVN of de SRA bevinden dan verblijven zij in speciaal ingerichte wachtruimtes. De wachtruimtes zijn (behalve de aanmeldunit en de OC-wachtruimte) voorzien van televisie. De OC-wachtruimte beschikt over een radio en in sommige wachtruimtes beschikt men over spellen. Elke wacht-ruimte heeft een eigen buitenplaats waartoe vrije toegang mogelijk is. Er zijn vijf wacht-ruimtes.

- Een wachtruimte (aanmeldunit) met acht tafels, veertig stoelen en vier toiletten.
- Een wachtruimte met elf tafels, 75 stoelen en vier toiletten.
- Een wachtruimte met 25 tafels, honderd stoelen en zes toiletten.
- Een wachtruimte met twaalf tafels, vijftig stoelen en vier toiletten.
- Een wachtruimte (OC-wachtruimte) met zestien tafels, 62 stoelen en vier toiletten.

Er zijn twee crèches. De AC- crèche is open van maandag tot vrijdag van 08.45 uur tot 16.45 uur en hier kunnen kinderen worden ondergebracht gedurende de tijd dat de ouders worden gehoord. In de crèche bevinden zich vijf tafels, zeventien stoelen en zes krukjes. De OC- crèche wordt geopend als er voldoende kinderen zijn en daar bevinden zich vijf tafels, achttien stoelen en drie krukjes.

In alle wachtruimtes kan de asielzoeker warme en koude dranken, broodmaaltijden, appels en melk gebruiken. Daarnaast is er een keer per dag een warme maaltijd beschikbaar met daarbij koud water.

AC Rijsbergen:

Als de asielzoekers niet in gehoor zijn en zich niet bevinden bij VVN of SRA verblijven zij in speciaal ingerichte wachtkamers. De wachtkamers zijn voorzien van een eigen buitenplaats waartoe vrije toegang mogelijk is. Er zijn vier wachtruimtes en er zijn twee recreatieruimtes.

- Een wachtruimte (achter de "wacht") met 55 stoelen en vier toiletten.

- Een wachtruimte met 65 stoelen met daaraan gekoppeld de recreatieruimte met 55 stoelen, vijftien tafels, acht toiletten en vijf urinoirs.
- Een wachtruimte met 65 stoelen met daaraan gekoppeld een recreatieruimte met 55 stoelen, vijftien tafels en zes toiletten.
- Een wachtruimte (OC-wachtruimte) met 55 stoelen en zes toiletten.

Drie ochtenden/dagen in de week is er een recreatieteam van VVN dat tijdschriften, spelen, video's en boeken verzorgt. Er is continu televisie aanwezig en daarbuiten worden ook regelmatig recreatiemiddelen uitgegeven. Er is een crèche die van maandag tot en met vrijdag is geopend van 9.00 uur tot 17.00 uur.

In alle wachtruimtes kan de asielzoeker warme en koude dranken gebruiken. Voorts worden er twee maal per dag broodmaaltijden met een appel en melk uitgedeeld en wordt er eenmaal per dag een warme maaltijd met melk uitgedeeld.

AC Schiphol:

Als de asielzoekers niet in gehoor zijn en zich niet bevinden bij VVN of SRA verblijven zij in speciaal ingerichte wachtkamers. De wachtkamers zijn voorzien van televisie en spellen (behalve de OC-wachtkamer en de wachtkamer bij de vreemdelingendienst). Alle wachtruimtes beschikken over een eigen buitenplaats waartoe vrije toegang mogelijk is. Er zijn vier wachtruimtes:

- Een wachtruimte (bij de vreemdelingdienst) met zestien zitplaatsen beschikbaar en een videozuil met in verschillende talen informatie over de asielprocedure.
- Een wachtruimte met elf metalen bankjes met vier zitplaatsen per bankje en daarnaast met vijf tafels met ieder vier stoelen. In deze ruimte staat een televisie en een televisie met video voor kinderen. Tevens zijn er spellen voorhanden.
- Een wachtruimte met tien metalen bankjes met vier zitplaatsen per bankje. Daarnaast staan er vijf tafels met ieder vier stoelen. In deze ruimte staat een televisie en een televisie met video voor kinderen en zijn er spellen voorhanden.
- Een wachtruimte (OC-wachtruimte) met veertien zitplaatsen beschikbaar (aantal geschakelde bankjes).

Alle wachtruimtes zijn voorzien van twee damestoiletten, twee herenurinoirs en een herentoilet. Tevens kunnen er naar behoefte in de wachtkamers kinderledikantjes en/of boxen worden geplaatst. In alle wachtruimtes kan de asielzoeker warme en koude dranken gebruiken alsook broodmaaltijden en fruit. Daarnaast is er een keer per dag een warme maaltijd beschikbaar.

De wachtruimtes waarin de asielzoekers verblijven zijn beveiligd tegen ongeoorloofd vertrek door middel van een elektronische vergrendeling die met elektronische pasjes is op te heffen. De asielzoekers die op AC Schiphol verblijven zijn immers onderworpen aan een vrijheidsontnemende maatregel ex artikel 7a lid 2 juncto lid 3 Vreemdelingenwet (zie **ACHTERGROND**, onder 1.a.; N.o.).

D. Algemene vragen

(vraag Nationale ombudsman:

1. *Welke regelgeving en/of beleidsregels zijn van toepassing op de verblijfsomstandigheden van asielzoekers in een AC?)*

1.

Voor de AC's geldt dat er bij een (her)huisvestingsproces wordt gestart met een locatie/vestigingsonderzoek, waarna op basis van een specifiek ruimtelijk Programma van Eisen (PvE) en algemene technische eisen de voorbereidings/ontwerpfase wordt doorlopen. Er wordt een technische leidraad gemaakt door de afdeling Facility Management van het Hoofdkantoor van de IND. De technische leidraad wordt keer op keer geactualiseerd en daar deze vrije interpretatieruimte bevat kan hier niet voor alle huisvestingsprojecten naar worden gerefereerd. De ruimtelijke PvE's zijn specifiek geschreven voor de vier verschillende AC's. Voorts bestaat er een bouwteam dat uit externe- en interne adviseurs bestaat. Bij interne adviseurs moet gedacht worden aan; werkgroep gebruikers (IND-ers/ketenpartners), ICT-adviseurs, beveiliging (vanuit Bureau Bijzondere Zaken), afdeling FM (adviseurs, inkoop), adviseurs ARBO/BHV. Bij externe adviseurs moet gedacht worden aan; (binnen) huisarchitect (Rgd-architect of extern), RGD-adviseurs of externe technische adviesburo's, Rgd/extern projectleider bouw, advisering vanuit leveranciers (inrichting, meubilair), maar het kan ook dat vanuit de projectontwikkelaar /bouwer een bepaalde deskundigheid naar voren wordt gebracht. Tijdens het huisvestingsproces kan een beroep gedaan worden op de AMG (Arbo Management Groep). Vervolgens wordt aan het eind van het proces door de AMG een RI&E (Risico Inventarisatie en Evaluatie) uitgevoerd.

(vraag Nationale ombudsman:

2. *Hoelang verblijven asielzoekers gemiddeld in een AC? Ik verzoek u hierbij onderscheid te maken tussen asielzoekers van wie het asielverzoek inhoudelijk wordt behandeld in het AC en asielzoekers die worden doorgezonden naar een OC.)*

2.

AC Zevenaar:

De asielzoeker die de AC-procedure doorloopt verblijft gemiddeld drie dagen, elf uur en 54 minuten op het AC. De asielzoeker die de OC-procedure doorloopt verblijft gemiddeld twee dagen en 54 minuten op het AC.

AC Rijsbergen:

De asielzoeker die de AC-procedure doorloopt verblijft gemiddeld vier à vijf dagen in het AC. De asielzoeker die de OC-procedure doorloopt verblijft gemiddeld twee à drie dagen in het AC.

AC Schiphol:

De gemiddelde verblijfsduur voor asielzoekers die OC zijn beslist is 2,2 dagen. De gemiddelde duur van asielzoekers die AC zijn beslist is 3,3 dagen tot aan einde AC-procedure en 3,8 dagen tot aan vertrek naar het Grenshospitium.

(vraag Nationale ombudsman:

3. Hoeveel asielzoekers verblijven er gemiddeld in een AC?)

3.

AC Zevenaar:

Er verblijven dagelijks 120-200 asielzoekers op het AC.

AC Rijsbergen:

Van maandag tot vrijdag verblijven er dagelijks 100-150 asielzoekers op het AC. In het weekend zijn dat er minder.

AC Schiphol:

Op AC Schiphol verblijven gemiddeld 88 asielzoekers per week. De instroom op Schiphol is niet te reguleren middels een afspraaksysteem en fluctueert dan ook per dag.

(vraag Nationale ombudsman:

4. Zijn er speciale voorzieningen voor alleenstaande minderjarige asielzoekers (ama's)? Hoelang verblijven zij gemiddeld in een AC?)

4.

Voor alle AC's geldt dat de alleenstaande minderjarige asielzoekers op de dag dat zij binnenkomen gehoord worden en overgebracht worden naar een speciaal opvangcentrum of naar de speciale opvang (Stichting Opbouw).

(vraag Nationale ombudsman:

5. Zijn er huisregels opgesteld met betrekking tot het verblijf in een AC? Zo ja, op welke wijze worden asielzoekers daarvan in kennis gesteld?)

5.

AC Zevenaar:

Er zijn geen huisregels op schrift gesteld. Asielzoekers worden door VVN mondeling voorbereid op hun verblijf in het AC en VVN geeft bij eventuele vragen uitleg.

AC Rijsbergen:

Men kan informatie verkrijgen over de huisregels bij de infobalie van VVN in de wachtruimte of bij een medewerker van de beveiliging, IND, SRA etc. Er zijn geen huisregels op schrift gesteld.

AC Schiphol:

Er zijn huisregels opgesteld die worden uitgereikt aan de asielzoeker bij het uitreiken van de folder asiel, tevens zijn er regels inzage de wachtruimte opgesteld (zie bijlage 1).

(vraag Nationale ombudsman:

6. Is er een calamiteitenplan opgesteld voor de AC's?)

6.

AC Zevenaar:

Er is een aanzet tot een calamiteitenplan gemaakt. Gezien de verbouwingen binnen het AC en de instelling van BHV zal dit plan op korte termijn worden geactualiseerd.

AC Rijsbergen:

Er is een nieuw calamiteitenplan gereed hetgeen op korte termijn geaccordeerd zal worden door het management en de Onderdeelscommissie van de Ondernemingsraad.

AC Schiphol:

Er is een calamiteitenplan opgesteld. Dit wordt nu geëvalueerd en daar waar nodig aangepast.

(vraag Nationale ombudsman:

7. Op welke wijze worden de hygiënische omstandigheden gecontroleerd?)

7.

AC Zevenaar:

De hygiënische omstandigheden worden door de schoonmaakdienst gecontroleerd en onderhouden, de mensen van de beveiliging hebben hierbij een signalerende functie. Ten aanzien van de medische hygiënische omstandigheden wordt de IND geadviseerd door de medische dienst.

AC Rijsbergen:

Er vindt een algemene controle plaats door Facility Management en er wordt een hygiëne onderzoek uitgevoerd door de GGD. Daarnaast heeft er een legionellaonderzoek door de waterleidingmaatschappij N/W Brabant plaatsgevonden waaruit een Beheersprotocol is voortgekomen.

AC Schiphol:

Er is een schoonmaakbedrijf in dienst dat de schoonmaakwerkzaamheden verricht. De medewerkers van de facilitaire dienst schakelen bij ongedierte een gespecialiseerd bedrijf in om de nodige maatregelen te treffen.

(vraag Nationale ombudsman:

8. Op welke wijze is de toegang van de asielzoeker tot zijn/haar bagage geregeld?)

8.

Voor alle AC's geldt dat de asielzoeker een verzoek kan doen bij de beveiliging of de vreemdelingendienst om onder toezicht toegang te krijgen tot zijn bagage.

(...)"

B NADERE REACTIES STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE

1. Bij brief van 18 september 2000 regeerde de Staatssecretaris van Justitie als volgt op nadere vragen gesteld door de Nationale ombudsman op 5 september 2000:

"Slaap- en sanitaire voorzieningen

1. De openingstijden van de slaapzalen en douches zijn als volgt:

AC Zevenaar

Binnen de OC wachtruimte zijn de slaapzalen en de douches vanaf 20.30 uur tot 07.00 uur toegankelijk. Vanuit de AB wachtruimte zijn de slaapzalen en de douches vanaf 21.30 uur tot 07.00 uur toegankelijk en vanuit de AC wachtruimte zijn de slaapzalen en de douches vanaf 22.00 uur tot 07.00 uur toegankelijk.

AC Schiphol

De slaapzalen en douches zijn tussen 22.00 uur en 08.00 uur toegankelijk voor de asielzoekers.

AC Rijsbergen

De slaapzalen zijn van 22.00 uur tot 07.00 uur geopend en de douches van 22.00 uur tot 08.00 uur.

Indien de GGD hierom verzoekt kunnen de douches ook overdag gebruikt worden.

2. Wat zijn de toiletartikelen die worden uitgereikt en hoe wordt hier voorts mee omgegaan?

AC Zevenaar

Elke avond wordt een pakketje met toiletartikelen uitgereikt met hierin een tandenborstel, zeep, shampoo, tandpasta en een handdoek. Daarnaast wordt er disposable beddengoed uitgereikt. Aan vrouwen wordt, desgevraagd, maandverband verstrekt. Er wordt uit veiligheidsoverwegingen aan mannen geen scheergerei verstrekt.

AC Schiphol

De asielzoekers die naar de slaapzalen gaan ontvangen een verzorgingspakket dat naast disposable beddengoed, bestaat uit zeep, shampoo, en een tandenborstel (reeds voorzien van tandpasta). Aan mannen wordt aan de hand van de bewonerslijst 's ochtends bij het wakken een scheermesje en scheerschuim verstrekt, hetgeen voor het verlaten van de slaapruidtes weer wordt ingenomen. De beveiliging van AC Schiphol

draagt er zorg voor dat alle scheermesjes worden ingenomen voordat de asielzoekers de wachtruimtes betreden. Vrouwelijke asielzoekers ontvangen, desgevraagd, maandverband en voor de verzorging van baby's worden luiers en babyverzorgingsproducten uitgedeeld.

AC Rijsbergen

Dagelijks worden aan de asielzoekers toiletartikelen, te weten een wegwerphanddoek, washandje, tandenborstel, laken, kussensloop, zeep, shampoo, damesverband (indien nodig), luiers en babyflesjes uitgereikt. Uit veiligheidsoverwegingen wordt er geen scheergerei verstrekt.

Dagbesteding

- 1. Is de bewegingsvrijheid van de asielzoekers overdag beperkt tot de wachtruimte en de buitenplaats of heeft men overdag ook toegang tot bijvoorbeeld de slaapruidtes, de douches of andere ruimtes?**

AC Zevenaar

Alleen op medische indicatie is er, buiten de aangegeven tijden, toegang tot de douches en/of de slaapruidtes, Er is naast de wachtruimtes en de buitenplaats eveneens bewegingsvrijheid in de gangen rondom de wachtruimte.

AC Schiphol

De asielzoekers op AC Schiphol hebben overdag enkel toegang tot de wachtruimtes en de buitenplaats. Overdag hebben de asielzoekers geen toegang tot de slaapzalen, douches of andere ruimtes.

AC Rijsbergen

Overdag kunnen de asielzoekers terecht in de wachtruimte, de recreatieruimte, de buitenplaats en de crèche. Overdag is, tenzij de GGD hierom verzoekt, geen toegang tot de slaapzalen, douches of andere ruimtes.

- 2. Hoe laat worden 's ochtends de asielzoekers naar de wachtruimtes gebracht en hoe laat dienen de asielzoekers 's avonds de wachtruimtes weer te verlaten voor de slaapgelegenheden?**

AC Zevenaar

De slaapgelegenheden van het AC bevinden zich bij de AC wachtruimte. De mensen die naar de AB wachtruimte dienen te gaan worden daar om 07.00 uur naar overgebracht, de mensen die naar de OC ruimte dienen te gaan worden daar om 08.00 uur heen gebracht. De AB wachtruimte dient om 21.30 uur te zijn verlaten en de OC wachtruimte dient om 21.00 uur te zijn verlaten. De AC ruimte is vrij toegankelijk

AC Schiphol

De asielzoekers worden 's morgens om 06.30 gewekt en om 08.00 naar de wacht-ruimtes gebracht. Om 22.00 's avonds worden de asielzoekers weer naar de slaapzalen overgebracht.

AC Rijsbergen

Om 07.00 uur worden de asielzoekers naar de wachtruimtes gebracht en om 22.00 worden asielzoekers naar de slaapruijntes gebracht.

3. Zijn er nog andere vrijetijdsactiviteiten voorhanden dan televisie, spelletjes en lectuur?

AC Zevenaar

Buiten de genoemde activiteiten zijn er geen vrijetijdsactiviteiten voorhanden. Er wordt op het moment bekeken of er een beperkte bibliotheek kan worden opgezet.

AC Schiphol

Op AC Schiphol zijn geen andere vrijetijdsactiviteiten voor asielzoekers dan televisie en spelletjes. Voor kinderen is er naast de speciale kinder-tv-hoek, divers speelgoed beschikbaar. Op de buitenplaats kunnen de kinderen spelen op wipkippen (kleine speeltoestellen; N.o.).

AC Rijsbergen

Er zijn geen andere vrijetijdsactiviteiten dan de reeds eerder aangegeven activiteiten.

(...)

Over de resterende aanvullende vragen van uw zijde (met betrekking tot de medische advisering en de algemene regelgeving) hoop ik u zo spoedig mogelijk nader te kunnen berichten..."

2. Bij brief van 26 september 2000 reageerde de Staatssecretaris van Justitie als volgt op de resterende nadere vragen gesteld door de Nationale ombudsman op 5 september 2000:

"A. De aanvullende vragen die zijn gerelateerd aan de reeds eerder gestelde vraag van de Nationale ombudsman in de brief van 13 juli bij punt C.2.

1. Kunnen de asielzoekers zich vrijelijk bewegen in de ruimtes die hen zijn toege-wezen voor de dagbesteding?

AC Zevenaar

Binnen het AC kunnen de asielzoekers zich vrijelijk bewegen in de hun toebedeelde wachtruimte. Vandaaruit kunnen zij zich begeven naar de buitenplaats zonder tussenkomst van de beveiliging. Dit geldt ook voor de kinderopvang in de AC- en de OC-

wachtruimte. De gangen bij de desbetreffende wachtruimtes kunnen ook zonder tussenkomst van de beveiliging worden betreden.

AC Rijsbergen

De asielzoekers kunnen zich overdag vrijelijk bewegen tussen de wachtruimtes en de buitenplaats. Dat betekent dat men via een open deur -en dus zonder tussenkomst van de beveiliging- toegang heeft tot de buitenplaats vanuit de wachtruimte en vice versa. De crèche is voor de kinderen vrij toegankelijk. De ouders hebben toegang tot de crèche maar hiervoor is wel tussenkomst van de beveiliging vereist.

AC Schiphol

De asielzoekers kunnen zich op het Aanmeldcentrum vrijelijk bewegen in de aan hen toegewezen ruimtes voor de dagbesteding. De asielzoekers mogen zich naar behoefte naar de buitenplaats begeven, hier is ook zitgelegenheid. Om zich naar buiten te kunnen begeven is er geen tussenkomst van de beveiliging nodig.

2. Is het voor de asielzoekers op de land-Aanmeldcentra te allen tijde mogelijk om het AC en het bijbehorende terrein te verlaten? Indien dit niet toegestaan is, welke regelgeving ligt hieraan ten grondslag?

AC Zevenaar en AC Rijsbergen

Gedurende de asielprocedure kan de asielzoeker in principe te allen tijde het Aanmeldcentrum en het daarbij behorende terrein verlaten. De asielzoeker dient dan wel afstand te doen van de asielprocedure of zijn asielaanvraag in te trekken. De asielzoeker die asiel aanvraagt krijgt van de vreemdelingendienst een vrijheidsbeperkende maatregel opgelegd op grond van artikel 17a van de Vreemdelingenwet (zie **ACHTERGROND**, onder 1.a.; N.o.). De asielzoeker krijgt de bijzondere aanwijzing zich op het Aanmeldcentrum beschikbaar te houden in verband met de behandeling van zijn asielaanvraag. Bij afzien of intrekking van de asielaanvraag wordt altijd de SRA door de IND op de hoogte gebracht en in de gelegenheid gesteld met de asielzoeker te spreken. Uiteindelijk hangt het van de asielzoeker af of hij van die mogelijkheid gebruik wenst te maken.

Overigens, indien de asielzoeker pertinent zijn aanvraag niet wil intrekken dan kan hij het Aanmeldcentrum en het bijbehorende terrein eveneens verlaten. Zijn asielaanvraag zal dan worden afgewezen omdat hij zich niet aan een aanwijzing ingevolge de Vreemdelingenwet heeft gehouden.

Voorts geldt dat indien de asielzoeker afziet van het indienen van een asielaanvraag of zijn asielaanvraag intrekt, door de vreemdelingendienst wordt bekeken of er een grond aanwezig is voor uitzetting of in bewaringstelling (op grond van artikel 26 Vreemdelingenwet) (zie **ACHTERGROND**, onder 1.a.; N.o.) van betrokkene.

B. De medische verzorging en advisering

Er wordt op de AC's een onderscheid gemaakt tussen de curatieve medische zorg en de medische advisering. Zie hiertoe ook de eerder op dit punt gegeven antwoorden neergelegd in de brief van 25 augustus 2000.

Er zal binnenkort in samenwerking met het Bureau Medische Advisering van het Ministerie van Justitie, een standaardprotocol met standaardvragenlijsten worden vastgesteld. Dit protocol met bijbehorende vragenlijsten zal dan landelijk door de AC's worden toegepast.

Bij deze brief doe ik een kopie van de vragenlijsten (niet bijgevoegd; N.o.) zoals die op AC Schiphol momenteel worden gehanteerd. De vragenlijsten zoals die op AC Schiphol worden gehanteerd kunnen als voorbeeld dienen voor de nog vast te stellen standaardvragenlijsten.

C. Welke regelgeving en beleidsregels zijn op de Aanmeldcentra van toepassing?

1. Welke standaardregelgeving/beleidsregels zijn van toepassing op de (gebouwen van) de Aanmeldcentra?

Vanzelfsprekend zijn alle wettelijke voorschriften en bepalingen van toepassing (o.a. bouwbesluit en arbo-wetgeving).

De bouw- en inrichtingsplannen worden getoetst door bouw- en woningtoezicht. De plaatselijke brandweer heeft een verantwoordelijkheid bij het toezicht op de naleving van brandveiligheidsvoorschriften, noodzakelijke vluchtwegen, vluchtwegaanduiding etc. De verstrekking van de gebruiksvergunning is hiervan afhankelijk.

2. Zijn er specifieke eisen die centraal gelden voor alle Aanmeldcentra?

Voor elk huisvestingsproject wordt door de afdeling Facility Management van het hoofdkantoor van de IND, in samenspraak met de regio, of door de regio zelf een ruimtelijk Programma van Eisen (PvE) respectievelijk opgesteld en/of getoetst aan de hand van de Rijksnormeringen.

De door Facility management opgestelde technische eisen (technisch Programma van Eisen) wordt als leidraad gebruikt bij verbouwingen of nieuwbouwprojecten. Het technisch Programma van Eisen wordt voortdurend ge-update en is daardoor continu in ontwikkeling."

3. Bij brief van 22 november 2000 reageerde de Staatssecretaris van Justitie als volgt op door de Nationale ombudsman op 6 november 2000 gestelde nadere vragen:

"1. Wat is de stand van zaken inzake het standaardprotocol met bijhorende vragenlijsten in het kader van de medische advisering op de AC's?

Op 7 december 2000 zal er een bijeenkomst tussen afgevaardigden van het Bureau Medische Advisering, de IND en de GGD's plaatsvinden. Naar alle waarschijnlijkheid zal bij deze bijeenkomst, in gezamenlijk overleg, het standaardprotocol met vragenlijsten worden vastgesteld.

2. Welke bouwplannen liggen ten grondslag aan AC ter Apel en welke normen zijn gehanteerd voor de inrichting van de verblijfsruimtes van de asielzoekers?

Voor de beantwoording van deze vragen verwijs ik allereerst naar mijn brief van 25 augustus 2000 (zie hiervoor onder 1; N.o.). Op pagina 5 onder D. Algemene vragen I wordt het uitgangspunt geschetst dat ten grondslag ligt aan de bouw van de AC's. Dit uitgangspunt geldt eveneens voor AC Ter Apel.

De onder D. Algemene vragen I genoemde partijen zijn volledig betrokken geweest bij het ontwerp van AC Ter Apel en zij worden tot de realisatie regelmatig geraadpleegd.

Volledigheidshalve vermeld ik dat op de nieuwbouw van het AC alle wettelijke voorschriften en bepalingen (o.a. bouwbesluit en arbo-wetgeving) van toepassing zijn. Voorts is de gebruiksvergunning in zijn geheel afhankelijk van de toetsing van bouw- en woningtoezicht en heeft de plaatselijke brandweer een verantwoordelijkheid bij het toezicht op de naleving van brandveiligheidsvoorschriften, noodzakelijke vluchtwegen, vluchtwegaanduiding etc.

Bij de vaststelling van de normen is vooral de nieuwbouw van AC Zevenaar uitgangspunt geweest, met name omdat de nieuwbouw in Zevenaar een forse upgrading van verblijfsruimten voor asielzoekers inhield vanwege de invoering van de 48-uursprocedure. Hierbij is dus aansluiting gezocht. Zorgvuldig is geëvalueerd of een andere opzet wenselijk was. Echter om redenen van beheersbaarheid en veiligheid is gekozen voor het concept van AC Zevenaar.

(...)

De situatie na realisatie van de nieuwbouw zal als volgt zijn:

Twaalf slaapzalen, waarvan zes voor heren en zes voor dames. Totaal 540 m2 met een maximale capaciteit van 236 slaappleatsen verdeeld over 118 stapelbedden. Voor asielzoekers die 's nachts onverwacht aankomen zijn bij de aankomsthal twee slaapkamers van achttien m2 elk beschikbaar. Hierin staan per slaapkamer vier stapelbedden.

Bij de slaapzalen zijn 28 douches, veertien zogenaamde wastroggen (met meerdere aansluitingen) en 24 toiletten aanwezig. Deze zijn onbeperkt toegankelijk. Voorts is er de mogelijkheid om kleding te wassen.

Er zijn meerdere wachruimten zoals:

Intake-wachtruimte (89 m2):

Hierin verblijven asielzoekers in afwachting van de intake van de vreemdelingendienst. De doorlooptijd in deze wachtruimte is zeer kort. In deze ruimte komen ongeveer veertig stoelen. Mocht de capaciteit bij piekbelasting onvoldoende blijken dan is er een zelfde extra ruimte beschikbaar, aangrenzend aan de intake-wachtruimte. Er zijn voldoende sanitaire voorzieningen aanwezig en er is toegang tot een buitenruimte. Koffie, thee en lunch is verkrijgbaar uit een automaat. 's Avonds is een warme maaltijd beschikbaar.

AB (aanmeldbalie) wachtruimte (242 m2):

Hierin verblijven asielzoekers die in afwachting zijn van het eerste gehoor. Ook in deze ruimte is de gemiddelde wachttijd kort. Er zijn zes toiletten en er is toegang tot een buitenruimte van 180 m2. Koffie, thee en lunch zijn uit automaat verkrijgbaar. De wachtruimte is in een kwadrant gedeeld middels verticale lamellen om een eigen sfeer te creëren b.v. eethoek, t.v.-hoek, spelletjes-hoek.

AC wachtruimte (341 m2):

Hierin verblijven asielzoekers die de gehele AC 48-uursprocedure doorlopen. Deze ruimte is identiek aan de AB-wachtruimte doch is groter, in deze ruimte verblijven relatief minder asielzoekers.

OC wachtruimte (212 m2):

Hierin verblijven asielzoekers in afwachting van vervoer naar een opvanglocatie. De gemiddelde wachttijd is kort. De indeling is identiek aan de AB/AC wachtruimten, de buitenruimte is zestig m2.

Voor alle wachtruimten geldt dat er aparte ruimten zijn om baby's te verschonen. Tevens zijn er ruimten beschikbaar waarin moeders borstvoeding kunnen geven en er zijn verschillende meditatieruimten.

Voor kinderen vanaf vier jaar tot twaalf jaar is er gedurende de daguren (met uitzondering van het weekend) kinderopvang onder leiding van gekwalificeerde groepsleiders beschikbaar in een ruimte van 90 m2. De inrichting is zowel op het gebied van de personele bezetting als de aankleding conform de geldende normen voor reguliere kinderopvang. Het is aan de ouders of zij hun kinderen onderbrengen in deze ruimte. De gelegenheid wordt hen uitdrukkelijk geboden..."

C. VERKLARINGEN VAN BETROKKENEN EN WAARNEMINGEN VAN DE NATIONALE OMBUDSMAN

I. AC ZEVENAAR

1. Inleiding

In oktober 2000 brachten medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman twee bezoeken aan het AC Zevenaar. Op 12 oktober 2000 werden zij onder begeleiding van de IND rondgeleid door het AC en volgden daarbij dezelfde route als een asielzoeker die zich aanmeldt bij het AC voor het indienen van een asielverzoek. Op 23 oktober 2000 werd 's avonds een bezoek aan het AC gebracht met als doel het moment waarop asielzoekers van de wachtruimten naar de slaapzalen worden gebracht in ogenschouw te nemen. Daarnaast werden het hoofd van het AC, een medewerker van de beveiliging en een medewerker van VluchtelingenWerk gehoord.

Het AC Zevenaar heeft verschillende wachtruimten en slaapzalen behorend bij de fasen van de juridische procedure. Na opneming in de asielprocedure wordt men eerst ondergebracht in een wachtruimte in afwachting van de intake door de vreemdelingendienst. Na deze intake wordt de asielzoeker geplaatst in de zogenoemde AB- (aanmeldbalie) wachtruimte in afwachting van het eerste gehoor. Na dat eerste gehoor beslist de IND of een asielzoeker in afwachting van de verdere behandeling van zijn asielverzoek wordt geplaatst in een OC (onderzoeks- en opvangcentrum) of dat zijn asielverzoek inhoudelijk wordt behandeld in het AC.

In het eerste geval gaat een asielzoeker naar de OC- wachtruimte en in het laatste geval naar de zogenoemde AC- wachtruimte. De verschillende slaapzalen zijn gekoppeld aan de diverse wachtruimten. Het AC Zevenaar heeft 286 slaapplekken. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om asielzoekers onder te brengen in de lactatieruimte; daar staan vier bedden.

2. Verklaringen en bevindingen

Hieronder volgt de neerslag van de door het hoofd van het AC, de beveiligingsbeambte en de medewerker van VluchtelingenWerk afgelegde verklaringen. De verklaringen zijn gerangschikt naar onderwerp. De onderwerpen die aan de orde komen zijn: opleiding en werkervaring, contact met de ketenpartners, asielprocedure en opvang, duur van het verblijf, inrichting van het AC, hygiëne, douchen, slapen, scheergerei, dagbesteding, crèche, eet- en drinkvoorzieningen, huisregels, toegang tot bagage, medische voorzieningen, veiligheid en slotopmerkingen en verbeteringsuggesties. Bij een aantal onderwerpen is de eigen waarneming van medewerkers van het Bureau Nationale ombudsman toegevoegd.

a. Opleiding, werkervaring en eerste indruk van het AC

Hoofd AC:

"Hiervoor ben ik werkzaam geweest voor de DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen van het Ministerie van Justitie; N.o.). Na een twaalfal jaren in de jeugdsector in het gevangeniswezen als onder meer plaatsvervangend- en waarnemend directeur en op het DJI-Hoofdkantoor als projectcoördinator. Voor mijn komst naar het AC was ik projectmanager van Tijdelijke Noodvoorzieningen Vreemdelingen. Op dit moment ben ik adjunct directeur van de IND-regio Midden en in die hoedanigheid hoofd van het AC Zevenaar. Mijn eerste indruk van het AC was dat de medewerkers weinig tijd leken te hebben. Ik had het gevoel dat er hard werd gewerkt maar dat niet alles even efficiënt verliep. Ik trof bijvoorbeeld bijna geen medewerkers van een afdeling Beheerszaken aan. Op het regiokantoor van de IND in Arnhem zat een personeelsafdeling, waarvan iemand zo nu en dan in Zevenaar was. Ik vond dat dit anders moest. In een bedrijf dat onregelmatige diensten draait kan het niet zo geregeld zijn dat een en ander afhankelijk is van het toeval. Daar hebben we dus voorzieningen voor getroffen. Het heeft geleid tot een reorganisatie van het beheer. Er is grote betrokkenheid onder de medewerkers."

Medewerker Beveiliging:

"Na de schoolopleiding HAVO ben ik zes jaar werkzaam geweest bij de beveiliging van het Koninklijk Huis. Sinds juli 1994, de start van het AC, werk ik in het AC Zevenaar. Mijn belangrijkste taak is het aansturen van het personeel. Daarnaast zorg ik onder meer voor de planning en het maken van roosters. Op dit moment werken er vierenvijftig mensen bij de beveiliging, waaronder twintig vrouwen. Voor de nachtdienst is het noodzakelijk dat er vrouwen dienst hebben, we hebben tenslotte veel met vrouwelijke asielzoeksters te maken. Asielzoeksters zijn niet altijd even open tegenover de mannen van de beveiliging. Het lukt ons bijna altijd om vrouwelijke beveiligingsbeambten in te zetten in de nacht- en ochtenddienst. In hoogstens vijf diensten per jaar lukt dat niet. De beveiliging draait drie diensten op een dag. Echte betrokkenheid van beveiligingsmensen bij de problemen van asielzoekers zien we heel weinig. Er zijn wel collega's die veel tijd steken in de mensen maar echt close wordt het niet. Het zijn leuke gesprekken, maar daar blijft het bij. Het is vervelend als ze iemand buiten de poort zetten waar je zes dagen aardig contact mee hebt gehad, maar daar hebben we het onderling over. Ook als je iets niet begrijpt, bijvoorbeeld als een moeder met kinderen buiten de poort wordt gezet. Het brengt opluchting om er over te praten. In de hele beveiligingsbranche is overigens veel verloop. Oudere collega's houden het langer vol dan de jongere collega's. Die hebben het na vijf jaar rondjes lopen wel gehad. We staan overigens maar twintig minuten per ruimte. We hebben een bepaald roulatiesysteem. Alleen in de avondunit zitten we acht uur en bij de intake ruimte twee keer vier uur. Bij de OC-, AC-, AB-ruimte en bij de poort en in de beveiligingsloge zitten we ongeveer twintig minuten. Anders is het teveel, dan heb je het wel gezien. Je kunt dus ook niet echt diep met iemand in gesprek gaan."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Ik ben enige tijd werkzaam geweest in het onderwijs en bij een bank. Vervolgens heb ik de studie pedagogiek gevolgd. Later ben ik vrijwilligerswerk voor VluchtelingenWerk gaan doen in Leeuwarden. Vervolgens ben ik werkzaam geweest bij het zogenoemde bijstandsteam van VluchtelingenWerk, dit was een betaalde baan van veertig uur per week. In het bijstandsteam ben ik ook voor VluchtelingenWerk werkzaam geweest in het AC te Rijsbergen.

Vanaf 1995 werk ik in het AC in Zevenaar. De functie als werkbegeleider in AC Zevenaar was tijdelijk gecombineerd met werkzaamheden in het AC Schiphol (start januari 1996), waar toen een VluchtelingenWerkgroep opgezet moest worden.

Ik ben werkbegeleider op het AC. De uitvoerende werkzaamheden worden door vrijwilligers gedaan, de werkbegeleider begeleidt de vrijwilligers.

Voor asielzoekers komt het AC erg formeel over. De asielzoeker wordt in het AC onderworpen aan een opeenvolging van allerlei procedures en gesprekken.

Bij de start van het AC was alles nog nieuw voor iedereen. Je kende iedereen toen ook en er waren goede contacten. In het begin mocht VluchtelingenWerk overigens de wachtruimtes niet binnen.

VluchtelingenWerk geeft voorlichting aan de asielzoekers over de procedure. Daarnaast benaderen asielzoekers VluchtelingenWerk met diverse knelpunten die ze zijn tegengekomen en VluchtelingenWerk verwijst zo mogelijk door naar de juiste instantie of probeert indien mogelijk een oplossing te zoeken. De voorlichting door VluchtelingenWerk wordt op diverse momenten gegeven. Er vindt een algemene voorlichting plaats in de zogenoemde AB- wachtruimte nadat de bagage is ingenomen en men zit te wachten op het eerste gehoor. In de tweede fase van de AC-procedure vindt in de AC-wachtruimte voorlichting plaats over de verkorte procedure en het nader gehoor. Daarnaast vindt er specifieke voorlichting plaats aan Dublinclaimanten, asielzoekers die worden doorgeplaatst naar een OC en aan ama's.

Wij wonen ook gehoren bij. Dit kan gaan om eerste gehoren, Dublingehoren en nadere gehoren. VluchtelingenWerk ondersteunt de rechtshulpverlening van de SRA. Dit houdt in dat er extra informatie met betrekking tot het asielverhaal kan worden gezocht, verslagen van de bijgewoonde gehoren worden gemaakt en overgedragen, belangrijke signalen en informatie worden doorgegeven, zonodig extra gesprekken met asielzoekers worden gevoerd, etc.

Wij willen zo veel mogelijk gehoren bijwonen maar het aantal vrijwilligers is helaas beperkt. Per kwartaal zijn we bij zo'n 25 gehoren aanwezig. De komende tijd zullen veel meer gehoren worden bijgewoond.

We hebben daarnaast ook een taak als belangenbehartiger en vangen mensen op die in afwachting van de behandeling van hun voorlopige voorziening geen opvang krijgen. Op dit moment hebben we maar acht opvangplaatsen. Kwetsbare mensen, zoals alleenstaande vrouwen met kinderen, krijgen daarbij voorrang.

De taken die VluchtelingenWerk verricht in het AC staan op papier. Dat is al zo sinds wij daar werkzaam zijn."

b. Contact met de ketenpartners

Hoofd AC:

"Het contact met "ketenpartners" (SRA, vreemdelingendienst, Kmar, GGD en VVN) is volgens mij altijd wel redelijk goed geweest, maar ik vind het dat het nu nog verbetert. De IND heeft een proces achter de rug van "het werk van vandaag moet gedaan" en dit is ten koste gegaan van zorgvuldig overleg met de partners met wie je die klus moet klaren. Op leidinggevend niveau zijn hier enorme wisselingen geweest. Ik ben het vijfde of zesde hoofd van het AC in vijf jaar tijd. Ook op lager niveau hebben de nodige wisselingen plaatsgevonden. Er zijn tevens een aantal interim-managers via een adviesbureau ingehuurd.

Met de ketenpartners hebben wij op een aantal niveaus overleg. De ketenpartners hebben allemaal een coördinator, die wekelijks overleg heeft met het plaatsvervangend hoofd van het AC. In een lagere frequentie hebben wij overleg op een soort tussen-niveau. Daaraan nemen deel de brigadecommandant van de Kmar, de districtschef van politie en vertegenwoordigers van de rechtshulp. Ander contact op hoger niveau met de ketenpartners vindt plaats tussen de regiodirecteur en de korpschef van politie, de divisiecommandant van de Kmar en de directeur van de SRA. Als de regiodirecteur contact heeft met de ketenpartners zit ik daar altijd bij".

Medewerker Beveiliging:

"Ik heb alleen met iemand van de facilitaire dienst van de IND een driewekelijks overleg. Zij is mijn aanspreekpunt. Met haar praat ik dan even over beveiligingszaken. Met de andere ketenpartners hebben we geen structureel overleg.

In de praktijk hebben we het meeste contact met de vreemdelingendienst. We hebben veel met elkaar te maken. Met mensen van VluchtelingenWerk hebben we niet veel contact."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Het contact met de SRA loopt zonder problemen. Juristen en advocaten lopen gemakkelijk bij ons binnen. Maar het is moeilijker om op organisatorisch of administratief niveau zaken te regelen zoals het plannen en regelen van het bijwonen van gehoren. Alleen met de SRA is regelmatig overleg. Ook met (de beveiliging; N.o.) hebben we goed contact. Sinds kort is er een overleg over de faciliteiten met het hoofd van de facilitaire dienst. Het ligt in de bedoeling dat dit overleg één keer in de vier weken plaatsvindt."

c. Asielprocedure en opvang

Hoofd AC:

"Mijn gedachten over de "opvangkant" van het AC zijn als volgt. Ik was bang dat veel spanning zou bestaan tussen de opvangkant en de procedurekant, omdat mensen toch vooral veel moeten wachten. De asielzoeker is wel in gesprek met de IND, maar dat is telkens maar een paar uurtjes.

Toch valt dat wachten wel mee. Mijn beeld is dat men in het algemeen de dag redelijk door komt. Ze zijn in gesprek met elkaar en kinderen houden de boel levend. Als ouders even van de wachtruimte af willen zijn, dan kan dat. Op sommige momenten in de procedure is daar ruimte voor. Dat wachten blijft wel een probleem, maar dat kun je niet veranderen.

Wij zijn op dit moment bezig om met VluchtelingenWerk tot een constructie te komen om de invulling van de wachttijd wat te veranderen. Wat we niet kunnen veranderen is dat we tijd nodig hebben om de procedure te doorlopen. Het blijft ook zo dat er maar in relatief weinig tijd een gesprek wordt gevoerd met de vreemdeling en er blijft dus altijd wachttijd.

We praten met VluchtelingenWerk over de invulling van de dagbesteding omdat het ons was opgevallen dat VluchtelingenWerk in het ene AC meer doet op dit terrein dan in een ander AC. Wat wij nu aan het onderzoeken zijn is wat nu de afspraken zijn van de hoofddirectie van de IND en VluchtelingenWerk. Dit zijn getrapte afspraken, want ook de SRA is hierbij betrokken. Wij hebben ervoor gekozen eerst te kijken wat de afspraken zijn. Indien er afspraken zijn kijken we of er aanleiding is voor een gesprek, bijvoorbeeld omdat hier dingen anders gebeuren dan in afspraken vastligt. Indien dit niet zo is, dan is de vraag waar stopt het voor VluchtelingenWerk en moet de IND zorgen dat dingen geregeld worden. Wij hebben geen mensen in dienst die een stukje ontspanning brengen. Bij mijn beste weten is dit vooral gelegd bij VluchtelingenWerk. Maar ik kan nu niet vertellen wat de afspraken precies zijn."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De medewerkers van de IND houden zich bezig met de asielprocedure. De verblijfskant heeft niet hun aandacht. Ik neem aan dat ze de situatie in de wachtruimten kennen maar ze willen daar verder niet mee bezig zijn. De verblijfskant in het AC hangt er, naar mijn gevoel, bij. Ook kan er verschil van mening zijn over wat er kan worden verstaan onder het "sober doch humaan" opvangen van asielzoekers."

d. Duur van het verblijf

Hoofd AC:

"Wij hebben een personeelsformatie die is toegerust om een gemiddelde instroom over een jaar goed aan te kunnen. Hierin is enige rek gebouwd, wat maakt dat je, indien de instroom fors toeneemt, het nog enige tijd bij kunt houden. In Nederland is in juni, juli tot

december de instroom hoog. Dan is er een enorme terugval. Daarna hebben we nog een maand nodig om de effecten daarvan weer in te lopen.

Dat betekent voor dit AC dat we op het moment dat het niet zo druk is, zo'n tweehonderd mensen in de TNV, het wachtlokaal voor het AC, hebben zitten. Dat is wat je zou kunnen noemen een soort ijzeren voorraad, want als wij minder dan zoveel mensen in de TNV hebben zitten, dan kunnen wij ons interne proces niet efficiënt laten lopen. Dan zijn er ten onrechte mensen in dienst genomen. De ervaring leert dat bij rond de tweehonderd asielzoekers in de wachtruimte een perfecte match ontstaat en dat mensen gemiddeld niet langer dan vier of vijf dagen in de TNV verblijven. Dit wordt wel beïnvloed door de beschikbaarheid van tolken. Daar waar ruim tolken voorhanden zijn, zijn de wachttijden kort. Is er veel aanbod uit een bepaald taalgebied, maar zijn er weinig tolken dan is dit een vertragende factor. Hiervan hebben we ook last als het druk wordt en tijdens de vakantieperiodes. Het is moeilijk te voorspellen wanneer het spaak zal lopen. Op het moment dat de instroom echt fors wordt, gaat het verkeerd. Tolken zijn een kwetsbaar punt, zeker op een bijzonder taalgebied. SRA heeft eveneens een structureel probleem. De SRA kan heel goed een vaste bezetting leveren, maar het is moeilijk voor hen om er, bij een hoge instroom van asielzoekers, advocaten aan toe te voegen. Wervingscampagnes hebben niet veel succes, stel ik vast.

Met 48 uur komen we goed uit. Bij tijdsoverschrijdingen kunnen we goed aangeven hoe dat komt. Wij hebben cijfers op dit punt."

Medewerker Beveiliging:

"Na de invoering van de 48-uurs procedure zijn asielzoekers veel langer in het gebouw. Ook onder asielzoekers heb je goede en slechte mensen. Als mensen geen problemen veroorzaken, kun je er bij wijze van spreken maanden mee optrekken. Lastige personen zijn moeilijk en daar zit je nu soms zes dagen aan vast. Dat kan heel vervelend zijn. Je probeert wel begrip te hebben voor de situatie waarin de persoon zich bevindt, maar dat valt niet altijd mee.

Het werk is in deze zin na invoering van de 48-uurs procedure soms moeilijker geworden. Asielzoekers hebben niet veel te doen, ze hebben weinig om handen. Ze zitten maar te zitten.

Toen we hier begonnen hadden we drie wachtruimtes, een OC-, AC- en AB-ruimte. Tegenwoordig heb je te maken met een compartimentering waar mensen zich wat vrijelijker kunnen bewegen. De sfeer is wat dat betreft meer ontspannen. Men mag nu bijvoorbeeld ook roken, voorheen niet. Voor de beveiliging bracht het niet mogen roken problemen met zich mee, want mensen werden er onrustiger van en agressiever. Men klaagde meer. Mensen kunnen nu buiten roken. De beveiliging heeft de aanstekers bij zich.

Ik vind de procedure in het AC wel erg lang duren. Voor ons is het heel onoverzichtelijk. Ook vanuit menselijk oogpunt duurt het te lang: er is veel te weinig te doen voor de mensen. Ik probeer mezelf wel eens voor te stellen hoe het is als ik zelf zes dagen in die wachtruimte moet zitten. Er is wel tv, maar daar zitten maar drie kanalen op. Oorlogsfilms mogen niet, dat ligt te gevoelig. Hetzelfde geldt voor blootscènes in films.

We zijn dan genoodzaakt de tv om te schakelen. Dit doen we op eigen initiatief. Deze regel hebben we zelf ingesteld."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"In verband met de invoering van de 48-uurs procedure is het gebouw uitgebreid met nieuwbouw. In de nieuwbouw is de IND ondergebracht. Asielzoekers moeten nu vijf à zes dagen in het AC doorbrengen en er is veel extra personeel aangetrokken. Doordat de IND niet meer in het oude gebouw werkzaam is nemen de contacten meer tijd in beslag. Voor de uitbreiding zat de IND verspreid tussen alle andere instanties in. Nu is er een apart (nieuw)gebouw met hoorkamers waar alle gesprekken met de IND plaatsvinden. Voor andere instanties zoals de Kmar, vreemdelingendienst, SRA en VluchtelingenWerk is de loopafstand naar de IND veel groter geworden.

Als de duur van het verblijf oploopt bellen we naar de planning van de IND. Er zijn allerlei oorzaken voor het oplopen van de duur van het verblijf. VluchtelingenWerk heeft zelf cijfers. We houden lijsten bij, vanaf het moment waarop wij ze spreken. Dit wordt elke dag bijgehouden. Het langste verblijf is zeven dagen. Dit is niet incidenteel, het komt regelmatig voor. In het logboek lees je dit terug. Ook asielzoekers die waarschijnlijk door gaan naar het OC moeten lang wachten. Dit geldt met name in de eerste 24 uur van de procedure. Als voorbeeld noem ik een Afghaanse asielzoeker waarvan kan worden aangenomen dat hij wordt doorgeplaatst naar een OC maar die men twee dagen laat wachten op het eerste gehoor. Het lijkt erop dat deze zaken niet voortvarend worden behandeld. Als antwoord op de vraag waarom dit soort gevallen zolang moeten duren wordt meegedeeld: ze gaan toch naar het OC.

Wordt een asielverzoek in het AC afgedaan en heeft de asielzoeker zijn zaak besproken met de SRA dan komt de asielzoeker vervolgens bij Kmar. De Kmar is verantwoordelijk voor de verwijdering. Soms is sprake van vrijwillige terugkeer, maar meestal niet. Indien een asielzoeker bereid is vrijwillig terug te keren naar het land van herkomst mag men soms nog een nacht in het AC doorbrengen.

Mensen die niet vrijwillig willen terugkeren, worden begeleid tot de poort. U moet zich binnen 24 uur verwijderen, wordt gezegd. Wordt een beschikking 's avonds uitgereikt dan mag men soms nog een avond in het AC doorbrengen, met name in de winter. Daarna staan ze echter op straat. Wij helpen wel eens met opvang maar hebben maar zeer beperkte mogelijkheden."

e. Inrichting AC

Hoofd AC:

"Bij de nieuwbouw was er een keuze bij de inrichting van de slaapzalen. Volgens mij is daarbij gekeken naar de te verwachten instroom van asielzoekers in het AC; hoeveel mensen heb je waar in het proces? Dit heeft geleid tot het aantal vierkante meters slaapzaal. In de eerste fase heb je de meeste bedden nodig.

Ik heb nog niet kunnen achterhalen welke visie of normen richtlijn zijn geweest bij de bouw van het AC. Je zit wel vast aan bepaalde infrastructuur. Bij de afdeling huisvesting in Den Haag ligt een aantal zaken vast, die zouden kunnen leiden tot een programma van eisen. Overigens denk ik dat in Ter Apel, waar nu wordt gebouwd, wel een duidelijke visie ten grondslag ligt aan het bouwen. Daar is sprake van een programma van eisen. Specifieke eisen voor de bouw van een AC zijn er pas kort."

Medewerker Beveiliging:

"Met de inrichting van de slaapzalen hebben we geen problemen. Wel hebben we problemen met het gebruik van stapelbedden. Ik stel mij voor hoe dat is zo op een smal bedje en ik heb links geen muur en rechts geen muur. Het is niet ideaal. Daarnaast zijn de matrassen van plastic. De lakensetjes die daarbij horen lijken wel van papier. Die combinatie is spek- en spekglad. We maken regelmatig mee dat iemand uit zijn bed valt. Van de vrouwenzalen horen we veel dat mensen op de grond gaan liggen. De omvang van de slaapzaal op zich brengt geen beveiligingsproblemen mee. Beveiligingstechnisch ben ik meer tevreden over de AB-wachtruimte, dan de AC-wachtruimte met die losse stoelen en tafels. Op het moment dat de vlam in de pan slaat, zijn losse stoelen geen prettig idee. Vaste stoelen hebben de voorkeur. Over de vaste stoelen hoor ik de asielzoekers overigens nooit klagen. Op het moment dat de medische dienst aangeeft dat iemand wil rusten dan kan dat. We proberen wel de tijden beperkt te houden, maar soms maken we uitzonderingen. Ook bij het douchen op andere tijdstippen maken we uitzonderingen. Je hebt soms mensen met ongedierte. De medische dienst geeft dit natuurlijk in de meeste gevallen aan. Maar het wordt soms ook door een gehoorambtenaar aangegeven dat iemand dringend moet douchen. We hebben voor dit soort gevallen wat tweedehands kleding. Mensen slapen overdag veel in de wachtruimte, waarschijnlijk uit verveling. Wij vinden het heel vervelend dat kinderen, vooral in de AC-wachtruimte, laat naar bed moeten. Kinderen gaan huilen. Als het om een verblijf van één nacht zou gaan kan het wel maar niet bij een verblijf van zes nachten. We houden de kinderen wel bezig door met ze te gaan voetballen of ballonnen te blazen."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

De AB-wachtruimte is druk en rommelig. Kale en grauwe muren. Er staan plastic aan elkaar vastgeklonken stoelen met daartussen kleine tafeltjes. De vuilnisbakken zijn in de loop van de ochtend al vol. Eet- en drinkvoorzieningen zijn aanwezig. Er staan pakketten met belegde boterhammen en daarnaast is er koffie, thee en melk. Er ligt veel eten door de ruimte verspreid, ook op grond en op de verwarming. Er is weinig bewegingsvrijheid in de wachtruimte. In deze ruimte is één beveiligingsbeambte aanwezig. De wachtruimte geeft toegang tot een bescheiden betegelde buitenruimte, omgeven door een schutting, waar gerookt mag worden. Naast een bank staat een wipkip voor de kinderen.

In de AC-wachtruimte bevinden zich losse tafels en stoelen. Het is er druk en vol en er hangt een penetrante transpiratielucht. Deze ruimte heeft geen ramen. Ook deze wacht-

ruimte is kaal, rommelig en erg minimaal ingericht. Asielzoekers kunnen gebruik maken van een omheinde buitenruimte. Hier mag gerookt worden. Naast de wachtruimte is er een kleine ruimte zonder ramen beschikbaar waar een tafelhoetbalspel staat. Eet- en drinkvoorzieningen zijn gelijk aan die in de AB-wachtruimte.

In de OC-wachtruimte zitten wel ramen en hier is het een stuk rustiger en schoner. Ook hier weer dezelfde eet- en drinkvoorzieningen als in de andere wachtruimten. En ook hier toegang tot een omheinde buitenruimte.

f. Hygiëne

Hoofd AC:

"Onze leidinggevenden, unitmanagers, houden oog op de hygiënische omstandigheden in het AC in zowel de wachtruimten als de slaap- en sanitairruimten. Zij lopen door het hele gebouw heen. De schoonmaakdienst heeft ook een coördinator en die loopt voortdurend achter zijn personeel aan. Hij wordt weer gecontroleerd door een senior facilitaire medewerker van de IND.

De medische dienst van de GGD speelt op dit terrein ook een rol, met name in de wachtruimten. Ze komen ook incidenteel in slaapzalen. De medische dienst heeft op dit punt een signalerende functie. Er is geen sprake van een structurele geplande controle.

Ik zie een dergelijke signalerende functie graag. We zijn wel druk bezig iedereen duidelijk te maken dat de uiteindelijke opdrachten uit de lijn van de IND komen. Dat komt de duidelijkheid ten goede. Wij, de IND, bepalen wat er gebeurt. Ik ben blij dat dit ook tot de verpleegkundigen is doorgedrongen."

Medewerker Beveiliging:

"Er wordt wel regelmatig schoongemaakt. In ieder geval 's ochtends, voor wat betreft de was- en slaapruijntes, als iedereen weer terug zit in de wachtruimte. De beveiliging heeft een signalerende rol bij viezigheid. Is het erg vies dan bellen we even de schoonmaker. Dit werkt goed.

We zijn blij dat er extra toiletten en douches zijn. Hiervoor was het aantal minimaal. We zien wel dat er weinig gebruik wordt gemaakt van douches, wat ik wijt aan het feit dat ze geen schone kleding hebben."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"VluchtelingenWerk heeft in principe overal toegang, maar wij controleren niet dagelijks de toiletten. Dat is geen taak voor VluchtelingenWerk. We houden wel in de gaten of het schoon is in de wachtruimten. Zonodig melden we ook dat er schoon gemaakt moet worden. Indien mogelijk wordt dat dan ook gedaan maar dit zijn altijd ad hoc oplossingen. Er wordt niet naar een structurele oplossing gezocht.

VluchtelingenWerk vindt het niet schoon in het AC, de wachtruimten zijn vies. Gisteren zaten er bijvoorbeeld 95 mensen in de AB-wachtruimte. Dat zijn veel te veel mensen

voor die wachtruimte met als gevolg dat niet iedereen kan zitten, koffie gaat over de vloer en het gaat stinken. De toiletten zijn ingebouwd in de wachtruimte en dat gaat ook stinken. De ventilatie is slecht."

g. Douchen

Hoofd AC:

"De douches worden niet gedurende de openingstijden tussendoor schoongemaakt. 's Avonds wordt overigens niet veel gebruik gemaakt van de douches. De piek ligt in de ochtenduren."

Medewerker Beveiliging:

"Mensen maken weinig gebruik van de douches. Dat ze geen schone kleren bij de hand hebben is denk ik een belangrijke reden. Misschien zijn mensen ook angstig, ze weten niet altijd weten wat er gebeurt. Het is lastig om de kleren mee te nemen in de douche-cabine zelf omdat ze dan nat kunnen worden en zich daarbuiten, in de doucheruimte zelf, verkleden doet men niet.

Asielzoekers dienen om 22.00 uur de wachtruimte te verlaten en te gaan slapen. Ze doen meestal uit zichzelf het licht uit. Ze mogen wel buiten de slaapzaal komen en rondlopen. Ze kunnen niet terug naar de wachtruimte maar ze mogen wel rondlopen op de gang. Naar buiten gaan, bijvoorbeeld om te roken, kan niet. 's Nachts douchen is geen probleem. Tijdens de ramadan bijvoorbeeld moeten mensen schoon zijn en dan wordt er nog wel eens 's nachts gedoucht."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Met betrekking tot de douches krijg ik soms meldingen dat ze op slot zijn. Gisteren heb ik even gevoeld naar de warmte van het water. Het was niet echt warm, ongeveer achttien graden. Wat me ook opvalt is dat er maar één haakje zit aan de deur in de douche. Er wordt wel eens gezegd dat asielzoekers niet willen douchen, maar het wordt ze niet gemakkelijk gemaakt. De bagage is ingenomen, de openingstijden zijn beperkt en het is er waarschijnlijk vies. Veel mensen houden dan ook hun kleren aan en gaan zo naar bed."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

Het is bijna niet mogelijk om kleding opgehangen in de doucheruimte droog te houden. De wasbakken horend bij de AC-wachtruimte waren niet schoon en werden ook gebruikt om kleding te wassen.

Toiletten in de AB-wachtruimte waren niet schoon en in één toilet was het achterpaneel van de muur gekomen. Eén toilet was om onduidelijke redenen op slot. Ook de toiletten bij de AC-wachtruimte waren niet schoon.

h. Slapen

Medewerker Beveiliging:

"Sommige asielzoekers kleden zich om voordat ze gaan slapen, anderen niet. Kleren worden bij het bed gelaten, op het bed of op grond. Er zijn ook mensen die met kleren en al in bed stappen.

De controle 's nachts bestaat eruit dat we even kijken om het hoekje van de deur of alles rustig is. De dames van de beveiliging doen de dameszaal, de mannen van de beveiliging doen de mannenzaal. In het begin van de avond gebeurt het wat vaker. Voorheen kwamen de mensen uit de verschillende wachtruimtes elkaar bij de slaapzalen tegen. De slaapzalen waren toen nog niet gescheiden in een AB-, AC- en OC slaapzaal. Het gevolg was dat men de ervaringen die men die dag had opgedaan ging uitwisselen. Dan zaten ze zo tot half twee 's nachts te praten. Praten doen ze nu niet meer zoveel. Iedereen wil slapen.

We beginnen te wekken vanaf zeven uur. We doen de deur open en het licht aan. Nog wat blijven liggen is er niet bij".

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Vooral de kwaliteit van de slaapzalen bij de AC-wachtruimte is onvoldoende. Het is er veel te klein. Mensen liggen op stapelbedden, vaak vlak onder het plafond. En met de tenen van de één bijna tegen het hoofd van de ander. Het is er benauwd en het stinkt er naar zweet. 's Ochtends hangt de vieze lucht er nog. Er zijn regelmatig veel meer mensen dan er in de slaapzaal kunnen. Er zijn ook altijd meer mannen dan vrouwen. Dit betekent dus een flink geschuif."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

De bedden in het AC zijn smalle stapelbedden met matrassen met plastic hoezen. De bedden zijn niet voorzien van een trapje naar het bovenste bed. Op de damesslaapzalen staat ook een aantal kinderbedjes.

In de zogenoemde AB slaapzalen slapen veel mensen bij elkaar; er zijn 58 bedden in het mannengedeelte en 68 bedden in het vrouwengedeelte.

Bij het overbrengen van de AB-wachtruimte naar de AB-slaapzalen worden de stappenkaarten van de asielzoekers door de beveiliging ingenomen (zie **ACHTERGROND**, onder 7; N.o.) . De asielzoekers die werden overgebracht naar de slaapzalen maakten een vermoeide indruk. Men sprak nauwelijks met elkaar. Kleine kinderen sliepen al in de armen van een van hun ouders of waren hangerig. Een beveiligingsbeambte deelde aan iedereen een pakket uit bestaande uit wegwerplakens, sloop en handdoek, een tandenborstel met tandpasta, zeep en shampoo. Bij aankomst bij de slaapzaal was niet voor alle gezinnen duidelijk dat ze gedurende de nacht niet bij elkaar zouden slapen. Na een kort afscheid namen de vrouwen de kinderen mee naar de vrouwenslaapzaal.

De doucheruimten werden door een beveiligingsbeambte geopend. De deuren van de doucheruimten bleven openstaan. Er werd niet uitgelegd hoe de douche werkte en

hoelang men daar gebruik van kon maken. De meeste mensen wasten even hun gezicht, handen en voeten bij de wastafels.

De slaapzalen horend bij de AC-wachtruimte zijn klein, hebben geen ramen en de stapelbedden staan daar erg dicht bij elkaar. Tussen de bedden kunnen net twee personen staan en het hoofdeind van het ene bed staat tegen het voeteneind van het volgende bed. De meeste mensen deden alleen hun schoenen uit en gingen gekleed naar bed. Op het moment dat de mannen net in bed lagen rook de slaapzaal al zeer onfris. De deuren van de dames- en herendoucheruimten bleven openstaan waardoor mensen die zich bij de wasbakken aan het wassen waren zichtbaar waren voor passanten. Er werd niet veel gebruik gemaakt van de douches.

i. Scheergerei

Hoofd AC:

"In het AC is het op dit moment niet mogelijk voor mannen om zich te scheren. Hier wordt geen scheergerei uitgereikt. Dit om suïcidepogingen te voorkomen. Er bestaan echter wel scheermesjes die je zonder risico kunt gebruiken. Die gaan wij misschien in de toekomst wel uitreiken.

Wij moeten de discussie over alles wat op de veiligheid betrekking heeft (waarom sommige deuren dicht, waarom kunnen mensen niet heen en weer lopen, gebruik van scheermesjes, enzovoorts) opnieuw gaan voeren. Dat kost wel enige tijd. Dit moet ook goed worden doorgesproken met de ketenpartners."

Medewerker Beveiliging:

"Bekeken vanuit beveiligingsoogpunt ben ik geen voorstander van het verstrekken van scheermesjes. Er bestaat hierover verschil van mening met de IND. Ik ben niet zozeer bang voor mijzelf of mijn collega's, maar voor de asielzoekers zelf."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Mannen kunnen zich niet scheren in het AC. Hierdoor hebben ze na een aantal dagen een baard en dit vindt men zeer vervelend zeker met een belangrijk gehoor in het vooruitzicht. Ik heb vernomen dat het plaatsvervangend hoofd van het AC er voor wil zorgen dat scheermesjes verkrijgbaar zijn, maar ik heb er verder nog niets concreets over gehoord. Ik vind dat asielzoekers zich moeten kunnen scheren."

i. Dagbesteding

Hoofd AC:

"In de wachtruimten zijn op dit moment weinig voorzieningen. Daar is geen bijzondere reden voor. We hebben dit wel vastgesteld en er zullen maatregelen worden getroffen, zoals tijdschriften neerleggen.

Het is een AC-breed probleem. Met ketenpartners wordt erover gepraat. Probleem is wel waar haal je ze vandaan (talen). Er is contact met VluchtelingenWerk om iets met boeken te gaan doen, zoals in Rijsbergen. VluchtelingenWerk heeft aangegeven dat dit niet tot haar taak behoort.

U vraagt mij hoe wordt omgegaan met oplopende spanningen en hoe de psychosociale begeleiding is. VluchtelingenWerk loopt rond om vragen van mensen te beantwoorden en ook de beveiligingsbeambten lopen rond en kunnen vragen beantwoorden. De IND doet er weinig aan, behalve dan om de tijd zo kort mogelijk te houden. Op aangeven van eerder genoemden treedt de IND, via de leidinggevende unitmanager van dienst, uiteraard wel op.

Ter voorbereiding op het nader gehoor kan een asielzoeker bij de beveiliging om pen en papier vragen. Bij de SRA wordt het nader gehoor voorbesproken, dus dan kan er ook op dat moment iets op schrift worden gezet. In de wachtruimte zie ik echter zelden mensen schrijven.

Bij het eerste gehoor krijgen mensen overigens ook pen en papier, zodat zij voor zichzelf dingen kunnen opschrijven."

Medewerker Beveiliging:

"De sfeer in de wachtruimten is eigenlijk wel rustig, zeker in de OC-ruimte. Twee keer per dag gaan er bussen naar het OC, mensen zitten er ook niet echt lang. Mensen weten dat ze het gehad hebben. De AB-ruimte is rumoeriger. Mensen weten niet wat er gaat gebeuren. Het is er drukker. In de AC-ruimte zit van alles: mensen die er al zeven dagen zitten, mensen die al te horen hebben gekregen dat ze het land moeten verlaten. Dit is ook de wachtruimte waar de meeste problemen zijn: zelfmoordpogingen, bedreigingen van de beveiliging en 'ontsnappingsen'. We hebben zo'n twee á drie incidenten per maand, zoals een zelfmoordpoging of een ontsnappingspoging. Ook kan het verbaal hoog oplopen. We zijn als (de beveiliging; N.o.) natuurlijk direct aanspreekbaar. Als wij aangeven dat we niets kunnen doen, dan kan dat tot agressie leiden. Bij voorkeur halen we er op zo'n moment wel iemand bij. Dat is, afhankelijk van het probleem, meestal de vreemdelingendienst of soms VluchtelingenWerk.

Het bezit van pen en papier is niet toegestaan. Als iemand zelfmoord wil plegen dan kan dat overal mee. Ik heb geleerd in de loop der jaren, dat men dat doet op een wijze die het meest makkelijk is. Daarom is het bezit van een pen niet toegestaan. De vreemdelingendienst neemt alles in (pennen, papier, boeken, kleding); daar ligt geen incident aan ten grondslag. Vanaf het begin is dit zo geweest.

Ten aanzien van de dagbesteding zou ik in ieder geval graag zien dat de mensen hun eigen dingen uit hun bagage kunnen meenemen. Ik vind het bijvoorbeeld vreemd dat iemand zijn Koran niet mee mag nemen. Ook zouden er meer tv-zenders beschikbaar moeten zijn en niet alleen tv-Gelderland. In de AB-ruimte zou kinderopvang moeten komen. Nu is de crèche alleen toegankelijk voor kinderen uit de AC-wachtruimte.

De praktijk heeft uitgewezen dat schaakspelen en kaarten snel verdwenen of kapotgingen. We hebben de leesportefeuille gehad, maar die was geen lang leven beschoren. Het tafelvoetbalspel was ook gauw kapot. Dat vinden wij jammer. Het gaat leuk tot het kapot is. Maar ik zou in ieder geval eigen boeken, een walkman en eigen spelletjes meegeven.

Ik zou graag zien dat de crèche langer open gaat. Het is er overdag ontzettend druk. 's Avonds worden kinderen vaak hangerig. Als de crèche langer open is, betekent dat voor ons ook weer een stukje rust.

In de wachtruimte is weinig te doen voor kinderen. Soms komen van buiten het AC nog wat spelletjes en dergelijke. Voor oudere kinderen, vanaf ongeveer veertien jaar, is er niets."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De sfeer in de wachtruimte is per wachtruimte verschillend. In het AB wacht men nog af en zijn er niet veel problemen. De kinderen hebben veel meer moeite met het lange wachten en het gebrek aan faciliteiten. Dit is voor de ouders dan weer een probleem omdat zij geen invloed kunnen uitoefenen op de wachttijden. In de AC-ruimte hangt een heel andere sfeer. Daar verblijven onder meer asielzoekers die een negatieve beslissing hebben ontvangen. Tevens verblijven daar de asielzoekers die in afwachting zijn van de voorbereiding van het nader gehoor, de afname van het nader gehoor of Dublin gehoor. Men zit daar ook lang, want de hele procedure, de tweede 24 uur, moet daar worden afgewerkt.

In de OC ruimte, de opluchting is daar compleet, is de sfeer heel anders.

Er is zeker behoefte aan dagbesteding. In de AB-ruimte is bijvoorbeeld wel tv, maar het aanbod is beperkt. Verder is daar niets te doen. Men praat vooral veel; met VluchtelingenWerk en met de beveiliging en met elkaar. Men kan ook naar buiten, maar straks is het te koud om lang buiten te zitten.

Ik vind dat er sowieso iets voor kinderen moet zijn. Als de doorstroom sneller was, was het misschien, afhankelijk van de tijdsduur en het aantal personen, minder erg.

De AC-ruimte staat vol stoelen, het is allemaal kaal en grauw en er zit geen raam in. Het is een vies, donker hol.

VluchtelingenWerk heeft geen taak op het terrein van dagbesteding. In Rijsbergen is wel door VluchtelingenWerk bij wijze van proef door stagiaires een vorm van dagbesteding georganiseerd. De IND voelt niets voor de uitgifte van kranten en boeken. Men is bang dat het wordt meegenomen en dat er opruiende teksten tussen zitten die tot onrust in de wachtkamer kunnen leiden.

VluchtelingenWerk vindt dat dagbesteding een taak is die hoort bij de opvang van asielzoekers in het AC en dat de leiding van het AC moet zorgen voor de benodigde faciliteiten."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

In de wachtruimte voor de intake met de vreemdelingendienst en de AB- en de AC-wachtruimte hangen televisietoestellen. Bij de AC-wachtruimte is een tafelfuotbalspel beschikbaar. In de OC-wachtruimte is een radio. Daarnaast zijn geen dagbestedingactiviteiten of -voorzieningen waargenomen.

k. Crèche**Hoofd AC:**

"Wij hebben een crèche voor de AC-wachtruimte en een crèche voor de OC-wachtruimte. Wij gaan het uitbesteden aan Humanitas. Er zijn nu onderhandelingen, waarbij nieuwe wensen zullen worden ingebracht. Ook voor de IND-medewerkers is het prettig als er geen kinderen bij het gehoor aanwezig zijn. Kinderen gaan 's avonds tegelijkertijd met de ouders naar de slaapzaal, tenzij de Medische Dienst anders aangeeft."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Er is een crèche bij de AC-ruimte, maar die is alleen overdag geopend en niet in het weekend of 's avonds tijdens de procedures. Als een familie bijvoorbeeld op donderdag instroomt en het asielverzoek wordt na twee dagen in het weekend inhoudelijk afgedaan dan heeft men al die tijd geen gebruik kunnen maken van kinderopvang. Samen met de SRA proberen wij te realiseren dat de crèche ook in het weekend is geopend, maar dat is nog niet gelukt. Men vindt het te duur. Bij de OC-ruimte zit eveneens een crèche. Deze crèche is veel rustiger en soms wordt er helemaal geen gebruik van gemaakt. Op het moment dat de crèche bij de AC-wachtruimte helemaal vol zit, wordt niet voor die kinderen de OC-crèche opengesteld."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

Voor kinderen tot vijftien jaar die zich bevinden in de AC-wachtruimte is een crèche beschikbaar. De crèche is overdag geopend van maandag tot en met vrijdag. Er wordt druk gebruik gemaakt van de crèche. Gemiddeld zijn er ongeveer 25 kinderen. De ruimte waarin de crèche zich bevindt is niet groot maar wel keurig en gezellig. De crèche bij de OC-wachtruimte ziet er ook goed uit maar was dicht omdat er onvoldoende kinderen waren.

I. Eet- en drinkvoorzieningen

Medewerker Beveiliging:

"Ten aanzien van de eet- en drinkvoorzieningen zou ik het liever anders zien. Wat we nu zien is dat er de hele dag wordt gegeten, maar dat er meer verdwijnt in de prullenbak dan in de magen. Wij zijn voorstander van vaste tijdstippen waarop eten beschikbaar is, bijvoorbeeld alleen tussen 08.00 uur en 10.00 uur en tussen 12.00 uur en 13.30 uur en dan 's avonds een warme maaltijd.

De medische dienst komt gemiddeld twee keer per dag langs met limonade en lolly's voor de kinderen. Er is babyvoeding voor baby's. Er zit chocolademelk in de automaat. We hebben laatst aan het plaatsvervangend hoofd van het AC voorgesteld om frisdrankautomaten te plaatsen. Hij is daar mee bezig. Daarvoor moet dan wel betaald worden met Nederlands geld.

Ik werk naast Zevenaar ook in Arnhem voor de IND, waar wel meer automaten staan met snoep en cola. Misschien is een andere oplossing ook denkbaar, bijvoorbeeld in de vorm van iets extra's, een blikje cola of een zakje chips voor de kinderen."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Sinds enige tijd is er dagelijks een warme maaltijd. De hele wachtruimte wordt dan begeleid naar de eetruimte. De dagelijkse maaltijd is standaard. De lunch ligt voor het grijpen; brood met kaas of kip, appels en melk. 's Avonds wordt per wachtruimte een warme maaltijd aangeboden. Veel mensen lusten het eten niet. Het is altijd hetzelfde, er is weinig variatie. Het plaatsvervangend hoofd van het AC heeft geïnformeerd naar mogelijkheden om meer variatie in de maaltijden aan te brengen maar dat is te duur. Ook het beschikbaar stellen van bananen zou te veel viezigheid geven. Er is geen aangepaste maaltijd voor kinderen. Kinderen lusten het eten vaak niet.

Tot mijn verrassing is er toegezegd cola en dergelijke beschikbaar te stellen door middel van een automaat. Hier moet dan wel voor betaald worden. Het zou naar mijn mening beter zijn voor iedereen een meer gevarieerde lunch beschikbaar te stellen."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

In iedere wachtruimte staat een bak met daarin pakketten met belegde boterhammen en appels. Het beleg bestaat uit kaas en kipfilet. Daarnaast zijn koffie, thee, chocolademelk en melk vrij verkrijgbaar. Eén maal per dag is er een warme maaltijd. Het menu kent vier verschillende maaltijden, alle zonder varkensvlees. Het eten wordt verstrekt op een plastic bord met, uit veiligheidsoverwegingen, alleen een plastic lepel. Voor kleine kinderen is er babyvoeding. De grotere kinderen krijgen hetzelfde te eten als de volwassenen.

m. Huisregels

Hoofd AC:

"Op dit moment zijn er geen huisregels voor asielzoekers op papier. Wij hopen deze snel te hebben. VluchtelingenWerk wordt betrokken bij het opstellen van de huisregels. Aan de hand van de regels van Schiphol zullen wij het een en ander opstellen. In penitentiare inrichtingen zijn ook huisregels. Een vast stramien van regels. Dit is van belang voor de doelgroep. Ik wil met mijn collega's nog de discussie hebben over hoe het vorm te geven, volgens een vast stramien.

Op dit moment stelt VluchtelingenWerk de asielzoekers op de hoogte van de huisregels. Deze werkwijze werkt in de hand dat de informatie (hoeveelheid en inhoud) nogal wisselend is. De beveiliging kan uiteraard ook het een en ander meedelen, maar er loopt geen tolk rond in de wachtruimte. Als het op papier komt zal VluchtelingenWerk daar, ook op zijn verzoek, nauw bij worden betrokken.

Het probleem van de vertalingen zal ook nog wat tijd kosten.

Als de regels niet vaststaan, levert dat ook nog wat veiligheidsproblemen op. Je kunt mensen niet makkelijk aanspreken op iets dat niet mag, maar dat niet op papier staat. Bij overtreding van een gesproken regel heb je soms geen poot om op te staan."

Medewerker Beveiliging:

"Het is nodig dat er huisregels bestaan. Zeker naar de asielzoekers toe. De huisregels staan nu niet op schrift en het is niet duidelijk hoe ze vervolgens van de, ongeschreven, huisregels op de hoogte worden gebracht.

De beveiliging verbiedt het buiten eten en drinken. Dit doen we door middel van tekeningen die we zelf ontworpen hebben. Uit ervaring weten we dat het anders een grote rotzooi wordt.

Ook het tijdstip waarop mensen naar bed worden gebracht is uit ervaring geboren. Het moment hangt samen met het tijdstip dat het gehoor door de IND niet meer kan aanvangen, zo rond 21.00 uur - 21.30 uur voor mensen in de AB-ruimte en zo rond 22.00 uur voor de mensen in AC-ruimte. Het tijdstip waarop de eersten naar bed gaan, is wel vroeg. Volwassen mannen moeten in dat geval al om ongeveer kwart voor negen naar bed.

In de huisregels zou naar mijn idee in ieder geval duidelijk moeten worden gemaakt dat er een medische dienst aanwezig is, hoe om wordt gegaan met bagage, wat er in het lakensetje zit. En ook dat ze bij (de beveiliging; N.o.) voor van alles terecht kunnen.

Wat we heel graag zouden zien, los van de huisregels, is dat mensen schone kleding mee zouden krijgen. Er wordt heel weinig gebruik gemaakt van douchegelegenheden en dat komt waarschijnlijk doordat men na het douchen geen schone kleren kan aantrekken. Voordat een asielzoeker door heeft dat hij via de stappenkaart (zie **ACHTERGROND**, onder 7; N.o.) bij zijn bagage kan komen, zijn we soms al vier dagen verder. De toegang tot de bagage gaat als volgt in zijn werk: de asielzoeker levert de stappenkaart in bij de beveiliging, wij leggen dit in het bakje van de vreemdelingendienst en de

vreemdelingendienst gaat dan vervolgens met de asielzoeker naar de bagage toe. De vreemdelingendienst doet dit in drie rondes per dag. Dit zou overigens ook in de huisregels moeten staan."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Er zijn op dit moment geen huisregels. Het ligt wel in de bedoeling dat die er komen. Op AC Schiphol zijn wel op schrift vastgelegde huisregels. Deze zouden moeten worden aangepast naar de situatie in AC Zevenaar. VluchtelingenWerk is om commentaar gevraagd. We moeten ons daar nog over buigen.

Op dit moment wordt ze alles afgepakt bij binnenkomst en worden ze als vee, op het moment dat men zich groepsgewijs door het gebouw moet verplaatsen, door het systeem geloodst zonder dat ze zelf na hoeven te denken.

VluchtelingenWerk legt zo veel mogelijk aan asielzoekers uit. Er is geen afspraak dat VluchtelingenWerk uitleg geeft over huisregels. Wij informeren asielzoekers over de asielprocedure. Informatie over bijvoorbeeld kinderopvang en douches wordt wel meegenomen, dat doen we erbij. Asielzoekers stellen hier zelf ook vragen over. We proberen iedereen te spreken bij binnenkomst, maar dat lukt niet altijd voor honderd procent. De voorlichting is meestal individueel, maar soms ook collectief. Voorlichting wordt serieus en zo zorgvuldig mogelijk uitgevoerd. Wij zijn altijd aanspreekbaar.

Het is heel hard nodig de regels op schrift te stellen. Heel veel regels zijn niet duidelijk voor de asielzoekers. De regels moeten duidelijk zijn, want dan is de acceptatie groter. Het is belangrijk om te weten op welke tijden men in de wachtruimte moet verblijven, welke instanties je waarvoor kunt benaderen. Maar ook over hele praktische dingen zoals toiletgebruik. Ook uitleg over de noodzaak van het wachten op zich is belangrijk."

n. Toegang tot bagage

Hoofd AC:

"De bagage wordt na binnenkomst in het AC ingenomen. Het is lastig als asielzoekers hun bagage bij zich houden tijdens het verblijf in het AC. Wie is verantwoordelijk in geval van diefstal. Waar moeten asielzoekers hun bagage dan opslaan, etc. De hoeveelheid bagage die mensen bij zich hebben kan ook een probleem zijn. We hebben het zo geregeld dat asielzoekers altijd kunnen vragen om toegang tot hun bagage."

Medewerker Beveiliging:

"Op het moment dat mensen iets willen hebben uit hun bagage, nemen wij de stappenkaart (zie **ACHTERGROND**, onder 7; N.o.) in en geven die aan de vreemdelingendienst. De vreemdelingendienst maakt zo'n drie rondes. Het gaat om twee á drie kaarten per ronde per wachtruimte. De mensen weten niet hoe het werkt, maar van de vreemdelingendienst mogen wij mensen niet wijzen op de mogelijkheid. Voor spoedgevallen, koffie over de kleding bijvoorbeeld, is natuurlijk altijd ruimte. De laatste ronde is zo rond 20.00 uur.

Mensen willen vaak schone kleding. We hebben hier een was- en droogmachine. De was wordt door VluchtelingenWerk of de medische dienst gedaan. De dames van de kinderopvang willen ook nog wel eens inspringen. Het gaat buiten ons om. Ze komen niet naar ons toe om dat te vragen. Het gebeurt overigens niet veel.

Wij hebben voorgesteld mensen wel schone kleding mee te geven. En dat bij het fouilleren aangegeven wordt, dat mensen via de beveiliging de mogelijkheid hebben tot toegang tot hun bagage. Het stuitte echter op bezwaren. Alle bagage wordt ingenomen."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Tot voor kort was er geen toegang mogelijk tot de bagage. VluchtelingenWerk en SRA hebben daarover per brief geklaagd bij de IND. De vreemdelingendienst is nu verantwoordelijk voor de toegang tot de bagage. Men kan drie maal per dag bij de bagage. Mijn vraag of dit ook aan asielzoekers werd meegedeeld werd ontkennend beantwoord. Wij vertellen dit eventueel wel.

De ervaring is dat men af en toe erg lang moet wachten tot het zover is dat men bij de bagage kan. Ook is het voorgekomen dat een asielzoeker zelf niet mocht gaan kijken in zijn bagage maar dat iemand van de vreemdelingendienst dat voor hem ging doen en vervolgens terugkwam met de mededeling dat hij het gezochte niet kon vinden.

Wij vinden dat gebruiksartikelen bij de mensen zelf moeten blijven of dat bij de AC-ruimte kastruimte wordt gecreëerd zodat mensen het zelf kunnen regelen. Ze hebben behoefte aan schone kleding, toiletartikelen, bril, dingen voor kinderen, pennen.

Pennen zijn erg belangrijk. Ze willen heel graag schrijven. Asielzoekers mogen geen pennen in hun bezit hebben. Bij ons kunnen ze wel pen en papier krijgen."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

De bagage wordt opgeslagen in bagagekluisen onder beheer van de vreemdelingendienst. Grote koffers of tassen staan naast de kluisen.

o. Medische voorzieningen

Medewerker Beveiliging:

"Wij geven op de stappenkaart aan met welke vraag een asielzoeker zich tot ons wendt. Ik denk dat asielzoekers elkaar onderling vertellen dat men de beveiliging kan aanspreken bij medische klachten. De medische dienst loopt rond en dan geven wij de kaart af.

Wij zijn over het algemeen tevreden over de medische dienst. Het probleem waar wij tegen aanlopen is dat de medische dienst het druk heeft. Indien er een asielzoeker naar ons toekomt omdat hij hoofdpijn heeft dan tekenen we dat aan op zijn stappenkaart met daarbij de tijd bijvoorbeeld tien over acht. Het kan dan gebeuren dat iemand twee uur moet wachten voordat de medische dienst beschikbaar is. Voor de asielzoeker is dit niet altijd duidelijk en die komt dus weer naar de beveiliging toe. We hebben met de medische dienst afgesproken dat we alleen bellen als er sprake is van een ernstige

klacht. Veel collega's van de beveiliging zijn zeer begaan met hun werk en bellen ook naar de medische dienst als iemand met hoofdpijn al heel lang zit te wachten. Wij hebben een probleem als de medische dienst ons dan meedeelt dat ze het te druk hebben. Wij zijn echter op medisch gebied niet bevoegd en afhankelijk van de medische dienst."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"In het AC is een medische dienst, die valt onder de GGD. Zij heeft een zorgende taak: hulp bij hoofdpijn, keelpijn etc. Bij constatering van medische klachten kan dit worden doorgegeven aan de medische dienst.

Bij psychische gevallen ligt het lastiger. De medische dienst adviseert dan alleen de IND en niet de advocaten. Met medische klachten die niet acuut zijn, dat wil zeggen binnen 24 uur behandeling nodig hebben, wordt niet veel gedaan.

De medische dienst maakt rondes door de wachtruimtes. Het komt wel eens voor dat iemand aangeeft problemen te hebben en dat de medische dienst dan spreekt van emotionele chantage. Ik denk dat het hun taak is iets te doen.

Wij melden medische problemen indien nodig bij de medische dienst. Wat de psychische kant betreft; een trauma kun je niet in het AC constateren. En de medische dienst adviseert enkel aan de IND. Indien de SRA of VluchtelingenWerk advies vraagt aan de medische dienst krijgen we alleen het antwoord dat geen directe behandeling noodzakelijk is. Er is een medisch protocol op komst.

Met name psychische problemen baren zorgen. Er wordt veel paracetamol verstrekt.

Er is normaliter geen overleg met de medische dienst. Laatst, naar aanleiding van een incident, was er wel een overleg. Er is onderling veel wantrouwen. Zij zeggen altijd: er is niets aan de hand, of ze doen een beroep op hun beroepsgeheim. We hebben bij dit overleg wel namen en e-mailadressen uitgewisseld."

p. Veiligheid

Hoofd AC:

"De beveiliging van het AC is in handen van een particulier bedrijf (...) dat wordt aangestuurd door de eigen leiding. Er is ook nog een coördinator, die incidenteel aanwezig is. Deze overlegt met IND en met medewerkers.

Wij hebben bedongen dat een vaste club van mensen hier wordt aangesteld. Mensen die preventief beveiligen. De mensen worden op bepaalde eigenschappen geselecteerd. Zij zijn op de hoogte van de procedure, worden bijzonder ingewerkt, en nemen kennis van de gang van zaken in het AC. Ze lopen nooit te lang ergens op één plaats rond in verband met de stress: niet meer dan zo'n twintig minuten. Er is bij wijze van spreken altijd een beveiligers extra in dienst, vanwege het rondlopen. De wisseling verloopt volgens een vast patroon.

Er is inmiddels een eerste versie van een calamiteiten- en ontruimingsplan. Deze wordt op 26 oktober 2000 besproken met de ondernemingsraad. Gaat de ondernemingsraad

akkoord dan kan in november iedereen op de hoogte zijn van de inhoud van het calamiteitenplan.

Het is niet goed dat er nog geen uitgewerkt calamiteitenplan was. Er was wel een prachtig raamwerk, maar niemand wist waar dat stond. Daarnaast was het te weinig concreet, bijvoorbeeld bij brand. In de nacht kan er niet gemakkelijk veel mis gaan omdat dan de beveiliging aanwezig is. We hebben de laatste maanden wel een aantal acties in gang gezet. Stickers wat te doen bij brand, naar internationale standaard, alarmnummers op elke telefoon, pictogrammen op hulpapparaten en nooduitgangen zijn onlangs aangebracht.

Ik denk dat we op dit moment een veilige situatie hebben. Nog niet honderd procent, maar wat nog niet klopt komt vast naar buiten als medewerkers op de hoogte zijn gesteld.

De brandweer controleert regelmatig. Er is geen vaste afspraak over, maar onze beveiligingsfunctionaris, die tevens de coördinator van de bedrijfshulpverlening is, brengt daar deskundigheid in. Er is een verplichte keuring van blusapparaten. Bij de verbouwing is de brandweer ook regelmatig langs geweest. In Zevenaar is het AC voor hen één van de meest kwetsbare objecten. Zonder dat je het vastlegt, is er dus regelmatig controle."

Medewerker Beveiliging:

"Beveiligingsbeambten worden niet speciaal geschoold voor het werk in het AC. Men begint onbevangen aan het werk. Je leert het in de loop van de tijd. Ze krijgen wel wat te horen over de procedure, maar daar gaat geen studie aan vooraf. De oude garde probeert zoveel mogelijk informatie aan de nieuwe beveiligingsmensen mee te geven, bijvoorbeeld over het bidden en andere zaken uit andere culturen. Dit werk vergt af en toe veel inzet.

Bij de start van deze baan wist ik niet wat er op ons af zou komen. Het was de bedoeling dat de beveiliging twee mensen in de ochtend, twee mensen in de middag en twee in de nacht zou leveren. Maar de eerste asielzoekers kwamen per touringcar en het aantal was niet te behappen. Iedereen werd dus opgetrommeld om diensten te gaan leveren. Het was een zenuwachtige toestand de eerste keer. Nu is alles veel meer gestructureerd.

Er kunnen verschillende dingen gebeuren. Wat me de meeste zorgen baart, is als er brand uitbreekt. Met name in de nachtelijke uren. Taal is dan ook een probleem. Mensen kunnen wel het bordje nooduitgang zien, maar niet lezen wat er staat. Het zou in de huisregels moeten staan. Een calamiteitenplan is wel in de maak.

Er is controle door de brandweer. Het betreft meestal de commissaris, die dan met de IND door het pand loopt. Van de intakeruimte wordt de deur wel eens gesloten; dat is onveilig."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"In het algemeen draagt de beveiliging hier zorg voor, met name preventief. Als iemand zich iets aandoet, kan er meteen actie worden ondernomen. Er zijn ook camera's in het gebouw, binnen en buiten.

Met de beveiliging hebben we over het algemeen goed contact. Wij krijgen signalen van hen door en als mensen naar VluchtelingenWerk vragen wordt dat doorgegeven. In de loop der tijd is het contact tussen de beveiliging en de asielzoekers minder formeel geworden. Die mensen zijn een soort vraagbaak geworden. Ze zijn een belangrijke sociale schakel in het AC.

Er wordt gewerkt aan een calamiteitenplan. Er is een alarminstallatie. Er is een plan om vluchtroutes aan te geven en stickers te plakken met belangrijke telefoonnummers en informatie. Alle ketenpartners zijn hierbij betrokken.

Er komen incidenten voor in het AC. De asielzoekers dreigen bijvoorbeeld wel eens met zelfmoord. In de fase waarin de beschikking wordt gegeven, is de spanning het hoogst.

Ik weet dat er voor het personeel een handleiding bestaat in geval van traumatische gebeurtenissen.

Er gebeurt ook veel 's nachts. Moeilijk om exacte aantallen te geven maar er zijn regelmatig incidenten. Dat hou je bij dit soort centra."

g. Slotopmerkingen en verbeter suggesties**Medewerker Beveiliging:**

"De verblijfsomstandigheden zijn misschien wel van invloed op het welzijn van vluchtelingen. Ze worden niet echt positief gestemd door de omstandigheden waar ze uit komen en de omstandigheden waar ze in terecht komen. Een beetje afleiding zou wel schelen. De verblijfsomstandigheden hebben misschien ook wel invloed op het gehoor.

Ik vind niet dat de IND adequaat reageert op signalen vanuit de beveiliging. We hebben veel dingen al lange tijd geleden aangegeven. Ik vind dit vervelend. Het gebouw werd uitgebreid, maar aan (de beveiliging; N.o.) werd weinig informatie verstrekt. Wij hebben aangegeven dat er meer douches en toiletten moeten komen. Wij proberen dingen te regelen, maar ze luisteren niet. We zijn natuurlijk de beveiliging, maar 95 procent van onze taak is dienstverlening. En een hoop collega's zijn ook geen echte beveiligingsbeambten. Ze doen het werk meer als sociaal werker. Het menselijke aspect is het belangrijkste. Sommige dames van de beveiliging hebben veel ideeën aangedragen.

De communicatie met de asielzoekers gaat vaak met handen en voeten. Als het echt noodzakelijk is wordt gebruik gemaakt van een tolk. Onder de collega's zijn er wel die andere talen beheersen. Als het niet al te belangrijk is, vragen wij de asielzoekers zelf te tolken. Zo komen we een heel eind.

Wat de verblijfsomstandigheden betreft: ik denk dat er wat meer aandacht kan worden geschonken aan de ventilatie in de slaapzalen. 's Ochtend ruikt het niet meer fris in de slaapzalen. En mensen lopen zo lang in vuile kleding en de ventilatie is onvoldoende. Het is af en toe niet te harden, met name in de AC-slaapruijnte."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De meeste klachten van asielzoekers gaan over de lange wachttijden. Soms moet men al twee dagen wachten voor het eerste gehoor. Maar over het algemeen is men heel gelaten. Mensen klagen ook veel over hoofdpijn en misselijkheid en ze willen graag een plaats om te liggen. Verder is er geen speelgoed voor de kinderen. Een ander probleem is dat de bagage moet worden ingeleverd en dat de verblijfsruimten in het AC vies zijn. Soms laat ik de asielzoeker de klachten op papier zetten en leg het bij de IND. Ik heb hierop geen reactie van de IND gekregen.

Ik zou asielzoekers meer verantwoordelijkheid geven en de mogelijkheid hun zaken meer zelf te regelen. Daar moeten dan wel meer voorzieningen voor worden getroffen. Afspraken met de IND moeten beter gepland worden en in afwachting daarvan kunnen mensen voor zichzelf zorgen. Ik zou mensen niet de hele dag in wachtruimten plaatsen maar ze bewegingsvrijheid geven. Ik voel meer voor de volgende opzet; kamers met ongeveer vier tot zes bedden met daarbij sanitaire voorzieningen in plaats van massale wachtruimten en slaapzalen. Het detentiekarakter van het AC moet worden weggenomen.

De voorzieningen moeten beter worden geregeld zoals vrije toegang tot de bagage. Maandverband wordt onhandig verstrekt. Meestal door de mannen van de beveiliging.

Als er wordt schoongemaakt moet iedereen uit de ruimte. Het duurt niet lang, maar je wordt weer van je plek gejaagd. Er wordt drie keer per dag schoongemaakt. Er wordt niet goed schoongemaakt. En de wijze waarop asielzoekers wordt meegedeeld de ruimte te verlaten kan soms niet door de beugel. Het komt voor dat men de ruimte werkelijk leeg schreeuwt. Daarnaast mogen ze nu het eten en drinken niet mee naar buiten nemen. Dat is niet nodig. De doorstroom moet beter, twee of drie dagen wachten op het eerste gehoor moet niet voorkomen. Geef mensen juist zoveel mogelijk vrijheid."

3. Nadere reactie hoofd AC

1. Bij brief van 28 november 2000 deelde het hoofd van het AC onder meer nog het volgende mee naar aanleiding van op 9 november 2000 gestelde nadere vragen:

"Bagage:

De Vreemdelingendienst neemt de bagage van de asielzoekers bij binnenkomst in bewaring. Indien een asielzoeker toegang wenst tot diens bagage geeft hij/zij dit aan bij de beveiliging.

Driemaal daags verzorgt de Vreemdelingpolitie een bagageronde en haalt die asielzoekers op die aangegeven hebben bij hun bagage te willen.

Men mag niet alles uit de bagage meenemen naar de wachtruimten of slaapzalen. Hierbij wordt vooral gekeken naar zaken waarbij de veiligheid in het geding zou kunnen komen, zoals scherpe voorwerpen.

Ook boeken worden door de Vreemdelingendienst in bewaring genomen. Op dit moment is deze laatst genoemde werkwijze in discussie binnen het AC Zevenaar.

Het calamiteitenplan voor het AC is nog niet geheel gereed. Tot deze geheel gereed is, wordt gewerkt met een noodplan.

(...)

Beantwoording vragen van Nationale Ombudsman betreffende medische dienst:

1. Op welke wijze is de medische zorg geregeld in het AC?

Ten behoeve van de medische zorg aan de asielzoekers in het AC heeft de IND een contract gesloten met de dienst Brandweer en Volksgezondheid/GGD Regio Arnhem. Elke dag van 7.30 uur tot 23.00 uur zijn verpleegkundigen met een aanvullende opleiding aanwezig in het centrum. Deze aanvullende opleiding bestaat uit o.a. een IC/CCU opleiding, een SEH opleiding of een kaderopleiding. Daarnaast is 24 uur per dag een forensisch arts van de GGD Arnhem als achterwacht aanwezig. Deze kan ten allen tijde telefonisch geraadpleegd worden en indien nodig gaat hij/zij ter plaatse. Tussen 23.00 uur en 07.30 uur wordt de GGD arts rechtstreeks benaderd door (de bewaking; N.o.).

(...)

3. Heeft de medische dienst een adviserende taak ten behoeve van de IND? Zo ja, op welke zaken heeft dat advies betrekking en hoe komt dat advies tot stand?

Op dit moment ligt er bij de medische dienst ook een adviserende taak. Naar verwachting zal deze adviserende taak per ingang van 1 januari 2001 separaat geleverd gaan worden door de dienst Brandweer en Volksgezondheid/GGD Regio Arnhem. Een offerte ten behoeve van deze advisering is reeds uitgebracht. Het ligt in de bedoeling om deze advisering door een vaste adviserende arts van de GGD te laten plaatsvinden.

In de huidige situatie wordt door de medische dienst advies uitgebracht aan de IND in zake of de asielzoeker gehoord kan worden en of er een acute medische noodzaak bestaat voor therapie en/of diagnose. Ook zijn er afspraken gemaakt om asielzoekers op medische gronden versneld door de AC procedure te laten lopen. Elk advies dat wordt uitgebracht door een verpleegkundige van de medische dienst wordt telefonisch besproken met de forensisch arts. De verpleegkundige formuleert het advies na een persoonlijk gesprek met de asielzoeker en de beoordeling van alle aan de medische dienst ter beschikking gestelde medische papieren. Indien daar aanleiding toe is zal de arts de asielzoeker zelf beoordelen."

2. Op 8 maart 2001 deelde het hoofd van het AC Zevenaar telefonisch mee dat het calamiteitenplan op 1 april 2001 in werking zou treden, nadat in november 2000 het noodplan (zie hiervóór onder 1.) in werking was gesteld.

II. AC RIJSBERGEN

1 Inleiding

Het AC Rijsbergen werd twee maal bezocht door medewerkers van de Nationale ombudsman. Op 16 oktober 2000 werden zij door de IND rondgeleid door de verblijfsruimten van asielzoekers en op 25 oktober 2000 werd het AC bezocht om 06.30 uur tijdens het wakken en opstaan van asielzoekers en het verstrekken van het ontbijt. Daarnaast werden op 23 oktober 2000 het hoofd van het AC, op 26 oktober 2000 een werkbegeleider van VluchtelingenWerk en op 1 november 2000 het hoofd van de beveiliging gehoord.

In het AC Rijsbergen is één wachtruimte bestaande uit twee wachtgedeelten en twee recreatiegedeelten. Alle asielzoekers bevinden zich, ongeacht de fase waarin hun asielprocedure zich bevindt, in deze ruimte. De dames- en heren slaapzaal liggen naast de wachtruimte. Het AC heeft, buiten acht plaatsen in de ziekenboeg, 264 slaapplekken. Alleen de asielzoekers die wachten op vervoer naar een OC doen dat in een aparte wachtruimte.

2. Verklaringen en bevindingen

Hieronder volgt de neerslag van de afgelegde verklaringen door het hoofd AC, het hoofd van de beveiliging en een werkbegeleider van VluchtelingenWerk. De verklaringen zijn gerangschikt naar onderwerp. De onderwerpen die aan de orde komen zijn: opleiding en werkervaring, contact met de ketenpartners, asielprocedure en opvang, duur van het verblijf, inrichting van het AC, hygiëne, douchen, slapen, scheergerei, dagbesteding, crèche, eet- en drinkvoorzieningen, huisregels, toegang tot bagage, medische voorzieningen, veiligheid en slotopmerkingen en verbeteringsuggesties. Bij een aantal onderwerpen is tevens opgenomen de eigen waarneming van medewerkers van de Nationale ombudsman.

a. Opleiding, werkervaring

Hoofd AC:

"Na de middelbare schoolopleiding ben ik in dienst getreden bij de Kmar. In 1990 ben ik bij het Ministerie van Justitie gaan werken, bij de Dienst Vreemdelingenzaken, thans IND. Ik ben begonnen als contactambtenaar, vervolgens beslismedewerker en langzamerhand, na het volgen van diverse management opleidingen, ben ik doorgegroeid naar managementfuncties. Bij de regio Noord-West heb ik een klachtenprocedure opgezet en de infolijn gereorganiseerd. Na sterk betrokken te zijn geweest bij het opzetten van het Aanmeldcentrum (AC) Schiphol ben ik aldaar teamcoördinator geweest voor de duur van een half jaar. Ik heb een aantal jaren gewerkt bij de IND-afdeling Grensbewaking op Schiphol. Ik heb de toezichthoudende taak van de IND op de luchthaven, vanwege kritiek op het functioneren van de Kmar op dit punt, weer opgezet. Daarnaast heb ik een

intaketeam van de IND op de luchthaven Schiphol opgezet als voorloper van de intake-procedure op de aanmeldcentra. Voor mijn komst naar het AC Rijsbergen, tweeënhalve maand geleden, werkte ik op het hoofdkantoor in een leidinggevende functie bij de afdeling Grensbewaking, naast mijn functie als hoofd van het IND-kantoor Grensbewaking Schiphol.

Ik ben hoofd van het Aanmeldcentrum te Rijsbergen. Mijn eerste indrukken van deze locatie: ik had wel even werk om de weg te vinden. Het aanmeldcentrum is gevestigd in een oud klooster. Vier stenen gebouwen met daartussen containerbouw, dat maakt een rommelige en hokkerige indruk. De faciliteiten voor zowel personeel als asielzoekers zouden beter kunnen, daar is overleg over en er komt geld voor nieuwbouw. Enerzijds is er haast bij, anderzijds is er enige terughoudendheid omdat de asielprocedure vanwege de invoering van de nieuwe vreemdelingenwet kan wijzigen. Hierbij moet u in het bijzonder denken aan de uitwerking van motie 78 van de heer Kamp (zie **ACHTERGROND**, onder 1.e.2) betreffende afdoening van ongedocumenteerden binnen het AC-proces. Een werkgroep is thans bezig met de uitwerking van deze motie.

Verder trof ik een zeer betrokken club professionele medewerkers aan, niet alleen bij de IND maar zonder uitzondering ook bij alle ketenpartners.

Hoofdpijnen van de functie: ik ben primair manager van het AC, hetgeen impliceert het scheppen van randvoorwaarden voor een adequate procesgang. Bij de IND op het AC zijn 160 medewerkers werkzaam, waarvan acht in het management. Daarnaast heb ik te maken met ketenpartners zoals de vreemdelingendienst (zestig medewerkers); de Kmar (24 medewerkers); de stichting rechtsbijstand asielzoekers (SRA); (veertig medewerkers aangevuld met advocatuur), VluchtelingenWerk (dertig medewerkers, veelal vrijwilligers) en de beveiligingsdienst (25 medewerkers). Daarnaast zijn nog vele mensen werkzaam bij het cateringbedrijf (...) en het schoonmaakbedrijf (...). Het AC is gelegen in de gemeente Zundert en er is contact met de gemeente (een paar keer per jaar met de burgemeester). Ik heb reeds kennis gemaakt met de burgemeester. Ik heb hem ingelicht over wijzigingen in de wet en nieuwbouw. Tegenover nieuwbouw staat hij niet afwijzend en volgens hem is hiermee ook al rekening gehouden met de wijziging van het bestemmingsplan.

Daarnaast zijn er contacten met de buurtvereniging; jaarlijkse kop koffie en bijpraten. Het AC geeft geen of weinig overlast voor de buurt. Het enige wat je ziet is vreemdelingen die vanuit het centrum naar het AC lopen. De buurt is er aan gewend in die zin dat voorheen het AC een OC was en zelfs nog een AZC.

U vraagt mij wat ik leuk vind aan mijn werk. Het proces met de ketenpartners is boeiend; de omgang en samenwerking met uitvoerende diensten kent een andere dynamiek dan die met de SRA en VluchtelingenWerk. Ieder heeft een andere rol vanuit een eigen verantwoordelijkheid en taak. Mijn rol is processen goed te laten aansluiten en samenwerking te bevorderen, respect en ruimte te creëren voor elkaars werkzaamheden. De uitvoerende diensten vreemdelingendienst en Kmar kijken door een bepaalde bril naar de SRA en VluchtelingenWerk (zachtere sector; doen toch iets voor volstrekt kansloze zaken). Het is goed om wederzijds begrip bij te brengen over de rol en het belang van alle partners binnen de keten van het AC.

Als het gaat om de aansturing van de IND-organisatie vind ik het leuk om een echte peoplemanager te zijn. Ik heb een sterke behoefte aan directe contacten met de individuele medewerker. Middels deze directe contacten, het maakt niet uit of het nu een unitmanager of medewerker betreft, geeft mij de mogelijkheid om zeer direct mijn visie over samenwerking, respect en ruimte binnen de IND en met onze ketenpartners te ventileren en hierover een dialoog aan te gaan met deze medewerkers. Het AC is bezig om de pioniersfase te ontstijgen en te komen tot een procesgerichte organisatie. Hiermee creëer je een zekere rust voor de IND-medewerkers en die van de ketenpartners. Ik denk dat dit een goede ontwikkeling is die helpt bij een positieve samenwerking.

Ik vind het jammer dat ik nog maar zo kort in de functie van hoofd Aanmeldcentrum werkzaam ben, en daarom niet alle vragen kan beantwoorden."

Medewerker Beveiliging:

"Tijdens mijn baan als voorman- timmerman ben ik gaan werken in de beveiliging (...). In september 1994 ben ik in de beveiliging op het AC gaan werken als uitvoerend beveiligingsbeambte. Later ben ik doorgeschoven naar de functie van projectcoördinator en dat doe ik nu twee jaar. De groep bestaat uit 23 beveiligingsbeambten en een telefonist. Ik stuur deze groep aan en indien nodig sta ik zelf op de werkvloer. Ik heb verscheidene cursussen gevolgd, onder meer een EHBO- cursus, het basis vakdiploma beveiliging, sociaal-communicatieve vaardigheden, kadercertificaat Rechts- en Wetskennis, leidinggeven en sportdiploma's. Maar nog belangrijker dan opleiding en scholing is het beschikken over de nodige levenservaring.

Toen ik in november 1994 hier begon was men nog bezig met de verbouwing voor de opening van het AC. We hebben toen met behulp van rollenspellen ons voorbereid op onze nieuwe taak. Een aantal beveiligingsbeambten had wel ervaring met OC's, maar een AC is toch heel anders van opzet.

Ik ben het aanspreekpunt voor de beambten en de directie. Ik geef aansturing, voer gesprekken en maak rapportages en verslagen. Ik bemiddel bij conflicten of misverstanden op de werkvloer tussen beveiligingsbeambten en asielzoekers. Meestal lossen we dat zelf op. Af en toe sta ik dus zelf op de werkvloer. Dit hoort niet bij mijn taak, maar ik vind het belangrijk omdat je anders het contact met de dagelijkse praktijk kan kwijtraken. Er werken zestien mannen en zeven vrouwen bij de beveiliging. De vrouwelijke beambten begeleiden de asielzoeksters naar bed, verstrekken eventueel maandverband en wekken de asielzoeksters. Verder verrichten ze dezelfde werkzaamheden als hun mannelijke collega's. We werken met een vast rooster van zo'n twintig man en altijd met minimaal één à twee vrouwen per dienst.

We hebben geen speciale scholing voor deze baan gehad. We hebben wel een aantal cursussen gedaan, zoals communicatieve vaardigheden en conflicthantering. Maar niet iedereen heeft die cursussen gevolgd. Men name conflicthantering is belangrijk omdat er het laatste half jaar meer agressie is. Dit komt omdat er meer mensen komen die een tweede asielverzoek hebben ingediend en door de toename van het aantal Dublin-

claimanten. Deze mensen krijgen vaak alsnog te horen dat ze het land binnen 24 uur moeten verlaten en wij zijn de eersten waarop de agressie wordt afgereageerd. Van de juridische procedure heb ik wel enige kennis. Wanneer een bepaalde regel, zoals met de Dublinclaimanten, verandert, word ik wel door bijvoorbeeld de SRA, de vreemdelingendienst of VluchtelingenWerk op de hoogte gebracht. Ik stel dan de beveiligingsbeambten hiervan op de hoogte.

Mijn eerste indruk bij de start van het AC was een rommelige. Er rustte veel druk op je omdat niemand precies wist hoe het zou gaan. Alles was nieuw en er was geen vergelijkingsmateriaal. Het leuke van dit werk is de afwisseling en het onverwachte. Je weet nooit hoe je dag eruit zal zien. Ik ben dag en nacht bereikbaar in geval zich problemen voordoen.

De laatste tijd zijn er regelmatig incidenten. Ook al staan we in de wachtruimten, het is niet mogelijk om overal het zicht op te houden. Mensen gaan bijvoorbeeld naar het toilet en verwonden zichzelf met het glas uit een stukgeslagen leesbril. Zelfverwonding, zelfmoordpogingen, dit soort incidenten vonden de laatste drie maanden toch wel zes á zeven keer plaats. Er zit van alles tussen de asielzoekers maar met name de Dublinclaimanten en mensen met een negatieve beslissing kunnen aanleiding geven tot spanningen. Ook bepaalde groeperingen kunnen spanning veroorzaken. Alle asielzoekers zitten in dit AC in één wachtruimte.

Als er wordt gescholden op de vrouwelijke beambten of met zaken gegooid dan stap ik daarop af. Dat tolereer ik niet. Er zijn regels. Zo iemand haal ik uit de wachtkamer en ik roep de vreemdelingendienst erbij. De vreemdelingendienst gaat dan een gesprek met die persoon aan."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Ik ben onder meer tot 1992 werkzaam geweest op lokaal en provinciaal niveau in het opbouwwerk. Daarna heb ik twee jaar voor het Rode Kruis gewerkt in Cambodja. Vervolgens was ik werkzaam als coördinator voor VluchtelingenWerk in het OC te Gilze Rijen en als regiocoördinator voor de OC's in Zuid Nederland. Vanaf juni 1998 ben ik werkbegeleider bij VluchtelingenWerk in het AC te Rijsbergen.

Mijn taak is onder meer ervoor te zorgen dat het werk gedaan kan worden en het onderhouden van interne en externe contacten. Het werk wordt uitgevoerd door ongeveer vierentwintig vrijwilligers en stagiaires. Het lukt ons niet alles te doen wat we zouden willen en moeten doen. Veel tijd wordt besteed aan het beschikbaar zijn in de wachtruimte. Hierdoor komen we nauwelijks toe aan het bijwonen van gehoren. We worden nogal geleid door wat zich op een dag allemaal aandient.

Toen ik voor het eerst door het AC liep, vond ik dat een beangstigende ervaring. Het deed me denken aan een gevangenis. Ik was gewend aan de situatie in OC's en daar kun je vrij in- en uitlopen.

Over de taken die VluchtelingenWerk uitvoert in het AC zijn afspraken gemaakt met de ketenpartners en deze staan op papier. Onze taken zijn nauw verbonden met de werkzaamheden van de SRA. Wij hebben met de SRA hierover afspraken gemaakt. Deze

afspraken zijn ook bekend bij de IND. Zo zorgen wij ervoor dat asielzoekers informatie krijgen over de procedure in het AC en wij proberen de gehoren van de IND met de asielzoeker bij te wonen. Daarnaast zoeken we documentatie die van belang kan zijn voor de ondersteuning van het asielverzoek.

Tevens zorgen wij, in sommige zaken, voor opvang voor die asielzoekers die het AC moeten verlaten en in afwachting zijn van de behandeling van hun verzoek om een voorlopige voorziening

Het interessante van het werk is dat je voortdurend alert moet zijn. Het is hectisch in het AC, en er is voortdurend van alles te doen. VluchtelingenWerk is van maandag tot vrijdag aanwezig van 09.00 uur tot 21.00 uur en in het weekend van 12.00 uur tot 18.00 uur.

De moeilijkste kant van dit werk is de wetenschap dat je met mensen te maken hebt die in steeds grotere aantallen de straat op moeten en de voorspelbaarheid dat dit tot een aantal problemen zal leiden. Dat vind ik een vervelend fenomeen en het komt steeds meer voor."

b. Contact met ketenpartners

Hoofd AC:

"Ik heb met alle ketenpartners contact; maar nog niet structureel. Er zijn wel bestaande overleggen met de SRA (unitmanagerniveau); ik heb net de kennismaking afgerond en ben aan het kijken welke wijzigingen er nodig zijn. Ik heb wel behoefte aan rechtstreeks contact met de ketenpartners. Dat is er al met de vreemdelingendienst en de Kmar, maar nog niet met de SRA en VluchtelingenWerk.

Beveiliging is nu een probleem. De beveiligingsfirma is failliet maar de medewerkers gaan over naar het andere bedrijf waarmee nu een contract is gesloten. Het is heel belangrijk dat we de continuïteit in de beveiliging hebben kunnen waarborgen.

Met de GGD heb ik alleen nog maar kennisgemaakt. Er bestaat structureel overleg tussen de IND en de GGD.

Wat betreft de samenwerking tussen ketenpartners: die is, naar mijn beleving, goed en er is een goede dialoog. Dat is niet altijd zo geweest. Vorig jaar waren er problemen, naar aanleiding daarvan is een logistiek project opgestart om dichterbij elkaar te komen en om processen beter op elkaar te laten aansluiten en om te komen tot respect van ieders verantwoordelijkheden.

Als u mij vraagt of die problemen te maken hadden met de procedure of met de verblijfsomstandigheden, dan weet ik dat niet. Zaken sloten niet goed op elkaar aan, bijvoorbeeld bij de tolkenplanning. Elke ketenpartner had zijn eigen tolkenbestand en zo kwam het voor dat de ene organisatie ruimschoots beschikte over tolken in een bepaalde taal, terwijl de ander geen beschikking had over een tolk in die bepaalde taal. Hierdoor werd de normtijd overschreden en ontstond er spanning tussen de diverse partners in de keten. Inmiddels wordt er door de IND en SRA gezamenlijk gepland en gaat de SRA gebruik maken van bepaalde systemen van de IND voor (tolken)planning.

Eind december 1999 is er door de directeur SRA en hoofd AC een intentieverklaring getekend inzake onderlinge samenwerking."

Medewerker Beveiliging:

"We hebben regelmatig ondersteunend dienstoverleg. Dit bestaat uit contact met het hoofd bedrijfsvoering. Dit overleg vindt eens in de drie weken plaats, tenzij meer overleg noodzakelijk is. Contact met andere disciplines verloopt via het hoofd bedrijfsvoering; hij is voor ons het centrale aanspreekpunt. Tevens heb ik wekelijks naar aanleiding van de dag- en weekrapporten van de beveiliging structureel overleg met de manager van het facilitair beheer en als het echt nodig is stap ik bij de directie van het AC binnen. We hebben ook een keer een gesprek gehad met VluchtelingenWerk. De vraag was hoe wij het zouden vinden als er in de recreatieruimte spellen en dergelijke zouden komen. VluchtelingenWerk zou daarop toezicht houden. Dat vond ik prima. De stagiaires van VluchtelingenWerk die dit deden zijn er niet meer. Hierdoor is het bieden van recreatie tot mijn spijt gestopt. We hebben geen structureel contact met VluchtelingenWerk."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Eénmaal per maand heeft VluchtelingenWerk overleg met de SRA en het hoofd Beheer van de IND. De laatste keer dat dit daadwerkelijk heeft plaatsgevonden is echter alweer enkele maanden geleden. In dit overleg komen alle onderwerpen met betrekking tot beheer aan de orde waarbij het soms moeilijk is onderscheid te maken tussen beheerzaken en de procedure.

In dit overleg kan je zaken die niet goed lopen signaleren, maar vervolgens blijven die zaken wel redelijk lang liggen. Degene die de daadwerkelijke bevoegdheid heeft om snel veranderingen door te voeren, is er niet altijd bij en dat maakt het lastig om tot resultaat te komen.

Ernstige zaken worden direct gemeld bij het hoofd Beheer; er is altijd wel iemand aanspreekbaar."

c. Asielprocedure en opvang

Hoofd AC:

"Tot voor kort was het COA verantwoordelijk voor de lange termijn opvang (OC en AZC); het COA doet nu ook het beheer van de tijdelijke noodvoorzieningen (TNV's). Er is een uitzondering hierop; dat is het verblijf van asielzoekers in het Grenshospitium te Amsterdam. Het verblijf van asielzoekers in het Grenshospitium valt onder verantwoordelijkheid van het Ministerie van Justitie (DJI).

Er spelen zich twee processen af, te weten de behandeling van de asielaanvraag en opvang gedurende de behandeling in het AC. Hoe is het spanningsveld daartussen? De IND is er in de eerste plaats voor de behandeling van de asielaanvraag en niet voor de

opvang. Maar de IND doet de opvang wel. Of dat anders georganiseerd moet worden, dat weet ik niet. Ik plaats wel kritische kanttekeningen bij de huisvesting van het AC, maar er is ook de noodzaak om de asielzoeker bereikbaar te houden voor de procedure. Derhalve is een vorm van opvang binnen het AC noodzakelijk.

Omdat de asielzoeker zich beschikbaar moet houden voor zijn procedure, krijgt hij een aanwijzing van de vreemdelingendienst bij binnenkomst. Mensen kunnen niet zonder meer weg uit het AC. Als ze weg willen is daarmee hun procedure beëindigd. Zij ondertekenen hiervoor een verklaring".

Medewerker Beveiliging:

"De huidige verblijfsomstandigheden kunnen beter. De ventilatie in de wacht- en slaapruimtes is onvoldoende. Als je 's morgens op de slaapzalen komt, dan hangt daar een vieze lucht. Mensen houden vaak hun kleren en sokken aan in bed. Bovenin de ramen zit een soort ventilatiesysteem, maar dat is niet toereikend. Er is iemand van de GGD geweest maar het rapport daarover moet nog komen.

De verblijfsomstandigheden zijn wel van invloed op het welzijn van vluchtelingen. De meeste mensen komen uit oorlogsgebied naar hier. Dit werkt nog door. Mensen hebben niets anders te doen dan denken totdat ze een interview krijgen. Het constante denken kun je niet wegnemen, ook niet met recreatie. Ze willen rust, maar privacy is er niet, behalve op het toilet."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Na invoering van de 48-uurs procedure is de wachtruimte vergroot en wat beter ingericht en zijn de slaapzalen uitgebreid. Er is wat gebeurd aan toiletten en douches, er zijn elektrische vliegenvangers geïnstalleerd, de ventilatie is veranderd en er is besloten tot het verstrekken van een warme maaltijd. Naast de wachtruimte is een gedeelte gekomen met losse tafels en stoelen. VluchtelingenWerk heeft in beginsel toegang tot alle ruimten in het AC, maar in de IBS- kamer (in bewaringstelling) van de vreemdelingendienst alleen op verzoek.

De IND heeft in het AC de nadruk gelegd op de procedurekant; het verblijf is geen uitgangspunt.

Asielzoekers klagen doorlopend over bijvoorbeeld de verblijfsduur, het niet kunnen slapen, niet aan rust toekomen, te weinig voorzieningen, over de medische verzorging, onvoldoende mogelijkheden tot lichamelijke verzorging; de mensen voelen zich vies."

d. Duur van het verblijf

Hoofd AC:

"Als u mij vraagt hoe het komt dat er, ondanks afspraken over de productiecapaciteit, toch pieken in de verblijfsduur zijn, kan ik daar geen eenduidig antwoord opgeven. Wel,

kan ik zeggen dat geen mens hetzelfde is, ook geen asielzoeker is dus hetzelfde, je kunt van alles bedenken waarom de verblijfsduur langer gaat duren, bijvoorbeeld door medische problemen, gebrek aan tolken, stress/traumatische ervaringen van een asielzoeker waardoor meer tijd nodig is om zijn verhaal te vertellen, maar ook afstemming logistieke processen met de SRA, ziekteverzuim van medewerkers van partners in de keten en andere incidenten en de verblijfsduur van de twijfelachtige ama's (Twama's). Die zal langer zijn omdat er een wachttijd voor het diagnostisch centrum is en het onderzoek zelf extra tijd in beslag neemt.

De IND is verantwoordelijk voor de verwijdering van mensen uit het AC na een negatieve beslissing, de vreemdelingendienst is met de uitvoering belast; uitgeprocedeerde asielzoekers worden per taxi naar het NS station te Breda gebracht. Ook bestaat de mogelijkheid dat uitgeprocedeerde asielzoekers (op hun verzoek) gefaciliteerd worden in de terugkeer naar het land van herkomst. In die gevallen worden zij bijvoorbeeld naar de luchthaven Schiphol begeleid.

In de eerste opvang in de wachtruimte bij de receptie is een slaapgelegenheid afgescheiden achter een gordijn. Normaal wordt daar geen of weinig gebruik van gemaakt. Er gaat vijf keer per dag een bus naar Mill. De laatste vertrekt om 20.30 uur. Komen mensen later in het AC aan dan slapen zij gedurende één nacht in die wachtruimte. Zij maken een afspraak voor de indiening van hun asielaanvraag en overnachten in deze ruimte in afwachting van vervoer naar TNV Mill de volgende ochtend. Mocht het voorkomen dat er veel mensen na de laatste bus binnenkomen dan kan dezelfde avond nog een extra bus ingezet worden om hen te vervoeren naar bedoelde TNV. De intensiviteit van het gebruik van de slaapruiimte is moeilijk aan te geven. Dit is geheel afhankelijk van het aantal personen dat in de avond- of nachtelijke uren op het AC arriveert en dat varieert van twee tot dertig per nacht.

Het is de bedoeling dat mensen die met de laatste bus uit Mill komen, ook dezelfde dag het proces ingaan en dus ook gewoon in de slaapzalen slapen. Ik sluit niet uit dat het wel eens niet lukt, bijvoorbeeld omdat de vreemdelingendienst zijn werk nog moet doen."

Medewerker Beveiliging:

"De invoering van 48-uurs procedure heeft iets meer werkdruk gebracht. De mensen zitten hier nu langer en gaan zich meer aan je vastklampen. Ze willen hun verhaal bij je kwijt. Het verblijf kan nu oplopen tot vijf dagen. Mensen verwachten dat je overal antwoord op hebt. De meest gestelde vragen zijn: wanneer heb ik mijn interview en wanneer mag ik weg? Je moet dan bijvoorbeeld uitleggen dat de tolk niet beschikbaar is of dat een gehoor waarschijnlijk niet meer die dag plaats kan vinden. Mensen willen ook meer naar hun bagage. Voor asielzoekers is de geestelijke belasting toegenomen. Ze vragen meer, ze willen meer en ze denken meer te kunnen.

We hebben weinig taalproblemen. Er is altijd wel iemand die Engels, Frans of Duits spreekt. We maken, behalve in bijzondere gevallen, geen gebruik van tolken. Misschien

dat een tolk zo'n tien keer per jaar wordt ingeschakeld. Er zijn ook asielzoekers die als tolk optreden. Overigens, met handen en voeten lukt het vaak ook."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"VluchtelingenWerk heeft geen recent cijfermateriaal over de verblijfsduur. De beschikbare cijfers zijn van enkele maanden geleden. Een verblijfsduur van zeven of acht dagen komt regelmatig voor. Zelfs een verblijf van negen dagen is voorgekomen. Dit kan te maken hebben met de procedure voor de zogenoemde Twama's van wie de procedure start in het AC Rijsbergen en die een leeftijdsonderzoek moeten ondergaan. Regelmatig wijst het leeftijdsonderzoek uit dat iemand ouder is dan achttien jaar en dan start de asielprocedure opnieuw.

De doorplaatsing van de zogenoemde spoedama's, vaak kinderen van dertien of veertien jaar, zou de dezelfde dag of de dag erna plaats moeten vinden. De gemiddelde verblijfsduur bleek drie tot vier dagen te zijn. Daar is nu wel verbetering in gekomen. Thans verblijft deze groep twee nachten in het AC.

Bij veel asielzoekers is onbekend dat ze langer in het AC zullen verblijven. De informatie vanuit de TNV in Mill en Ermelo is onvoldoende. Ook bij herhaalde asielaanvragen is dat onbekend, hoewel de IND in de uitnodiging melding maakt van "enkele dagen". Dat is te algemeen, beter zou zijn te zeggen dat het verblijf in het AC maximaal vijf dagen kan duren.

De gemiddelde verblijfsduur in het AC is vier tot vijf nachten. Het gaat daarbij niet alleen om mensen die in de AC-procedure worden afgedaan, maar dat geldt ook voor mensen die naar een OC gaan. In feite moet na de intake, op het einde van de eerste 24 uurstermijn besloten worden of iemand naar een OC gaat, dan wel de AC-procedure ingaat. Het komt echter geregeld voor dat mensen dagen op een intake zitten te wachten. En ook wanneer mensen eenmaal OC zijn bepaald komt het voor dat ze vervolgens nog één of meer dagen wachten op daadwerkelijk vertrek.

De planning na de aankomst uit het tentenkamp laat te wensen over. De planning is niet gemakkelijk, dat onderken ik, maar volgens mij mankeert er iets aan het huidige systeem."

e. Inrichting AC

Hoofd AC:

"Of er richtlijnen zijn voor ruimten waar asielzoekers zich bevinden? Ik heb ze nog niet gevonden. Mogelijk kan gekeken worden naar de voorzieningen in het grenshospitium; DJI heeft daar richtlijnen voor.

Die informatie zal zeker voorhanden zijn binnen de overheid, bij DJI of bijvoorbeeld de gezondheidszorg.

In de rapportage van de GGD staan ook een aantal richtlijnen genoemd die bruikbaar zijn bij de ontwikkeling van nieuwbouw.

Over de wachtruimten wil ik het volgende opmerken.

De wachtruimten zijn te klein, te bedompt, te benauwd. Veel mensen bij elkaar in een kleine ruimte is geen ideale situatie. De ruimten zouden groter moeten en ook zouden er meer ontspanningsmogelijkheden moeten zijn. Door de beperkte omvang kun je weinig. In de nieuwbouw zal daar zeker rekening mee gehouden worden.

Incidenteel komt het voor dat er spanningen zijn in de wachtruimten en incidenten. Het gaat om mensen die depressief zijn geraakt, soms door de afwijzende beslissing of omdat ze bij een herhaalde asielaanvraag geen opvang krijgen, maar ook door persoonlijke omstandigheden. Zo heeft recent iemand een kruk door de spiegel gegooid en vervolgens zichzelf met de scherven in haar polsen gesneden. In de twee maanden dat ik hoofd ben van AC, heb ik drie incidenten meegemaakt. Gebleken is dat dit een piek was dit jaar en zeker niet gewoon.

In de wachtruimte is geen plek om je terug te trekken bijvoorbeeld ter voorbereiding van het nader gehoor. Dat kan wel in de ziekenboeg of de behandelkamer van de GGD op aanwijzing van de GGD. Of dat iets is voor de nieuwbouw, daar heb ik nog niet over nagedacht.

Elke asielzoeker wordt voorbereid door de SRA in een afgezonderde ruimte van de SRA. Ik weet niet of daarnaast behoefte aan is aan een aparte afzonderingsruimte.

Mij is niet bekend of er wel eens aan asielzoekers is gevraagd waar behoefte aan is. Niet in het AC. Ik vraag mij af als je dit wilt doen wat het juiste moment is. Als je naar een OC gaat is het toch anders dan als je procedure eindigt in het AC.

Het ideale AC zou wat mij betreft een ruim, overzichtelijk en schoon gebouw zijn dat klimatologisch en qua beveiliging voor personeel en klanten in orde is en wat er, bezien tegen het doel van een AC, plezieriger uitziet dan nu. Met daarin voor de asielzoekers altijd beschikbare recreatiemiddelen en een medewerker daarvoor. Het huidige gebouw is niet geschikt."

Medewerker Beveiliging:

"De wachtruimtes zijn niet ideaal. Niet voor de beveiliging omdat het onoverzichtelijk is en niet voor asielzoekers om een langere periode in te verblijven. Daarnaast zijn er te weinig recreatiemogelijkheden.

Het deel waar de asielzoekers verblijven is gecompartmenteerd, dat wil zeggen dat de wachtruimte bestaat uit vier verschillende ruimten; twee wachtruimten en twee recreatieruimten met daaraan vast in twee gedeelten de toiletten. Je bent hierdoor het overzicht kwijt. Wij houden wel in de gaten of mensen niet te lang op het toilet zitten, soms kan er dan iets aan de hand zijn.

Er zijn altijd twee mensen van de beveiliging in de wachtruimte. Ze lopen rond, maar staan ook vaak bij de deur die toegang geeft tot de kantooruimte omdat medewerkers van de IND alleen via de beveiliging de wachtruimte kunnen betreden en verlaten om iemand op te halen of weg te brengen voor of na een gehoor. In de toekomst komt hier een andere oplossing voor.

Dat de stoelen vast staan vind ik goed, gelet op de omvang van de ruimte (klein). Bij losse stoelen krijg je rotzooi. In de recreatieruimte staat alles overigens los. Mensen verblijven de hele dag in de wacht- en recreatieruimten omdat ze beschikbaar moeten zijn voor de procedure. Mensen slapen veel vanwege het wachten. Het is zelig, want er is eigenlijk geen ruimte voor. Maar je kunt ze ook niet de hele dag in bed laten liggen."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"VluchtelingenWerk zou willen dat de slaapzalen kleinschaliger van opzet worden, dat de uniforme slaaptijden worden losgelaten en dat gezinnen bij elkaar kunnen blijven. Ook de wachtruimte zou moeten worden opgedeeld in kleinere eenheden in plaats van een massale wachtruimte. De opvang in het AC was ooit bedoeld voor één nacht en nu duurt het verblijf vijf, zes, zeven nachten.

Op dit moment bestaat de wachtruimte uit vier gedeelten. Overigens zijn niet alle gedeelten open. Standaard is één van de oude wachtruimten, één recreatieruimte en een buitenruimte open. Als het druk is wordt ook de tweede recreatieruimte geopend en wordt het nog drukker, dan gaat de tweede wachtruimte ook nog open. Bij extreme drukte is ook de tweede buitenruimte toegankelijk.

Een aantal keren per dag wordt er schoongemaakt, in elk geval na de maaltijden en tussendoor. Grote schoonmaak is er één tot twee keer per dag. De schoonmaakploeg is de hele dag aanwezig en bezig. De schoonmaak is beter geregeld dan in het begin van de 48-uurs procedure. Dit wil niet zeggen dat het schoon is, maar dat ligt niet aan de schoonmakers.

Daarnaast is de ventilatie onvoldoende. VluchtelingenWerk heeft daar veel aandacht voor gevraagd. Er zijn wel ventilatoren bijgeplaatst maar de luchtverversing is nog steeds niet optimaal. Als de hygiëne te wensen overlaat, dan is de lucht vaak ook niet fris meer. Vooral bij slecht weer en met de verwarming aan zie je natte kleren en schoenen op de verwarming. Ramen mogen 's nachts niet open in verband met brandgevaar. Doorluchten is niet mogelijk."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

Het AC is ondergebracht in een oud klooster dat later is uitgebreid met containerbouw. De wachtruimte bestaat uit twee met elkaar in verbinding staande gedeelten waarin aan elkaar vastgeklonken plastic stoelen en tafels staan. De wachtruimte staat in verbinding met twee recreatieruimten met losse tafels en stoelen. Tussen de twee recreatieruimten bevindt zich het loket voor uitgifte van het eten en een loket dat wordt gebruikt door VluchtelingenWerk. In alle ruimten hangt een televisie. Vanuit de wachtruimte kan men naar een, voor een klein deel overdekte, binnenplaats.

Het is druk en vol in de wachtruimte. Asielzoekers staan buiten te roken en hangen in de wachtruimte. Een aantal mensen ligt of probeert te slapen op de plastic aan elkaar vast staande stoelen. De wachtruimte, inclusief het recreatiegedeelte, zijn behalve de stoelen en tafels niet aangekleed. Er staan vuilnisbakken zonder deksel. In alle gedeelten van de wachtruimten hangen blauwe lampen om overlast van vliegen te voorkomen. Dit is nodig in verband met de landelijke ligging van het AC.

In de wachtruimte waar asielzoekers wachten op vervoer naar een OC waren op het moment van het bezoek van medewerkers van de Nationale ombudsman geen asielzoekers aanwezig. Deze wachtruimte was opgefleurd met kindertekeningen en zag er schoon uit.

f. Hygiëne

Hoofd AC:

"Ik ken de resultaten van het onderzoek dat de GGD naar de hygiënische omstandigheden heeft ingesteld niet.
Het onderzoek heeft op initiatief van de IND plaatsgevonden. Er is een concept rapport van het onderzoek gedaan door GGD West-Brabant, maar vanwege het feit dat het concept bij de GGD was zoekgeraakt wordt pas deze maand een definitieve rapportage verwacht. De aanbevelingen van de GGD zullen waar mogelijk opgevolgd worden. Over herhaling van dit onderzoek zal nog nader overleg met de GGD plaatsvinden."

Medewerker Beveiliging:

"De schoonmakers lopen hier dag en nacht rond, maar het is gelet op de grote hoeveelheid mensen die in het AC verblijft gewoon niet bij te houden. Wij zien het als een neventaak, maar proberen erop te letten dat de mensen de boel schoon houden en wijzen erop dat ze opruimen en dergelijke."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De hygiënische omstandigheden in het AC zijn onder de maat. De voorzieningen zijn niet toereikend voor het verblijf van 100 tot 140 mensen. Er is een beperkt aantal douches met beperkte openingstijden.
De IND kijkt daar niet echt naar maar het is wel hun verantwoordelijkheid. Dat geldt ook voor andere zaken, bijv. het wassen van kleding.
Het is nog niet zeker of VluchtelingenWerk daadwerkelijk gaat meewerken aan uitgifte van schone kleren. Het zou gekoppeld kunnen worden aan dagbesteding. Uitgifte via de GGD lijkt ook een mogelijkheid. maar het is wel aan de IND om daar iets aan te doen.
Er is gebrek aan kleding. Dit leidt ertoe dat de dagelijkse hygiëne onvoldoende is.
Maandverband wordt verstrekt door de GGD en de beveiliging. VluchtelingenWerk krijgt weinig vragen op dat gebied."

g. Douchen

Hoofd AC:

"Hoe het douchen en wassen verloopt, of er genoeg douches zijn, of er genoeg wordt schoongemaakt, of er gebruik van wordt gemaakt, ik weet het niet. Ik ken de ruimten, ze zijn niet al te groot, de beveiliging heeft een rol qua toezicht en orde. Ik heb niets

gehoord over chaotische problemen, maar het kan altijd beter. Met name zou het wenselijk zijn om de wasgelegenheid uit te breiden, maar dit lukt niet in het huidige gebouw. Regel is dat er gedoucht kan worden van 22.00 uur tot 08.00 uur. De GGD kan aangeven dat overdag gedoucht moet worden.

Het is nieuw voor mij dat de inhoud van de nachtpakketten op de verschillende AC's verschilt en in het AC Schiphol pyjama's en slippers worden uitgereikt en ook scheermesjes. Ik wil die pakketten zeker aanschaffen als daar behoefte aan is."

Medewerker Beveiliging:

"Er wordt niet veel gebruik gemaakt van de douchegelegenheid. Ik denk dat men zich geneert. Mensen maken wel veel gebruik van de wasbak. Hier zijn wij overigens geen voorstander van. Het gebruik van de drukknop in de douche wordt neem ik aan wel uitgelegd. Waarschijnlijk vertellen asielzoekers elkaar hoe het werkt. Het water is nu, in tegenstelling tot vroeger, warm."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Het douchen werkt niet als je daarna geen schone kleren kunt aantrekken. Ik weet niet of om welke andere redenen mensen niet veel douchen. Ik kan daar van alles bij bedenken. Bijv. de cultuur van het douchen is veel mensen vreemd, religieuze achtergronden, te weinig privacy. Bovendien krijg je een "papieren" handdoek, waarmee je je niet eens goed kan afdrogen."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

De meeste asielzoekers frissen zich wat op bij de wasbakken. Er wordt weinig gebruik gemaakt van de douches.

h. Slapen

Hoofd AC:

"Gedurende de hele nacht kan de asielzoeker naar de aangrenzende wachtruimte en binnenplaats buiten. Om 06.45 uur worden de asielzoekers gewekt. Ik zou graag meer ruimte en meer privacy willen zien op de slaapzalen."

Medewerker Beveiliging:

"De inrichting van de slaapzalen hoeft niet anders. De vluchtroutes blijven vrij, wij controleren dit. 's Nachts wordt de slaapzaal zo'n twee á drie keer gecontroleerd. Er is noodverlichting. De deuren van de slaapzalen worden niet afgesloten. Ook de deur naar de buitenruimte blijft 's nachts open zodat men nog een sigaret kan roken. Men maakt daar ook gebruik van. De wachtruimte blijft 's avonds ook open. Tegen 01.00 uur of 02.00 uur geven wij wel aan dat het verstandig is naar bed te gaan omdat ze 's morgens

ook weer vroeg op moeten staan en mogelijk een gehoor hebben. Het blijft wel een vrije keuze van de mensen.

Stapelbedden zijn niet erg, behalve als er veel kinderen zijn. Kleine kinderen moeten beneden liggen. Je hebt anders kans dat ze eraf vallen. Als er veel kleine kinderen zijn doen wij de kleine slaapzaal open.

Ik wil niet dat mensen als vee naar de zalen worden gedreven. Vanaf 22.00 uur stopt het primaire proces. Daarna kunnen de mensen naar de slaapzalen. Er wordt niet gezegd dat mensen dan meteen de wachtruimte moeten verlaten om naar bed te gaan. Je moet de mensen wel een bepaalde vrijheid geven.

Voor het slapen ontvangen mensen een set met daarin disposable lakens en een handdoek en wat toiletartikelen.

Wij hebben een kast met onder andere maandverband en luiers. Asielzoekers kunnen ons laten weten of ze iets nodig hebben. We proberen maandverband wel door een vrouw te laten verstrekken en niet midden in de wachtruimte. Machines werken niet. Die zijn constant kapot. Een optie kan zijn dat een en ander bij binnenkomst wordt verstrekt."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Wij horen heel vaak van asielzoekers dat ze slecht slapen, zeker op de vrouwenslaapzaal omdat daar ook kinderen slapen. Na vier, vijf dagen zitten mensen er helemaal doorheen, omdat de nachtrust slecht is. De gebedsruimte wordt overdag veel gebruikt als slaapruijnte en ook op de plastic stoelen in de wachtruimte liggen mensen te slapen."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

Er zijn twee grote slaapzalen met ongeveer tachtig slaappleatsen en twee met een capaciteit van veertig slaappleatsen. De bedden in het AC zijn smalle stapelbedden met matrassen met plastichoezen. De bedden zijn niet voorzien van een trapje naar het bovenste bed.

Bij binnenkomst 's morgens in de grote herenslaapzaal rook het erg bedompt. De bezetting die nacht was zeventig mannen en vijftig vrouwen. De ramen kunnen 's nachts niet worden opengezet. Ter ventilatie zijn kleine roosters bovenin de ramen aangebracht. Veel asielzoekers, mannen en vrouwen, slapen met hun kleren aan. Nadat een beveiligingsbeambte, een vrouwelijke beambte voor de damesslaapzaal, de lichten aan doet en de slaapzaal betreedt om de mensen te wekken, om 06.45 uur, staat men snel op. Sommige asielzoeksters hebben hun matras van het stapelbed gehaald en deze op de grond gelegd. De mensen die al een paar dagen in het AC verblijven weten inmiddels dat zij hun deken opgevouwen in een rek moeten leggen en dat de lakens weggegooid moeten worden in een daarvoor klaarstaande container. Degene die dat niet weten of dat niet doen worden door de beveiliging teruggeroepen.

Sommige kleine kinderen zijn nog vast in slaap en worden door hun ouders gewikkeld in een deken en op de stoelen in de wachtruimte gelegd. Dit is echter niet toegestaan en de beveiliging staat erop dat de deken teruggaat naar de slaapzaal.

i. Scheergerei

Hoofd AC:

"Waarom mannen zich niet kunnen scheren in het AC weet ik niet, het is ooit besloten. Ik kan me er wel iets bij voorstellen; er is angst dat iemand zichzelf iets aandoet maar ik kan mij ook voorstellen dat mensen die vijf dagen in het AC zitten zichzelf vies beginnen te voelen als ze gewend zijn zich te scheren. Ik sta er niet afwijzend tegenover.

Ik weet niet of er behoefte aan bestaat. Ik wil er wel zorgvuldig mee omgaan, bijvoorbeeld door een in- uitgifte registratie te organiseren.

Asielzoekers mogen in het AC beschikken over pen en papier. Er zijn boeken en kranten beschikbaar wanneer de stagiaires van VVN aanwezig zijn. Dit is gemiddeld zo'n drie dagen per week."

Medewerker Beveiliging:

"Scheermesjes zijn uit den boze. Dit geldt overigens voor alle scherpe voorwerpen. Niet enkel uit het oogpunt van zelfmoord, maar ook uit het oogpunt van onze eigen veiligheid. VluchtelingenWerk heeft ze in het verleden toch wel eens verstrekt, maar dat was geen goed idee. Het is wellicht wel mogelijk om het gebruik van een scheerapparaat toe te staan."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Mannen kunnen uitsluitend elektrisch scheren wanneer ze zelf een scheerapparaat bij zich hebben. Daar worden veel vragen over gesteld. Veel mensen willen er netjes uitzien als ze te maken hebben met instanties.

Ik kan me indenken dat allerlei dingen niet mogen uit veiligheidsoverwegingen. Er zijn echter mogelijkheden tot scheren die niet onveilig hoeven te zijn. Daarnaast kan worden gezocht."

i. Dagbesteding

Hoofd AC:

"Er zijn niet veel mogelijkheden voor dagbesteding. Er is alleen tv en wat activiteiten voor de kinderen en wat lectuur in verschillende talen, dat is alles wat er is. De programmering van de televisies is centraal geregeld. Er is bewust voor gekozen bepaalde nieuwsprogramma's zoals die bijvoorbeeld van CNN niet uit te zenden. U kunt zich voorstellen dat asielzoekers onrustig worden van beelden uit het land van herkomst. Verder is er een breed aanbod beschikbaar, inclusief programma's voor de kinderen.

VluchtelingenWerk heeft een plek in de wachtruimte vanwaar uit lectuur en spelletjes ter beschikking worden gesteld.

De procedure zelf vraagt betrekkelijk weinig tijd, dus de vreemdeling zit heel veel uren niets te doen. Voor volwassenen is er weinig. Menselijk gezien zou dat wel moeten veranderen. Afdleiding is goed voor de asielzoeker, het maakt de mensen rustiger.

Over de dagbesteding wordt gesproken met VluchtelingenWerk. VluchtelingenWerk kan overal komen en daar een rol in hebben. Binnen de bestaande locatie is er weinig mogelijk, bijvoorbeeld een pingpongtafel, daar is geen plaats voor. De dagbesteding is geen taak van de IND. We zijn wel verantwoordelijk, ik zou het wel uitbesteden. Gezien het huidige gebouw is daar weinig ruimte voor, maar mijn ervaring is dat hiervoor budget te verkrijgen is. Nu is er praktisch gezien niets mogelijk."

Medewerker Beveiliging:

"De sfeer in de wachtruimten is gelaten. De mensen zitten in het ongewisse. Ze komen binnen en weten niet wat hen te wachten staat. Men moet wachten en er zijn geen echte recreatiemogelijkheden.

In dit AC zit iedereen door elkaar. De ene pakt het goed op en de ander niet. Ik maak met iedereen een praatje, maar ik kan niet alle problemen oplossen. Het enige wat asielzoekers doen, is een praatje met elkaar maken en ervaringen uitwisselen. In Zevenaar zijn de wachtruimtes gescheiden in ruimten waar asielzoekers zitten die naar het OC gaan of die AC worden afgedaan. Dat was hier ook de bedoeling, maar het is nooit gebeurd. Persoonlijk vind ik het apart zetten van mensen die AC worden afgedaan geen goed idee. Daar zullen dan juist de problemen ontstaan. Ik denk dat het beter is ze bij de anderen te zetten. Het argument dat men onderling gegevens gaat doorspelen over de procedure lijkt me overdreven.

Het bezit van boek en pen en papier is toegestaan. Dat is geen probleem. Ze kunnen het bij ons vragen.

We hebben in de wachtruimten ooit kranten en boekjes gehad. Dit werd door VluchtelingenWerk verzorgd. Er werd goed gebruik van gemaakt, maar de meeste mensen gaan toch zitten en praten. Ik vind het wel jammer dat het initiatief van VluchtelingenWerk is doodgebloed. Ze hebben iets opgestart en niet gecontinueerd. Naar mijn mening hebben ze de mensen laten vallen. We zijn nu terug bij af. Ik vind dagbesteding wel een taak van VluchtelingenWerk.

Er zijn niet veel voorzieningen speciaal voor de kinderen, behalve de crèche. Ik heb de sluitingstijden van de crèche wel aangekaart. De sluitingstijden hebben, naast het financiële plaatje van de IND, ook te maken met een bezettingsprobleem. Er is geen personeel te vinden."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De sfeer in de wachtruimte is vrij gelaten. Over het algemeen is er weinig heibel, de asielzoekers laten het over zich heen komen en proberen zich aan te passen. Er is wel een verschil tussen degenen die voor het eerst komen en degenen die voor een herhaald verzoek komen. Die laatste groep is wat assertiever.

Er zijn wel regelmatig, wekelijks, incidenten. Het aantal incidenten en gedragsstoornissen nemen toe. Voorbeelden; problemen als iemand het AC moet verlaten of mensen die uit het raam willen springen.

Ernstige incidenten zijn er de afgelopen maanden ook geweest: suïcidepogingen en het dreigen daarmee.

VluchtelingenWerk gaat niet uit van dwingend gedrag, terwijl de ketenpartners, zelfs de GGD, dat vaak wel doen. Je weet namelijk niet wat er precies aan de hand is.

Er zijn ook mensen die apathisch zijn, die er slecht aan toe zijn. Dat wordt niet onderkend. De GGD zou zich op dit terrein actiever kunnen opstellen.

VluchtelingenWerk en de beveiliging hebben de hele dag met de asielzoekers te maken, de andere ketenpartners in veel mindere mate.

Er loopt een experiment met betrekking tot de dagbesteding. In februari 1999 zijn we gestart met enige activiteiten. Er zijn wat kranten gekomen, anderstalige boeken, spelletjes, tekenactiviteiten. Op werkdagen werd 's morgens en 's middags materiaal uitgeleend. Dat liep aardig, maar niet goed genoeg. Na de zomervakantie zijn er twee stagiaires van VluchtelingenWerk belast met de dagbesteding. Dit experiment moet nog worden geëvalueerd met de IND. Ons streven is dat de dagbesteding ook professioneel wordt uitbesteed door de IND, zoals dat is gebeurd met de kinderopvang. Wij zien dagbesteding als een verantwoordelijkheid van de IND.

Van het aanbod van VluchtelingenWerk wordt gebruik gemaakt. De IND betaalt het materiaal.

De spelletjes komen niet altijd in goede staat terug. Het is wel zo: hoe beter het beheer, hoe beter zaken terugkomen.

VluchtelingenWerk verstrekt pen en papier op verzoek. Ik weet niet of mensen dat mogen hebben. Er wordt niet veel naar gevraagd.

Over het algemeen wordt er te behoedzaam omgegaan met zaken die als wapen kunnen worden gebruikt maar potloden en pennen zijn niet verboden."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

Behalve televisie zijn geen recreatiemateriaal of voorzieningen aanwezig in de wachtruimte. Het loket van VluchtelingenWerk was gesloten.

k. Crèche

Hoofd AC:

"De crèche is open op werkdagen van 08.00 uur tot 17.00 uur. Ik weet niet waarom die keuze is gemaakt. Misschien zijn er praktische bezwaren. Ik weet het niet, het zou wel logisch zijn om de crèche in het weekend open te houden, omdat het werk in het weekend gewoon doorgaat. Op dit moment wordt onderzocht of de crèche ook in het weekend geopend kan worden. Personele bezetting wordt naar verwachting een knelpunt."

Medewerker Beveiliging:

"De crèche gaat om 17.00 uur dicht. Hoe kleiner de kinderen, hoe vervelender dit is. Kinderen onder de twaalf worden niet gehoord door de IND. Die vallen buiten het primaire proces, dus daar kan je iets anders voor verzinnen. We hebben echter weinig mogelijkheden er is alleen een babyslaapruijnte. Kinderen moeten dus min of meer wakker blijven tot de slaapzalen opengaan."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Kinderen kunnen overdag naar de crèche. De capaciteit is vijftien kinderen. Kinderen gaan dus om de beurt naar de crèche. Kinderen verblijven doorgaans een halve dag in de wachtruimte en daar zijn geen activiteiten voor kinderen. VluchtelingenWerk draait wel regelmatig kindervideo's. We willen in ons dagbestedingprogramma meer aandacht aan kinderen besteden. In het weekend is er geen kinderopvang. In de avond zijn er ook geen activiteiten voor de kinderen. Veel kinderen in de wachtruimte, geeft meer onrust. Als de ouders worden gehoord, verblijven de kinderen regelmatig bij anderen in de wachtruimte. Soms gaan kinderen mee; soms vragen de kinderen zo veel aandacht tijdens het gehoor, dat het gehoor niet goed verloopt."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

De crèche is klein en ziet er goed verzorgd, schoon en gezellig uit. Er is een buitenplaatsje maar dat is te klein om een groep kinderen daar echt te laten spelen.

I. Eet- en drinkvoorzieningen**Hoofd AC:**

"Er zijn geen speciale voorzieningen voor kinderen. Als dat nodig is zou de keuken aangepast moeten worden. Wel is er babyvoeding en roosvicee beschikbaar. In Rijsbergen is er tweemaal per dag een koude maaltijd (brood, appel). Als mensen binnenkomen op een uur dat het eten al is uitgedeeld, moeten zij toch eten kunnen krijgen. Op verzoek kan op elk tijdstip een broodpakket verstrekt worden. Het nader gehoor wordt gestopt op het etensuur. Dat is wel eens lastig, immers de asielzoeker wil zijn verhaal kwijt en voor de hoornedewerker is het lastig midden in een verhaal te stoppen en een uur later de draad weer op te pakken Ik heb gevraagd of dat anders kan worden georganiseerd."

Medewerker Beveiliging:

"Men kan de hele dag door drinken, uit de automaat. Dit is gratis. Kinderen houden we daarbij wel in de gaten want die gebruiken de automaat ook als speelgoed. Het eten wordt op gezette tijden drie maal per dag uitgedeeld. Dit kan niet anders. (...) De cate-

raar, heeft vaste openingstijden in het personeelsrestaurant en daar is het een beetje op afgestemd. Er is altijd eten genoeg en mensen kunnen ook een extra portie krijgen. Kinderen tot een jaar kunnen een flesje babyvoeding krijgen; in de leeftijd daarboven krijgen de kinderen dezelfde maaltijd als de volwassenen."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De eet- en drinkvoorzieningen zijn beter dan voorheen, maar nog steeds onder de maat. Het probleem is dat het aanbod niet is afgestemd op gebruikers. Niet iedereen is gewend brood te eten. Er is wel een warme maaltijd per dag maar de variatie is zeer beperkt, rijst met kerriesaus of bruine bonen. De warme maaltijd is "gaarkeukenachtig". Voor kinderen is er geen apart eten, behalve voor de hele kleintjes. Er zijn kinderen die het eten niet lusten.

Koffie, thee, chocomel is onbeperkt verkrijgbaar. Bij de broodmaaltijd wordt standaard een appel verstrekt.

De beveiliging houdt eten achter en verstrekt wel eten op verzoek aan mensen die nog niet hebben kunnen eten."

m. Huisregels

Hoofd AC:

"Huisregels over rechten en plichten van asielzoekers ken ik niet. Ik weet dat de beveiliging en VluchtelingenWerk de asielzoekers informeren over het hoe en wat binnen dit gebouw. De huisregels van AC Schiphol ken ik niet."

Medewerker Beveiliging:

"Het bestaan van huisregels is nodig, als je alles gestructureerd wilt laten verlopen. De huisregels voor het personeel staan op papier. Voor de asielzoekers heeft VluchtelingenWerk een soort infoblad. Zij geven bij binnenkomst onder andere voorlichting over de huisregels. We hebben VluchtelingenWerk op de hoogte gebracht van onze taak en andere praktische zaken zoals de toegang tot de bagage, tijden waarop kan worden gegeten, wie men waarvoor kan aanspreken, en we hebben hen gevraagd of zij dit tijdens de eerste kennismakingsgesprekken met de asielzoeker in het AC willen vertellen. VluchtelingenWerk ziet iedereen. Mensen komen binnen op afspraak en krijgen op dat moment voorlichting door VluchtelingenWerk. Er wordt door VluchtelingenWerk een folder uitgereikt waarop kort een aantal zaken staan aangegeven maar ik denk dat niet alle regels daarop staan vermeld.

In de huisregels zou naar mijn idee moeten worden geregeld: hoe lang het verblijf in het AC kan zijn, dat men zich kan wenden tot de beveiliging voor het verkrijgen van verzorgingsartikelen, voor contact met de medische dienst en verkrijging van sigaretten, dat geld kan worden gewisseld bij VluchtelingenWerk, hoe het naar bed gaan is geregeld en het wakker worden. Dit staat volgens mij nu al voor een groot deel in de folder. Verder zou er nog in moeten staan wie voor de asielzoeker de aanspreekpunten zijn in het AC

namelijk: VluchtelingenWerk, GGD en de beveiliging. Ook zou vermeld moeten staan dat de beveiliging geen politie is en wat onze bevoegdheden zijn. Daarnaast is belangrijk dat mensen weten dat in het AC volgens bepaalde huisregels gewerkt wordt."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Ik ken de huisregels niet. Er is wel een stelsel van gemaakte afspraken maar of deze formeel zijn vastgelegd en bijgesteld, weet ik niet.

VluchtelingenWerk krijgt de stappenkaart (zie **ACHTERGROND**, onder 7; N.o.) die wordt aangemaakt voor elke asielzoeker. We geven asielzoekers standaardinformatie. Deze informatie bevat echter geen huisregels. We lichten hen wel in over het reilen en zeilen in het AC, voor zover dat in ons vermogen ligt. Onder onze vrijwilligers bevinden zich mensen die een aantal talen beheersen die veel voorkomen onder asielzoekers. Tijdens het verblijf is het doorgaans zo dat een asielzoeker wel een medewerker van VluchtelingenWerk heeft gesproken in een voor hem of haar begrijpelijke taal.

Zouden er huisregels komen dan moet daar in ieder geval iets in staan over slaaptijden, etenstijden, toegang tot de IND, bestaan van de kinderopvang, wie komt er in de wacht-ruimte en waarom.

De huisregels zoals ze zijn opgesteld in AC Schiphol ken ik niet.

Er is een initiatief om iets te ontwikkelen met pictogrammen".

n. Toegang tot bagage

Hoofd AC:

"Waarom de bagage moet worden ingeleverd, is een goede vraag. Uit veiligheids- en logistieke overwegingen, neem ik aan. Wanneer alle asielzoekers al hun bagage bij zich zouden houden, zou het in de wachtruimte een chaos worden. Bagageonderzoek vindt plaats op grond van artikel 17b lid 1 en lid 2 van de Vreemdelingenwet.

Als iemand bij de bagage wil, is dat mogelijk. Om 21.00 uur en om 09.00 uur kan men spullen uit of in de bagage halen of stoppen. In voorkomend geval kan dit ook op verzoek tussendoor. De beveiliging van AC coördineert dit."

Medewerker Beveiliging:

"Mensen komen naar de beveiliging om toegang tot hun bagage te vragen. Dit kan gedurende de hele dag. Men vraagt voornamelijk om kleding, documenten en boeken. De gevraagde bagage wordt niet altijd direct gegeven. De beveiligingsbeambten staan er in totaal drie tot drieënhalf uur per dag. Dus af en toe hebben ze even rust. De tijd heeft geleerd dat flexibele tijden voor toegang tot de bagage het beste werkt. Dan zijn de verzoeken meer gespreid. Vroeger was het op vaste tijden, maar dan kreeg je direct dertig of veertig verzoeken. Voor ze naar bed gaan krijgen ze nog een keer de gelegenheid iets uit de bagage te halen. Dit wordt omgeroepen. Iedereen begrijpt wat de bedoeling is. Ze nemen mee wat ze nodig hebben, maar in verband met diefstal geen hele

tassen maar alleen losse stukken en dingen die men echt nodig heeft. 's Morgens kan men na de overdracht van de nieuwe dienst, zo rond 08.00 uur, weer bij de bagage. De toegang tot de bagage is een taak die we er later bij hebben gekregen. Het werd eerst door de vreemdelingendienst verzorgd. Die zitten in een andere gebouw en dat was te lastig. Wij hebben het toen overgenomen. De vreemdelingendienst neemt wel de bagage in bij binnenkomst in het AC en geeft de bagage terug bij het verlaten van het AC. Bij binnenkomst wordt de bagage door de vreemdelingendienst gecontroleerd en gevaarlijke zaken worden er uitgenomen."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Er zijn een paar momenten per dag dat er geregelde toegang is tot de bagage. Om beurten kunnen mensen dan bij hun bagage. Iedereen kan daar gebruik van maken. Daarbuiten kan dat ook, als het wordt gevraagd op een moment dat het de beveiliging uitkomt. De vreemdelingendienst of de beveiliging is daar altijd bij. Zolang de beveiliging soepel met deze regeling omgaat, voldoet deze methode. Kleding, lectuur, dat zijn de dingen die het meest uit de bagage worden gehaald. Bagageboxen, die altijd toegankelijk zijn, zou ook een goede oplossing zijn. De bagage is immers al bij binnenkomst gecontroleerd."

o. Medische voorzieningen

Hoofd AC:

"De verantwoordelijkheid voor de medische voorzieningen van het AC ligt bij de GGD. In de avonden is er een achterwachtdienst. De oproep van de arts geeft geen problemen, voor zover ik weet. Men is tevreden over de GGD. Wanneer een asielzoeker niet in staat zou zijn om gehoord te worden, wordt dit onderzocht door een arts van de GGD. Deze vorm van adviesaanvragen is vastgelegd in het contract met de GGD."

Medewerker Beveiliging:

"Wij hebben een EHBO-diploma, bedrijfshulpverlening en reanimatie. Iedereen, op wat nieuwe beambten na, heeft deze cursussen gevolgd. EHBO en reanimatie zijn verplicht. De mensen die het niet hebben, krijgen een cursus. Het gebruik van de EHBO in de praktijk is heel verschillend. Soms mensen in een stabiele zijhouding leggen. Mensen geruststellen komt het meeste voor. Bijvoorbeeld als mensen zichzelf iets aandoen. We nemen dan zonodig spullen af, kalmeren ze en verlenen eerste hulp totdat de GGD komt. Wij zijn er altijd het eerste bij. Als mensen zich niet lekker voelen, brengen wij mensen naar de medische dienst. We schatten wel even in of het direct nodig is. Dat leer je in de loop der jaren. Mocht er spoed bij zijn, dan wordt de medische dienst opgeroepen en verlenen wij eventueel eerste hulp. 's Nachts verlenen we eerste hulp. Indien nodig bellen we de achterwacht. Dat is de meldkamer die de dienstdoende arts inschakelt. Wij geven onze bevindingen

aan de arts door. Wij stellen geen diagnose, want we zijn geen arts en daar niet voor opgeleid. Indien nodig komt de arts naar het AC.

Wij hebben goede ervaringen met de medische dienst. De medische dienst reageert vlot en ze hebben goede voorzieningen. Er komt geloof ik nu ook een arts één keer per week, voor een spreekuur. De medische zorg is in de loop van de tijd verbeterd."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"VluchtelingenWerk ontvangt signalen in de wachtruimte naar aanleiding van vragen van een asielzoeker of constateert zelf dat er iets loos is met een asielzoeker. We vragen zelf aan de GGD of we met iemand kunnen langskomen of vragen aan de beveiliging of ze dat willen doen.

De GGD gaat actief om met informatie over mogelijke ziekte of medicijnen die in de bagage zit. Er zijn twee verpleegkundigen aanwezig. Mensen worden over het algemeen binnen redelijke tijd geholpen.

Er zou een arts aanwezig moeten zijn, die is er nu niet. Het is nu vaak een kwestie van pappen en nathouden. Uit medisch oogpunt wordt zelden een arts geraadpleegd. Wel als adviseur voor beantwoording van de vraag of iemand medisch gezien kan worden verwijderd uit het AC en op straat kan worden gezet. Die vraag wordt dan gesteld door de IND op eigen initiatief of nadat de SRA daarom heeft verzocht. Letterlijk luidt dan de vraag "of de vreemdeling gezien zijn gezondheidstoestand in staat is om te reizen naar het land van herkomst". Dat is iets anders dan advies geven over het zonder middelen en opvang op straat zetten van iemand. Bovendien vraagt beantwoording van die vraag ook weer een lange wachttijd.

Wat ik mis is de psychiatrische deskundigheid. Er is geen protocol wat te doen als iemand er psychisch slecht aan toe is. Onduidelijk is wie verantwoordelijk is.

Er wordt veel een beroep gedaan op de medische zorg. Wij horen van asielzoekers zelf dat er vooral in verband met hoofdpijnklachten, verkoudheden en stress om medische hulp wordt gevraagd.

's Nachts is er iemand oproepbaar. De GGD is er, dacht ik, tot half elf 's avonds."

p. Veiligheid

Hoofd AC:

"De beveiliging heeft een rol bij het verkrijgen van toegang tot de bagage, bij het krijgen van eten en toegang tot de medische zorg.

De IND huurt de beveiliging in en als u mij vraagt of ze nog specifiek worden geschoold door de IND, dat weet ik niet. Met de directie van het nieuwe beveiligingsbedrijf (...) is afgesproken dat er gekeken gaat worden naar aanvullende opleiding voor specifiek AC-werkzaamheden voor de medewerkers van dit bedrijf.

Het calamiteitenplan voor het AC is bijna gereed. Het ligt ter goedkeuring bij regionale directie Zuid-Oost. Na een paar kleine aanpassingen (inzake communicatie met de

media), gaat het naar de ondernemingsraad en vervolgens kan het worden geïmplementeerd. Het gaat om een calamiteitenplan en een plan voor de bedrijfshulpverlening.

De brandweer heeft de ruimten gescand en goedgekeurd. Eén à tweemaal per jaar komt de brandweer voor inspectie. Brandrondes (inspecties) worden dagelijks uitgevoerd door de beveiliging. De brandmeldcentrale wordt driemaal per jaar geïnspecteerd. Indien er storingen zijn, worden deze gemeld en snel opgelost."

Medewerker Beveiliging:

"De veiligheid is in het AC voldoende gewaarborgd. Er is altijd iemand aanwezig, altijd een aanspreekpunt. Mensen worden zelfs tegen zichzelf in bescherming genomen. Het is echter nooit helemaal te voorkomen dat iemand zichzelf iets aandoet. Bewegingsvrijheid is er helaas niet veel. Er zijn camera's in de wachtruimte, niet de recreatieruimte. De beelden komen bij de receptie binnen. Er komt een uitbreiding, zodat vrijwel overal camera's zullen hangen behalve in de slaapzalen in verband met de privacy. Daar komen dan deurverklidders. Een opengaande deur kan dan worden gesignaleerd.

De brandweer controleert een paar maal per jaar op eigen initiatief de brandveiligheid in het AC. Ze hebben ook naar de brandveiligheid van de slaapzalen gekeken. Daar zijn vaste normen voor.

Aanstekers worden overigens niet ingenomen, dat gaat te ver om ze dat ook nog af te nemen. Mensen hebben zelf vuur op zak.

Er bestaat een calamiteitenplan, maar dit is een oud plan. Het nieuwe plan is ter inzage beschikbaar en zal aan het eind van het jaar in werking treden. Er is een instructiemap. Die moet het personeel duidelijk maken wie wat moet doen in het geval van een incident of calamiteit.

Bij grote calamiteiten worden te allen tijde onder meer de directie, het hoofd van de beveiliging en de vreemdelingendienst op de hoogte gesteld.

Ook bij kleinere calamiteiten of incidenten weet men hoe te handelen. Een voorbeeld. Een man is uit het AC verwijderd maar probeert later weer binnen te dringen. Hij wordt agressief op het moment dat door de beveiliging wordt gezegd dat hij het terrein van het AC moet verlaten. De man pakt een steen en slaat een medewerker van de beveiliging op zijn hoofd. Tijdens de vechtpartij worden de teamcoördinator van de IND en de vreemdelingendienst gewaarschuwd, alsook collega's van de beveiliging. Men staat met elkaar in contact via de receptie. De vreemdelingendienst biedt assistentie. De man wordt overmeesterd. Ik word gebeld en ga gesprekken aan met de mensen. Aangegeven wordt dat een aanklacht kan worden ingediend. Er wordt nazorg geboden, waar ook gebruik van wordt gemaakt. Een beambte kon het niet meer aan nadat hij twee zelfmoordpogingen had meegemaakt en zelf tweemaal was aangevallen. De ervaring leert dat mensen dan vooral veel behoefte hebben aan praten. Dit kan zonodig met een professioneel iemand."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De taak van de beveiliging is in overleg met de afdeling beheer afgebakend. De taken zijn strikter geworden. De taak is beperkt tot toezicht en zo nodig optreden. Het verstrekken van medicijnen bijvoorbeeld gebeurt niet meer, tenzij in overleg met GGD. Er wordt meer afstand gehouden.

Er is over het algemeen een goed contact tussen VluchtelingenWerk en de beveiliging. We hebben de afspraak dat we elkaar aanspreken als er wat is.

Men streeft naar een goed klimaat in de wachtruimte; er is wel het dilemma dat er ook opgetreden moet kunnen worden. Aan de poort zien we de beveiligingsbeambten wel eens onbeleefd optreden tegenover asielzoekers en soms tegenover onze gasten. We hebben daar lang niet altijd zicht op. We weten ook niet hoe het toezicht tijdens de nacht is.

Mensen in de wachtruimte bevragen de beveiliging voortdurend. Niet alle beveiligingsmedewerkers gaan daar even goed mee om. De een beperkt zich tot zijn kerntaken, de ander gaat wel op de vraag in.

Er zijn allerlei plannen met betrekking tot calamiteiten en beveiliging klaar of bijna klaar, maar nog niet uitgezet. We zijn daar niet rechtstreeks bij betrokken. We hebben wel wensen neergelegd, bijvoorbeeld met betrekking tot het aanleggen van een alarm in de kantoorruimte van VluchtelingenWerk.

Bij brand weten we alleen in theorie wat we moeten doen; er hangen informatieborden.

In geval van calamiteiten of incidenten weet ik niet wie ik waarvoor moet bellen. De beste manier is hulp roepen of iemand van bijvoorbeeld de beveiliging of de vreemdelingendienst proberen te bellen.

In een van onze zes kantoorruimten ligt een portofoon. Het is nog maar de vraag of je die altijd kunt bereiken. Hij wordt nu bijna nooit gebruikt."

q. Slotopmerkingen en verbeter suggesties**Medewerker Beveiliging:**

"Ik zou nog willen opmerken dat ik graag zou zien dat mensen voor ze het AC inkomen eerst een tbc-test kregen. In het tentenkamp in Mill gebeurt het wel maar alleen als mensen daar langer dan negen dagen verblijven. Daarnaast hebben we ook met asielzoekers te maken die zich hier spontaan melden en nog niet in Mill geweest zijn. Het komt regelmatig voor dat wij mensen hier krijgen met tbc. Twee beveiligingsbeambten hebben tbc opgelopen. Zoals het nu gaat, is het niet goed. De GGD heeft dit ook aangekaart. Heeft iemand een besmettelijke ziekte of vermoedt men dat iemand een besmettelijke ziekte onder de leden heeft dan is het niet mogelijk om die in quarantaine te leggen. Er is wel een aparte slaapzaal, een kamer voor zieken, en daar komt dan een oranje driehoek op maar de beveiliging weet verder niets. Wij zouden graag weten wie het betreft, bijvoorbeeld aan de hand van een foto, zodat indien iemand toch de ziekenboeg wil verlaten terwijl hij daar dient te blijven wij de mogelijkheid hebben iemand terug

te sturen. Op zo'n moment gaat het algemeen belang voor het individueel belang. Maar het lukt ons niet om dit te regelen en daardoor lopen wij risico."

3. Nadere reactie hoofd AC

1. Bij brief van 29 november 2000 deelde het hoofd van het AC onder meer nog het volgende mee naar aanleiding van aan hem op 17 november 2000 gestelde nadere vragen:

"Medische zorg

1. Zoals aangegeven in de brief van 25 augustus jl. wordt de medische zorg op het Aanmeldcentrum Rijsbergen verzorgd door de GGD West-Brabant. Middels een contract zijn er 6100 uren aan verpleegkundige hulp te verspreiden over zeven dagen per week van 07:30 uur tot 22:30 uur. Daarnaast is er een artsenspreekuur op maandag van 16:00 uur tot 18:00 uur, op donderdag van 09:00 uur tot 11:00 uur en op vrijdag van 14:00 uur tot 17:00 uur. Voorts is in geval van nood een arts 24 uur per dag oproepbaar. De medische dienst op AC Rijsbergen beschikt over twee ziekenboegen en een behandelkamer. Daarnaast is er de nodige apparatuur aanwezig en draagt men zorg voor medicijnen.

(...)

3. De IND kan de GGD de volgende vragen voorleggen met het verzoek een medische advies uit te brengen: De vraag of aan een asielzoeker al dan niet opvang dient te worden verleend bij zaken van herhaalde aanvragen of Dublin-claimanten. Dit wordt getoetst door vast te stellen of er sprake is van zeer schrijnende humanitaire omstandigheden. Hierbij wordt met name gedacht aan: direct medisch noodzakelijke noodhulp. De vraag of uitzetting/verwijdering van een asielzoeker gelet op zijn of haar gezondheidstoestand verantwoord is te achten. Het gaat hierbij in principe om alle zaken die zich inhoudelijk voor afdoening binnen de AC-procedure lenen. De kernvraag hierin is: is iemand feitelijk in staat om te reizen. Dit wordt getoetst aan de hand van artikel 25 Vreemdelingenwet. De vraag of iemand feitelijk in staat is te worden gehoord in zaken waarvan de IND voornemens is een nader gehoor af te nemen, met andere woorden: de toetsing is of iemand in staat is om te worden gehoord omtrent zijn of haar vluchtmotieven. Een kopie van het (aanvullend contract) inzake medische advisering is bijgevoegd.

4. Overleg tussen IND en GGD vindt op twee verschillende terreinen plaats. In de eerste plaats is er een tweemaandelijks overleg tussen Hoofd Beheer ACR en de coördinator van de GGD-verpleegkundige. In dit overleg wordt alles besproken wat de rol van de verpleegkundigen op het AC aangaan, ondermeer klachten, wijzigingen in IND-beleid enzovoorts. Voorts vindt twee- à driemaal per jaar een overleg plaats tussen GGD-artsen, BMO-ACR, plv. unitmanager ACR en een juridisch medewerker van het COA inzake de (gang van zaken omtrent) medische advisering binnen de AC-procedure.

Dagbesteding

In de wachtruimten bestaat het aanbod aan televisiezenders uit een muziekkzender (MTV/TMF), een sportzender (Eurosport) en Kindernet. Het is de bedoeling dat in iedere wachtruimte een andere zender wordt aangeboden, zodat de asielzoeker kan kiezen. De afstandsbediening van de televisie is in beheer bij de medewerkers van de beveiliging. Daarnaast heeft het recreatieteam van VluchtelingenWerk in één van de wachtruimtes een videobox, alwaar zij video's kunnen (laten) vertonen. Voor de kinderen is er ook in de crèche een video waar zij kinder(teken)films kunnen kijken.

Huisregels

1. Huisregels voor asielzoekers zijn noodzakelijk teneinde het verblijf voor een ieder op het AC -naar omstandigheden- zo aangenaam mogelijk te maken. De asielzoekers zouden op de hoogte moeten zijn van het rookbeleid (niet in de wachtruimten, maar buiten), de tijden waarop de slaap- of doucheruimten open zijn, de tijden waarop de maaltijden verstrekt worden en welke maaltijden (brood of warm), de mogelijkheden om spullen uit de bagage te halen, de mogelijkheden (en daarbij behorende consequenties) om het Aanmeldcentrum te verlaten, de tijden waarop het recreatieteam van VluchtelingenWerk aanwezig is, de tijden waarop de crèche geopend is en voor wie die bedoeld is, wat te doen ingeval van calamiteiten en hoe en wanneer asielzoekers een beroep kunnen doen op de medische dienst van de GGD.
2. De wijze waarop asielzoekers thans geïnformeerd worden over de huisregels in het AC is voor verbetering vatbaar."

2. Op 8 maart 2001 deelde het hoofd van AC Rijsbergen telefonisch mee dat het calamiteitenplan (zie hiervoor onder 2.p.) op 1 december 2001 in werking was getreden.

III. AC SCHIPHOL

1. Inleiding

Het AC Schiphol werd op 10 oktober 2000 voor een rondleiding door het centrum en het horen van het Hoofd van het AC bezocht door medewerkers van de Nationale ombudsman. Tijdens de rondleiding werd, door een medewerker van de IND, de op schriftgestelde huisregels voor asielzoekers aan de medewerkers van de Nationale ombudsman overhandigd. Daarnaast werden op 2 november 2000 een werkbegeleidster van VluchtelingenWerk en op 15 november 2000 een beveiligingsbeambte gehoord.

Het AC Schiphol kent verschillende wachtruimten. Een wachtruimte bij de vreemdelingendienst. Voorts een wachtruimte waar asielzoekers verblijven tijdens de behandeling van het eerste gehoor, en een wachtruimte voor asielzoekers wiens asielverzoek inhoudelijk wordt behandeld in het AC. Tot slot een wachtruimte voor asielzoekers die worden overgebracht naar een OC voor de verdere behandeling van het asielverzoek. Het AC heeft zeventig slaapplekken en is daarmee het kleinste van de drie bij dit onderzoek betrokken AC's.

2. Verklaringen en bevindingen

Hieronder volgt de weergave van de verklaringen afgelegd door het Hoofd van het AC, een beveiligingsbeambte en een werkbegeleidster van VluchtelingenWerk. De verklaringen zijn gerangschikt naar onderwerp. De onderwerpen die aan de orde komen zijn: opleiding en werkervaring, contact met de ketenpartners, asielprocedure en opvang, duur van het verblijf, inrichting van het AC, hygiëne, douchen, slapen, scheergerei, dagbesteding, crèche, eet- en drinkvoorzieningen, huisregels, toegang tot bagage, medische voorzieningen, veiligheid en slotopmerkingen en verbeteringsuggesties. Bij een aantal onderwerpen is tevens de eigen waarneming van medewerkers van de Nationale ombudsman opgenomen.

a. Opleiding en werkervaring

Hoofd AC:

"Na de middelbare school heb ik de Hogere Hotelschool in Maastricht gevolgd. Daarna heb ik bedrijfskunde gestudeerd in Groningen. Vervolgens heb ik zes jaar bij Unilever gewerkt; ik hield mij daar bezig met intern advieswerk, advieswerk bij reorganisaties en international development. Verder heb ik bij Unilever plannen opgezet om fabrieken in Oost-Europa over te nemen.

In 1995 ben ik bij het Gevangeniswezen (DJI) van het Ministerie van Justitie gaan werken; ik heb daar directiefuncties vervuld. Ik heb gewerkt als plaatsvervangend unitdirecteur in de P.I. Over-Amstel en als unitdirecteur in de P.I. De Schie. Na drie jaar, in juni 1998, heb ik de overstap naar de Immigratie- en Naturalisatiedienst van het Ministerie

van Justitie (IND) gemaakt. Op 1 juni 1998 ben ik begonnen als hoofd van het Aanmeldcentrum (AC) Schiphol.

Nadat ik op het AC ben gaan werken, heb ik aan de Universiteit van Amsterdam het vak vreemdelingenrecht gevolgd.

Als belangrijkste taak van een hoofd van een AC zie ik het scheppen van voorwaarden waaronder anderen hun werk kunnen doen.

Ik heb de algemene leiding van het AC Schiphol. Mijn plaatsvervanger stuurt de dagelijkse gang van zaken aan. Mijn blik is meer extern gericht. Ik neem deel aan landelijke overlegvormen, waaronder het AC-hoofdenoverleg waarvan ik voorzitter ben. Er is overigens tegenwoordig ook een AC-overleg voor de plaatsvervangers van de hoofden.

Op het moment dat ik op het AC Schiphol kwam werken, was er een behoorlijk verstoorde relatie met de rechtshulp. Er bestonden andere beelden over asielzoekers bij bijvoorbeeld de IND-medewerkers aan de ene kant en de rechtshulp aan de andere kant. Ik ben daar toen actief in gaan investeren, vanuit het idee dat we hier allemaal in feite werken voor de asielzoeker. Er bestaan nu geen verstoorde verhoudingen meer in het AC Schiphol met de rechtshulp (SRA).

Verder moest ik me eigenlijk direct vanaf mijn aantreden bezighouden met herhuisvesting van het AC Schiphol, dit naar aanleiding van invoering van de 48-uurs-procedure.

Twintig procent van de asielverzoeken wordt op het AC zelf afgedaan. Er is daar meer ruimte voor dan voorheen. Voorheen hadden we slechts 24 uur die ook nog eens niet mochten worden overschreden. Nu is er meer rust in de procedure gekomen. We zijn hier om volstrekt kansloze asielverzoeken er uit te halen. Ik durf te zeggen dat dit AC nagenoeg alle kansloze zaken er tussen uit weet te vissen. Er zit wellicht nog iets groei-mogelijkheid in.

Tot slot heb ik bemoeienis met opleidingen.

Medewerker Beveiliging:

"Ik heb bij (een beveiligingsbedrijf; N.o.) mijn basisdiploma beveiliging gehaald. Momenteel ben ik bezig met het behalen van mijn vakdiploma beveiliging.

Ik ben sinds oktober 1990 in dienst bij (de beveiliging; N.O.). Sinds oktober 1999 werk ik als beveiligingsmedewerker bij het AC Schiphol. Daarvoor was ik gedurende viereneenhalf jaar werkzaam bij (...). Vervolgens heb ik een half jaar bij (...) gewerkt en daarna gedurende vijf jaar als beveiligingsmedewerker (...) in Amsterdam.

De beveiligingsmedewerkers op het AC Schiphol lopen continu rondes door het gebouw. We fungeren als de vraagbaak voor de asielzoekers. Doordat wij continu rondlopen langs de wachttruimtes, zijn wij degenen die ze het meest zien en dus word je automatisch veel aangesproken door de asielzoekers. Als de mensen in de wachttruimtes vragen hebben, helpen we zo veel mogelijk. Ze laten dit merken door bijvoorbeeld op het raam te kloppen. We lopen dan even naar binnen. Als ze bijvoorbeeld een advocaat willen spreken, geven we dat door aan de Stichting Rechtsbijstand Asiel (SRA). Als ze kleding willen verschonen, lopen we even naar de vreemdelingendienst

met de vraag of dat mogelijk is. We begeleiden de mensen in dat geval naar de vreemdelingendienst.

We lopen ook af en toe naar binnen om de toiletten te controleren. Zijn ze nog schoon? Zit er niet iemand te roken op het toilet?

We verstrekken de warme maaltijden. Voeding voor de baby's verzorgen we ook. Verder begeleiden we de mensen naar de slaapvertrekken.

De asielzoekers hebben of zelf sigaretten bij zich, of ze krijgen eens in de twee uur van ons een sigaret.

Ze hebben zelf geen vuur op zak. Dat is te gevaarlijk; er lopen immers veel kleine kinderen rond. De beveiligingsmedewerkers delen vuur uit. Als asielzoekers zelf sigaretten hebben, kunnen ze even op het raam kloppen om aan te geven dat ze vuur nodig hebben. Alleen op de buitenplaats mag worden gerookt.

Medewerkers van (de beveiliging; N.o.) zijn 24 uur per dag aanwezig. We werken in wisselende diensten van acht uur.

We zijn hier gekomen met het team dat hier nu nog steeds werkt. Het verloop is niet groot. Er werken op dit AC zestien mensen in vaste dienst, die zijn onderverdeeld in vier ploegen. Iedere ploeg heeft een ploegleider en in ieder geval één vrouwelijke beambte. Verder zijn er nog een aantal reservemensen. Er is één hoofdbeveiligder. Ik ben zijn plaatsvervanger.

Mijn eerste indruk van het werk op het AC was die van een spannende. Het was nieuw en interessant. Ik hou wel van uitdagingen. In het begin was het ook een beetje aftasten en dat was wederzijds: zowel van onze kant als van de kant van de asielzoekers.

Men vertelt je wel wat er gaat gebeuren, maar theorie en praktijk verschillen hemelsbreed.

Mijn eerste indruk was verder dat het hier behoorlijk druk was. Het kan even rustig zijn, maar als er een nieuwe groep mensen komt is het hectisch. Dan is het even zoeken naar de juiste weg.

Eén van de leuke aspecten aan mijn werk vind ik dat je mensen blij kunt maken. Er komen hier mensen binnen die niets hebben. Het is erg prettig als je daar iets voor kunt doen. Dat komt bijvoorbeeld voor als mensen geen (goede) kleding hebben. Wij stappen dan naar VluchtelingenWerk en zorgen ervoor dat de mensen goede kleding krijgen. Ze zijn dan dolgelukkig met iets kleins.

Mensen komen hier gespannen binnen. Je probeert ze dan toch een beetje op hun gemak te stellen. Soms zie ik mensen in een wachtruimte zitten en dan zie ik al dat ze erdoorheen zitten. Ik stap dan op ze af en vraag wat er aan de hand is. Ik maak dus contact met hen. Ik wil ze ook laten zien dat ze niet bang hoeven te zijn voor ons. We zijn geen boemannen. Ze kunnen ons, tot op zekere hoogte, van alles vragen. Over de asielprocedure hoeven ze ons geen vragen te stellen; daar hou ik me buiten. Ze komen wel eens met vragen over wat er gaat gebeuren in het AC. In de wachtruimte van de vreemdelingendienst staat een videozuil met informatie, maar dat snappen ze soms toch niet. In zulke gevallen proberen we het nog eens uit te leggen. Maar zoals gezegd, over de juridische procedure weet ik niet veel. We communiceren met asielzoekers in

gebarentaal of in het Engels of Duits. Daarnaast werken er in het (beveiligings-; N.o.) team mensen van verschillende nationaliteiten. Zo werkt er bij ons een Armeniër, iemand die nagenoeg vloeiend Frans spreekt en iemand die Spaans spreekt. Zelf spreek ik redelijk Engels en Duits. Indien het helemaal spaak loopt, kunnen we een tolk inschakelen. Die loopt dan even met ons mee. Het is niet echt vaak nodig, maar we doen het wel eens. De meeste mensen die hier komen spreken toch wel Engels. Ik denk dat we zo'n twintig keer per jaar een tolk inschakelen en dan neem ik het nog ruim. Meestal komen we er zelf uit.

Afgezien van wat ik net vertelde, is je werk sowieso prettig als je in een goed team werkt. Dat is nu het geval.

Soms vind ik mijn werk lastig. Dat is het geval als ik heb geprobeerd de mensen iets duidelijk te maken en ze reageren er niet op. Een voorbeeld is de rommel die er wordt gemaakt. De asielzoekers zitten de hele dag in de wachtruimte. Er wordt van ze verwacht dat ze hun eigen troep opruimen. Als je dat twee keer hebt gevraagd en ze ruimen nog steeds niet op, is dat vervelend. Soms haal ik er dan een tolk bij en vraag ik het nogmaals met een tolk erbij. De ene nationaliteit begrijpt het beter dan de andere dat je je eigen rommel moet opruimen. Het is niet zo dat ik er een probleem mee heb om mensen erop aan te spreken. Wel vind ik het vervelend als ze je verzoek negeren. Iedereen kan toch zien dat er kinderen over de vloer in de rotzooi kruipen en dat er overal vuilcontainers staan.

In de huisregels is opgenomen dat je je eigen rommel moet opruimen. Ik snap dan niet dat ze zich er niet aan houden.

Onze taken staan op papier. De meeste andere ketenpartners weten wat onze taken zijn. Het is hen wel duidelijk, denk ik. Ze bellen ook wel eens op. Wanneer er bijvoorbeeld geen thee of koffie meer is, belt de VVN of de vreemdelingdienst ons op. Dan brengen wij even wat.

Ik weet niet of de ketenpartners een afschrift hebben van onze op schrift gestelde taken."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Ik ben aan de Universiteit van Amsterdam afgestudeerd als historica. Daarna heb ik een tijd als vrijwilliger bij VluchtelingenWerk op het AC gewerkt en als vrijwilliger bij Amnesty International. Vervolgens ben ik begonnen als coördinator van een antiracisme organisatie. Hierna ben ik gaan werken als werkbegeleider bij VluchtelingenWerk, eerst op een Opvangcentrum (OC), daarna op het AC Schiphol.

Ik denk dat ik nu ongeveer tweeënhalf jaar werkzaam ben binnen VluchtelingenWerk. Sinds ruim een jaar werk ik op het AC Schiphol.

Mijn taken bestaan uit het begeleiden van de vrijwilligers van VluchtelingenWerk die de werkzaamheden uitvoeren en het fungeren als contactpersoon en aanspreekpunt van VluchtelingenWerk. Naast mij werken er nog twee andere werkbegeleiders op het AC Schiphol.

Op het moment dat ik op het AC Schiphol kwam werken, was dit AC nog in een ander gebouw gevestigd. Ik vond het toenmalige pand kil en zakelijk. Dat vind ik overigens ook van het huidige gebouw.

Onze taken verschillen met die van VluchtelingenWerk-medewerkers op de land-AC's. Wij hebben weinig te maken met begeleiding en onderbrengen van mensen die een verzoek tot het treffen van een voorlopige voorziening hebben ingediend. Personen die een dergelijk verzoek in het AC Schiphol hebben ingediend, gaan naar het Grenshospitium, waar andere medewerkers van VluchtelingenWerk aanwezig zijn.

Onze hoofdtaken bestaan uit het geven van voorlichting aan asielzoekers, het bijwonen van intake-gesprekken en nadere gehoren, en de begeleiding van de asielzoekers daarna. Verder bestaat een deel van onze taak uit individuele en collectieve belangenbehartiging.

Aanwezigheid van iemand van VluchtelingenWerk bij intake-gesprekken komt niet vaak voor. Dit heeft niet onze hoogste prioriteit. We zijn eigenlijk alleen bij een intake aanwezig in bijzondere gevallen, bijvoorbeeld bij mensen met psychische of emotionele problemen, of wanneer iemand zegt een alleenstaande minderjarige asielzoeker te zijn en wij het idee hebben dat de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) daarover anders denkt.

VluchtelingenWerk is bij vijfendertig tot veertig procent van de nadere gehoren aanwezig. Wij bepalen zelf of onze aanwezigheid nodig of gewenst is. Daarbij speelt ook onze capaciteit een rol.

Het verslag van een gehoor wordt in het dossier van de asielzoeker en in ons eigen dossier opgeslagen.

De IND en de Stichting Rechtsbijstand Asiel (SRA) weten goed wat onze functie op het AC is. De beveiligingsbeambten, het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) en de vreemdelingendienst zijn daarvan iets minder goed op de hoogte.

We hebben op dit moment een goed contact met de SRA op het AC Schiphol.

Het meest interessante aan mijn baan in het AC vind ik de onvoorspelbaarheid van het werk. Op een OC kun je veel planmatiger werken. Op een AC weet je 's morgens niet wat er die dag allemaal gaat gebeuren. Dit heeft tevens tot gevolg dat je vaak zeer alert moet reageren op onverwachte gebeurtenissen.

Een moeilijk aspect van mijn werk vind ik de hardvochtigheid van het beleid en vooral wat dat voor effect heeft op de vrijwilligers. Het is zwaar werk."

b. Contact met ketenpartners

Medewerker Beveiliging:

"Er is geen gestructureerd overleg met de ketenpartners. Het enige contact dat er is, is als je elkaar op de werkvloer tegenkomt."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De verblijfsomstandigheden in het AC worden tijdens meerdere overleggen besproken. Het is een zorg die meerdere ketenpartners delen. De SRA, VluchtelingenWerk, de advocatuur en de IND hebben eens per zes weken overleg met elkaar. Daarnaast is er eens in de zes weken een operationeel ketenoverleg met de vreemdelingendienst, het COA, VluchtelingenWerk en de IND. Ook tijdens dit laatstgenoemde overleg komen de verblijfsomstandigheden ter sprake.

Verder hebben we nog eens per twee weken werkvloeroverleg, waarbij alle instanties die werkzaam zijn op het AC zijn betrokken. Tijdens dit overleg worden praktische zaken besproken.

Ik ben niet tevreden over de overleggen. Het vermoeden bestaat bijvoorbeeld dat de IND het werkvloeroverleg niet altijd even serieus neemt. De IND hoort de problemen van de ketenpartners aan. Daarna verdwijnen ideeën en voornemens al gauw in een grote bak en hoor je er nooit meer iets van.

We hebben veel overleggen, maar uiteindelijk verandert er weinig."

c. Asielprocedure en opvang**Hoofd AC:**

"Naar aanleiding van de invoering van de 48-uurs-procedure is het AC Schiphol naar een nieuw gebouw verhuisd. Dat is het gebouw waar we nu in zitten. We hebben nu eigen slaapzalen. Verder hebben we per fase van de asielprocedure een aparte wacht-ruimte. Voorheen hadden we - met uitzondering van een kleine ruimte voor de vreemdelingendienst - één grote wachtruimte. We hebben nu vier wachtruimtes, met vier buitenruimtes. Er is hierdoor veel minder spanning.

In tegenstelling tot voorheen hebben we nu voorzieningen in de wachtruimtes, zoals kindervideo's, spelletjes, wipkippen en warme maaltijden.

Voorheen hadden we geen stoelen met bijbehorende tafels. Nu wel.

We hebben de slaapopvang nu in eigen hand. We hebben daarbij bewust gekozen voor kleine slaapruimtes. Er zijn maximaal vier stapelbedden per slaapkamer. Voorheen, bij de Koninklijke Marechaussee, hadden we weinig ruimte. Als er geen slaapruimte was, moesten we mensen in een hotel plaatsen.

We hebben nu een (kleine) medische ruimte. We hebben nadrukkelijk gekozen voor de Medische Dienst Schiphol voor de curatieve zorg, omdat deze medische dienst bekend is met reizigers."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Ik heb de invoering van de 48-uurs-procedure meegemaakt. De verandering die dit met het oog op de verblijfsomstandigheden met zich bracht was het feit dat het AC in een ander (het huidige) pand werd gevestigd. In het vorige gebouw was één grote wacht-ruimte. Mensen in verschillende fasen van de procedure zaten bij elkaar in één zaal. Nu

zijn er meerdere, gescheiden wachtkamers. En de IND beschikt nu over eigen slaapgelegenheid voor asielzoekers."

d. Duur van het verblijf

Hoofd AC:

"Het is een uitzondering dat mensen hier meer dan vier nachten blijven. Uitzonderingen zijn bijvoorbeeld: als mensen behoefte hebben aan een second opinion en er is op dat moment geen rechtshulp voorhanden, en de gevallen dat mensen moeten worden overgeplaatst naar een opvangcentrum (OC) maar dat dezelfde dag niet meer kan. In deze beide gevallen blijven de mensen één nacht extra hier. De alleenstaande minderjarige asielzoekers (ama's) verblijven hier gemiddeld korter dan anderen.

Ons systeem is erop gebaseerd dat we maximaal zeventig asielzoekers, inclusief kinderen, in huis hebben. Ons calamiteitenplan en ons brandweerplan zijn daar op gebaseerd.

Het komt voor dat alle zeventig plaatsen bezet zijn en er zich weer nieuwe mensen aanmelden. In dat geval blijven mannen soms een nacht op Schiphol. Vrouwen en kinderen hebben voorrang op mannen om hier te komen. Soms wordt men in een hotel geplaatst. Soms, als het aanbod te groot is, verblijven mensen één of twee nachten in het Grenshospitium."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De gemiddelde verblijfsduur in het AC Schiphol van mensen die in het AC-traject zitten, is vier á vijf dagen. Indien een zaak van een asielzoeker uiteindelijk in het AC is afgedaan, vertrekt men - als het goed is - dezelfde dag of de volgende ochtend uit het AC Schiphol. Mensen die naar een OC gaan verblijven gemiddeld twee á drie dagen in het AC. Soms loopt dit op tot vijf dagen.

Op dit moment verblijven mensen veel langer dan vier à vijf dagen in het AC. De laatste maand zit het Grenshospitium vol, waardoor asielzoekers soms wel tien dagen in het AC Schiphol verblijven. We hebben dit aangekaart bij de IND, maar hiermee is vervolgens niets gebeurd.

VluchtelingenWerk heeft een tijd lang bijgehouden hoelang mensen moesten wachten op de intake. Daaruit bleek dat mensen af en toe al 48 werkuren moesten wachten op de intake.

We hebben verder geen concreet cijfermateriaal voorhanden.

Het oplopen van de wachttijden kan te maken hebben met een gebrek aan tolken, de beschikbaarheid van ambtenaren (ziekte, vakantie), en problemen met apparatuur/stroomstoringen. Ook de rechtshulp kan vertragingen veroorzaken, maar dit heeft dan weer veelal te maken met gebrek aan een tolk of de drukte op het AC waardoor er teveel zaken tegelijkertijd worden aangemeld bij de SRA."

e. Inrichting AC

Hoofd AC:

"Er zijn geen algemene richtlijnen voor de inrichting van een AC. We hebben hierover wel afspraken gemaakt met de AC-hoofden en met de afdeling Facilitymanagement. In de wachtruimtes van het AC Schiphol zitten de stoelen en tafels aan elkaar vast. Langs de wanden staan rijen banken die ook aan elkaar vastzitten. Losse stoelen zou chaos opleveren. De stoelen zitten niet vastgeklonken aan de grond. Ik denk erover om dat in het nieuwe AC wel te doen.

De rijen stoelen langs de wand hebben geen kuipjes meer, zodat mensen erop kunnen slapen. Alleen in de wachtruimte van de vreemdelingendienst hebben de stoelen nog kuipjes. Hier verblijven de mensen één á twee uur. In de OC-wachtruimte wachten mensen maximaal een paar uur. In de andere wachtruimtes zitten ze gemiddeld twee dagen. Ook de bedden in de slaapzalen zijn niet vastgezet aan de grond."

Medewerker Beveiliging:

"Ik vind de verblijfsomstandigheden voor asielzoekers op het AC Schiphol goed. Er zijn veel voorzieningen: er is een tv, een koffiemachine, een kindervideo, er zijn voldoende toiletten. Men zit droog, men zit warm. Wat wil men nog meer? Verder is er brood en melk in de koelkast. De koelkast is altijd gevuld en men kan te allen tijde iets pakken. Ook wordt er rekening gehouden met de verschillende geloven: er wordt geen varkensvlees aangeboden. Er is alleen kalkoen en kaas.

De meubels en ook de televisie in de wachtruimtes staan los van de grond. Ik had liever gezien dat alles vast zou zitten. Ik zeg dat vanuit veiligheidsoogpunt. Al die verschillende nationaliteiten bij elkaar kunnen best eens botsen. Als iemand door het lint gaat, weet ik niet wat er gaat gebeuren. Vorige week zat er één tegen een kinderbedje te schoppen. Verder zijn er geen incidenten geweest met meubilair.

Ik weet niet of de meubels in het nieuwe AC wel aan de grond bevestigd worden."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De wachtruimtes hebben een strakke en zakelijke inrichting. De afscheiding tussen de wachtruimtes en de gang is een grote ruit, zodat de wachtende asielzoekers de hele dag onderworpen zijn aan "aapjes kijken".

De voorziening om te bidden vind ik slecht. In een hoekje van de wachtruimtes zijn de windhoeken aangegeven en daar moet je dan maar gaan zitten. In Europese letters, dus voor velen onbegrijpelijk. En er is geen enkele privacy. Ik zie liever een aparte bidruimte. Er heeft een tijdje een kamerscherm omheen gestaan, maar daar gingen mensen achter slapen en dat was ook weer niet de bedoeling.

VluchtelingenWerk zou graag net als in het AC Rijsbergen voorzieningen willen als tijdschriften, kranten en spelletjes. In het AC Schiphol doen ze hierover moeilijk. Het heeft bijvoorbeeld vrij lang geduurd voordat er een spel kaarten de wachtruimte in mocht. Kaarten zou volgens de IND kunnen leiden tot gokken en onrust.

Kranten worden niet toegelaten, omdat asielzoekers hierin mogelijk informatie over het land van herkomst tegenkomen en dat zou ook weer onrust kunnen veroorzaken.

Op de televisie kan men enkel kijken naar cartoons en Eurosport.

Ik ben tevreden over de slaapvoorzieningen. De slaapkamers zijn klein. Er hoeven niet al te veel mensen op één kamer. Verder zijn er goede en voldoende sanitaire voorzieningen.

Over de wachtruimtes ben ik iets minder te spreken: het meubilair is niet goed, er wordt slecht schoongemaakt, en er is te weinig te doen voor de mensen. Soms is het een zwijgenstal in de wachtruimtes.

VluchtelingenWerk krijgt met enige regelmaat klachten over verblijfsomstandigheden in het AC. De klachten hebben betrekking op onder meer: wachten en niets te doen hebben, sigarettenbeleid (elke twee uur krijgen asielzoekers één sigaret) en het voedsel.

De beveiligingsbeambten hebben niet genoeg kennis van het proces. Het komt voor dat een asielzoeker uren in gehoor heeft gezeten, en om die reden drie of vier sigaretten is misgelopen. Het gevolg kan zijn dat de betrokken persoon dan alleen maar opgefokter raakt. Het sigarettenbeleid wordt strikt gehanteerd: zijn er om 10.00 uur sigaretten uitgedeeld, dan is de volgende uitdeelronde pas om 12.00 uur. Uitzonderingen worden niet gemaakt.

Zowel de uitvoering van de asielprocedure als de opvang zijn in handen van de IND. Dit levert soms problemen op, maar dat heeft meer te maken met de persoon dan met de organisatie die erachter staat. Sommige medewerkers van de IND kunnen moeilijk scheiden wat een zorgfunctie is en wat te maken heeft met het proces. Ik zie de problemen met name als de medische dienst moet worden ingeschakeld. Mijns inziens wordt de medische dienst soms niet ingeschakeld uit proceseconomische redenen."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

Alle wachtruimten hebben toegang tot een omheinde binnenplaats. In de wachtruimte bij de vreemdelingendienst en in de wachtruimte waar asielzoekers verblijven in afwachting van vervoer naar een OC staan langs de muren aan elkaar vastgeklonken plastic stoelen. Deze wachtruimten en het daarbij behorende sanitair ziet er schoon uit. De wachtruimte horend bij de behandeling van het eerste gehoor en de wachtruimte voor asielzoekers die wachten op de afhandeling van hun asielverzoek zijn voorzien van metalen banken tegen de muur en in het midden vijf tafels met daaromheen vastzittende stoelen. Ook deze ruimten en het sanitair zien er schoon uit.

f. Hygiëne

Hoofd AC:

"De doucheruimtes en de slaapruijntes worden iedere ochtend schoongemaakt. Wachtruimtes worden minimaal twee keer per dag schoongemaakt. Bij grote drukte wordt er wel eens een derde schoonmaakronde gehouden.

We verzoeken de asielzoekers de ruimtes schoon te houden. Dit verzoek staat ook in de huisregels vermeld.

We hebben wel eens een luizenplaag gehad. In dat geval trekken we een professioneel schoonmaakbedrijf aan.

Er vinden geen GGD-controles plaats. Tot nu toe hebben we geen vervelende dingen meegemaakt. We zitten erover te denken om in het nieuwe AC wel GGD controle te regelen, hoewel het niet wettelijk is verplicht."

Medewerker Beveiliging:

"Af en toe laat de hygiëne in het AC Schiphol te wensen over. Dat is ook niet zo vreemd, want er is niet continu een schoonmaakdienst aanwezig. Om 06.00 uur komt er een jongen van de schoonmaakdienst, hij blijft tot 15.00 uur. Hij maakt 's morgens vroeg alle wachtruimtes schoon en alle sanitaire voorzieningen, de slaapvertrekken, de kantoren. De wachtruimtes worden 's avonds niet schoongemaakt.

Als de wachtruimtes heel erg vies zijn, stap ik naar binnen met een bezem en laat de mensen zelf schoonmaken. Ik vind dat niet meer dan normaal. Voordat de warme maaltijden worden uitgedeeld, stap ik ook naar binnen en laat ik de mensen de tafels schoonmaken.

Als wij iets constateren, gebreken of zo, geven wij dat door aan de facilitaire dienst."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De hygiënische omstandigheden in het AC zijn wisselend te noemen. Ik vind zelf dat er slecht wordt schoongemaakt in met name de wachtruimtes, maar ook in ons kantoor bijvoorbeeld. Wachtruimtes hebben af en toe iets weg van een zwijnenstal en dat blijft dan zo gedurende drie dagen. De beveiliging vindt soms gebruikte luiers van een week oud. Het beleid is dat er drie keer per dag wordt schoongemaakt, maar ik vraag me af of dat daadwerkelijk gebeurt.

Soms zeggen we er wat van tegen de IND. De IND gaat vervolgens praten met de schoonmakers. Hierna gaat het een week beter. Daarna zakt het net zo hard weer in. Dat is één van onze frustraties. Je moet én zelf aan de bel trekken én er treedt daarna nog steeds geen structurele verbetering in. Het management van de IND komt niet echt in de wachtruimtes, dus zien ze het niet zelf."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

De hygiënische omstandigheden in de wachtruimten, slaapzalen, douches en toiletten waren tijdens het bezoek van medewerkers van de Nationale ombudsman goed. De medewerkers merken in dit verband op dat op het moment van het bezoek slechts ongeveer twintig volwassen asielzoekers en vijf kinderen aanwezig waren.

g. Douchen**Hoofd AC:**

"Volgens mij hoeven mensen hier niet in de rij te staan voor de douche of het toilet. We hebben relatief gezien veel douches. Ik heb liever iets te veel dan te weinig. Mensen douchen hier gemiddeld meer dan in land-AC's. Asielzoekers in dit AC komen rechtstreeks van Schiphol na vaak een lange reis.

De douches hebben een gewone kraan. In het nieuwe AC nemen we drukknoppen, want mensen draaien de kraan niet altijd weer dicht."

Medewerker Beveiliging:

"Het is mogelijk voor de asielzoekers om overdag te douchen. Dit is wel een uitzondering, dus het gebeurt alleen als de mensen een ongelukje of iets dergelijks hebben gehad. Daarnaast mogen mensen die nieuw binnenkomen overdag douchen. Ze kunnen dat dan aan de vreemdelingendienst of aan ons vragen. Nieuwkomers gaan dan eerst het traject van de vreemdelingendienst door: vingerafdrukken worden genomen en dergelijke. Daarna geven we aan de coördinator primair proces (CPP-er) door dat we iemand even meenemen naar boven om te douchen. De CPP-er is in dienst van de IND.

Er wordt veel gebruik gemaakt van de douche. Niet iedereen doucht. Mensen die niet douchen, willen nog wel eens behoorlijk ruiken. Dan geven we ze een duwtje in de rug van: "Hé joh, douchen." Af en toe is het gewoon nodig. Ze zijn het wellicht vanuit hun achtergrond of opvoeding niet gewend, maar je moet ook rekening houden met de medebewoners."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De mensen kunnen 's avonds douchen voordat ze gaan slapen. VluchtelingenWerk heeft geen klachten over de douches gehad.

Ik weet niet uit eigen ervaring of er veel gebruik wordt gemaakt van de douches. Volgens de beveiliging is dat niet het geval."

h. Slapen**Medewerker Beveiliging:**

"Op zich vind ik de slaapvertrekken in het AC Schiphol goed. Ook hier zou ik echter liever hebben gezien dat alles aan de grond zou vastzitten. Nu staan de bedden los. Verder had ik uit hygiënisch oogpunt liever zeil op de grond gezien. Er slapen hier immers kleine kinderen, die spugen en ga zo maar door.

Voordat de mensen gaan slapen, krijgen ze een slaappakket. Daarin zitten twee lakens, een handdoek, een kussensloop, shampoo, zeep en een tandenborstel met tandpasta erop. Als ze meer nodig hebben, zoals maandverband, lotion of luiers, kunnen ze dat vragen aan ons en krijgen ze dat. Er zijn ook sokken, slippers en weggooioverall. De meeste mensen kleden zich uit/om voordat ze in bed stappen. Vrouwen willen nog wel eens met kleren aan in bed gaan liggen.

In de regel gaan mensen om 22.00 uur naar de slaapzalen. Het komt voor dat er op het laatste moment nog een gezin of een moeder met kleine kinderen binnenkomt. Dan wachten de IND-medewerkers die de slaapplanning maken nog even totdat de nieuwkomers zijn gearriveerd. De IND-medewerkers houden met de indeling van de kamers rekening met gezinnen, maar ook met nationaliteiten. Je kunt niet iedereen bij elkaar zetten. De beveiligingsmedewerkers krijgen de planningslijst van de IND en nemen die mee naar boven.

Mannen en vrouwen worden apart naar boven gebracht. De mannen gaan eerst. Dat kan ertoe leiden dat hun vrouwen nog met drie of vier kinderen in de wachtruimte zitten. Wij zijn dan niet te beroerd om even zo'n kind op de arm te nemen. Mannelijke beveiligers lopen mee naar het vrouwenslaapvertrek en roepen de namen af. De rest van de verzorging op de vrouwenafdeling is voor de vrouwelijke beveiligingsbeambte.

Kinderen gaan dus ook pas om 22.00 uur naar boven. Dat levert geen problemen op, want de kinderen slapen al op de banken in de wachtruimtes.

's Nachts is er continu iemand van de beveiliging boven. In principe gaan we niet de slaapkamers binnen. Dat doen we alleen als we vreemde geluiden horen.

Ik heb een aantal verbeteringsvoorstellen gedaan voor de nieuwe locatie. Zo heb ik voorgesteld om containers in de slaapvertrekken neer te zetten en om de mensen zelf hun bed te laten afhalen. Nu laten ze alles vallen en lopen ze weg. Ik kan mij best voorstellen dat mensen niet boven willen liggen in een stapelbed. Ze mogen in dat geval hun matras op de grond leggen. Dat vind ik geen probleem, maar dan moeten ze wel 's morgens even het matras terugleggen.

In het nieuwe gebouw worden nu daadwerkelijk containers geplaatst, zodat de mensen daarin hun gebruikte beddengoed kunnen deponeren."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Zoals gezegd, vind ik de slaapzalen en het bijbehorende sanitair voldoende. Ik vind het wel een probleem dat de slaapruijntes op een andere verdieping liggen. Als er iemand ziek is, kan hij niet overdag op bed gaan liggen. Ook hoogzwangere vrouwen zouden de gelegenheid moeten hebben om overdag, indien gewenst, op bed te gaan liggen. Er is echter niet genoeg personeel om iemand boven te laten zitten.

Overdag wordt er nooit een asielzoeker toegelaten tot de slaapruijntes. Er is geen aparte ziekenboeg. Wel is er een aparte slaapkamer voor zieke mensen. Maar dat is alleen voor 's nachts."

Eigen waarneming Nationale ombudsman:

De slaapgelegenheid is opgedeeld in acht slaapzalen met daarin vier stapelbedden (acht slaapplaatsen) en een slaapruijnte met zes niet-gestapelde bedden. In alle slaapzalen is er een ruime afstand tussen de bedden. Op het moment van het bezoek aan het AC waren de slaapzalen nog niet schoongemaakt maar desondanks zag het er netjes uit. De bijbehorende sanitaire voorzieningen waren fris en schoon.

i. Scheergerei**Hoofd AC:**

"In het AC Schiphol wordt op verzoek scheergerei uitgedeeld. In de huisregels staat dat men er om moet vragen. Dat gaat tot nu toe goed. 's Ochtends worden scheermesjes uitgedeeld. Voordat men naar beneden gaat, worden de mesjes weer ingenomen. Het is mij bekend dat andere AC's geen scheergerei verstrekken. Mogelijk heeft dit te maken met het aantal mensen dat in het AC verblijft. Met onze zeventig plaatsen zijn wij het kleinste AC. Toezicht is hierdoor gemakkelijker."

Medewerker Beveiliging:

" 's Morgens kunnen de mannen zich scheren. Iedere ochtend om 06.15 uur wordt in de doucheruimtes van de mannen scheerschuim door ons neergezet. Van ons kunnen ze scheermesjes krijgen. We tellen hoeveel mesjes we uitdelen en delen de mensen mee dat ze de mesjes na gebruik moeten inleveren. Wij staan klaar met een doos scheermesjes, dus ze zien dat ze er zijn. Er zijn nog nooit incidenten geweest met scheermesjes."

j. Dagbesteding**Hoofd AC:**

"Voor de volwassenen is er een tv en is er een aantal spellen. We hebben even een voetbalspel gehad. Dat was een groot succes, maar het ging snel kapot. Mensen slapen veel. Er zijn geen kranten in de wachtruimten. We hebben hier een grote diversiteit aan nationaliteiten. Kranten zijn hier denk ik niet gewenst. Mensen zitten hier niet zo lang en gedurende die periode moeten ze zich ook nog bezighouden met de procedure. Op tv zit bewust geen CNN-kanaal. Dit om confrontatie met nare beelden te voorkomen.

Medewerkers van de IND vertellen de mensen dat ze naar de tweede fase gaan. VluchtelingenWerk bemoeit zich er ook mee. Beveiligingsmensen houden het in de gaten.

In diverse opleidingen voor medewerkers wordt aandacht besteed aan psychosociale begeleiding.

Voor het voorkomen van spanningen is het belangrijk dat asielzoekers weten waar ze aan toe zijn. In de wachtruimte van de vreemdelingendienst wordt om die reden zoveel mogelijk informatie verstrekt.

Herkenbaarheid van de verschillende wachtruimtes zou daarnaast goed zijn. In het nieuwe AC wordt hiermee rekening gehouden.

We hebben er bewust voor gekozen om de wachtruimte voor asielzoekers van wie het asielverzoek in het AC wordt afgedaan groot te maken. Op die manier hebben de mensen het gevoel van ruimte.

Je moet echter ook toezicht kunnen houden (we hebben één keer een zelfmoordpoging meegemaakt), dus de ruimtes moeten ook weer niet te groot zijn en mensen moeten er niet te veel alleen kunnen zijn.

In het nieuwe AC willen we hoorkamers en wachtruimtes zo ver mogelijk scheiden.

Op verzoek kunnen mensen pen en papier krijgen. We wijzen mensen die het niet weten, op de aanwezigheid van rechtshulp."

Medewerker Beveiliging:

"De sfeer in de wachtruimtes is verschillend per wachtruimte. In de wachtruimte voor de eerste opvang zijn de mensen gespannen. Alles is dan nog vreemd voor de mensen. Als ze eenmaal hun eerste interview hebben gehad, zie je dat ze wat meer ontspannen raken. In de AC-wachtruimte loopt de spanning wel eens op. Ze weten dan zelf ook dat er iets niet in orde is.

Er zijn hier wel eens incidenten. U moet dan denken aan geschreeuw, tegen de ramen vliegen en traag doen als je iets vraagt. Zo mag je geen eten en drinken meenemen naar de slaapvertrekken, het komt voor dat ze toch nog op het allerlaatste moment melk pakken en dat op hun gemak opdrinken. Verder heb ik een zelfmoordpoging meegemaakt. Het betrof een man die net van zijn advocaat te horen had gekregen dat hij eruit moest. Hij sloot zich op in het toilet van de wachtruimte, werd agressief en probeerde zich op te hangen. In de tijd dat ik hier werk heb ik nog één andere zelfmoordpoging meegemaakt.

De mensen mogen geen pennen bij zich hebben. Een boek kan in principe wel. Het ligt er wel aan wat voor boek het is. Als men zelf boeken heeft, mogen ze die uit de bagage halen. Ze mogen geen kranten lezen. Ze zouden namelijk informatie over hun land uit de kranten kunnen halen en dat gebruiken in hun interview met de IND. Dat zou dan in hun voordeel kunnen werken.

Op de televisie wordt één zender getoond: Eurosport. Hiervoor is gekozen om agressie tegen te gaan. Met het EK-voetbal van afgelopen voorjaar hebben we de televisie wel op voetbal gezet. Zodra het journaal kwam, zetten we hem weer op een ander kanaal. Ook uit het journaal kunnen ze immers informatie over hun land halen.

Je kunt geen vechtfilms of erotische films in de wachtruimtes tonen. Mensen zitten daar toch vier dagen met elkaar en dan kun je toestanden krijgen."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De sfeer in de wachtruimtes is veelal gespannen, met name in de AC-wachtruimte. Het feit dat er in het AC Schiphol weinig tot geen afleiding is, leidt ertoe dat mensen zich alleen maar bezighouden met wat er nog boven hun hoofd hangt. De stemming is gestresst.

Gedurende het jaar dat ik nu als werkbegeleider in het AC Schiphol werk, zijn er drie zelfmoordpogingen gedaan in één van de wachtruimtes. Dat vind ik een hoog aantal. Er is geen plan opgesteld hoe te werk moet worden gegaan bij een poging tot zelfdoding.

Sinds kort is er een televisie in de AC-wachtruimte. Voor de kinderen zijn er wipkippen buiten.

Af en toe ligt er speelgoed, zoals blokken en lego, voor de kinderen in de wachtruimte. Dit speelgoed wordt er neergelegd door de beveiliging of door VluchtelingenWerk.

Ik vind niet dat VluchtelingenWerk de dagbesteding moet invullen. Wel vind ik het onze taak om bij de IND aan te kaarten dat er onvoldoende voorzieningen zijn.

Veel mensen zouden het liefst kranten of tijdschriften willen hebben maar dat zit er niet in. Iets meer kanalen op de televisie met bijvoorbeeld speelfilms zou prettig zijn. Verder zou ik graag spelletjes in de wachtruimtes willen hebben."

k. Crèche**Hoofd AC:**

"We hebben geen crèche. Mensen laten hun kind toch niet achter in de wachtruimte, of in de crèche. Ze komen net van Schiphol. En er zijn hier minder mensen dan op andere AC's. Je praat hier over anderhalf kind per dag. Op andere AC's zitten ze al weer enige dagen in het land. Vaak hebben IND-medewerkers meer last van kinderen tijdens een gehoor dan asielzoekers zelf. Wellicht maken we in het nieuwe AC in de verhoorkamer een apart hoekje voor kinderen."

Medewerker Beveiliging:

"Er is geen crèche op het AC Schiphol. Ik zou het goed vinden als er wel een crèche zou zijn. Dat zou veel meer rust geven in de wachtruimtes.

Voor de kinderen worden er kindervideo's gedraaid. Verder hadden we kleurplaten, kleurpotloden en spelletjes. De kleurplaten en -potloden zijn op dit moment op, maar ze zijn opnieuw besteld. Het probleem met dit soort voorzieningen is dat kinderen denken dat ze mogen houden wat ze krijgen. Op een gegeven moment is alles dan weer weg of op. Er is een bepaald budget voor dit soort voorzieningen, dus er kan niet eindeloos worden bijbesteld.

Voor volwassenen geldt hetzelfde. Als ik een pak kaarten neerleg, zijn die binnen twee dagen weg.

Wanneer de ouders in gehoor zitten let een medeasielzoeker in de wachtruimte op de kinderen of gaan de kinderen mee de gehoorkamer in."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Er is geen kinderopvang. Geen crèche: er zijn niet altijd kinderen, dus op zich begrijp ik het wel. Maar de SRA en VluchtelingenWerk hebben er wel voor gepleit om één persoon aan te nemen die permanent in de wachtruimte aanwezig is en zich bijvoorbeeld bezighoudt met de kinderen en ook let op calamiteiten.

Waar de kinderen nu blijven hangt af van de ouders: ze blijven achter in de wachtruimte, of gaan mee naar het gehoor. Als kinderen alleen in de wachtruimte achterblijven, gaan ze huilen en dreinen."

I. Eet- en drinkvoorzieningen

Medewerker Beveiliging:

"Ik vind de eet- en drinkvoorzieningen in het AC Schiphol redelijk. Er is van alles. Om 17.45 uur worden de warme maaltijden uitgedeeld. Om 17.00 uur halen wij de maaltijdenlijst op. Op deze lijst is vermeld hoeveel mensen er binnen zijn. We hebben babyvoeding voor kinderen tot één of twee jaar. Verder is er speciale melk voorhanden voor de echte baby's.

Alle ketenpartners weten dat de beveiliging om 17.45 uur de warme maaltijden uitdeelt. Gehoren worden dan stopgezet.

De maaltijden worden niet altijd opgegeten. Je zit met heel veel nationaliteiten; niet iedereen lust alles. Er zijn vier verschillende maaltijden. Mensen zitten hier normaal gesproken vier dagen, dus ze krijgen iedere dag iets anders te eten. Er is rekening gehouden met het moslimgeloof en Hindoes. Verder kan men aangeven een vegetarische maaltijd te willen. Alleen vind ik de informatieverstrekking daarover aan de mensen slecht. Ze weten vaak niet dat een vegetarische maaltijd tot de mogelijkheden behoort."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De avondmaaltijd, die bestaat uit een warme magnetronmaaltijd, is wel goed.

Over de maaltijden overdag krijgen we veel klachten. Overdag is er bruin brood met kaas. Dit soort eten zijn ze niet gewend en velen krijgen diarree. Het bruine brood met kaas en boter zou ik dan ook van het menu afhalen. Als mensen aangeven dat ze het brood echt niet lusten, geven wij ze nog wel eens een rol biscuit.

Mensen kunnen voor baby's speciale voeding vragen. Dit is niet bij voorbaat voorhanden. Verder is er niet iets speciaal voor kinderen. Er staat melk in de koelkast. Maar verder geen ander avondeten of zo."

m. Huisregels

Medewerker Beveiliging:

"Er zijn huisregels op schrift gesteld voor asielzoekers die in het AC Schiphol verblijven (zie **ACHTERGROND**, onder 4.). Bij binnenkomst worden de huisregels aan de mensen uitgereikt.

Ik vind het belangrijk dat er huisregels zijn. Je bent immers met een grote groep mensen van verschillende nationaliteiten. Als je dan geen regels hebt, wordt het een rommel. Iedereen zou dan maar doen waar hij zin in heeft.

Ik vind dat er in de huisregels in ieder geval moet zijn opgenomen dat men zich dient te gedragen en zich moet aanpassen aan de situatie. Er moet bijvoorbeeld instaan dat men de ruimtes schoonhoudt. We hebben hier wel een schoonmaakdienst, maar je kunt niet in iedere wachtruimte continu een schoonmaakdienst hebben.

Als de mensen binnenkomen, spreken ze de beveiliging niet gemakkelijk aan. Als ze in de wachtruimte van de vreemdelingendienst zitten, zijn sommigen behoorlijk schuchter. Aan de andere kant zijn er ook veel asielzoekers die al ervaring hebben en de regels, bij wijze van spreken, beter kennen dan ik.

De asielzoekers krijgen huisregels uitgereikt, maar ik leg de mensen zelf ook altijd nog even uit waarvoor ze bij ons terecht kunnen.

Mensen spreken daadwerkelijk de beveiliging aan. Vooral als ze sigaretten nodig hebben. Wat betreft het uitdelen van sigaretten is het niet zo dat we zeggen: slechts om de twee uur delen we sigaretten uit en daarop wordt geen uitzondering gemaakt. Als we zien dat iemand erg zenuwachtig is, gooien we er nog wel eens een extra ronde tussen door. Daarbij zeggen we dan wel dat dat een uitzondering is. Zouden we dat er niet bij zeggen, dan zouden ze verwachten dat ze ieder moment sigaretten kunnen krijgen. Het zou mooi zijn als de asielzoekers hier zelf sigaretten kunnen kopen, maar dat is niet te doen. Daarvoor zijn er te veel verschillende munteenheden. Je zou dan voor dertig á veertig landen wisselgeld nodig hebben."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Het AC Schiphol beschikt over op schrift gestelde huisregels. Na binnenkomst op het AC reikt de vreemdelingendienst de huisregels, een folder van de IND en een folder van het COA uit aan de asielzoeker.

Ik vind de huisregels een beetje lachwekkend. Belangrijke punten staan er niet in, maar wel onzinnige dingen als dat kinderen niet op de binnenplaats mogen plassen. Ik heb niet het idee dat er structureel is nagedacht over de inhoud.

Ik acht het van belang dat opgenomen zou zijn tot wie asielzoekers zich kunnen wenden met welke vragen en dergelijke. Dit is echter niet geregeld. Alles wordt doorverwezen naar de beveiliging, maar de beveiliging weet heel veel niet. In de huisregels staat eigenlijk met name beschreven wat men níét mag.

De IND had concept-huisregels aan de ketenpartners voorgelegd. Alleen de SRA en VluchtelingenWerk hebben commentaar geleverd. Enkele aanmerkingen van ons zijn meegenomen, maar aan lang niet al onze kritiek is tegemoetgekomen."

n. Toegang tot bagage

Hoofd AC:

"De drie AC's in Nederland hebben met elkaar de afspraak gemaakt dat bagage moet worden ingeleverd. Er is hiertoe besloten uit veiligheidsoverwegingen. Daarnaast zou het onoverzichtelijk worden als iedereen de bagage met zich meeneemt en de bagage door elkaar heen in de wachtruimtes e.d. zou liggen. We hebben meegemaakt dat spullen verdwijnen.

Als mensen spullen uit hun bagage nodig hebben, krijgen ze toegang tot hun bagage. Deze toegang vindt altijd onder begeleiding plaats.

Soms komen uit een bagagecheck toch nog scherpe voorwerpen.

Een bagagecheck vindt ook plaats uit hygiënische overwegingen om zonodig bederfelijke waar eruit te halen."

Medewerker Beveiliging:

"De bagage van de mensen wordt ingenomen. Als ze iets uit hun bagage willen hebben, kunnen ze dat tussen 09.00 uur en 11.00 uur vragen. Dat hebben we zo met de vreemdelingendienst afgesproken.

Men wil vooral toegang tot de bagage om schone kleding te pakken. In geval van calamiteiten, kunnen de mensen altijd toegang krijgen tot hun bagage.

De regel dat de asielzoekers in principe alleen tussen 09.00 uur en 11.00 uur bij hun bagage kunnen, wordt hen mondeling door de beveiliging meegedeeld.

Ik vind de regeling prima. Indien er geen beperking in tijd zou zijn, zou je de hele dag bezig zijn om mensen naar hun bagage te brengen. Je moet je aandacht ook aan andere dingen besteden."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Bagage wordt ingenomen en opgeslagen. Ik vind het op zich logisch dat bagage wordt opgeslagen. Voorheen werd er nog wel eens wat onderling gestolen. Probleem van het opslaan is echter dat je het de asielzoekers moeilijk maakt om bij hun bagage te komen. Ze moeten er iedere keer om vragen. Ze vragen het met name aan ons, omdat wij ze vaker spreken dan dat ze iemand van de beveiliging spreken.

De beveiligingsbeambten lopen één keer per twee uur een ronde door het gebouw. Ze delen dan sigaretten uit. Sommigen roken een sigaretje mee, of maken een praatje. Anderen delen sigaretten uit en gaan direct weer weg.

Op ieder moment, met uitzondering van vlak voor het slapen gaan, kan op verzoek toegang tot de bagage worden verkregen. Ik vind de uitzondering vreemd, want ik kan mij voorstellen dat je juist voordat je naar bed gaat spullen uit je bagage nodig hebt.

VluchtelingenWerk heeft de ervaring dat asielzoekers met name behoefte aan toegang tot hun bagage hebben om schone kleren te pakken of adressenboekjes als ze familieleden gaan bellen.

In principe mogen boeken niet worden meegenomen, in geval van een detectiveroman of zo wordt er niet zo'n probleem van gemaakt. Pennen mogen niet in wachtruimte worden meegenomen. Papier wel."

o. Medische voorzieningen

Hoofd AC:

"De Medische Dienst Schiphol draagt zorg voor de curatieve zorg in het AC Schiphol. Iedere dag houdt een ambulance-verpleegkundige van deze medische dienst hier spreekuur. Voorheen moesten mensen naar Schiphol toe. Dat gaf veel onrust.

Mensen kunnen worden aangemeld voor de medische dienst. De beveiligingsmensen nemen de verzoeken op.

Verpleegkundigen van deze medische dienst zijn anders opgeleid dan "gewone" verpleegkundigen. Ze zijn gewend om sneller beslissingen te nemen, sneller een arts erbij te roepen, en ze zijn gewend aan reizigers.

In het AC Schiphol is geen uitgebreide medicijnenkast. Die is op Schiphol zelf. Indien er medicijnen nodig zijn, kunnen die snel naar het AC worden gebracht.

Mensen kunnen zelf verzoeken om een arts. Het kan ook zijn dat de beveiligingsdienst, of VluchtelingenWerk tijdens een gehoor constateert dat iemand medische hulp nodig heeft.

Voor adviezen over eventuele aanwezige traumata hebben we een contract gesloten met GGD Amsterdam. De GGD geeft aan ons, het AC, een advies. Indien een trauma wordt geconstateerd kan iemand wellicht de AC-procedure niet in.

We hadden erop gerekend dat advies van de GGD vijf à zes keer per week nodig zou zijn. In de praktijk komt het veel minder vaak voor. Het is ook afhankelijk van de nationaliteit van de mensen die zich aanmelden bij de grens. Op dit moment komen er bijvoorbeeld veel mensen uit Siërra Leone: het is voorstelbaar dat die meer traumata hebben.

We besteden veel aandacht aan het herkennen van traumata. Ik ben ervan overtuigd dat we dit goed doen, veel beter dan een aantal jaren geleden. Dat horen we ook terug van de rechtshulp.

Alle AC's kennen dezelfde scheiding tussen curatieve zorg en adviserende zorg.

Er is een medisch protocol voor AC's. Dit protocol is opgesteld door het Bureau Medische Advisering."

Medewerker Beveiliging:

"Alle beveiligingsmedewerkers zijn in het bezit van een EHBO-diploma en/of BHV-diploma (Bedrijfshulpverlening). In dit AC zijn ook IND-medewerkers met een BHV-diploma.

Zodra de beveiliging een melding met betrekking tot medische problemen binnenkrijgt, schakelen we een BHV-er in en gaan er tevens zelf naar toe. Als we geen afdoende hulp kunnen verlenen, wordt er een ambulance ingeschakeld.

Als asielzoekers de medische dienst nodig hebben, kunnen ze dat melden aan ons of aan een andere ketenpartner. Wij maken hiervan melding op een daartoe bestemd formulier. Dit formulier gaat naar een coördinator primair proces van de IND (CCP-er). 's Om 14.30 uur kunnen ze dan naar het medisch spreekuur.

Er wordt veel gebruik gemaakt van het medisch spreekuur.

De beveiligingsmedewerkers blijven niet bij het gesprek. We brengen de mensen naar de spreekkamer, met een tolk. Soms gaat er een tolk mee die op het AC is, soms wordt per telefoon bijstand verleend door een tolk. Vervolgens gaat de deur dicht.

Indien iemand aangeeft dat hij hoofdpijn heeft, krijgt hij van mij een aspirientje tenzij hij erbij zegt dat hij een dokter wil zien. In dat laatste geval vul ik een formulier voor het spreekuur in. Ik beslis niet of iemand een dokter nodig heeft.

Indien iemand niet lekker wordt in de tijd dat er geen medisch spreekuur is, komt er een ambulance of een arts van Schiphol hiernaartoe. In zo'n geval komt eerst een BHV-er erbij en komen wij erbij. In gezamenlijk overleg bepalen we of er een ambulance of arts moet komen. Ik denk dat dat maximaal twee keer per maand voorkomt.

Indien asielzoekers medicijnen gebruiken, mogen ze die niet zelf bij zich houden. Stel dat iemand vier keer per dag een bepaald medicijn nodig heeft, dan delen de beveiligingsmedewerkers of de planningsmedewerkers vier keer per dag de voorgeschreven dosering uit.

Ik vind dat de medische zorg in het AC Schiphol goed is geregeld.

Er is weinig contact tussen beveiligingsmedewerkers en de medische dienst. Het is niet nodig dat wij de medische achtergrond van asielzoekers weten; de medische dienst hoeft ons dat dan ook niet te vertellen. Heel soms vraagt de medische dienst aan ons om iemand in de gaten te houden.

Het is vooral de CPP-er die contact heeft met de medische dienst.

De beveiligingsbeambten krijgen een tuberculosecontrole. Ik weet niet of asielzoekers een tbc-controle krijgen.

Een tijdje terug hadden we een aantal mensen met luizen. In dit soort gevallen zetten we deze mensen meteen apart, hun kleding wordt gewassen en ze krijgen van ons een wegwerpoverall. De medische dienst komt er direct bij. Ze krijgen shampoo. Ze moeten douchen. Ze blijven daar totdat de luizen weg zijn.

Verder vind je hier af en toe een verdwaalde kakkerlak of een vlo, maar schrikbarende dingen zijn niet voorgekomen."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Eén keer per dag, officieel tussen 14.30 uur en 16.00 uur, draait een ambulanceverpleegkundige spreekuur op het AC Schiphol. Wanneer een medewerker, van welke ketenpartner dan ook, signaleert dat iemand medische hulp nodig heeft, geeft hij dat aan op een formulier. Dit formulier leveren we in bij de CPP-er. De CPP-er beslist of iemand naar de medische dienst gaat of niet.

VluchtelingenWerk kan bijvoorbeeld tijdens een voorlichting van een asielzoeker te horen krijgen dat hij zich niet lekker voelt. Wij vragen dan of hij een dokter wil zien, of dat bijvoorbeeld een paracetamol voldoende is. Wil de betrokken persoon een dokter zien dan vullen we het formulier in en leveren die in bij de CPP-er. Het komt voor dat mensen toch niet naar de medische dienst gaan. Zo kan de CPP-er beslissen dat iemand niet mag gaan omdat hij de dag ervoor al is geweest.

Vijftien procent van de asielzoekers maakt gebruik van de medische dienst.

De verpleegkundige belt een arts indien hij dat nodig acht. De betreffende arts besluit of hij naar het AC komt of dat de betrokken asielzoeker naar een ziekenhuis moet worden vervoerd.

Als iemand 's nachts erg ziek wordt, wordt hij naar een ziekenhuis vervoerd. Indien de medische toestand niet ernstig is, wordt de betrokkene door de Koninklijke Marechaussee naar de medische dienst op Schiphol vervoerd.

Verder wordt er medisch advies verstrekt door de GGD van Amsterdam over onder meer de vraag of iemand in staat is op het AC te verblijven, naar het Grenshospitium te gaan of terug te vliegen naar het land van herkomst. Een arts van de GGD adviseert ten behoeve van de IND. Vanuit de advocatuur komt nog wel eens een verzoek om medisch advies. Ook VluchtelingenWerk kan advies van de GGD aanvragen.

Het spreekuur van de verpleegkundige draait sinds 1 juni 2000. Dit vind ik een hele vooruitgang, want daarvoor was er niets geregeld op het AC zelf. Wanneer medische hulp nodig was, moest er een dokter van de luchthaven langskomen. Het moest dan wel heel ernstig zijn, wilde er een dokter worden gebeld.

Wel heb ik mijn vragen over de bevoegdheden van een ambulanceverpleegkundige.

Verder vind ik het heel vervelend dat een CPP-er beslist of iemand naar de medische dienst mag. Een CPP-er is in dienst van de IND en heeft een dubbele rol. Een bezoek aan de medische dienst verstoort de procedure. Gevaar is dat deze verstoring de overhand krijgt in de beslissing of iemand naar de medische dienst moet. Bovendien is een CPP-er niet medisch onderlegd. VluchtelingenWerk heeft geen direct contact met de medische dienst.

Ik heb geen idee hoe de advisering door de GGD verloopt. Van een advocaat heb ik wel eens gehoord dat het nergens op slaat. De arts zou niets weten van de asielprocedure

of de waarde van een nader gehoor. VluchtelingenWerk heeft wel aangegeven graag met de arts te willen praten om te weten wat er nou precies gebeurt."

p. Veiligheid

Hoofd AC:

"De beveiligingsmensen die op het AC Schiphol werken, zijn externen. Wij huren ze in van een particulier beveiligingsbedrijf (...).

Een regionale beveiligingsfunctionaris van de IND heeft met dit bedrijf regels opgesteld.

De IND verzorgt ook de opleiding van de beveiligingsmensen.

We hebben een persoonlijkheidsprofiel opgesteld. In een AC speelt bejegening immers een heel belangrijke rol. Ik heb nadrukkelijk besproken wat ik van hen verwacht en daar zijn de mensen ook op geselecteerd.

De beveiligingsmensen hebben een grote variëteit aan taken. Ze zijn er uiteraard voor de beveiliging, maar tegelijkertijd functioneren ze ook als aanspreekpunt voor de asielzoekers. Je ziet deze diversiteit aan taken nu ook wel bij ziekenhuizen. Ze zijn vooral doorgeefluik van vragen. Het moet ook weer niet te gezellig worden. In het begin kwam het wel eens voor dat ze uren in de wachtruimte met mensen zaten te praten en werk van VluchtelingenWerk gingen doen.

De beveiligingsmensen delen ook het eten uit, en sigaretten en vuur op verzoek.

Het blijkt dat veel beveiligingsmensen het sociale aspect van dit werk ook prettig vinden.

Ik wil wel dat de beveiliging in uniform loopt. Het moet duidelijk zijn dat het externe mensen zijn. Het huidige beveiligingspersoneel is heel toegankelijk.

We hebben weinig incidenten.

Ook het feit dat asielzoekers zich tot mensen in uniform moeten wenden met hun vragen, levert weinig incidenten op. Soms kunnen met name jonge West Afrikaanse mannen dwingend gedrag vertonen. Huisregels moeten hun dan toch worden uitgelegd. Dit heeft wel eens tot een incident geleid. Maar verder gebeurt er weinig schokkends. Soms moet ik de beveiliging er juist op wijzen dat het ook om de beveiliging gaat.

Tussen 07.30 uur en 22.30 uur zijn er altijd IND-ers in het AC Schiphol aanwezig.

We houden werkoverleg met het beveiligingspersoneel. Ik heb daarnaast periodiek overleg met het beveiligingsbedrijf.

Het AC Schiphol heeft een calamiteitenplan. Het plan is niet speciaal geschreven voor het luchthavengebied. We hebben gevraagd aan de brandweer wat nodig is. Eén van de unitmanagers heeft 's nachts piketdienst. Ik en het plaatsvervangend hoofd zijn achtervang.

De brandveiligheid is hier geregeld."

Medewerker Beveiliging:

"Voordat wij als beveiligingsmedewerkers (...) op het AC Schiphol kwamen werken, hebben we een voorlichting gekregen van IND-medewerkers. Zij deelden ons in grote lijnen mee wat ons hier stond te wachten. Ze vertelden dat de asielzoekers vanaf de

luchthaven Schiphol hiernaar toe gebracht worden en dat ze dan de asielprocedure ingaan. Er is ons niets verteld over de juridische procedure in het AC. Wat zich hier op juridisch gebied precies afspeelt, weet ik dus niet.

Daarnaast hebben we een tweedaagse training voor het omgaan met agressiviteit gevolgd. Mensen zitten toch een tijd lang in één ruimte en dan kunnen er spanningen ontstaan. In de training werd gewerkt met rollenspelen die erg met de dagelijkse gang van zaken overeen bleken te komen. Alle (beveiligings-; N.o.) medewerkers hebben deze cursus gevolgd.

Verder hebben we geen specifieke cursussen gehad. Wel hebben we uiteraard de standaarddiploma's zoals het EHBO- en reanimatiediploma.

Ik ben van mening dat de veiligheid voor zowel de asielzoekers als voor de beveiligingsmedewerkers en ander personeel voldoende is gewaarborgd in het AC Schiphol.

Er is nu een calamiteitenplan. De IND is daarnaast bezig met het opstellen van een calamiteitenplan voor het nieuwe pand. Ook is de IND bezig met het opstellen van een korte handleiding die we kunnen gebruiken in het geval van incidenten zoals een vechtpartij of een zelfmoordpoging. In die handleiding wordt opgenomen wie op welk moment stappen dient te ondernemen.

In de praktijk weten we wel wat we moeten doen. Als zich een calamiteit voordoet, wordt het hoofd van het AC ingeschakeld. Die blijft buiten de wachtruimte. We halen een tolk erbij. Mensen in de wachtruimte worden eruit gehaald. Een collega let op hen.

Als iemand zich opsluit in het toilet wordt de Koninklijke Marechaussee gebeld. De Koninklijke Marechaussee komt dan vanuit Schiphol hiernaartoe. De veiligheidsdienst onderneemt geen actie. Wij zijn daarvoor niet opgeleid."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"De taak van de beveiliging is om te surveilleren en om de twee uur de wachtruimtes te bezoeken. Ik weet niet echt wat hun verdere taak is. We hebben daar geen lijstje van gekregen of zo. We weten dat ze er zijn en welke taken ze graag bij ons willen neerleggen: bijvoorbeeld het verstrekken van tweedehands kleding en het uitdelen van medicijnen. Wij willen deze taken niet overnemen. Zeker niet wat betreft het uitdelen van medicijnen. Ik vind niet dat je vrijwilligers met de verantwoordelijkheid kunt opzadelen of iemand zijn hartmedicijnen wel krijgt. Op dit moment deelt de beveiliging medicijnen uit. De medicijnen liggen klaar bij de IND-planning en worden verstrekt door de beveiliging. Beveiligingsmedewerkers houden bij hoe vaak iemand paracetamol heeft gehad. Medewerkers Beveiliging mogen op eigen initiatief uitdelen. Ze hebben geen toestemming nodig.

Het komt voor dat het misgaat, maar dat zijn uitzonderingsgevallen. Zo is het wel eens gebeurd dat een beveiligingsbeambte een hele strip paracetamol aan een asielzoeker heeft gegeven.

Mijn mening over de beveiliging is voornamelijk gebaseerd op ervaringen met individuele beveiligingsbeambten. Een algemene mening geven is moeilijk. Bovendien zijn er op

dit moment een aantal nieuwe beveiligingsmedewerkers die ik nog niet ken. Er zijn beveiligingsmensen waarvan wij gekscherend zeggen dat ze liever bij de politie hadden gewild, maar dat dat niet is gelukt.

De beveiligingsmedewerkers hebben weinig kennis van een asielprocedure. Wanneer asielzoekers zich tot hen richten met vragen over de procedure, komt de beveiliging vaak naar ons toe.

Er is geen calamiteitenplan. Er is er één in ontwikkeling, maar dit wordt al een jaar lang gezegd.

Vlak na mijn indiensttreding op het AC Schiphol werd een zelfmoordpoging gedaan door een asielzoeker. De reactie daarop vond ik zeer zorgwekkend. De poging is opgemerkt door een medewerker van VluchtelingenWerk. Deze medewerker heeft de beveiliging gebeld, die reageerde met de opmerking dat zij "daar niet voor zijn". De beveiliging heeft de Koninklijke Marechaussee gebeld, die twintig minuten later met een koffertje kwam binnenstappen. Na dit incident hebben we bij de IND op een calamiteitenplan aangedrongen. Wat doe je bijvoorbeeld als je in een wachtruimte loopt en iemand neemt je in gijzeling?

Zoals gezegd, is er echter tot op heden nog steeds niets geregeld.

De IND liet ons wel na het zelfmoordincident weten dat het storend was dat wij buiten de wachtruimte stonden te kijken of er hulp werd geboden. Ze leken het minder storend te vinden dat de hulpverlening tekortschoot.

Evenmin bestaat er een plan voor het geval op het AC Schiphol ongedierte wordt gesignaleerd. Wat moet er dan gebeuren? Waar moeten de asielzoekers heen?

Ook is er geen plan voor het geval dat mensen het AC-gebouw ontvluchten. Dit jaar hebben zich een paar ontvluchtingen of vluchtpogingen voorgedaan.

Verder vind ik het zorgwekkend dat er geen plan is hoe dient te worden omgegaan met besmettelijke ziektes. Dit verloopt niet vlekkeloos. We hebben een paar keer mensen met schurft gehad. Die zitten dan tussen mensen zonder schurft. De dragers van de huidziekte krijgen zalf, maar er wordt verder niet gecontroleerd of ze die zalf daadwerkelijk gebruiken.

Soms zie je mensen van de beveiliging opeens met een mondkapje lopen. Dan weet je dat er iemand tuberculose heeft. Wij zouden daarvan op de hoogte moeten worden gesteld, maar dat gebeurt niet. Evenmin worden de andere asielzoekers hiertegen beschermd.

Er vindt geen tbc-test plaats in het AC, noch voor binnenkomst noch tijdens het verblijf op het AC noch voor vertrek naar een OC.

Ik heb nog nooit calamiteitenoefeningen op het AC Schiphol meegemaakt.

Er zijn her en der nooduitgangstickers aangebracht. Ik heb geen idee waar het verzamelpunt in geval van calamiteiten is."

g. Slotopmerkingen en verbeteruggesties

Hoofd AC:

"Ik vind het erg belangrijk om het gebouw overzichtelijk te maken. Maak het proces helder. Het duizelt asielzoekers toch al zo. Maak het daarom sober en helder. Maak slaapruidtes niet te groot. Het moet wel sober zijn, omdat het van belang is dat er een opbouw zit in het voorzieningsniveau van de opvang: de mensen moeten er hierna niet op achteruitgaan.

De planning is om eind februari 2001 naar het nieuwe gebouw te verhuizen. Bij de inrichting van het nieuwe gebouw hebben we een binnenhuisarchitect aangetrokken. Het gebouw bestaat uit vier verdiepingen. De voorzieningen voor de asielzoekers bevinden zich op de begane grond. Het heeft dezelfde kleine opbouw qua ruimtes als dit gebouw.

Straks zijn er vijf wachtruimtes in plaats van vier. Dan is er voor elke fase een aparte wachtruimte. In dit gebouw hebben we eigenlijk één wachtruimte tekort.

VluchtelingenWerk is in het nieuwe gebouw gesitueerd bij de eerste opvang.

In het nieuwe gebouw wordt gebruik gemaakt van veel glas en warme kleuren: donkerrood met grijs. Op de eerste verdieping komen de spreekkamers, dus los van de wachtruimtes."

Medewerker VluchtelingenWerk:

"Er moet iets gedaan worden om de mensen zo rustig mogelijk te laten verblijven. Hoe precies weet ik niet. Positief is in ieder geval dat in het nieuwe AC meer wachtruimtes zijn. Hierdoor zal de stress bij asielzoekers minder zijn.

Ik zou willen pleiten voor toegang tot de slaapruidtes overdag, zodat zieke mensen op bed kunnen gaan liggen.

In het nieuwe AC zijn helaas niet meer recreatieve voorzieningen. Ook daar zal geen crèche zijn.

Nadelig aan het nieuwe gebouw vind ik dat een aantal wachtruimtes met een groot raam grenst aan een openbare weg, zodat asielzoekers nog meer dan nu onderworpen worden aan "aapjes kijken"."

D. REACTIE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE OP HET VERSLAG VAN BEVINDINGEN

In reactie op het verslag van bevindingen liet de Staatssecretaris van Justitie op 7 maart 2001 nog weten dat behalve de in **BEVINDINGEN** onder C.II.2. sub I in de verklaring van het hoofd van het AC Rijsbergen vermelde dagelijkse twee koude maaltijden, ook een warme maaltijd wordt verstrekt.

Voorts deelde de Staatssecretaris mee dat op verschillende plaatsen in de **BEVINDINGEN** de ketenpartners van de IND worden genoemd, echter zonder dat daarbij het COA wordt vermeld. De Staatssecretaris vroeg er aandacht voor dat het COA een ketenpartner is door haar verantwoordelijkheid voor de (tijdige) opvang van asielzoekers vanuit de AC's in de OC's, terwijl de asielzoekers voorafgaand aan opvang in het AC verblijven in de TNV's die eveneens onder de verantwoordelijkheid van het COA vallen.

ACHTERGROND

1. Nationale wetgeving, beleid en jurisprudentie

1.a. Vreemdelingenwet

Artikel 7a, eerste, tweede en derde lid:

"1. De vreemdeling aan wie het niet krachtens de artikelen 8 tot en met 10 is toegestaan in Nederland te verblijven en die zich toegang heeft verschaft door middel van het vervoer, bedoeld in artikel 7, tweede lid, eerste volzin, dient, als zijn verdere toegang wordt geweigerd door een ambtenaar, belast met de grensbewaking, onmiddellijk Nederland te verlaten met dat vervoer of een hem door die ambtenaar daarbij aangegeven vervoermiddel.

2. De verplichting, bedoeld in het eerste lid, geldt niet, indien de vreemdeling een aanvraag om toelating indient of heeft ingediend. Deze vreemdeling, dan wel de vreemdeling die niet aan de in het eerste lid bedoelde verplichting voldoet, kan verplicht worden zich op te houden in een door de ambtenaar belast met grensbewaking aangegeven ruimte of plaats, tenzij zijn vertrek daaruit nodig is om zich buiten Nederland te begeven.

3. Een ruimte of plaats, bedoeld in het tweede lid, kan worden beveiligd tegen ongeoorloofd vertrek teneinde de vreemdeling te beletten zich verdere toegang te verschaffen."

Artikel 15, eerste en tweede lid:

"1. Vreemdelingen die afkomstig zijn uit een land waarin zij gegronde reden hebben te vrezen voor vervolging wegens hun godsdienstige, levensbeschouwelijke of politieke overtuiging of hun nationaliteit, dan wel wegens het behoren tot een bepaald ras of tot een bepaalde sociale groep, kunnen een aanvraag doen om toelating als vluchteling bij Onze Minister.

2. De toelating kan niet worden geweigerd dan om gewichtige redenen aan het algemeen belang ontleend, indien de vreemdeling door de weigering genoopt zou worden zich onmiddellijk te begeven naar een land als bedoeld in het eerste lid."

Artikel 15a, eerste lid:

"Onze Minister onderzoekt of een aanvraag om toelating als vluchteling voor inwilliging vatbaar is. Hij stelt daartoe de vreemdeling in de gelegenheid zich omtrent de gronden van zijn vlucht of aanvraag om toelating te doen horen in een taal, waarvan redelijkerwijze kan worden aangenomen, dat hij die kan verstaan."

Artikel 15b, eerste lid onder d:

"Een aanvraag om toelating als vluchteling wordt niet ingewilligd wegens de niet-ontvankelijkheid ervan indien:

(...)

d. de vreemdeling zonder geldige reden niet heeft voldaan aan de bevelen, bedoeld bij artikel 17a;"

Artikel 17a:

"De vreemdeling die zich in Nederland ophoudt en aan wie het niet krachtens een der bepalingen van de artikelen 8 tot en met 10 is toegestaan hier te lande te verblijven, dient zich, in verband met het onderzoek naar de inwilligbaarheid van de aanvraag om toelating beschikbaar te houden op een door of namens Onze Minister aangewezen plaats, overeenkomstig hem daartoe door of namens de bevoegde autoriteit gegeven bevelen."

Artikel 26, eerste en tweede lid:

"1. Indien het belang van de openbare rust, van de openbare orde of van de nationale veiligheid zulks vordert, kunnen in bewaring worden gesteld:

- a. vreemdelingen wier uitzetting is gelast;
- b. vreemdelingen ten aanzien van wie ernstige reden bestaat om te verwachten dat hun uitzetting zal worden gelast;
- c. vreemdelingen aan wie het niet krachtens een der bepalingen van de artikelen 8-10 is toegestaan in Nederland te verblijven, hangende de beslissing op een verzoek om een vergunning tot verblijf, een vergunning tot vestiging of een toelating als vluchteling.

2. Bewaring van een vreemdeling blijft achterwege wanneer - en wordt beëindigd zodra - hij te kennen geeft Nederland te willen verlaten en hiertoe voor hem ook gelegenheid bestaat."

Artikel 44, eerste lid:

"Overtreding van een voorschrift, vastgesteld bij of krachtens de artikelen 3, eerste lid, aanhef, en onder b., 6, tweede lid, 7, eerste en tweede lid, alsmede handelen in strijd met het bepaalde in artikel 18, eerste lid, dan wel handelen in strijd met een verplichting opgelegd bij of krachtens de artikelen 7, vierde lid, 7a, eerste en tweede lid, 17, eerste, tweede en derde lid, 17a, 18a, eerste lid of 18b, eerste lid, of 27, derde lid, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste zes maanden of een geldboete van de tweede categorie."

1.b. Vreemdelingenbesluit (Besluit van 19 september 1966, Stb.387)

Artikel 52c:

- "1. Zo spoedig mogelijk nadat een vreemdeling een aanvraag om toelating als vluchteling heeft ingediend, wordt hij door Onze Minister aan een eerste gehoor onderworpen. Onze Minister verleent hiervan machtiging.
2. Het eerste gehoor geschiedt overeenkomstig een door Onze Minister bij regeling vastgestelde vragenlijst. De lijst bevat geen vragen omtrent de beweegredenen van de aanvraag.
3. Een afschrift van de ingevulde vragenlijst wordt zo spoedig mogelijk aan de vreemdeling ter kennis gebracht. "

Artikel 52d:

- "1. Niet eerder dan zes dagen nadat een vreemdeling een aanvraag om toelating als vluchteling heeft ingediend, wordt hij door Onze Minister aan een nader gehoor onderworpen. Onze Minister verleent hiervan machtiging.
2. Van het nader gehoor wordt een schriftelijk verslag gemaakt. Een afschrift van het verslag van het nader gehoor wordt zo spoedig mogelijk aan de vreemdeling ter kennis gebracht.
3. Het verslag van het nader gehoor vermeldt de termijn binnen welke de vreemdeling uit eigen beweging of desgevraagd vanwege Onze Minister nadere gegevens kan verstrekken. Deze termijn bedraagt ten minste twee dagen."

Artikel 52e:

- "1. Artikel 52d, eerste en derde lid, is niet van toepassing op:
  - a. vreemdelingen aan wie rechtens hun vrijheid is ontnomen; en
  - b. vreemdelingen ten aanzien van wie Onze Minister naar aanleiding van het in artikel 52c bedoelde eerste gehoor overweegt over te gaan tot niet-inwilliging van de aanvraag om toelating als vluchteling wegens de niet-ontvankelijkheid ervan, overeenkomstig artikel 15b, eerste lid, van de Wet, of wegens de kennelijke ongegrondheid ervan, overeenkomstig artikel 15c, eerste lid, van de Wet,
2. De in het eerste lid bedoelde vreemdelingen worden door Onze Minister zo spoedig mogelijk nadat aan artikel 52c, derde lid, is voldaan aan een nader gehoor onderworpen. Onze Minister verleent hiervan een machtiging."

1.c. Beleidsplan Aanmeldcentra

In het beleidsplan aanmeldcentra van de Staatssecretaris van Justitie van mei 1994 staat onder meer:

"1. Inleiding

Op 1 januari 1992 is het Nieuwe Toelatings- en Opvang Model (NTOM) ingevoerd. Uitgangspunt van dit model was dat het opvangbeleid en het toelatingsbeleid zoveel mogelijk, bijdroegen aan het realiseren van deze doelstellingen:

1. een zorgvuldige en efficiënte procedure:
2. opvang afgestemd op de positie die de asielzoeker binnen de procedure inneemt.

Als gevolg van de onverwacht hoge instroom van asielzoekers die vanaf de tweede helft van 1993 plaatsvond is de systematiek van het NTOM onder druk komen te staan. Er waren onvoldoende mogelijkheden om snel en flexibel in te spelen op grote fluctuaties in de instroom en er vond onvoldoende uitstroom uit het systeem plaats.

Bij een onverwacht hoge instroom of een stagnerende uitstroom, verstopt de centrale opvang en is het niet langer mogelijk alle asielzoekers via de OC's op te vangen. Daardoor moet een toevlucht worden gezocht in allerlei noodvoorzieningen.

Dat leidt ertoe dat de asielzoeker voor Justitie slecht bereikbaar is, wat onder andere leidt tot langere proceduretermijnen en dus extra druk op de opvangcapaciteit. De verspreiding van de asielzoekers creëert tevens problemen in verband met de bereikbaarheid ten behoeve van de TBC-controle. Verder bleek eind 1993 dat er in deze noodvoorzieningen veel asielzoekers verbleven die nog niet door Justitie waren geregistreerd.

(...)

De AC's zijn in de nabijheid van de Belgische en Duitse grens gesitueerd. Zij zullen als sluis naar de opvang fungeren. Niemand zal worden opgevangen die niet eerst door Justitie is geregistreerd. De intake vindt onmiddellijk plaats. Asielzoekers ten aanzien van wie niet direct een intake kan plaatsvinden (bijv. omdat zij 's nachts bij het AC arriveren) wordt voor maximaal 24 uur sober onderdak geboden. De centra dienen voldoende capaciteit te hebben om - voorzover nu kan worden overzien - een piekbelasting van elk 250 asielzoekers per dag aan te kunnen."

1.d. Vreemdelingencirculaire

In de Vreemdelingencirculaire is in hoofdstuk B7, onder 1, 3, 4 en 5 met betrekking tot de indiening en de behandeling van het asielverzoek in een AC onder meer opgenomen:

"1 **Aanmelding van een asielzoeker: inleiding**

Dit hoofdstuk gaat over de gevallen waarin een vreemdeling zich beroept op vluchteling-schap.

Als hoofdregel geldt dat een asielaanvraag moet worden ingediend bij een aanmeldcentrum (AC). Op grond van art. 52, derde lid, Vb wordt een asielaanvraag ingediend bij de Minister van Justitie. De Minister heeft in bijlage 7, behorend bij art. 28a VV de plaatsen aangewezen waar een asielaanvraag kan worden ingediend, te weten het Aanmeldcentrum te Rijsbergen of het Aanmeldcentrum te Zevenaar en voor herhaalde asielaanvragen ook het opvangcentrum in Ter Apel. Indien de vreemdeling de (verdere) toegang tot Nederland is geweigerd en hem derhalve de maatregel 7a Vw is opgelegd, wordt de aanvraag om toelating ingediend in het Aanmeldcentrum op de Luchthaven Schiphol. Indien een vreemdeling aan een korpschef te kennen geeft een asielaanvraag te willen indienen, dient de korpschef hem door te verwijzen naar één van de land-AC's (Rijsbergen of Zevenaar).

3 Aanmelding en indiening van de aanvraag in een aanmeldcentrum

3.1 Inleiding

De AC-procedure bestaat voor eerste asielaanvragen, waarin geen Dublinclaim (een verzoek aan de overheid van een ander Schengenland om de asielaanvraag van een asielzoeker in behandeling te nemen en, in dat verband, de asielzoeker toe te laten; N.o.) wordt gelegd, uit twee gedeelten. Het eerste gedeelte betreft in ieder geval de formele indiening van de asielaanvraag en het onderzoek naar de identiteit, de nationaliteit en de reisroute. Dat onderzoek kan onder meer bestaan uit fouillering, het vergelijken van vingerafdrukken, personalia-onderzoek, het nemen van foto's, het onderzoeken van documenten en bescheiden, eventueel geluidsopnamen ten behoeve van taalanalyse en het afnemen van een eerste gehoor en eventueel een aanvullend eerste gehoor (zie art. 52c, tweede lid, Vb). Daarnaast kan door de IND gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid tot het uitvoeren van onderzoek door een andere instantie.

Zodra het eerste gedeelte is afgerond, dat wil zeggen dat het eerste gehoor is afgerond en alle benodigde onderzoeken zijn uitgevoerd dan wel gestart (de onderzoeksresultaten kunnen dus ook tijdens het tweede gedeelte beschikbaar komen) zijn er nog maximaal 24 procedures beschikbaar voor de beoordeling van de asielaanvraag. Wanneer er voor het eerste gedeelte meer tijd nodig is dan 24 uur, gaat dit ten koste van de tijd die beschikbaar is voor het tweede gedeelte van de AC-procedure.

Het tweede gedeelte binnen het aanmeldcentrum vangt aan met aanmelding van de asielzoeker bij rechtsbijstand op het aanmeldcentrum, na de eerste fase.

Dit gedeelte betreft in het bijzonder de mogelijkheid voor de asielzoeker om te overleggen met een rechtsbijstandverlener, het nader gehoor, confrontatie met eventuele onderzoeksresultaten van de AC-procedure en de uitreiking van de beschikking. Een beschikking wordt voor het einde van de AC-termijn uitgereikt. De rechtsbijstandverlener heeft een uur de tijd om aan te geven of een rechtsmiddel wordt aangewend.

Uitzondering

Voor Dublinclaimanten en herhaalde asielaanvragen (zie 3.5.2) geldt dat er in het totaal altijd 48 procedures beschikbaar zijn (er wordt in deze gevallen geen onderscheid gemaakt tussen een eerste en tweede gedeelte). Bij Dublinclaimanten is geen sprake van een inhoudelijke behandeling van de asielaanvraag, terwijl het bovendien kan voorkomen dat een claimakkoord binnen de AC-procedure wordt ontvangen. Voor herhaalde asielaanvragen geldt dat men reeds eerder in de gelegenheid is gesteld om de asielaanvraag te onderbouwen. Om de asielprocedure voor wat betreft de herhaalde aanvragen zoveel mogelijk te ontlasten, is binnen de AC-procedure extra tijd beschikbaar voor de inhoudelijke behandeling van dit type aanvraag.

3.2   Uitgangspunten voor afdoening in het aanmeldcentrum

Indien mogelijk wordt een asielaanvraag tijdens het verblijf in het aanmeldcentrum afgehandeld. De beschrijving van de procedure voor asielaanvragen die zich lenen voor behandeling in de AC-procedure wordt beschreven onder 5.

Doel van de aanmeldcentrumprocedure is een indeling te maken van zaken in de volgende categorieën:

- a. niet-ontvankelijke of kennelijk ongegronde zaken, waarin geen tijdrovend onderzoek nodig is (waaronder op voorhand kansloze zaken en claimzaken);
- b. zaken die voorzienbaar meer onderzoek vergen of die wellicht inwilligbaar zijn.

De zaken die behoren tot categorie a komen in beginsel in aanmerking voor afdoening in de AC-procedure.

'Niet-tijdrovend' onderzoek betekent dat het moet gaan om onderzoek dat binnen de 48-uurs termijn kan worden verricht.

Uiteraard geldt dat de asielzoeker tijd en gelegenheid heeft om op eventuele onderzoeksresultaten te reageren. Raadpleging van openbare bronnen, zoals openbare stukken in het Electronisch Documentatie Systeem van de IND (ook toegankelijk voor rechtsbijstand) betreft per definitie geen tijdrovend onderzoek.

'Niet-tijdrovend onderzoek' impliceert ook dat de door de asielzoeker verstrekte gegevens bij een andere instantie, zoals bijvoorbeeld het Ministerie van Buitenlandse Zaken, binnen 48 uur kunnen worden geverifieerd.

Tijdens de AC-procedure is onderzoek bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken mogelijk indien de onderzoeksresultaten binnen de 48-uursprocedure verifieerbaar zijn.

Inschakeling en beschikbaarheid tolken

De asielzoeker moet zich kunnen uiten en gehoord worden in een taal die hij redelijk goed beheerst. Hiervan is in ieder geval sprake indien het een taal betreft waarvan hij tijdens het eerste gehoor heeft aangegeven die goed te beheersen. De IND en rechtsbijstand hebben een eigen verantwoordelijkheid voor het tijdig inzetten van (telefonische) tolken: de IND voor het inzetten van tolken voor het eerste en nader gehoor, de (rechts)bijstand voor het inzetten van tolken voor de voor- en nabespreking. Indien de

tolk ondanks inspanningen daartoe niet tijdig beschikbaar is, wordt betrokkene doorgezonden naar een OC.

Termijnoverschrijding

Indien de AC-procedure langer duurt dan 48 procesuren vindt in principe doorverwijzing naar een OC plaats.

Geen termijnoverschrijding

Er is geen sprake van termijnoverschrijding (in bovenstaande zin) indien:

- de asielzoeker binnen de 48 procesuren meer tijd benut met rechtsbijstand dan de termijnen die daarvoor formeel beschikbaar zijn (de extra tijd geldt niet als proceduretijd en is in het belang van de asielzoeker);
- de asielzoeker of diens gemachtigde binnen de 48 procesuren extra tijd benut omdat hij de voorkeur geeft aan een lijfelijk aanwezige tolk.

In dergelijke gevallen vindt geen doorverwijzing naar het OC plaats, louter op grond van overschrijding (door rechtsbijstand) van de proceduretijd.

Indien de asielzoeker tijdens de AC-procedure wisselt van identiteit, nationaliteit, reisroute en/of asielrelaas beginnen de 48 procesuren opnieuw.

3.3 Aanmelding

Een asielaanvraag kan krachtens artikel 52, derde lid Vb, alleen worden ingediend bij de Minister van Justitie. Ingevolge de taakverdeling tussen de bewindslieden van Justitie wordt deze bevoegdheid uitgeoefend door de Staatssecretaris. De aanvraag wordt behandeld door de IND.

Een asielzoeker kan slechts via de Vreemdelingendienst op een Aanmeldcentrum een afspraak maken voor de indiening van een (eerste) asielaanvraag bij een Aanmeldcentrum,

Indien de vreemdeling wordt aangetroffen door de Koninklijke marechaussee in het kader van het Mobiel Toezicht Vreemdelingen, verricht de betreffende ambtenaar dezelfde handelingen als hierna beschreven voor de korpschef, tenzij anders aangegeven.

Uitzondering

Vreemdelingen die zich aan een Nederlandse buitengrens (zee- of luchthaven) melden, worden - vanwege de (inter)nationale grensbewakingsbelangen - conform de gebruikelijke wijze behandeld in het AC-Schiphol. Het afsprakensysteem is dan ook niet op die vreemdelingen van toepassing.

(...)

3.3.1 Eerste aanmelding

(...)

3. Na aankomst op het Aanmeldcentrum maakt de Vreemdelingendienst op het Aanmeldcentrum een afspraak voor de vreemdeling, en verwijst hem naar een Tijdelijke Noodvoorziening (TNV). Aan de vreemdeling wordt een afspraakbevestiging verstrekt (zie model D83).

Het vervoer van vreemdelingen tussen de AC's en de TNV's wordt zoveel mogelijk verzorgd door een busdienst. De aanmeldunit van de Vreemdelingendienst in het AC overlegt dagelijks met de receptie van de TNV-locatie over het aantal vreemdelingen dat moet worden vervoerd. De TNV draagt zorg voor de juiste vervoersinzet.

NB: Indien de afspraak wordt gemist, zal de asielzoeker zich opnieuw moeten aanmelden bij de Vreemdelingendienst van het Aanmeldcentrum.

Indien de asielzoeker tijdens de procedure aangeeft een andere taal te spreken dan hij tijdens het maken van de afspraak bij de Vreemdelingendienst op het AC opgaf, kan dit inhouden dat een nieuwe afspraak moet worden gemaakt.

Feitelijke opname in - en daarmee de start van - de asielprocedure vindt alleen plaats na afspraak. Spontane melding bij de Vreemdelingendienst van het AC doet dus niet de 48-uurs procedure aanvangen.

In het AC geldt een maximale proceduretijd van 48 uur. De uren van 22.00 uur tot 08.00 uur worden niet tot de proceduretijd gerekend. Tussen de aanmelding op afspraak en feitelijke opname in - en daarmee de start van - de asielprocedure geldt in AC Zevenaar en AC Rijsbergen een maximale wachttijd van vier uur (daarna vangt de 48-uurstermijn automatisch aan). Voor AC Schiphol bedraagt de wachttijd maximaal zes uur in verband met de grensbewakingstaken van de Koninklijke marechaussee. Bij een sterk verhoogd aantal asielzoekers op één dag, is een overschrijding van de wachttijd zonder dat de AC-termijn aanvangt mogelijk, mits onderbouwd door een dagrapportage van de Koninklijke marechaussee op de luchthaven.

Voor de aanmeldcentra te Rijsbergen en Zevenaar geldt dat de 48-uurstermijn aanvangt op het moment dat de Vreemdelingendienst begint met het eerste onderzoek.

Voor het aanmeldcentrum Schiphol geldt dat de 48-uurs procedure aanvangt op het moment dat de asielzoeker van de luchthaven wordt overgebracht naar het AC en daar aangekomen is (deurkrukcriterium).

(...)

3.5.2 Indiening van een asielaanvraag in een aanmeldcentrum

Eerste asielaanvraag

De vreemdeling wordt in de gelegenheid gesteld tot het invullen van een formulier betreffende het aanvragen van toelating als vluchteling (...). Deze aanvraag kan mede ten behoeve van de inwonende kinderen beneden de leertijd van 15 jaar worden gedaan.

De vreemdeling wordt een afschrift van het door hem ondertekende aanvraagformulier (...) verstrekt.

Voor asielzoekers die de leeftijd van twaalf jaar nog niet hebben bereikt, geldt het gestelde onder 13.3: de asielaanvraag kan alleen door diens wettelijke vertegenwoordiger worden ingediend.

(...)

4 Eerste gehoor

4.1 Opneming eerste gegevens

Het eerste gehoor van een asielzoeker vindt plaats in het aanmeldcentrum waar de asielzoeker verblijft. Het eerste gehoor richt zich op vaststelling van de identiteit, nationaliteit en reisroute, waartoe, indien nodig (mede) gebruik zal worden gemaakt van nationaliteitschecks en/of taalanalyses. De (rechts)bijstandverlener van de asielzoeker is bevoegd het gehoor als waarnemer bij te wonen, doch (de aanvang van) het gehoor mag daardoor niet worden opgehouden.

Tijdens het eerste gehoor worden in ieder geval vragen gesteld omtrent de personalia van de asielzoeker, zijn geboorteplaats, en -datum, zijn nationaliteit en etnische herkomst, familierelaties, de datum van aankomst in Nederland, eventueel verblijf in derde landen, criminele antecedenten en het bezit dan wel ontbreken van een paspoort, een identiteitsdocument of andere bescheiden op grond waarvan zijn identiteit, nationaliteit en reisroute zijn vast te stellen. Indien de beantwoording van de gestelde vragen onvoldoende duidelijkheid verschaft kunnen, ter completering van het eerste gehoor, aanvullende vragen worden gesteld over de identiteit, nationaliteit en reisroute.

De medewerker die het eerste gehoor heeft afgenomen, maakt van dit gehoor een verslag. Een exemplaar van dit verslag, alsmede eventuele reeds beschikbare onderzoeksresultaten, worden ten behoeve van de voorbereiding op het nader gehoor aan de asielzoeker en, indien hiertegen van de zijde van de asielzoeker geen bezwaar bestaat, aan de rechtsbijstandverlener ter hand gesteld.

4.2 Vrijheidsbeperkende maatregelen op te leggen na het eerste gehoor

De asielzoeker moet zich in verband met de behandeling van de aanvraag ophouden in het aanmeldcentrum. De op art. 17a Vw gegronde aanwijzing hiertoe wordt zowel mon-

deling als schriftelijk gegeven, met gebruikmaking van een formulier (model D75-1). De asielzoeker dient zich daar op te houden overeenkomstig de gegeven aanwijzingen. Deze aanwijzingen betreffen in ieder geval datum, tijdstip en plaats van het gehoor. Daarnaast kunnen, met gebruikmaking van model D75-2, vervolgaanwijzingen worden gegeven met betrekking tot het verschaffen van extra informatie, het uitreiken van het rapport van gehoor of de beschikking, enz. Van iedere uitreiking van een aanwijzing ex art. 17a Vw wordt een proces-verbaal (model D75-3) opgemaakt.

De asielzoeker wordt erop gewezen dat het niet nakomen van de aanwijzingen consequenties heeft voor de afhandeling van zijn aanvraag. De aanvraag wordt ingevolge art. 15b, eerste lid, aanhef en onder d, Vw niet ingewilligd wegens niet-ontvankelijkheid. Het niet naleven van de aanwijzingen is bovendien strafbaar gesteld bij art. 44, eerste lid, Vw.

5 Versnelde afdoening in het aanmeldcentrum

5.1 AC/OC beslissing na het eerste gehoor

Aan het eind van de eerste fase wordt bekeken welke zaken zich lenen voor het nader horen in het aanmeldcentrum.

Om te onderzoeken of sprake is van de in 3.2 onder categorie a genoemde zaken, waarbij de IND op voorhand kan kiezen voor het AC-traject, worden de volgende criteria gehanteerd (*niet cumulatief*):

- contra-indicaties inzake openbare orde;
- niet-aannemelijke verklaringen over identiteit, nationaliteit en/of reisroute, dan wel niet meewerken aan de vaststelling daarvan;
- een ander land is verantwoordelijk voor behandeling van de asielaanvraag en/of voor de verlening van eventueel benodigde bescherming (Overeenkomst van Dublin, veilige derde landen, land van eerder verblijf);
- beleidsmatige of wettelijke contra-indicaties voor statusverlening (er is bijvoorbeeld sprake van een veilig land van herkomst, legale uitreis of andere indicaties op grond van landgebonden asielbeleid);
- onterecht gebruik van de asielprocedure (bijvoorbeeld asieltoerisme).

Zaken die niet naar de tweede fase van het AC-traject gaan betreffen asielzoekers die (*cumulatief*):

- behoren tot de categorie beleidsmatig niet verwijderbaar (wtv/uitstel van vertrek); én
- waarvan identiteit, nationaliteit en reisroute niet ter discussie staan; én
- waarvoor geen ander land verantwoordelijk is; én
- waarbij geen sprake is van overige contra-indicaties.

Voor zaken waarin niet op voorhand duidelijk is welk traject moet worden gevolgd geldt de volgende procedure als uitgangspunt. Indien tijdens de procesbeslissing tussen de

eerste en tweede fase door de IND besloten wordt om de AC-waardigheid van een dergelijke zaak verder te onderzoeken, vindt aanmelding bij rechtsbijstand plaats. Hierbij wordt door de IND meegedeeld dat het om een dergelijke zaak gaat. De rechtsbijstandverlener kan met de asielzoeker de eerste fase nabespreken en de asielzoeker voorbereiden op een eventueel nader gehoor. Op grond van deze bespreking presenteert rechtsbijstand kort in essentie de asielmotieven en waarom de zaak eventueel niet AC-waardig is (dat wil zeggen voorzienbaar meer onderzoek vergt of wellicht inwilligbaar is). De IND bepaalt vervolgens aan de hand van de hierboven vermelde criteria of de AC-procedure wordt voortgezet dan wel een OC-verwijzing dient plaats te vinden. Bij een voortzetting van de AC-procedure stelt de rechtsbijstandverlener op schrift waarom geen nader gehoor in het AC plaats zou moeten vinden. Indien het komt tot een AC-beschikking zal in die beschikking de motivering voor de hiervoor genomen beslissing worden gegeven doordat wordt ingegaan op de door rechtsbijstand naar voren gebrachte argumenten.

5.2 Het nader gehoor in het aanmeldcentrum

Wanneer een asielaanvraag mogelijk in aanmerking komt voor versnelde behandeling binnen de aanmeldcentrumprocedure, kan het nader gehoor in het aanmeldcentrum worden afgenomen.

Voor aanvang van het nader gehoor heeft de asielzoeker gedurende maximaal twee uur de gelegenheid om met behulp van een rechtsbijstandverlener het verslag van het eerste gehoor en overige onderzoeksresultaten uit de eerste fase na te bespreken, eventueel hierop een schriftelijke reactie te geven en zich voor te bereiden op het nader gehoor. De reactie op het eerste gehoor betreft geen aanvullingen en correcties in de zin van het nader gehoor.

Het nader gehoor wordt, met hulp van een tolk, afgenomen door een medewerker van de IND. De asielzoeker kan zich desgewenst laten bijstaan door een (rechts)bijstandverlener. Het nader gehoor richt zich met name op de beweegredenen voor het vertrek uit het land van herkomst en indien daartoe aanleiding bestaat de uitkomsten van het onderzoek uit de eerste fase, alsmede de eventuele schriftelijke reactie daarop. De medewerker die het nader gehoor heeft afgenomen, maakt van dit gehoor een verslag: het rapport van nader gehoor. Zodra dit rapport beschikbaar is, ontvangen de asielzoeker en de rechtsbijstandverlener een exemplaar, tenzij de asielzoeker er bezwaar tegen heeft dat de rechtsbijstandverlener een exemplaar ontvangt.

5.3 AC/OC beslissing na het nader gehoor

Na afronding van het nader gehoor licht een ambtenaar van de IND de vreemdeling of diens gemachtigde in over het voornemen om de aanvraag om toelating als vluchteling niet in te willigen. De vreemdeling krijgt maximaal drie uur de gelegenheid om zich met een gemachtigde of rechtsbijstandverlener te beraden over dit voornemen en het rapport van nader gehoor na te bespreken. De rechtsbijstandverlener kan binnen die ter-

mijn (schriftelijk) reageren op het voornemen van de IND. Indien het nader gehoor wordt gevolgd door een afwijzende beschikking, wordt gemotiveerd ingegaan op de (schriftelijke) reactie van de rechtsbijstandverlener.

Wanneer een naar aanleiding van het nader gehoor ingesteld onderzoek leidt tot onderzoeksresultaten die afwijken van hetgeen de asielzoeker tijdens het nader gehoor heeft verklaard, wordt de asielzoeker gedurende een redelijke termijn, doch maximaal vier uur, in de gelegenheid gesteld om op deze onderzoeksresultaten te reageren. Deze reactietermijn gaat formeel in nadat de nabespreking van het nader gehoor, inclusief eventuele indiening van een schriftelijke reactie, is afgerond.

Als is gebleken dat de asielaanvraag zich niet leent voor afdoening in de AC-procedure, wordt de asielzoeker doorverwezen naar de OC-procedure.

5.4   Uitreiking van de beslissing in een aanmeldcentrum

De beschikking wordt door de vreemdelingendienst aan de asielzoeker uitgereikt. De gemachtigde krijgt onverwijld eveneens een exemplaar van de beschikking, indien de asielzoeker daar geen bezwaar tegen heeft.

Op de aan de vreemdeling uitgereikte beschikking, dan wel op een daarbij gevoegd formulier staat in elk geval vermeld:

- de datum, tijdstip en wijze van uitreiking beschikking;
- de naam van de uitreikende ambtenaar;
- een mededeling omtrent de voor de vreemdeling eventueel aan te wenden rechtsmiddelen;
- de termijn waarbinnen de vreemdeling Nederland dient te verlaten (zie verder 5.4. 1).

Indien het niet mogelijk is de beschikking aan de asielzoeker uit te reiken omdat hij niet meer in het aanmeldcentrum aanwezig is (met onbekende bestemming vertrokken c.q. vertrokken onbekend waarheen), geldt het volgende.

De vreemdelingendienst dient in een proces-verbaal te vermelden dat het niet mogelijk is de beschikking aan de asielzoeker in persoon uit te reiken, omdat vaststaat dat hij buiten medeweten en instemming van het met het toezicht op vreemdelingen belaste orgaan het aanmeldcentrum heeft verlaten wegens vertrek met onbekende bestemming. Vervolgens dienen de beschikking en het proces-verbaal aan de IND in het aanmeldcentrum verstrekt te worden.

De beschikking is hiermee uitgereikt. Indien een gemachtigde bekend is, krijgt deze onverwijld eveneens een exemplaar van de beschikking en het door de vreemdelingendienst opgemaakte proces-verbaal."

1.e. De nieuwe Vreemdelingenwet

1. In de loop van het jaar 2001 wordt de inwerkingtreding van de nieuwe Vreemdelingenwet verwacht. Onder de werking van deze nieuwe wet zal naar verwachting de aanmelding en opvang van asielzoekers geregeld worden op een wijze die, voor zover het de minimaal te verwachten duur van het verblijf in een AC betreft, niet althans niet fundamenteel zal afwijken van de thans geldende praktijk.

2. Tijdens de behandeling in de Tweede Kamer van het ontwerp van de nieuwe Vreemdelingenwet werd een motie ingediend, met de volgende inhoud:

"...**2. 26 732**   **Algehele herziening van de Vreemdelingenwet (Vreemdelingenwet 2000)**

Nr. 78   **MOTIE VAN HET LID KAMP C.S.**
Voorgesteld 8 juni 2000

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende, dat vreemdelingen die asiel aanvragen veelal ongedocumenteerd zijn, hetgeen de snelle en zorgvuldige afhandeling van hun aanvragen ernstig bemoeilijkt;

overwegende, dat het daarom wenselijk is de mogelijkheid tot onderzoek in de aanmeldcentra naar identiteit, nationaliteit en reis van ongedocumenteerden te vergroten;

verzoekt de regering:

- te bevorderen dat het onderzoek naar de identiteit, nationaliteit en reis van ongedocumenteerden in de aanmeldcentra wordt voltooid;
- de periode die thans in de aanmeldcentra voor dit doel beschikbaar is verruimd wordt met ten hoogste drie weken;
- te bevorderen, dat de vreemdeling hangende het onderzoek opvang wordt geboden;
- te waarborgen, dat het uitgangspunt blijft dat het onderzoek naar identiteit, nationaliteit en reis zo snel mogelijk wordt afgesloten, met inachtneming van de vereiste zorgvuldigheid,

en gaat over tot de orde van de dag.

Kamp

Middel
Dittrich
Albayrak..."

3. Bij uitvoering van bovenstaande motie zou de duur van het verblijf van asielzoekers in AC's kunnen toenemen met drie weken. De Staatssecretaris van Justitie heeft de Tweede Kamer toegezegd de uitvoerbaarheid van de motie te onderzoeken.

1.f. Parlementaire geschiedenis en jurisprudentie bij artikel 17a Vw

1. De aanwijzing tot verblijf van een asielzoeker in een AC is gebaseerd op artikel 17a Vw (zie hiervóór onder 1.a.). De invoering van de AC-procedure in 1994 heeft niet tot inhoudelijke wijziging van dit artikel geleid.

Uit de parlementaire geschiedenis van artikel 17a Vw komt onder meer het volgende naar voren ten aanzien van het begrip "beschikbaar houden op een aangewezen plaats":

Memorie van Toelichting (Tweede Kamer 1990-1991: MvT, 21 975, nr. 3, p 6/7):

"...wordt voorgesteld vreemdelingen aan wie het is toegestaan om in Nederland de beslissing op hun verzoek om toelating af te wachten, te verplichten zich voor de behandeling van hun verzoek beschikbaar te houden op de hun daartoe aangewezen plaats en overeenkomstig de hun daartoe gegeven aanwijzingen. Het belang van een voortvarende behandeling van verzoeken om toelating vergt niet dat de betrokken vreemdelingen, ongeacht of hun medewerking op dat moment al dan niet vereist is, zich permanent in een bepaalde ruimte of op een bepaalde plaats ophouden. Behoeftes bestaat slechts aan de regel dat vreemdelingen op een bepaalde plaats, op een bepaald adres, beschikbaar moeten zijn overeenkomstig hun daartoe gegeven aanwijzingen door de behandelend ambtenaar: wordt hun aanwezigheid niet vereist, dan kunnen zij in beginsel gaan en staan waar zij willen.

Eerst wanneer aanwijzingen bestaan dat de asielzoeker zich niet beschikbaar houdt, ontstaat een situatie waarin er reden is hem in zijn bewegingsvrijheid te beperken."

Memorie van Antwoord (Tweede Kamer 1990-1991: MvT, 21 975, nr. 5, p 6):

"Die verplichting (tot het zich beschikbaar houden; N.o.) houdt naar ons inzicht niet enige vorm van vrijheidsberoving in, doch slechts een verplichting om, gedurende de periode waarin een verzoek om toelating in behandeling is voor de overheid bereikbaar te zijn zodat men kan worden opgeroepen voor gehoor of anderszins in kennis kan worden gesteld van voor de procedure relevante beslissingen."

2. In dit verband zijn twee uitspraken relevant.

a. Rechtbank 's-Gravenhage, zittingsplaats 's-Hertogenbosch, uitspraak van 31 december 1996, (JUB 1997, nr.2-19; NAV 1997, nr. 44, p.224).

Betrokkene had een aanwijzing ex artikel 17a Vw gekregen. Hij werd vervolgens aangehouden in een taxi, rijdend vanuit Duitsland naar Nederland. De rechtbank overwoog onder meer:

"...kan in casu niet worden gezegd dat hij zich aan de 17a-maatregel heeft onttrokken, nu immers niet gebleken is dat de vreemdeling een door of namens de bevoegde autoriteiten gegeven bevel om zich beschikbaar te houden op de aangewezen plaats niet heeft nageleefd. Blijkens de Memorie van Antwoord dient onder de "aangewezen plaats" verstaan te worden een bepaald adres, alwaar de vreemdeling kan worden opgeroepen om voor de instanties waar zijn verzoek in behandeling is, te verschijnen om inlichtingen te verschaffen. Dat hoeft lang niet altijd neer te komen op onmiddellijke beschikbaarheid of aanwezigheid. Het beschikbaarheidsvereiste van artikel 17a Vw beoogt de grondslag te bieden voor het maken van verplichtende afspraken over bereikbaarheid."

De rechtbank constateerde vervolgens dat het verblijf van de betrokkene buiten Nederland wel een voldoende aanwijzing betrof dat hij zich mogelijk zou onttrekken aan uitzetting. Daarom werd voldoende grond aanwezig geacht voor vreemdelingenbewaring ex artikel 26 Vw.

b. Rechtbank 's-Gravenhage, uitspraak van 6 augustus 1998, (JV1998, 179).

Betrokkene stelde beroep in tegen de hem opgelegde vreemdelingenbewaring ex artikel 26 Vw, welke bewaring was aangevangen na een verblijf van één nacht in de afgesloten wachtruimte van het AC Rijsbergen. De rechtbank overwoog onder meer:

"Anders dan verweerder (de Staatssecretaris van Justitie; N.o.) is de rechtbank van oordeel dat de wijze waarop de vreemdeling de nacht (...) in de wachtruimte van het AC Rijsbergen heeft moeten doorbrengen, als vrijheidsontneming moet worden aangemerkt. Vast staat immers dat de ruimte waarin de vreemdeling werd ondergebracht, afgesloten was. De mededeling (...) dat de persoon die in de wachtruimte zit deze ruimte op ieder gewenst moment kan verlaten indien hij of zij dat aan de bewaking vraagt, geeft geen aanleiding om anders te oordelen, nu uit hetgeen ter zitting door de vreemdeling omtrent zijn verblijf in de wachtruimte is verklaard, niet kan worden opgemaakt dat hij wist danwel er zich van bewust was of had kunnen zijn dat hij de ruimte zonder meer kon verlaten.

Nu voor een dergelijke vrijheidsontneming geen wettelijke bevoegdheid aan te wijzen valt, is de rechtbank van oordeel dat deze ten onrechte heeft plaatsgevonden en dat de daaropvolgende bewaring eveneens als onrechtmatig moet worden aangemerkt."

1.g. Uitspraak van de arrondissementsrechtbank 's-Gravenhage, zittinghoudende te Haarlem

Op 26 januari 2001 heeft de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage, zitting houdend te Haarlem, uitspraak gedaan naar aanleiding van een beroepschrift van een

vreemdeling tegen een vrijheidsontnemende maatregel ex artikel 7a Vw. In deze uitspraak staat onder meer:

- "2.3 De rechtbank gaat bij de verdere beoordeling uit van de volgende feiten.
- a. Op 11 december 2000 heeft verweerder aan de vreemdeling het Aanmeldcentrum Schiphol (AC) aangewezen als plaats en ruimte als bedoeld in artikel 7a leden 2 en 3 Vw. Diezelfde dag rond 13.40 uur is de vreemdeling in het Aanmeldcentrum gearriveerd. Aldaar is haar verzoek om toelating als vluchteling in het kader van de zogenaamde AC-procedure als bedoeld in B7/5 Vc in behandeling genomen.
  - b. Op 14 december 2000, rond 18.30 uur is haar aldaar een afwijzende beschikking op haar asielverzoek uitgereikt alsmede de beslissing dat de vrijheidsbeneming wordt voortgezet. Haar gemachtigde heeft diezelfde avond rond 21.30 uur onderhavig beroep ingesteld.
  - c. Op 20 december 2000 is het Grenshospitium te Amsterdam-Zuidoost aangewezen als plaats en ruimte in de zin van 7a, leden 2 en 3, Vw en is de vreemdeling overgeplaatst
  - d. Het op 14 december 2000 tevens ingestelde beroep tegen de afwijzende asielbeschikking is op 22 december 2000 door de president ongegrond verklaard.
- 2.4 Het geschil heeft zich geheel toegespitst op de vraag of de tenuitvoerlegging van de vrijheidsbenemende maatregel in het Aanmeldcentrum na afronding van de AC-procedure in strijd is met de wet dan wel bij afweging van de daarbij betrokken belangen in redelijkheid al dan niet gerechtvaardigd is te achten. Ter beantwoording van deze vraag dient onderzocht te worden door welke regels het tenuitvoerleggingsregime in het Aanmeldcentrum beheerst wordt en of het regime aan die regels voldoet. Vervolgens dient beoordeeld te worden of de tenuitvoerlegging van de maatregel na afronding van de AC-procedure, gegeven de onderzoeksbevindingen, gerechtvaardigd is te achten.
- 2.5 De vreemdeling heeft dienaangaande aangevoerd, dat een 7a-maatregel na uitreiking van de AC-beslissing niet in het AC tenuitvoer gelegd kan worden, nu het regime aldaar in negatieve zin afwijkt van het bepaalde in het Reglement regime grenslogies. Zij heeft daarbij onder andere gewezen op het gebrek aan privacy en de geringe mogelijkheden met betrekking tot dagbesteding alsmede de zeer beperkte bewegingsvrijheid.
- Verweerder heeft - samengevat - aangevoerd dat vreemdelingen na afronding van de AC-procedure, conform het in hoofdstuk B7/14 Vc neergelegde beleid, onmiddellijk in het Grenshospitium worden geplaatst. Slechts in incidentele gevallen doen zich capaciteitsproblemen in het Grenshospitium voor, veroorzaakt door enerzijds vertraging in de uitzetting van aldaar verblijvende vreemdelingen en

anderzijds door een grote instroom van asielzoekers die niet alle in het Aanmeldcentrum in procedure kunnen worden genomen en voorafgaande aan de aanmelding aldaar, in het Grenshospitium worden ondergebracht. Ten tijde in geding was van een dergelijk capaciteitsprobleem sprake. Verweerders grensbewakingsbelang en het belang bij het kunnen effectueren van de uitzetting van de vreemdeling dient in deze overmachtsituatie zwaarder te wegen dat het belang van de vreemdeling bij beëindiging van een verblijf dat niet geheel aan de regels van het Reglement regime grenslogies voldoet. Overigens is de vreemdeling inmiddels op 20 december 2000 in het Grenshospitium geplaatst.

De rechtbank oordeelt als volgt.

- 2.6 Artikel 7a lid 4 Vw bepaalt dat bij of krachtens algemene maatregel van bestuur regels kunnen worden gesteld met betrekking tot het tenuitvoerleggingsregime voor de ruimte en plaats als bedoeld in artikel 7a lid 2 Vw. Dergelijke regels zijn vastgelegd in het Reglement regime grenslogies, een Koninklijk Besluit van 14 januari 1993, Staatsblad 1993, 45. Ingevolge artikel 1 van het Reglement regime grenslogies heeft dit besluit betrekking op de ruimten als bedoeld in artikel 7a, vierde lid, Vw die door Onze Minister *als zodanig zijn aangewezen* en bestemd voor . de opname van vreemdelingen als bedoeld in het eerste lid van voornoemd artikel (cursivering rechtbank). Vaststaat dat het Aanmeldcentrum niet in algemene zin als zodanig is aangewezen. Het Aanmeldcentrum wordt telkens bij individuele plaatsingsbeschikking als ruimte en plaats in de zin van 7a, tweede lid, Vw aangewezen, zoals ten aanzien van de vreemdeling bij plaatsingsbeschikking van 11 december 2000 is geschied. Verweerder heeft - overigens onbestreden door de vreemdeling - gesteld dat het Reglement regime grenslogies op het Aanmeldcentrum ofwel van toepassing is, dan wel van overeenkomstige toepassing behoort te zijn.

Zoals de rechtbank in zijn uitspraak van 9 februari 1996 (AWB 95/6926; MR 1996, 56) heeft overwogen, verplicht artikel 7a Vw niet tot het vooraf, in algemene zin aanwijzen van de ruimten en plaatsen waar de vrijheidsbenemende maatregel ex 7a leden 2 en 3 Vw kan worden ten uitvoer gelegd. Zodanige aanwijzing kan ook bij individuele plaatsingsbeschikking, zoals de onderhavige plaatsingsbeschikking van 11 december 2000, geschieden.

In zoverre in aanvulling op voornoemde uitspraak van de rechtbank wordt thans overwogen dat het wettelijk stelsel van artikel 7a Vw en de bewoordingen van artikel 7a lid 4 Vw geen andere conclusie toelaten dan dat het Reglement regime grenslogies het regime regelt voor alle categoriaal of individueel aangewezen plaatsen en ruimten waar de vrijheidsbenemende maatregel ex 7a Vw wordt ten uitvoer gelegd. De tekst van artikel 1 van het Reglement regime grenslogies, een Algemene maatregel van Bestuur, waar sprake is van de "aanwijzing als zodanig" van die ruimte, heeft onvoldoende zelfstandige betekenis naast de bewoordingen van artikel 7a Vw, een wet in formele zin, om de conclusie te wettigen dat het

Reglement regime grenslogies alleen van toepassing zou zijn op de justitiële inrichtingen die bij categoriaal bestemmingsbesluit als inrichting voor de tenuitvoerlegging van een vrijheidsbenemende maatregel als de onderhavige zijn aangewezen. Weliswaar sluit artikel 7a lid 4 Vw niet uit dat ten aanzien van verschillende plaatsen of ruimten een enigszins afwijkend regime zou gelden, maar het thans geldende Reglement regime grenslogies differentieert niet op zodanige wijze. De regeling in het Reglement regime grenslogies geldt derhalve als regimeregeling voor alle plaatsen en ruimten in de zin van 7a Vw. De rechtbank merkt daar nog bij op dat ook in de definitie van "grenslogies" in artikel 2 van het Reglement regime grenslogies een dergelijke beperking niet is aangebracht Daar wordt daarentegen verwezen naar de omschrijving in de wet.

Uit het vorenstaande vloeit voort dat ook het regime van het Aanmeldcentrum dient te voldoen aan de (minimum)normen van het Reglement regime grenslogies.

- 2.7 Voorzover van belang luiden de relevante bepalingen uit het Reglement regime grenslogies als volgt.

Artikel 5

1. Met inachtnaam van de beperkingen en de bevelen ingevolge artikel 4 is de vreemdeling bevoegd:

- a. zich binnen het grenslogies vrij te bewegen;
- b. bezoekers te ontvangen in een daartoe door de directeur aangewezen ruimte;
- c. brieven en andere poststukken te ontvangen en, voor eigen rekening, te verzenden;
- d. voor eigen rekening te telefoneren.

(...)

Artikel 7

1. De vreemdeling wordt ondergebracht individueel of in een groep, waarvan de directeur de samenstelling bepaalt. Aan elke vreemdeling of groep van vreemdelingen wordt een verblijfsruimte toegewezen. Gedurende de voor de nachtrust bestemde uren is de vreemdeling gehouden in de aan hem of aan de groep waartoe hij behoort toegewezen ruimte te verblijven.

2. De directeur kan bevelen dat een vreemdeling in afzondering wordt geplaatst:

- a. op zijn verzoek;

(...)

Artikel 8

De directeur draagt zorg voor

- a. de voorziening in het levensonderhoud van de vreemdeling, waaronder, begrepen de verstrekking van zakgeld volgens door Onze Minister te stellen regels;
- b. de inrichting van ruimten waarin de vreemdeling verblijft als eenvoudig logiesgelegenheid;

- c. de verstrekking van kleding en artikelen voor de persoonlijke verzorging van de vreemdeling, voorzover deze hierin niet zelf kan voorzien en voorzover deze noodzakelijk is voor zijn verblijf;
- d. de verlening van de noodzakelijke medische hulp aan de vreemdeling;
- e. de geestelijke verzorging van de vreemdeling;
- f. de organisatie van ontspanningsactiviteiten ten behoeve van de vreemdelingen.

Artikel 9

1. De vreemdeling ontvangt bij zijn binnenkomst, zo mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal, een afschrift van dit besluit alsmede van het in het grenslogies geldende huishoudelijke reglement
(...)

Artikel 10

1. Bij elk grenslogies is een commissie van toezicht, waarvan de leden door Onze Minister worden benoemd en ontslagen.
(...)

- 2.8 De rechtbank heeft bij de opnemings ter plaatse geconstateerd dat het Aanmeldcentrum - anders dan de enkelvoudige kamer van deze rechtbank en nevenzittingsplaats in zijn uitspraak van 13 november 2000 (reg. nr. AWB 00/67618, 67619 en 67620) op basis van ter zitting door verweerder verstrekte informatie nog aannam - voor de periode van verblijf van vreemdelingen na afloop van de AC-procedure op de volgende punten niet voldoet aan de regimeregels van het Reglement regime grenslogies. De vreemdelingen kunnen zich gedurende de dag niet vrij bewegen tussen dagopvangverblijf en slaapzalen. De vreemdelingen mogen geen bezoek ontvangen. Enige uitzondering hierop is contact met in het Aanmeldcentrum werkzame rechtshulpverleners. Er kunnen en mogen geen brieven en poststukken worden ontvangen of verzonden. Er is geen algemene mogelijkheid voor eigen rekening te telefoneren. Er is geen mogelijkheid om op eigen verzoek in afzondering te worden geplaatst. Er wordt geen zakgeld verstrekt. Er wordt niet zorggedragen voor geestelijke verzorging van de vreemdelingen. Er worden geen ontspanningsactiviteiten georganiseerd. Behalve een televisie, waarop uitsluitend een muziek- en sportzender te zien is, een kindervideo alsmede een enkel stuk speelgoed voor zeer jonge kinderen, zijn geen voorzieningen voor een enigszins zinvolle dagbesteding getroffen. Bij binnenkomst in het Aanmeldcentrum wordt een exemplaar van de geldende huisregels, in 17 talen beschikbaar, doch geen exemplaar van het Reglement regime grenslogies uitgereikt. Er is geen commissie van toezicht.
- Meer in het algemeen is gebleken dat er gedurende het verblijf in het Aanmeldcentrum, overdag noch 's nachts, de mogelijkheid bestaat zich te onttrekken aan de aanwezigheid van andere aanwezige vreemdelingen die zich in verband met de tweede fase (tweede 24 procesuren) van de AC-procedure of na afloop daarvan in het Aanmeldcentrum bevinden. Overdag kan die groep uit maximaal circa

50 personen - mannen, vrouwen en kinderen - bestaan die zich telkens alle tezamen in een ruimte van circa 140 m² binnenruimte en aangrenzende circa 45 m² buitenruimte bevinden. Vanuit de aangrenzende gang hebben bovendien alle in het Aanmeldcentrum aanwezigen een voortdurende blik op alle in het dagverblijf aanwezigen.

- 2.9 Vervolgens ligt de vraag ter beantwoording voor of, gelet op de hiervoor weergegeven onderzoeksbevindingen, tenuitvoerlegging van de maatregel in het Aanmeldcentrum ten aanzien van vreemdelingen wier AC-procedure is afgerond, gerechtvaardigd is te achten.
- 2.10 Vooropgesteld wordt dat indien een plaats of ruimte als bedoeld in artikel 7a, tweede en derde lid Vw, niet op alle punten voldoet aan het Reglement regime grenslogies, dat niet onder alle omstandigheden meebrengt dat de tenuitvoerlegging van de maatregel in die plaats of ruimte onrechtmatig is. In dit verband wordt verwezen naar de hierboven genoemde uitspraak van 9 februari 1996, waarbij geoordeeld is dat een verblijf in passantenverblijf Airside en in passantenverblijf Triport van 48 uur respectievelijk 8 weken, gelet op de aanwezige voorzieningen, nog net rechtmatig is te achten.

Naar het oordeel van de rechtbank wijkt het uitvoeringsregime in het Aanmeldcentrum echter op belangrijke punten zodanig af van het Reglement regime grenslogies dat, behoudens exceptionele omstandigheden, de tenuitvoerlegging van de aan de vreemdeling opgelegde vrijheidsbenemende maatregel in het Aanmeldcentrum langer dan vier dagen na afronding van de AC-procedure onrechtmatig moet worden geacht. Hierbij wordt in aanmerking genomen dat het onder omstandigheden onontkoombaar kan zijn dat een vreemdeling na afronding van de AC-procedure nog enige tijd in het Aanmeldcentrum verblijft, bijvoorbeeld omdat hij een second opinion wil inwinnen of omdat in het Grenshospitium niet aanstonds plaats is. De rechtbank tekent daarbij wel aan dat elk verblijf in het Aanmeldcentrum na afloop van de AC-procedure onwenselijk is te achten, zoals verweerder in deze procedure ook meermalen heeft benadrukt.

Voor het oordeel dat een verblijf in het Aanmeldcentrum langer dan vier dagen na afronding van de AC-procedure behoudens exceptionele omstandigheden onrechtmatig is, is van belang dat de vreemdeling in die fase van vrijheidsbeneming reeds enige dagen in het Aanmeldcentrum heeft verbleven onder de beperkingen die de behandeling van het asielverzoek aldaar meebrengt, de vreemdeling tijdens zijn verblijf in die fase nagenoeg geheel verstoken is van privacy, de mogelijkheid van vrij contact met de buitenwereld in die periode vrijwel gereduceerd is tot nihil, de bewegingsvrijheid binnen het grenslogies beperkt is tot de ene ruimte voor dagopvang en er buiten de beperkte televisieprogrammering geen enkele zinvolle dagbesteding is.

De rechtbank is van oordeel dat in gevallen waarin tenuitvoerlegging van de 7a-maatregel onrechtmatig is geworden omdat de vreemdeling te lang in het

Aanmeldcentrum is gehouden, deze onrechtmatigheid niet wordt opgeheven door de vreemdeling alsnog over te plaatsen naar het Grenshospitium. De effectiviteit van de in deze uitspraak gegeven norm zou daardoor te zeer worden beperkt. Bovendien is van belang dat de rechtbank in dergelijke gevallen in de regel niet in de gelegenheid zal zijn de wijziging van de tenuitvoerlegging te gelasten, omdat deze wijziging reeds zal hebben plaatsgevonden voordat de rechtbank de rechtmatigheid van de tenuitvoerlegging van de 7a-maatregel beoordeelt. Dit betekent dat indien de vreemdeling langer dan vier dagen na afronding van de AC-procedure in het Aanmeldcentrum heeft verbleven de rechtbank, behoudens exceptionele omstandigheden, de opheffing van de 7a-maatregel zal bevelen.

De capaciteitsproblemen naar aard en omvang als gedurende de laatste maanden, waarop verweerder zich beroept, zijn naar het oordeel van de rechtbank overigens niet aan te merken als exceptionele omstandigheden als hiervoor bedoeld. Die capaciteitsproblemen doen zich immers al geruime tijd in een zekere frequentie voor, zodat van verweerder verwacht mag worden dat hij zich daarop instelt en naar andere oplossingen zoekt.

- 2.11 Gelet op de gevolgen voor verweerder van het onder 2.10 gegeven oordeel van de rechtbank voor de tenuitvoerlegging van de 7a-maatregel in het Aanmeldcentrum ten aanzien van vreemdelingen waarbij de AC-procedure is afgerond, bestaat er naar het oordeel van de rechtbank aanleiding verweerder een - korte - termijn te gunnen om zich op de consequenties van deze uitspraak in te stellen. De rechtbank bepaalt daarom dat opheffing van de vrijheidsbenemende maatregel op grond van de in deze uitspraak gegeven norm eerst zal geschieden ten aanzien van vreemdelingen waarvoor vanaf de dag na verzending van deze uitspraak het Aanmeldcentrum Schiphol wordt aangewezen als plaats en ruimte als bedoeld in artikel 7a, leden 2 en 3, Vw.

De rechtbank is van oordeel dat, mede gelet op het voorgaande, de toepassing en tenuitvoerlegging van de opgelegde maatregel ten aanzien van de vreemdeling niet in strijd is met de Vreemdelingenwet en evenmin bij afweging van alle daarbij betrokken belangen in redelijkheid ongerechtvaardigd te achten.

- 2.12 Het beroep is derhalve ongegrond.
- 2.13 Nu de vrijheidsbenemende maatregel niet wordt opgeheven, komt ook het verzoek om toekenning van schadevergoeding niet voor inwilliging in aanmerking."

1.h. Grondwet

Artikel 15, eerste lid:

"Buiten de gevallen bij of krachtens de wet bepaald mag niemand zijn vrijheid worden ontnomen."

1.i. Voorschrift Vreemdelingen

(Regeling van 22 september 1966, Stcrt. 1966, 188, laatstelijk gewijzigd 19 mei 2000, Stcrt. 100)

artikel 28a:

"1. De plaatsen waar krachtens artikel 52, derde lid, van het Vreemdelingenbesluit een aanvraag om toelating als vluchteling kan worden ingediend, worden aangewezen overeenkomstig bijlage 7 van deze Regeling."

Bijlage 7:

"Een aanvraag om toelating als vluchteling dient ingevolge artikel 28a van deze Regeling ingediend te worden in het Aanmeldcentrum te Rijsbergen of het Aanmeldcentrum te Zevenaar. Indien de vreemdeling zich toegang tot Nederland verschaft via een doorlaatpost, wordt de aanvraag om toelating ingediend in het Aanmeldcentrum op de Luchthaven Schiphol. Indien sprake is van een herhaalde asielaanvraag kan deze worden ingediend in het opvangcentrum in Ter Apel."

2. Verdragen

2.a. Verdrag betreffende de status van vluchtelingen (Trb. 1954/88)

Artikel 26

"Elke Verdragsluitende Staat zal aan de rechtmatig op zijn grondgebied vertoevende vluchtelingen het recht verlenen er hun verblijf te kiezen en zich vrij op dat grondgebied te bewegen, onverminderd de voorschriften welke op vreemdelingen in het algemeen van toepassing zijn onder dezelfde omstandigheden."

Artikel 31

"1. De Verdragsluitende Staten zullen geen strafsancties, op grond van onrechtmatige binnenkomst of onrechtmatig verblijf, toepassen op vluchtelingen die, rechtstreeks komend van een grondgebied waar hun leven of vrijheid in de zin van artikel 1 werd bedreigd, zonder toestemming hun grondgebied binnenkomen of zich aldaar bevinden, mits zij zich onverwijld bij de autoriteiten melden en deze overtuigen, dat zij geldige redenen hebben voor hun onrechtmatige binnenkomst of onrechtmatige aanwezigheid.

2. De Verdragsluitende Staten zullen de bewegingsvrijheid van zodanige vluchtelingen niet verder beperken dan noodzakelijk; deze beperkingen zullen alleen worden toegepast totdat hun status in het land van toevlucht is geregeld of totdat zij er in geslaagd zijn toegelaten te worden in een ander land. De Verdragsluitende Staten zullen aan deze vluchtelingen een redelijk uitstel, alsmede de nodige faciliteiten, verlenen teneinde toelating te verkrijgen in een ander land."

2.b. Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM; Trb. 1951, 154)

Artikel 5 bevat onder meer de volgende bepalingen:

"1. Een ieder heeft recht op vrijheid en veiligheid van zijn persoon. Niemand mag zijn vrijheid worden ontnomen, behalve in de navolgende gevallen en overeenkomstig een wettelijk voorgeschreven procedure:

- a. indien hij op rechtmatige wijze is gedetineerd na veroordeling door een daartoe bevoegde rechter;
  - b. indien hij op rechtmatige wijze is gearresteerd of gedetineerd, wegens het niet naleven van een overeenkomstig de wet door een gerecht gegeven bevel of teneinde de nakoming van een door de wet voorgeschreven verplichting te verzekeren;
- (...)

f. in het geval van rechtmatige arrestatie of detentie van een persoon teneinde hem te beletten op onrechtmatige wijze het land binnen te komen, of van een persoon waartegen een uitwijzings- of uitleveringsprocedure hangende is.

2. Een ieder die gearresteerd is moet onverwijld en in een taal die hij verstaat op de hoogte worden gebracht van de redenen van zijn arrestatie en van alle beschuldigingen die tegen hem zijn ingebracht.

(...)

4. Een ieder, wie door arrestatie of detentie zijn vrijheid is ontnomen, heeft het recht voorziening te vragen bij het gerecht opdat deze spoedig beslist over de rechtmatigheid van zijn detentie en zijn invrijheidstelling beveelt, indien de detentie onrechtmatig is."

2.c. Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (Verdrag van 19 december 1966)

Artikel 9, eerste lid:

"Een ieder heeft recht op vrijheid en veiligheid van zijn persoon. Niemand mag worden onderworpen aan willekeurige arrestatie of gevangenhouding. Niemand mag zijn vrijheid worden ontnomen, behalve op wettige gronden en op wettige wijze."

3. UNHCR

Het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen van de Verenigde Naties (UNHCR) heeft in juli 2000 een advies gepubliceerd ten behoeve van de harmonisatie van opvangnormen voor asielzoekers in de Europese unie. In deze studie wordt aansluiting gezocht bij de basisbeginselen van het internationaal geldende recht ten aanzien van de mensenrechten. De UNHCR hanteert daarbij als uitgangspunt dat asielzoekers, hangende hun asielaanvraag, op humane wijze en met begrip voor hun bijzondere omstandigheden dienen te worden opgevangen.

In dit verband bevat het advies een groot aantal aanbevelingen ten aanzien van de omstandigheden van de opvang, zoals onder meer het verzorgen van een adequaat niveau van levensonderhoud, zorg voor diens fysieke en geestelijke gezondheid, respect voor de privacy van de asielzoeker, respect voor de band van de asielzoeker met meegeerde gezinsleden. Het advies verwijst in dit verband onder meer ook naar de bepalingen zoals die in het voorgaande onder 2. zijn vermeld.

Op pagina 9 en 10 van het advies staat onder meer vermeld:

" The systematic detention of asylum seekers coming directly from the country of origin or an unsafe third country is at variance with article 31 of the 1951 Convention (zie hiervoor onder 2.b.; N.o.). According to this provision, detention should not be based upon an asylum seeker's illegal entry or presence on the territory provided they present themselves without delay to the authorities and show good cause for their illegal entry or

presence. Freedom from arbitrary detention was reaffirmed in the 1999 UNHCR Guidelines on applicable Criteria and Standards relating to the detention of Asylum seekers, which also outline that holding asylum seekers at the airport, in transit zones, or under a strict regime in a reception centre constitutes detention. Similarly, it is also a deprivation of liberty in the sense of article 5 of the ECHR (EVRM, zie hiervoor onder 2.c.; N.o.) if the only option for an asylum seeker at the airport transit zone to leave this limited area is to return to a country where he or she would face risk of torture."

Op pagina 13 en 14 van het advies staan specifieke aanbevelingen vermeld voor de eerste opvang van asielzoekers na binnenkomst, onder meer in het geval van een spoedbehandeling van het asielverzoek (accelerated procedure). Het advies vermeldt op dit punt onder meer:

"Reception centres may constitute an acceptable solution for a limited period following arrival or in the case of accelerated procedures for "manifestly unfounded " applications. However, asylum seekers should have access to specific accommodation arrangements or receive adequate means of support sufficient to cover basic forms of accommodation, if these centres do not provide privacy or affect family unity or health conditions in the longer term or if the procedure is protracted."

4. Huisregels AC Schiphol

Bij zijn reactie op de klacht bij brief van 25 augustus 2000 aan de Nationale ombudsman zond de Staatssecretaris van Justitie als bijlage de op schrift gestelde huisregels voor asielzoekers in het AC Schiphol.

"...Bijlage 1

Huisregels voor asielzoekers op het Aanmeldcentrum Schiphol

U bevindt zich op het Aanmeldcentrum Schiphol. Aan de hand van uw asielaanvraag wordt onderzocht of u tot Nederland wordt toegelaten. Gedurende het onderzoek mag u het gebouw niet verlaten. De procedure kan een paar dagen en nachten duren. Alle medewerkers doen hun best om de procedure zo snel mogelijk te laten verlopen. U moet zich tijdens het verblijf op het Aanmeldcentrum aan een aantal huisregels houden.

Wachtruimtes

Afhankelijk van de fase in de procedure zijn er verschillende wachtruimtes op het Aanmeldcentrum. Alle wachtruimtes zijn afgesloten. Wel is het mogelijk naar de binnenplaats te gaan om daar te roken of een luchtje te scheppen. Gedurende de procestijden van 7.30 uur tot 22.00 uur bevindt u zich in de wachtruimtes op de begane grond. Van 22.00 tot 7.30 uur bevindt u zich in de slaapruijntes op de eerste verdieping van dit gebouw.

Slaapruimtes

Vanaf 22.00 uur wordt iedereen naar de slaapruimtes gebracht. Een pakket met lakens wordt aan u verstrekt.

Dekens liggen op de bedden.

Schoonhouden van het Aanmeldcentrum

Het is voor iedereen plezierig dat de wachtruimtes, de slaapruimtes en de binnenplaats schoon zijn en blijven. Dagelijks is er een schoonmaker. Er wordt van u verwacht dat u zelf de rommel opruimt en dat u ervoor zorgt dat kinderen niemand tot last zijn. Al het afval zoals lege bекers, schillen, lege pakjes en dergelijke, dient in de daarvoor bestemde afvalbak gegooid te worden,

Medicijngebruik

Maakt u gebruik van medicijnen, geeft u dan bij de Beveiliging aan wat voor medicijnen dat zijn en hoe vaak u medicijnen moet innemen.

Zijn er klachten van medische aard, geeft u dat dan aan bij de Beveiliging.

Toilet

U moet op de toiletpot zitten met de Wc-bril naar beneden. Alle behoeftes dienen in de toiletpot terecht te komen. Urinoirs zijn alleen bestemd voor mannen om staande te urineren. Toiletpapier is bestemd voor het reinigen van uw onderlichaam. Het toiletpapier moet u na gebruik in de toiletpot gooien. Daarna, kunt u door op de knop bovenop het waterreservoir te drukken alles wegspoelen. U dient erop toe te zien dat kinderen niet op de binnenplaats plassen.

Roken

Roken mag alleen overdag, niet in de wachtruimtes wel buiten op de binnenplaatsen. U wordt verzocht de sigarettenpeuken uit te doven in de daarvoor bestemde bakken. In verband met brandveiligheid worden lucifers en aanstekers ingenomen. Het beveiligingspersoneel voorziet u van vuur. Om de twee uur worden sigaretten uitgedeeld. In verband met brandveiligheid mag er in de slaapruimtes tussen 22.00 uur en 7.30 uur absoluut niet worden gerookt.

Bidden

De richting van het oosten is op de vloer in de wachtruimtes aangegeven.

Eten en drinken

U wordt gevraagd of u wel/niet vegetarisch eet. De maaltijd bevat nooit varkensvlees. Dagelijks omstreeks 17.45 uur wordt de warme maaltijd uitgedeeld. U wordt verzocht na het eten de gebruikte spullen op te ruimen en weg te gooien in de daarvoor bestemde afvalbakken. Voor baby's is er op verzoek speciale melk/voeding aanwezig. U kan om babyvoeding vragen aan de Beveiliging. Uit hygiënisch oogpunt worden meegenomen bederfelijke eetwaren ingenomen en zonodig vernietigd.

Bagage

Heeft u overdag zeer dringend iets nodig uit uw bagage, geeft u dat dan aan bij de Beveiliging. Kort voor het slapengaan (22.00 uur) is het niet meer mogelijk om nog iets uit de bagage te halen,

Wassen

Er is gelegenheid om u te wassen voor en na het slapen (tussen 22.00 uur en 7.30 uur). Het is de bedoeling dat u in de bak gaat staan bij het douchen en dat u het gordijn sluit. Let erop dat het gordijn aan de binnenkant van de douchebak hangt, anders is er wateroverlast. Heren kunnen 's avonds aangeven dat zij zich willen scheren, er zijn scheermessen beschikbaar. Voor de dames is er maandverband en voor baby's zijn er luiers. U moet er wel om vragen. U wordt verzocht geen handdoeken in de wasruimtes te laten liggen.

Vragen

In het algemeen kunt u vragen stellen aan de Beveiliging. Zij zijn te herkennen aan blauwe (mannen) en groene (vrouwen) uniformen met de letter V. Gedurende de dag komen zij een aantal malen de wachtruimtes in. Zij begeleiden u bijvoorbeeld bij het ophalen van benodigdheden uit de bagage, voor vuur voor sigaretten, voor de maaltijden enzovoort.

Voor vragen over de asielpcedure is een folder gemaakt. Ook wordt u voorgelicht door de medewerkers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst."

5. Informatie folder VluchtelingenWerk Rijsbergen

VluchtelingenWerk overhandigt asielzoekers in het AC een folder met uitleg over de asielpcedure in het AC. Deze folder bevat onder meer de volgende informatie:

"Juni 1999
Nederlands

Procedure in het aanmeldcentrum

U bent in Nederland en u wilt asiel aanvragen.

Om de procedure aan u uit te leggen, bieden wij u deze folder aan. Wij, de Stichting Rechtsbijstand Asiel (SRA) en de Vereniging VluchtelingenWerk Nederland (VVN), zijn twee onafhankelijke, niet religieuze en niet-politieke, organisaties. Medewerkers van onze organisaties werken samen met onpartijdige advocaten om u te ondersteunen bij uw asielaanvraag. Deze advocaten bieden hun diensten gratis aan en gaan vertrouwelijk om met uw informatie.

Van harte welkom in Nederland.

Wie beslist over uw asielaanvraag?

Het ministerie van Justitie: de directie Immigratie en Naturalisatie Dienst.

Aan de hand van welke regels wordt bepaald of u in aanmerking komt voor een verblijf in Nederland?

Uw asielverzoek wordt beoordeeld aan de hand van het internationale Vluchtelingenverdrag van Genève en de Nederlandse Vreemdelingenwet.

Volgens het verdrag van Genève bent u een vluchteling als u kunt bewijzen dat u gegronde reden heeft om te vrezan voor vervolging wegens een godsdienstige of politieke overtuiging of nationaliteit, dan wel wegens het behoren tot een bepaald ras of een bepaalde sociale groep.

Tevens kunt u worden toegelaten op grond van dringende humanitaire redenen.

Hoe verloopt de procedure?

1. U bent in een aanmeldcentrum (AC) in Nederland om asiel aan te vragen.
2. Door het ministerie van Justitie worden foto's van u gemaakt en vingerafdrukken van u genomen om uw identiteit te kunnen vaststellen.
3. U krijgt een eerste gehoor (intake) met een medewerker van het ministerie van Justitie. Met behulp van een tolk zult u dan (indien mogelijk in uw moedertaal) gehoord worden om een aantal zaken te registreren: uw persoonsgegevens en gegevens van uw familie, reisdocumenten, identiteitsbewijzen, uw reisroute en verblijf in andere landen.

Tevens wordt u gevraagd een aantal formulieren te ondertekenen. Met het plaatsen van uw handtekening vraagt u officieel een verblijfsvergunning aan om politieke en humanitaire redenen.

Welke procedure zal worden gevolgd?

Aan de hand van de gegevens uit het eerste gehoor beslist een medewerker van het ministerie van Justitie welke procedure in uw geval zal worden gevolgd.

1. Het ministerie van Justitie kan beslissen om hier in het aanmeldcentrum reeds onmiddellijk met het onderzoek te starten door middel van een tweede gehoor. Voor dit gehoor krijgt u automatisch een gesprek met een advocaat of jurist. U ontvangt dan ook een folder die hierover meer uitleg geeft.
2. Uw zaak kan in aanmerking komen voor nader onderzoek in een onderzoeks- en opvangcentrum (OC). U zult dan worden overgeplaatst en vervoerd naar een OC.
3. Wanneer het ministerie van Justitie het sterke vermoeden heeft dat een ander land aangesloten bij het verdrag van Dublin verantwoordelijk is voor uw asielprocedure, zal de Nederlandse overheid het betreffende land verzoeken de asielprocedure over te nemen.

In afwachting van het antwoord van het betreffende land, worden voor u twee afspraken gemaakt (meldplicht). U ontvangt hierover een folder waarin dit wordt uitgelegd.

Wij adviseren u om alle vragen die u worden gesteld, duidelijk en eerlijk te beantwoorden.

Hoe lang duurt uw verblijf hier op het aanmeldcentrum?

De duur van uw verblijf in dit centrum is afhankelijk van het soort procedure die u hier volgt, en tevens van het aantal open plaatsen in de onderzoeks- en opvangcentra (OC). Het Ministerie van Justitie (IND) beslist echter in principe binnen 48 werkuren of uw asielaanvraag voor verder onderzoek in aanmerking komt.

LET OP!

In deze folder is de procedure in grote lijnen uitgelegd. Soms vinden er echter extra onderzoeken plaats.

Heeft u nog vragen?

Stelt u deze dan gerust aan één van de medewerkers van VluchtelingenWerk. Wij zijn er voor u."

6. Cijfers verblijfsduur van asielzoekers in de AC's.

6.a. Cijfers verblijfsduur in AC Schiphol in de periode januari t/m oktober 2000:

Aantal van CRV nummer	Resultaat						
dagen	Eigen gelegenheid	Grenshospitium	In bewaring	Meldplicht	OC	OC Dublin	Eindtotaal
0	2				6		8
1	7	7	2	2	193		211
2	13	28		8	1075		1124
3	15	75	2	9	944	8	1053
4	8	305	7	9	449		778
5	25	251		10	49		335
6		63		5	7		75
7		19			1		20
8	3	7					10
9		4					4
10	1						1
12					1		1
Eindtotaal	74	759	11	43	2725	8	3620

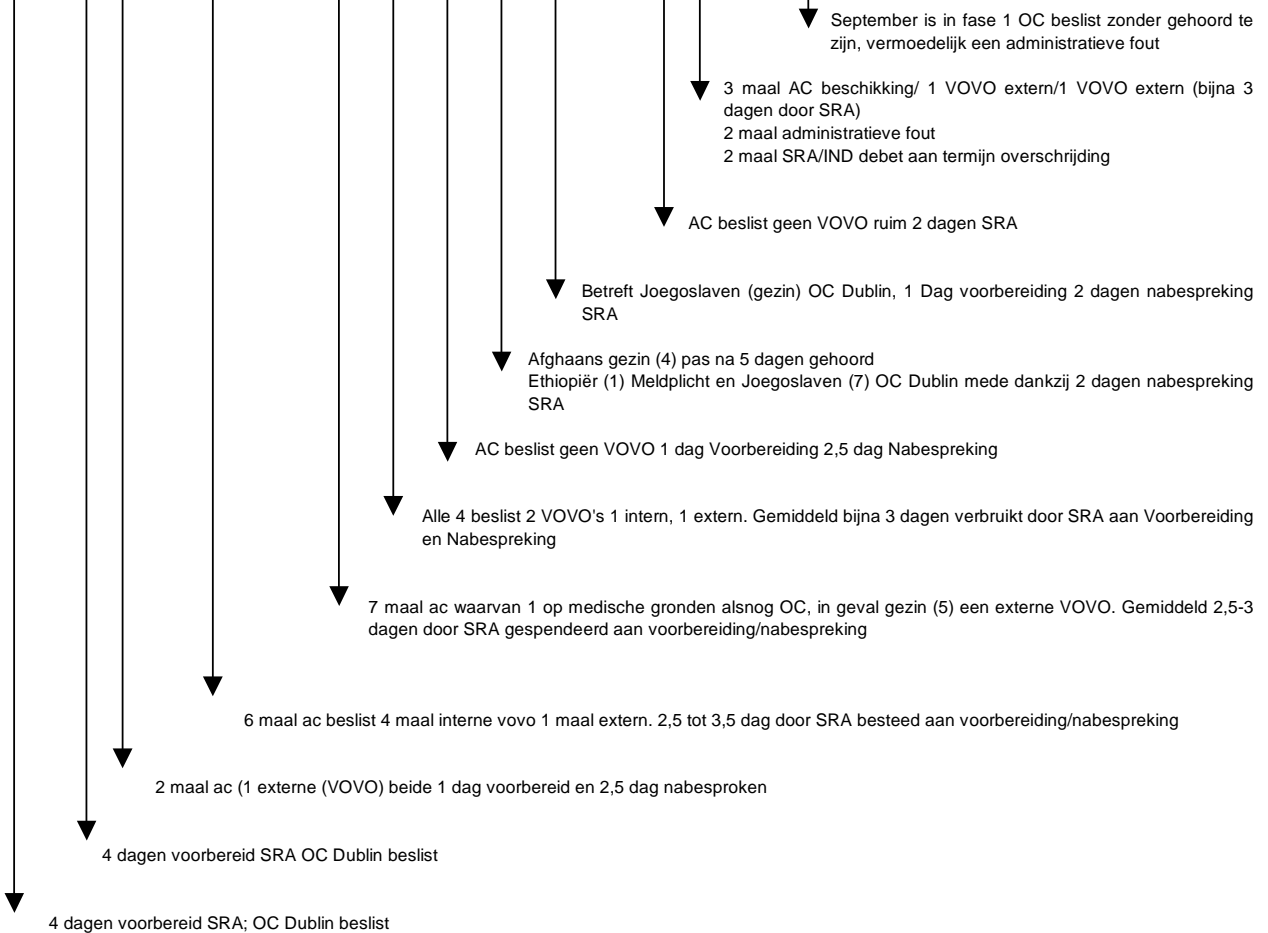
Gemidd.verblijfsduur Asielzoeker binnen het ACS	3,08 dagen	→	Rijsbergen is van dit model uitgegaan
--	-------------------	---	--

Dagen	Uren	Grensho spitium	OC	OC Dublin	Eindtotaal
1	0 - 24	7	199	0	206
2	24 - 48	28	1075	0	1103
3	48 - 72	75	944	8	1027
4	72 - 96	305	449	0	754
5	96 - 120	251	49	0	300
6	120 - 144	63	7	0	70
7	144 - 168	19	1	0	20
8	168 - 192	7	0	0	7
9	192 - 216	4	0	0	4
10	216 - 240	0	0	0	0
11	240 - 264	0	0	0	0
12	264 - 288	0	1	0	1
		759	2725	8	3492

Gemidd.verbl.duur totaal (AC beschikt.+ OC + OC Dublin)	3,06 dagen
Gemidd .verbl. duur GH.(AC beschikt)	4,45 dagen
Gemidd. verbl. duur O.C.	2,67 dagen
Gemidd. verbl. duur O.C. Dublin	3 dagen

6.b. Cijfers verblijfsduur asielzoekers in het AC Zevenaar:

aantal nachten/ Maand	Januari	Februari	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Augustus	September	Oktober	Totaal	IN %
0	95	111	82	82	49	43	41	83	70	42	698	4.8%
1	423	535	454	388	401	319	299	406	290	359	3874	26.7%
2	516	421	394	390	475	381	486	575	404	402	4444	30.6%
3	386	220	264	297	265	296	354	304	375	336	3097	21.3%
4	188	121	174	146	191	167	199	204	207	278	1875	12.9%
5	21	67	41	46	57	27	66	63	36	67	491	3.4%
6	1	2	6	7	4	12	1	7	1		41	0.3%
7	4				1	4					9	0.1%
Totaal	1634	1477	1415	1356	1443	1249	1446	1642	1383	1484	14529	100.0%
In %	11.25%	10.17%	9.74%	9.33%	9.93%	8.60%	9.95%	11.30%	9.52%	10.21%	100.00%	

6.c. Verblijfsduur van asielzoekers op AC Rijsbergen in week 1 t/m 44 in 2000	1e gedeelte
--	-------------

	00:00-23:59	24:00-47:59	48:00-71:59	72:00-95:59	96:00-119:59
week	1 Dag	2 Dagen	3 Dagen	4 Dagen	5 Dagen
1	5	102	215	129	43
2	11	138	157	49	33
3	9	65	194	84	56
4	11	38	120	160	48
5	5	29	151	105	52
6	6	44	168	121	41
7	4	39	130	134	42
8	7	41	105	127	45
9	6	92	143	72	29
10	4	47	120	78	43
11	4	58	87	67	23
12	5	104	130	43	37
13	6	114	92	83	25
14	11	99	82	59	17
15	5	40	99	64	44
16	8	38	52	112	47
17	2	55	55	68	30
18	1	48	96	68	45
19	8	23	97	83	22
20	12	54	67	70	32
21	6	40	55	44	34
22	9	112	94	21	
23	6	47	51	80	40
24	6	35	84	62	25
25	4	34	66	49	27
26	1	40	132	65	38
27	4	51	97	82	36
28	7	60	100	76	40
29		49	92	82	35
30	2	51	129	62	27
31	1	100	103	59	21
32	3	56	128	67	39
33	15	82	123	65	26
34	12	72	128	62	43
35	21	110	105	54	42
36	6	47	105	68	45
37	10	52	155	91	31
38	5	48	123	83	36
39	6	43	106	82	36
40	7	28	94	98	50
41	3	42	109	80	37
42	2	56	147	48	34
43	1	75	135	97	35
44	2	77	135	64	39
Eindtotaal	269	2675	4975	3417	1570
	2.00%	19.90%	37.00%	25.40%	11.70%

Verblijfsduur van asielzoekers op AC Rijsbergen in week 1 t/m 44 in 2000					2e gedeelte
week	120:00-143:59	144:00-167:59	168:00-191:59	192:00-215:59	
	6 Dagen	7 Dagen	8 Dagen	9 Dagen	Findtotaal
1	4	2			500
2	11				399
3	25	1			434
4					377
5	8				350
6	4				384
7	2				351
8	3				328
9	3				345
10	3	5			300
11	1				240
12	15	7			341
13	4				324
14	23	3			294
15	7				259
16	9				266
17	1	1			212
18	8		5		271
19	16				249
20	3				238
21	7				186
22	1				237
23	8	5			237
24	12	2			226
25	12	4	1		197
26	9	2	1	1	289
27	6	2			278
28	13				296
29	9	2	1		270
30	15			5	291
31	11	2			297
32	14	6	1		314
33	13				324
34	9	2			328
35	7			1	340
36	3	2			295
37	14	1			354
38	12	1			308
39	12	3			288
40	25	5			307
41	20		4		295
42	8	1	2	1	299
43	14	5	1		363
44	23	8	3	1	352
Eindtotaal	427	72	19	9	13433
	3.20%	0.50%	0.10%	0.10%	100.00%

Een groot deel van de asielzoekers, die 6 dagen of meer op het AC hebben verbleven, zijn opnieuw in de procedure opgenomen n.a.v. de uitslag van een onderzoek

7. Stappenkaart AC Zevenaar

Middels de stappenkaart wordt de exacte duur van de verschillende stappen in de 48-uurs procedure vastgelegd en gecontroleerd.

DATUM: .....-.....-..... paraaf :

vaststellen identiteit	VW datum	eerste gehoor	EWD	voorber. rechtshulp	nader gehoor
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
in	uit	in	uit	in	uit
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

uitreiken rapport	overleg rapport	uitreiken beschikking	overleg rechtsmidd.
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
in	uit	in	uit
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

barcode-sticker

aantal kinderen :

wacht-ruimte:

Bijzonderheden :

geldig EWD doc.
JA / NEE

kluisnummer:

bagage los:

babyvoeding.   **leeftijd in mnd:**

datum	tijd	gedaan
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

datum	tijd	gedaan
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

datum	tijd	gedaan
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

datum	tijd	gedaan
<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

ALLEEN IN TE VULLEN DOOR MEDISCHE DIENST

datum	tijd	klacht	aantekening verpleegkundige	paraaf

BESTEMD VOOR POLITIE

DVAS.NR.

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

handtekening, binnen kader blijven !

pasfoto
plakken !